

**Міністерство освіти і науки України
Полтавський державний аграрний університет**

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ

**V Всеукраїнська науково-практична конференція
(6 грудня 2022 р.)**

м. Полтава 2022

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

УДК 33: 167.1

А 43

Рекомендовано до друку вченою Радою факультету обліку та фінансів Полтавського державного аграрного університету (протокол № 5 від 28.11.2022 р.).

Редакційна колегія:

– **Аранчій В. І.**, к. е. н., професор, в. о. ректора Полтавського державного аграрного університету, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування;

– **Дорогань-Писаренко Л. О.**, к. е. н., професор, декан факультету обліку та фінансів, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету;

– **Зоря О. П.**, д. е. н., професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету;

– **Томілін О. О.**, д. е. н., професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету;

– **Єгорова О. В.**, к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Полтавського державного аграрного університету;

– **Остапенко Т. М.**, к. е. н., доцент, доцент кафедри аналітичної економіки та менеджменту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ;

– **Кубецька О. М.**, к. е. н., доцент, доцент кафедри аналітичної економіки та менеджменту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ.

Актуальні питання сучасної економічної науки : збірник матеріалів V Всеукр. наук.-практ. конф., 6 грудня 2022 р. Полтава : ПДАУ, 2022. 230 с.

До збірника матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні питання сучасної економічної науки» ввійшли результати міждисциплінарних теоретичних та прикладних досліджень актуальних проблем української економіки.

Матеріали надруковані в авторській редакції. Редакційна колегія може не розділяти поглядів авторів. Відповідальність за зміст матеріалів, точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела, достовірність іншої інформації та за додержання норм авторського права несуть автори.

© Колектив авторів

© Полтавський державний аграрний університет

ЗМІСТ

с.

СЕКЦІЯ 1. ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОГО ЕКОНОМІЧНОГО, СОЦІАЛЬНОГО ТА ПОЛІТИЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	10
СКЛАДОВІ ЕКОНОМІКИ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ	
Адаменко А.В.....	11
ВИВЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ В КОНТЕКСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ІМІДЖУ ОРГАНУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	
Бабенко Т.В.....	13
ІНДЕКС БІГ МАКА В УКРАЇНІ	
Бурмінова М.В.....	16
ІНДЕКСНИЙ МЕТОД ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОРІВНЯННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ	
Горулько Л.І.....	19
РИНОК ПРАЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	
Горулько Л.І.....	21
ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ У ГАЛУЗІ ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО ООНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ	
Зоря О.П., Буряк Д.К., Сіора Я.В.	24
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ МАШИНОБУДУВАННЯ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ	
Коблицький Д.В.....	26
ОРГАНІЗАЦІЯ СТАТИСТИКИ В УКРАЇНІ	
Ковтун Л.А.	30
ВПЛИВ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НА ДОХІДНУ ЧАСТИНУ БЮДЖЕТУ	
Кривошея В.В.....	33
ДИСКРИМІНАЦІЯ, ГЕНДЕРНА НЕРІВНІСТЬ, ЗАХОДИ ПОДОЛАННЯ	
Кубецька О.М., Хмара О.О.....	36
СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНДЕКСУ ЩАСТЯ	
Морозова П. І.	39
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ	
Норка А.М.	42

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ ТА ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ Остапенко Т.М., Єна Т.В.....	44
ДИСТАНЦІЙНА РОБОТА В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ: АКТУАЛЬНІСТЬ, ОРГАНІЗАЦІЯ Остапенко Т.М., Шмиголь Д.Р.....	47
СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО У ВІЙСЬКОВИЙ ЧАС: ІДЕНТИФІКАЦІЯ ЗАГРОЗ ТА ЗАХОДИ ДЛЯ ПІДТРИМКИ Попов С. В., Сіренко О. В.....	50
РОЗВИТОК КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ Проценко А.В.....	54
ІНДЕКС ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ Ромаш Д.В.....	56
ЕТАПИ УПРАВЛІННЯ ТА СПОСОБИ МІНІМІЗАЦІЇ РИЗИКІВ В ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА Шовкун Л.В., Пересада Н.О.....	59
СУТНІСТЬ РИЗИКУ В ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ Шовкун Л.В., Фанаскова А.В.	62
ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА Шулик О.А., Шулик В.А.	64
СЕКЦІЯ 2. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ Й АУДИТУ	66
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ Бублик Д., Молчанова І., Білей П.	67
ЕЛЕМЕНТИ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ Демчук Н.П.....	70
СУЧАСНИЙ БУХГАЛТЕР: ЙОГО РОЛЬ У ФУНКЦІОНУВАННІ ПІДПРИЄМСТВ Клиша О.О	72
ОБ'ЄДНАНА ЗВІТНІСТЬ З ЄСВ ТА ПДФО: КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ Колотій В. Ю.....	74

ЕЛЕМЕНТИ ОБЛІКУ ЛОГІСТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ ЕТАПУ НАДХОДЖЕННЯ ЗАПАСІВ Павловська Т.С.	77
ОБЛІК ПАЛИВА ЗА СМАРТ-КАРТКАМИ Поліщук А., Ляшков Д., Кулик Ю.....	81
ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА Скрипак М.О.....	84
ЗВІТ ПРО УПРАВЛІННЯ: ХТО МАЄ ЗАПОВНЮВАТИ. ЙОГО ФОРМА ТА ОСОБЛИВОСТІ Ставицька В.О.	86
ПРАВИЛА ІНКОТЕРМС 2020: ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОСНОВНІ ЗМІНИ Тютюнник С. В., Дугар Т.Є.	89
ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ Хоменко А.А.....	93
ПЛАНУВАННЯ АУДИТУ: СУЧАСНІ АСПЕКТИ ПЕРЕВІРОК Швед К.Ю., Бережна Д.Ю.....	95
РОЛЬ ТА ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ Шийка В.І.....	99
СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	102
ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВИМИ БІЗНЕС- ПРОЦЕСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ Безрук Д.І.....	103
ОЦІНКА ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ТЕХНІЧНИХ КУЛЬТУР Герасименко В. В., Хоменко А. В.....	106
НАПРЯМИ ТА ЗАВДАННЯ АНАЛІЗУ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ, ВИКОНАННЯ РОБІТ, НАДАННЯ ПОСЛУГ ПІДПРИЄМСТВА Горулько Л. І.....	109
УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ Дерягін М.Б., Дараган Д.О.....	112

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЕТАПИ УПРАВЛІННЯ НЕЮ Кибкало Н.В.....	115
МЕТА ТА ПОКАЗНИКИ ОЦІНЮВАННЯ ЛІКВІДНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА Кривошея В. В.	118
АНАЛІЗ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА Кубецька О.М., Бабенко Ю.Д.....	120
СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ПЕРСОНАЛУ Кубецька О.М., Буцанова К.Г.	123
СТВОРЕННЯ УМОВ ЩОДО ЕФЕКТИВНОЇ РОБОТИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ Кубецька О.М., Козлова Д.С.....	125
МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ОЦІНКИ РІВНЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА Лимар А. О., Жайворонок Л. М.	128
ВАРТІСТЬ КАПІТАЛУ ЯК СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ СУБ'ЄКТОМ ГОСПОДАРЮВАННЯ Лук'яненко В. В., Петренко Є. А.	131
АНАЛІЗ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ГРОШОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА Манзюк Д.О., Смітюх Н.А.	133
НАПРЯМИ ТА ЗАВДАННЯ АНАЛІЗУ ВИТРАТ ОСНОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА Морозова П.І.	136
ЗНАЧЕННЯ МЕТОДУ АВС-АНАЛІЗУ В УПРАВЛІННІ ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ Нікітенко М. М., Кваша Я.І.	139
ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ТА УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ Остапенко Т.М.....	142
РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ НА ПІДПРИЄМСТВІ, ЙОГО ВИДИ Остапенко Т.М., Димитрієва О.Д.	144

НАПРЯМИ ТА ЗАВДАННЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ І РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ОСНОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Ромаш Д.В.....	146
ЛІКВІДНІСТЬ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ В СИСТЕМІ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ Ряса В., Стонт О., Котенко З.,.....	148
ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОГО І ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ Шевченко В.М.	152
ДИНАМІКА ПОКАЗНИКІВ СТАНУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ Ярошенко А.О., Дейнека О.М.....	155
СЕКЦІЯ 4. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ СИСТЕМ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ, СТРАХУВАННЯ ТА ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	158
РОЗВИТОК ПРОЄКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ: ДОСВІД РОЗВИНУТИХ КРАЇН Боднар О.А., Кугляр А.А.	159
ТЕХНОЛОГІЇ ПРОСУВАННЯ СТРАХОВИХ ПРОДУКТІВ У СТРАХОВОМУ МАРКЕТИНГУ Ведмідь М.О., Зоря С.П.....	162
ДИДЖИТАЛІЗОВАНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ Дроботя Я.А., Пономарьова М.С.	165
МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ БАНКІВ УКРАЇНИ Жердецька Л.В., Гой В.К.	167
МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЦІНОВИХ СТРАТЕГІЙ Жердецька Л.В., Урум Е.О.....	171
РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ КРЕДИТУ У ФУНКЦІОНУВАННІ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ Завалій О.О.....	175
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ FİNTECH У БАНКІВСЬКОМУ БІЗНЕСІ Коваленко В.В.....	178

ФІНАНСОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ Коваль П.О.	181
КАСОВІ ОПЕРАЦІЇ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ Колотій В.Ю., Ставицька В.О.....	183
ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВ: СУТНІСТЬ ТА УПРАВЛІННЯ Кубецька О.М.....	186
ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ВИРОБНИКІВ Остапенко Т.М., Кубецька О.М.	188
ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАННЯ ТА ОПОДАТКУВАННЯ НЕРЕЗИДЕНТІВ Остапенко Т.М., Кубецька О.М.	191
БАНКІВСЬКІ ДЕПОЗИТИ У СКЛАДІ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ БАНКУ ЯК ІНСТРУМЕНТ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ НБУ Ревека Д. М., Білоцерківець А.П.....	194
УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА Садченко Б.М.....	196
ОЦІНКА БАНКІВСЬКИХ РИЗИКІВ Сокол О.В.	199
ДОСТУПНІ КРЕДИТИ ДЛЯ БІЗНЕСУ ЗА ПРОГРАМОЮ 5-7-9%: СУТНІСТЬ ТА УМОВИ ОТРИМАННЯ Ставицька В.О., Колотій В.Ю.....	201
ОЦІНКА РІВНЯ БАНКІВСЬКОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ Чернуш А.С.....	204
ОЦІНКА САНАЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА Чумак В.Д., Бражник Л.В.....	207
ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАННЯ ТА ПОДАТКОВИЙ ОБЛІК ВИТРАТ НА СТРАХУВАННЯ Швед К.Ю.....	210
СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА Шевченко В.М.	213

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

СЕКЦІЯ 5. РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ Й СВІТОВОЇ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ ТА ГОСТИННОСТІ.....	216
СВІТОВИЙ ТУРИЗМ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ: ВИКЛИКИ, НАСЛІДКИ, ЕФЕКТИ ЯКІСНИХ ЗМІН Бурмінова М.В.....	217
ІНДУСТРІЯ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ Рудич А.І.	219
РОЗВИТОК СВІТОВОЇ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ Стамат В.М.	223
ТИПИ ТУРИСТИЧНИХ ОПЕРАТОРІВ ЯК СУБ'ЄКТІВ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Тютюнник Ю.М.	226
ГОЛОВНІ ТРЕНДИ СВІТОВОГО ТУРИЗМУ НА 2023 РІК Тютюнник Ю.М.	229

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Секція 1.

Проблеми інноваційного економічного, соціального та політичного розвитку України

СКЛАДОВІ ЕКОНОМІКИ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Адаменко А.В.,

здобувач вищої освіти ОС Бакалавр

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Науковий керівник: Кононенко Ж.А., к.е.н., доцент

У нашій країні становлення економіки природокористування формується відносно нещодавно. При дослідженні факторів впливу економічних взаємовідносин людини з навколишнім середовищем дана галузь економіки орієнтується на безпосередньо виробничі відносини між останніми. В даному випадку, такі відносини, що виникають у процесі взаємодії дають можливість встановити зміст раціонального та ефективного використання природних ресурсів.

Основними завданнями економіки природокористування є дослідження економічних законів та використання природничих ресурсів. Головним споживачем виступає людське суспільство із завданням задовольнити свої потреби. Всі елементи цієї системи взаємозалежні і визначають один одного. Кількість кожного населення залежить від умов існування та тієї кількості споживчих ресурсів. Система має функцію самовідтворення та саморегулювання за наявності, необхідних для її відтворення матеріалів. Але є один нюанс, що потребує можливості споживати відходи у середині системи, що забезпечує її рівновагу.

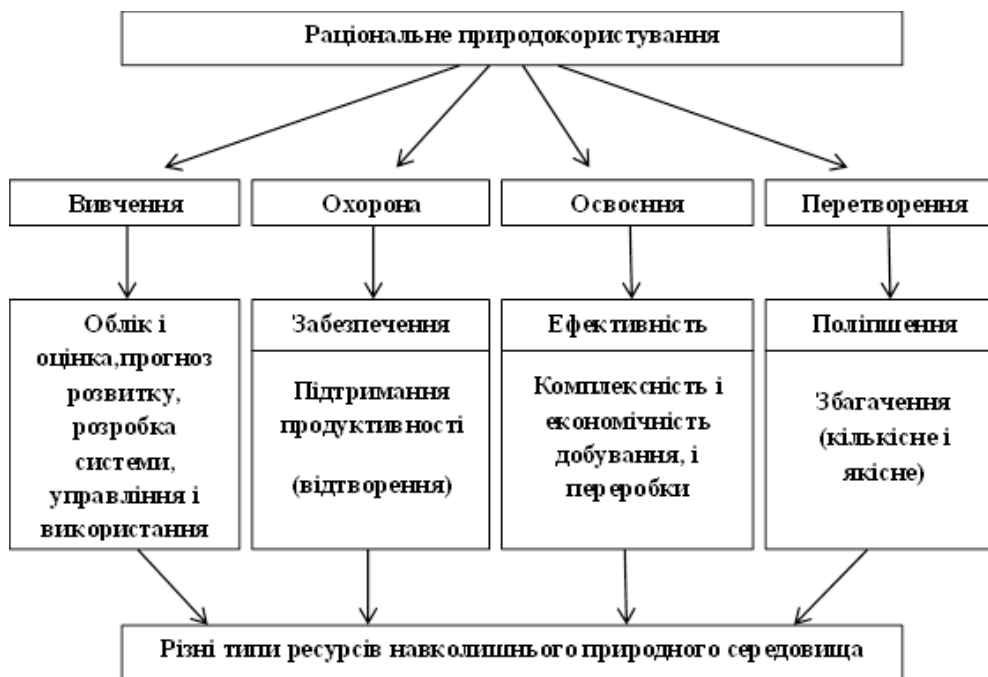

Рис. 1. Складові раціонального природокористування

Біологічна система, доволі самостійна. Адже вона сама себе підтримує, чим сприяє забезпеченню власної рівноваги за будь-яких умов та відношення із

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

природою [3]. Головним предметом та проблемою дослідження є еколого-економічні відносини та їх наслідки. Вони виникають у процесі виробництва та відтворення ресурсів. Одним із об'єктів економіки природокористування виступає екологічна система та її виробничий характер. Промислове виробництво не має замкнутого характеру, так як – це відкрита система, яка охоплює основний сектор вивчення природокористування. До нього входять: маси природничих сировинних матеріалів, будівельні матеріали, сільськогосподарська і лісова сировина, повітря та вода [2].

Економіка природокористування охоплює дві групи зв'язаних, між собою проблем: найефективніше використання необхідних у виробництві та споживанні ресурсів, та передбачення і ліквідування забрудненості навколишнього середовища. Але для усунення таких потреб потрібно зауважити, що вони стосуються громадських, особистих, виробничих і споживчих потреб.

Існує загальний закон діалектики, що перетворює кількісні зміни в якісні. Вони є наслідком нагромадження кількісних змін. Якщо ігнорувати цей принцип, то наслідки можуть бути катастрофічні. І з часом всі відновлювані ресурси перетворюються у не відновлювані, а невичерпні у вичерпні [1]. Учені вже давно зрозуміли, що природа вже не в стані самостійно забезпечувати нормальні умови для розвитку життя на Землі. Основна задача людини – це, якнайкраще та якнайшвидше допомогти навколишньому середовищі відновитися. Так як немає ефективних заходів охорони природи, то дії людства – це єдиний вихід, щоб ще більше не порушити гармонію між суспільством і природою [2].

На сьогодні нашим найбільшим пріоритетом повинен бути саме екологічний критерій. Адже судячи із нашого досвіду з Чорнобильською АЕС, ми повинні цінувати все навколишнє середовище у якому перебуваємо. Відносно цього зробимо висновок, що навіть якщо господарське рішення не відповідає соціальним цілям і вимогам, то, воно не повинне бути прийняте незалежно від економічного ефекту [1].

Список використаних джерел

1. Всеукраїнський студентський архів. URL: <https://uchika.in.ua/predmet-obyekt-metod-ekonomiki-prirodokoristuvannya.html>
2. Макарова Н.С., Гармідер Л.Д., Михальчук Л.В. Економіка природокористування. URL: https://www.studmed.ru/view/makarova-ns-garmder-ld-mihalchuk-lv-ekonomka-prirodokoristuvannya_81fec52f3cc.html
3. Коренюк П. І., Федулова С. О. Економіка природокористування. [Навчальний посібник]. Дніпропетровськ: Акцент ПП, 2014. 274 с. URL: https://udhtu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/03/Ekonomika-prirodokorystuvannya_Fedulova-S.O..pdf

ВИВЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ В КОНТЕКСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ІМІДЖУ ОРГАНУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Бабенко Т. В.,

здобувач вищої освіти ОС Магістр
Полтавський державний аграрний університет
Науковий керівник: Сердюк О. І., к. е. н., доцент

Імідж діяльності владної інституції визначається як узагальнене уявлення (розуміння і оцінка) громадянами та різними групами громадськості на основі інформації, яка зберігається в їх пам'яті, про різні аспекти діяльності владної інституції. Основою іміджу є соціальний стереотип, який формує суспільну свідомість.

Імідж владної інституції та влади, на думку С. Колоска та ряду інших науковців, загалом складається з восьми складових [1, с. 5-10]: діловий імідж організації; імідж співробітника; внутрішній імідж організації; імідж керівника; імідж персоналу; візуальний образ організації; соціальний імідж організації; імідж послуги. Механізми формування іміджу влади мають організаційний характер. Тому їх можна охарактеризувати як сукупність різних за своєю природою конкретних організаційних елементів (стимулів, засобів, важелів, регуляторних впливів, практичних заходів), що повинні забезпечувати формування позитивного іміджу органів влади [5, с. 71].

Важливим елементом побудови позитивного та сучасного іміджу органу влади є інструменти паблік рилейшнз. Формування іміджу органу влади починається з першого враження, дотримання норм ефективного спілкування, етичності поведінки, виконання службових обов'язків.

Органи місцевого самоврядування як владні інституції мають турбуватися про підвищення інтересу та обізнаності суспільства щодо їх діяльності. Для Коломацької сільської ради Полтавського району Полтавської області, як і для будь-якого іншого органу місцевого самоврядування, що тепер працює в новому форматі, важливо знати і розуміти ставлення широкого кола громадськості до процесів, які відбуваються, та до сільської ради, як органу влади. З метою вивчення громадської думки щодо визначення критичних сторін діяльності Коломацької сільської ради в контексті формування її іміджу серед групи інтуїтивних методів дослідження обрано метод анкетування. Це найпоширеніший метод збору даних, який дозволяє отримати достовірні дані, які можуть бути піддані статистичній обробці. Особисті анкети передбачають безпосередній контакт між інтерв'юером і респондентом, а анкета заповнюється в присутності анкетера, що дозволяє досліднику перевірити точність і повноту анкет.

Місце проведення опитування – населені пункти Коломацької територіальної громади. Період проведення – вересень 2022 р. Анкета опитування вміщувала запитання щодо обізнаності у діяльності Коломацької сільської ради, персонального звертання до установи з тими чи іншими

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

питаннями, рівня довіри громадян до органу влади та участі громадян в прийнятті рішень ради тощо.

Враховуючи, що кількість населення 4954 осіб, для отримання вірогідних результатів було опитано 50 осіб. Серед тих, хто виявив бажання взяти участь у проведенні анкетного опитування: за статтю: жінок – 54 %, чоловіків – 46 %; за віком: до 25 років – 26 %, від 25 до 39 років – 40 %, від 40 до 59 років – 20 %, старше 60 років – 14 %; за місцем проживання: с. Коломак – 20 %, с. Степне – 18 %, с. Василівка – 8 %, с. Дудникове – 6 %, інше – 8 %; за родом занять: підприємець – 8 %, найманий працівник – 16 %, службовець – 10 %, безробітний – 8 %, студент – 9 %, пенсіонер – 10 %, інше – 20 %.

За результатами анкетного опитування можна зробити ряд висновків щодо управлінської діяльності Коломацької сільської ради в контексті формування її іміджу. 90 % опитаних знають в чому полягають основні функції сільської ради. 88 % респондентів знають своїх представників, тобто депутатів сільської ради. 84 % опитаних особисто зверталися до сільської ради з того чи іншого питання, у 74 % звернення було вирішено позитивно, у 26 % – не було вирішено. Це породжує відповідний рівень довіри: довіряють сільській раді повністю 70 % опитаних, у більшості випадків – 20 % опитаних, в більшості випадків або зовсім не довіряють 20 % опитаних. 60 % респондентів довіряють як сільському голові так і депутатам, посадовим особам та громадськості. 82 % висловлюються щодо прозорості діяльності сільської ради в більшості випадків, проте 16 % вважають інакше. Разом з тим, із результатів анкет зрозуміло, що для 72 % респондентів діяльність сільської ради є прийнятною і обрано вірний шлях розвитку громади, для 4 % – діяльність є незрозумілою, 16 % – важко відповісти.

Більшість опитаних (72 %) вважають, що жителі територіальної громади мають реальний вплив на важливі рішення, що приймаються органом місцевого самоврядування. Проте, більше ніж 25 % переконані що це не так. 35 % респондентів цікавляться роботою ради і 37 % вважають, що громадськість має тісно співпрацювати з владою у прийнятті рішень, лише 15 % є розчарованими скептиками і вважають, що їх не допустять до процесів управління. 18 % виявляють підозру до Коломацької сільської ради, інкримінуючи їй корупційні діяння. Цікаво, що найбільше інформації про діяльність сільської ради громадяни отримують один від одного в процесі спілкування (40 %), 32 % – черпають інформацію з виступів та звітів сільського голови, депутатів та посадових осіб сільської ради та 18 % – із місцевих засобів масової інформації, 6 % – із сайту сільської ради, 4 % опитаних взагалі такої інформації не отримують.

Оцінювання роботи Коломацької сільської ради засвідчило її досить високу якість (табл. 1). Найвище оцінено роботу сільського голови та депутатів сільської ради (частки оцінок «5», «4» склали 82 та 80 % відповідно, проте найбільше відмінник оцінок отримали депутати сільської ради). Компетентність посадових осіб сільської ради та рівень виконання обов'язків

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

на «5» та «4» оцінили 70 % респондентів. Нижче оцінили якість надання послуг та забезпечення громадської участі (частки оцінок «5» та «4» по 63 %). При цьому, рівень корумпованості сільського голови, депутатів та посадових осіб Коломацької сільської ради оцінюють як низький 86 % опитаних.

Таблиця 1

**Результати оцінювання якості роботи Коломацької сільської ради
Полтавського району Полтавської області, 2022 р.**

Параметри оцінки	Частка опитаних, %				
	Оцінка в балах (1-5)				
	1	2	3	4	5
Робота сільського голови	2	6	10	52	30
Робота депутатів сільської ради	2	4	14	38	42
Компетентність посадових осіб сільської ради та рівень виконання обов'язків	4	8	18	40	30
Якість надання послуг	4	10	22	41	22
Забезпечення громадської участі	6	6	26	44	18
Рівень корумпованості (низький)	2	6	4	42	44

В підсумку, можна стверджувати про певну налаштованість респондентів на роботу, бажання почути, зрозуміти, відповісти. Частка тих, хто вагається з відповіддю з різних питань, невисока (від 3 до 20 %), тому потенційної небезпеки ізоляції місцевої влади, відчуженості та відсторонення громадян від неї немає. Окремі протестні настрої присутні, але вони не є підставою для значного конфлікту, що носить антиіміджевий характер. Таким чином, громадська оцінка сторін діяльності Коломацької сільської ради Полтавського району Полтавської області в контексті формування її іміджу є швидше позитивною.

Підсумовуючи зазначимо, що перед органами місцевого самоврядування стоїть складне завдання щодо актуалізації моніторингу громадської думки. Моніторинг громадської думки щодо діяльності органів місцевого самоврядування повинен сприяти вірному визначенню пріоритетів їх діяльності, проблемних питань розвитку громади, узгодженню позиції влади і громади, підвищенню ефективності прийняття владних рішень, правильному прогнозуванню їх соціальних наслідків, своєчасному коректуванню з врахуванням змін в настоях жителів громади.

Список використаних джерел

1. Колосок С. В. Зв'язки з громадськістю у формуванні іміджу органів державного управління: автореф. дис. канд. наук з держ. упр.: 25.00.01 / Національна академія державного управління при Президенті України. К., 2003. 20 с.

2. Глущенко К. С. Сучасні механізми формування іміджу центральних органів виконавчої влади: теоретико-методологічний аналіз. *Державне управління*. 2016. № 14. С. 70-74.

ІНДЕКС БІГ МАКА В УКРАЇНІ

Бурмінова М. В.,

здобувач вищої освіти ОС Бакалавр

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Рудич А. І., к. е. н., доцент

Індекс Біг Мака було винайдено англомовним журналом The Economist як посібник щодо визначення чи знаходяться валюти на «правильному» рівні. Він базується на теорії паритету купівельної спроможності й уявленні про те, що в перспективі обмінні курси повинні наближатися до того валютного курсу, який би вирівняв ціни на ідентичний кошик товарів і послуг, у нашому випадку це гамбургер [2].

Біг Мак – це гамбургер, який продається в міжнародній мережі ресторанів швидкого харчування McDonald's. Його обрали для проведення спостереження за курсами валют через те, що ця страва є своєрідним аналогом продуктового кошика, адже серед інгредієнтів, з яких його готують, є хліб, м'ясо та овочі.

До того ж важливим є й те, що ресторани McDonald's є в багатьох країнах світу й це полегшує порівняння курсів валют різних держав.

Починаючи з 1986 року, The Economist щорічно складає індекс Біг Мака. Так звана бургерекономіка не була задумана як точний вимірювач валютних розбіжностей, навпаки це було вигадано задля того, щоб теорія обмінного курсу була більш зрозумілою [2]. Завдяки цьому Індекс Біг Мака став певним світовим стандартом, адже кожен, хто захоче прослідкувати, як змінювався курс і дізнатися наскільки недооцінена або переоцінена певна валюта, зможе це зробити без вивчення підґрунтя й поглиблення знань в економіці.

Розрахувати індекс Біг Мака зможе напевно кожен, адже зробити це дуже легко. Загальна формула виглядає так: $BMI = Plc \div PUSD$, де BMI – це індекс Біг Мака, Plc (Price local currency) – вартість у місцевій валюті, а PUSD (Price USD) – ціна в доларах [2]. Тож спочатку потрібно обрати дві країни, чії валютні курси будемо досліджувати. Ми візьмемо Україну та Сполучені Штати Америки.

Тепер нам слід розділити вартість гамбургера в Україні на ціну, яку встановлено на нього в США. Наразі в нашій державі ця страва коштує 101 гривню, а в Сполучених Штатах Америки – 5,15 долара.

Далі потрібно поділити вартість Біг Мака в одній країні на ту, яка в іншій. Тож ділимо 101 на 5,15 й отримуємо 19,6, тобто на сьогодні офіційний курс в Україні мав би бути 19,6 грн/дол. Зараз Національним Банком України встановлено такий курс: $\$1 = \text{€}36,6$. Тож виходить, що українська валюта недооцінена на 46,4%, щоб це дізнатися ми зробили такі розрахунки: $\frac{19,6 - 36,6}{36,6} \times 100\%$ [1].

Якщо опиратися на статистичні дані попередніх років, то можемо побачити, що найбільш наближеним до реального в Україні був курс у 2008

«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)

році, коли Біг Мак коштував 11 гривень в Україні та 3,21 долара у США. Таким чином курс повинен був бути 3,43 грн/дол, у той час офіційний курс був \$1 = ₴4,60, тобто гривня була недооціненою на 25,5%. А найгірший показник був у 2016 році, коли недооціненість гривні складала 65,1%.

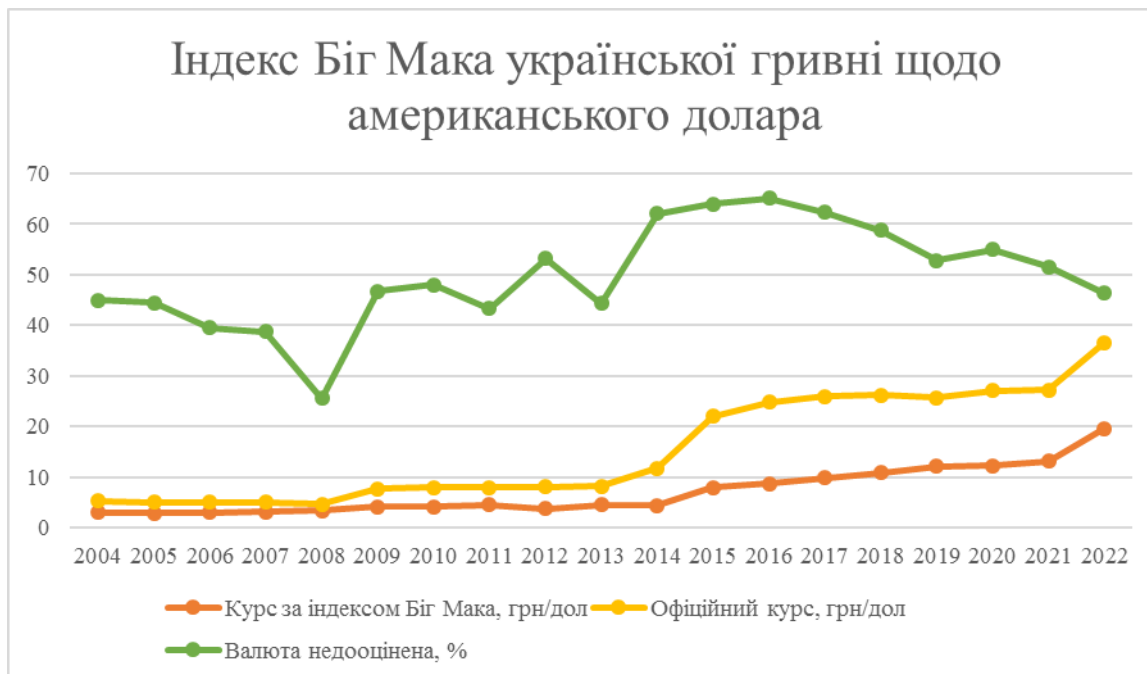

Рис. 1. Індекс Біг Мака української гривні щодо американського долара протягом 2004–2022 років [2]

Щодо інших країн, то, серед проаналізованих за 2022 рік, найбільш недооціненими є національні валюти Румунії (-55,7%), Індонезії (-54,6%), Південної Африки (-54,5%), Індії (-53,6%) та Єгипту (-52,9%). А переоціненими є швейцарський франк (+30,3%), норвезька крона (+21,6%), уругвайський песо (+18,1%), шведська крона (+8,5%) та канадський долар (+2%) [1].

Можна казати про те, що індекс Біг Мака є корисним для валютних трейдерів, які прагнуть створити довгостроковий прогноз валюти та оцінити обмінний курс. А проаналізувавши розбіжність між курсом за індексом Біг Мака та реальним обмінним курсом, вони можуть використовувати отриману інформацію як індикатор майбутніх змін на валютному ринку [3].

Однак, не слід переоцінювати цей індекс, адже слід розуміти, що ціна їжі насамперед залежить від продуктів, оренди, заробітної плати працівників, установлення вартості компанією та інших факторів, які не враховуються при формуванні індексу Біг Мака. Крім цього, він повною мірою не відображує ситуацію, яка виникає в економіці як окремої держави, так і всього світу, скоріше його можна характеризувати як показник споживчого ринку.

Отже, індекс Біг Мака – це один зі способів формулювання паритету купівельної спроможності, який допомагає легко й швидко визначити курс валюти певної країни й дізнатися він є переоціненим чи недооціненим.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Визначаються ці показники за допомогою аналога споживчого кошика – гамбургера відомої корпорації McDonald's, ресторани якої є в багатьох країнах світу, що робить можливим використання вартості Біг Мака як показника, що оцінює купівельну спроможність певної валюти.

Список використаних джерел

1. Лія Ільченко. В Україні з'явився перший «Індекс Бігмаку» з початку війни: скільки реально коштує гривня. Лія Ільченко // [http:// ZN.UA](http://ZN.UA) – 20.09.2022. URL : <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/v-ukrajini-zjavivsja-pershij-indeks-bihmaqu-z-pochatku-vijni-skilki-realno-koshtujehrivnja.html> (дата звернення: 05.10.2022)
2. The Economist. The Big Mac index. The Economist // The Economist – 21.07.2022. URL: <https://www.economist.com/big-mac-index> (дата звернення: 05.10.2022)
3. Becca Cattlin. What is the Big Mac index?. Becca Cattlin // IG – 05.09.2018. – URL: <https://www.ig.com/uk/trading-strategies/what-is-the-big-mac-index-180905> (дата звернення: 05.10.2022)

ІНДЕКСНИЙ МЕТОД ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОРІВНЯННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ

Горулько Л. І.,

здобувач вищої освіти ОС Бакалавр
Полтавський державний аграрний університет
Науковий керівник: Рудич. А. І., к.е.н., доцент

Для того, щоб охарактеризувати соціально-економічні процеси та явища статистика застосовує дані у формі відносних, середніх величин та коефіцієнтів. Одним з цих показників використовують індекси, що з латинської мови означає «показник».

Індекс – це такий показник, який порівнює рівні явищ та процесів на певний період часу, простору, нормою, планами чи стандартами [1].

В статистичних дослідженнях в явищах та процесах виділяють такі сфери використання економічних індексів:

1) Першою сферою є порівняльна характеристика на типових сукупностей на певний час де використовують:

– індекс динаміки, який показує зміни будь-якого важкого явища у звітному періоді відносно з основним (базовим);

– індекс виконання (реалізації) плану, який потрібний для того, щоб порівнювати досягнутого результату з плановим завданням;

– територіальний індекс, для застосування та порівняння рівня вартості цін та валового продукту різних областей чи районів.

2) Другою сферою використання індексів є використання і порівняння фактичного аналізу складного (непростого) явища через певну систему взаємопов'язаних індексів. До них, наприклад, можуть належати вартість виробленої або реалізованої продукції, валовий збір зернової культури, фонд заробітної плати. Таким чином вартість виробленої продукції дорівнює добутку цін та кількості продукції, валовий збір зернової культури – добутку урожайності на посівну площу, фонд заробітної плати – добуток заробітної плати одного працівника на їх чисельність.

3) З третьою сферою застосування індексів є проведення аналізу динаміки середніх величин, при зміні яких визначають вплив структурних зрушень в середині сукупності, яку досліджували. Через це велике значення має вивчення впливу структурних зрушень на динаміку середніх показників через застосування системи взаємопов'язаних індексів фіксованого, змінного складу та структурних порушень [3].

Так як індекс виступає, як відносний показник, то для його обчислення потрібні дані по двох об'єктах, які порівнюють шляхом ділення. Дані по яким здійснюють зіставлення, називають базисним [1].

Індексний метод – це обчислення та використання системи індексів, які надають змогу застосувати між собою складні дані. Але в індексному методі присутні певні обмеження – його потрібно використовувати тільки при

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

вивченні повного зв'язку між явищами, які перебувають у залежності та які можна описати кратною, змішаною або мультиплікативною моделлю [1].

Індексний метод виконує наступні функції:

1. Синтетична функція – пов'язана з поєднанням різних елементів сукупності та отримання узагальненої характеристики динаміки або просторових порівнянь.

2. Аналітична функція – це вивчення взаємовідношень, закономірностей динаміки, впливу певних факторів на зміну досліджуваного показника [1].

В більшості випадків індексний метод досліджує рух вартості та рух тарифів. Згідно з методологією системи національних рахунків основних показників цін та тарифів є індекс споживчих цін на продукцію та тарифи до надання послуг, за яким домогосподарства купують продукцію та оплачують надані послуги [4].

У дослідженнях складних економічних явищ, пов'язаних з моніторингом цін та тарифів, застосування індивідуального індексу обмежене, тому що при вивченні динаміки цін та тарифів частіше доступна вихідна інформація про середні значення досліджуваних показників. Під час обчислення індексів цін та тарифів гостро постає проблема визначення ваги або співмірника при побудові агрегатної форми індексу. Залежно від обрання базисних або поточних рівнів кількісних показників для зважування під час індексного дослідження цін використовують агрегатну формулу індексів цін Ласпейреса або Пааше [2].

Отже, виконуючи синтетичну та аналітичну функцію, індексний метод може виявляти вплив факторів, через використання певних взаємозв'язків між певними явищами. Саме це відрізняє індексний метод від інших статистико-економічних методів. Об'єктом індексного методу виступає функціональний взаємозв'язок між явищами. Індокси не завжди повинні пов'язуватися тільки з динамікою процесів, які досліджуються, вони використовуються і для порівняльної характеристики складних явищ у статистиці. Також індокси використовують для оцінки відхилення рівнів взаємопов'язаних явищ від планового завдання, оптимального варіанту.

Список використаних джерел

1. Дорогань-Писаренко Л. О., Єгорова О. В., Рудич А. І. Статистика: навч. посібник. Полтава: РВВ ПДАУ. 2021. 300 с.

2. Писаренко Т.В., Куранда Т.К., Кваша Т.К. та ін. Стан наукової – інноваційної діяльності в Україні у 2020 році: науково аналітична записка. Київ: УкрІНТЕІ, 2021. 39 с. URL : <https://ttn.kharkov.ua/articles/stan-naukovo-innovacii-noyi-diyalnosti-v-ukrayini-u-2020-roci>

3. Карпенко Л.М. Статистика: навч. посіб. Одеса: РВВ ОРІДУ НАДУ. 2019. 184 с. URL :<http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/1045>

4. Чорний В. С. Особливості використання індексного методу при дослідженні цін та тарифів. Економічний аналіз: зб. наук. праць Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. Том 27. №2. с. 74-78. ISSN 1993-0259.

РИНОК ПРАЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Горулько Л. І.

здобувач вищої освіти ОС Бакалавр

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Єгорова О. В., к.е.н., доцент

Ринок праці є дуже непостійним та залежить від багатьох факторів, як внутрішніх так і зовнішніх. Повномасштабні воєнні дії на території України, що розпочались 24 лютого 2022 року, вплинули на сферу життя населення та економіку країни. Усі регіони нашої країни зазнали втрат від військового вторгнення агресора. За період війни більшість виробничих потужностей та підприємств різних економічних сфер діяльності зазнали руйнівних збитків, що негативно вплинуло на робочі місця та ринок праці в цілому. Підприємства, які зазнали руйнації, почали скорочувати свої витрати, у тому числі за рахунок робочих місць. Через це працівники змушені звільнитись або ж брати відпустку без збереження заробітної плати. За даними ООН майже 5 млн жителів України втратили роботу з початку вторгнення агресора. За оцінками експертів в країні від 30-50 % підприємств припиняло свою роботу, через що половина працівників втратили робоче місце та доходи [4]

Ринок праці в умовах вторгнення агресора почав супроводжуватися низкою загроз та ризиків, головним з яких стало зростання рівня безробіття, погіршення матеріального стану населення та зменшення рівня купівельної спроможності, звуження ринку; посилене навантаження на соціальну інфраструктуру через необхідні соціальні підтримки внутрішньо переміщеним особам; збільшилось навантаження на внутрішній ринок праці та на збільшилась конкуренція за робочі місця, що призвело до великої кількості внутрішньо переміщених осіб, внаслідок чого деформує кон'юнктурні характеристики ринку праці; послаблення ресурсів суб'єктів господарювання та призводить до виникнення дефіциту окремих галузей. [1]

Звісно, на пропозицію робочої сили на українському ринку суттєво вплинула вимушена внутрішня міграція та еміграція наших громадян. Однією із найбільших трудових втрат країни є переселення біженців до країн Європи. Орієнтовно 10 % населення залишило Україну, а 15 % переміщено всередині країни. [4] Тривалість бойових дій, форма повоєнного врегулювання, кількість біженців, які повернуться додому та масштаби відновлення, значно вплинуть на відновлення економіки.

У березні 2022 року було проведено опитування 311 підприємств різної сфери економічної діяльності, різних областей та регіонів, яке продемонструвало такі результати: тільки 22 % підприємств своїми можливостями зберегли заробітну плату для своїх співробітників на рівні довоєнного періоду. [4]

На ринку праці мають перевагу роботодавці – внаслідок зменшення доходів більшість компаній звільнили працівників та скоротили заробітну

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

плату. Наприклад, у відомій компанії Rozetka працює половина працівників від часу, коли ще не було війни, певна кількість робітників магазину зайнята частково. Проте не всі підприємства скорочують персонал через загрозу втрати працівників дефіцитних спеціальностей, через необхідність забезпечувати належний рівень виробництва. Першим під скорочення потрапляють некваліфіковані особи, а ті, хто працює з операційними процесами на підприємствах, залишаються працювати на своїх місцях. Звільнення відбувається коли є розуміння що роботу в компанії відновити не можливо. Якщо брати великі підприємства, то в них ситуація краща, ніж у малому чи середньому бізнесі, який залежить від споживача попиту, що з початку війни скоротився. Це позначилось на районах з низьким рівнем доходів (Сумщина, Чернівці). [5]

Попит на одне робоче місце в середньому становить 12 осіб. Найбільшим попитом на робочі місця в Харківській області складає 19 осіб на одне робоче місце, Запорізька область – 17 осіб, Одеська область – 14 осіб, Київська область – 13 осіб, м. Київ – 5 осіб. Це пов'язано з тим, що бізнес переміщується з Харківської, Запорізької та Одеської областей до центральних та західних регіонів, що викликає напругу на ринку праці. [4]

Руйнація в економіці, пов'язана з різким падінням ВВП, фізичним руйнуванням великої кількості підприємств, великими масштабами зовнішньої міграції робочої сили, втратою фізичних та інтелектуальних здібностей, обмеженими можливостями в інвестування в економіку, загостренням кризових явищ в соціальній сфері вимагають наукового обґрунтування шляхів і засобів відродження всіх галузей та сфер національної економіки. Для досягнення цієї мети потрібно перш за все окреслення вектору та засобів підвищення конкурентоспроможності ринку праці, покращення сфери зайнятості, посилення процесу діджиталізації, що буде визначати перспективи розвитку та забезпечення економічної стійкості. Тим самим ринок праці в Україні має стати привабливим для обізнаних працівників та інвесторів – потенційних роботодавців у порівнянні з ринками праці інших країн. [3]

Отже, відновлення довоєнного стану зайнятості та ринку праці буде складним та довгочасним процесом. Однак, взаємодія держави, роботодавця та найманого працівника в поєднанні зі стратегічними напрямками відбудови економіки, будуть сприяти покращенню ситуації на ринку праці. При збільшенні та покращенні людського капіталу, сприянню держави та роботодавців їй його створювати та розвивати, аналізувати потреби в робочій силі за новими реаліями, формуванні мотивації до швидкого працевлаштування, підвищення чи зміни кваліфікації під вимоги часу, стимулювання підприємництва мають стати орієнтирами у відновленні ринку праці.

Список використаних джерел

1. Васильців Т., Левицька О., Рудковський О. Структурні диспропорції і дисбаланси ринку праці областей Карпатського регіону України в умовах

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

війни: тенденції, загрози, орієнтири політики стабілізації й використання можливостей. *Економіка та суспільство*. 2022. № 37. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-37>.

2. Єгорова О. В., Короленко О. В. Позитивні та негативні впливи трудової еміграції на економіку України. *Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції (заочна форма) «Формування та перспективи розвитку підприємницьких структур в рамках інтеграції до європейського простору»*, 27 березня 2019 р., Полтава : ПДАА, 2019. С. 163-165.

3. Маршавін Ю. М., Кицак Т. Г. Посилення конкурентоспроможності ринку праці в Україні в умовах соціально-економічної турбулентності та російської агресії. 2022. Частина 2. С. 124-132.

4. Тульчинський Р. В., Тульчинська С. О., Кириченко С. О. Макроекономічні зміни на ринку праці, викликані воєнними діями на території України. *Economic Synergy*. 2022. № 3. С. 6–16. URL: <https://doi.org/10.53920/ES-2022-3-1>.

5. Штундер І. Ринок праці України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022. № 40. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-22>.

**ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ У ГАЛУЗІ ТЕХНІКО-
ТЕХНОЛОГІЧНОГО ОНОВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ
ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ**

Зоря О.П., д. е. н., професор

Буряк Д.К., здобувач вищої освіти

Сіора Я.В., здобувач вищої освіти

Полтавський державний аграрний університет

В умовах сучасних ринкових відносин, що динамічно розвиваються, на перший план висувуються такі питання, як технічний рівень, якість, надійність, конкурентоспроможність продукції, що цілком залежить від стану основних засобів підприємства. Проте, у наш час виявилася невідповідність між існуючою науково-технічною та виробничою базою аграрної сфери та зростаючими вимогами економічного розвитку країни. Інвестиції в оновлення технологічної бази на основі заміщення застарілих технологій та основних засобів стають одним із вирішальних факторів успіху підприємств аграрної сфери, не менш важливим, ніж правильна ринкова стратегія чи налагоджене поточне управління.

Система управління відтворенням основних засобів має узгоджуватися зі стратегічними цілями розвитку підприємства, оскільки розвиток його майнового комплексу є одним із основних аргументів у конкурентній боротьбі. Сучасні тенденції відтворення основних засобів свідчать необхідність активізації форм державної підтримки з метою створення для підприємств аграрної сфери сприятливих умов формування та зростання внутрішніх джерел фінансування капітальних вкладень. Відповідно до поставленої мети має бути сформована інвестиційна стратегія відтворення основних засобів, реалізація якої можлива через здійснення заходів інвестиційної політики (рис. 1).

Підвищення ефективності державного регулювання аграрного виробництва	Підтримка всіх форм власності і господарювання	Відновлення та підтримка паритету цін на промислову та сільськогосподарську продукцію
Реформування неплатоспроможних підприємств через усунення причин їх банкрутства	Інвестиційна політика держави у сфері відтворення основних засобів	Орієнтування зовнішньоекономічної політики на захист вітчизняного товаровиробника
Зростання обсягів інвестування, застосування досягнень НТП		Створення умов для розвитку інтеграційних процесів в аграрній сфері
Створення ефективного механізму мобілізації, залучення фінансових ресурсів в інвестиційний оборот		Розвиток виробничої та соціальної інфраструктури, малих підприємств і сфери послуг
Відновлення платоспроможного попиту населення і формування системи залучення заощаджень населення в інвестиційну сферу	Відновлення технологічної цілісності виробництва, створення і розвиток мережі машинно-технологічних станцій	

Рис. 1. Інвестиційна політика держави у галузі відтворення основних засобів підприємств аграрної сфери

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Таким чином, удосконалення управління відтворенням основних засобів на макрорівні можливе через комплексну та взаємопов'язану реалізацію цінової, податкової, амортизаційної, бюджетної, грошово-кредитної, митної, інноваційної політик, що супроводжуються вдосконаленням нормативної бази, інституційними перетвореннями, розвитком інтеграційних процесів та соціальної інфраструктури. Системний підхід до розробки та реалізації інвестиційної політики може забезпечити сталий розвиток підприємств аграрної сфери та створити оптимальні умови для розширеного відтворення основних засобів.

Список використаних джерел

1. Голбан Т. Т. Реновація та підвищення ефективності використання основних засобів сільськогосподарських підприємств як стратегічний напрям інвестиційно-інноваційного розвитку аграрного виробництва. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Випуск 4 (21). С. 62-66.

2. Зоря О.П., Овчарук О.М., Мауер Д.Р. Теоретико-методологічні засади формування та розроблення інвестиційно-інноваційної стратегії. *Причорноморські економічні студії*. 2021. Вип. 62. С. 37-42.

3. Зоря О.П., Сергієнко В.І., Зоря С.П. Теоретико-методологічні засади формування організаційно-економічного механізму комплексної активізації інвестиційних процесів в аграрній сфері. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 56. С. 35-39.

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКЕ МАШИНОБУДУВАННЯ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Коблицький Д. В., аспірант

Полтавський державний аграрний університет
Науковий керівник: Прийдак Т. Б., к.е.н., доцент

Розвиток сільськогосподарського машинобудування в Україні є одним із найважливіших завдань держави для забезпечення агропромислового комплексу сучасними технічними засобами з метою досягнення відповідного рівня механізації виробничих процесів сільськогосподарського виробництва та відтворення виробничо-технічного потенціалу агропромислового комплексу. В Україні опановано виробництво багатьох видів сільськогосподарських машин: тракторів, сівалок, зернозбиральних та кукурудзозбиральних комбайнів, тракторних плугів, обладнання для тваринницьких ферм [1].

В Україні збудовано великі спеціалізовані підприємства для виготовлення землеобробних машин (плугів, культиваторів), сівалок, комбайнів, навантажувачів, причепів, обладнання для кормовиробництва і тваринництва.

Найбільшим центром сільськогосподарського машинобудування до військової агресії росії був Харків (мотори для самохідних комбайнів), Одеса (тракторні плуги), Кропивницький (сівалки), Дніпро і Тернопіль (бурякозбиральні комбайни), Херсон (кукурудзозбиральні комбайни, створюється виробництво зернозбиральних), Бердянськ (жниварки), Львів (хімсільгоспмашини) [2].

Обладнання для кормовиробництва і тваринництва вироблялося у Бердянську, Ніжині, Умані, Ковелі, Коломиї та Білій Церкві. Заводи з випуску інших сільськогосподарських машин та запасних частин до них є в Києві, Мелітополі, Донецьку, Луганську, Кременчуці, Конотопі, Миколаєві та Первомайську.

Результати аналізу динаміки виробництва машин та устаткування для сільського та лісового господарства за 2011–2020 рр. наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка виробництва основних видів машин та устаткування для сільського та лісового господарства за 2011–2020 рр.*

Найменування продукції	Кількість виробленої промислової продукції (валове виробництво)										2020 до 2011, %
	2011	2012	2013	2014 ¹	2015 ¹	2016 ¹	2017 ¹	2018 ¹	2019 ¹	2020 ¹	
Трактори, тис.шт	5,4	4	2,9	2,7	2,8	3,3	3,3	2,4	1,4	0,9	-83,3
Плуги, тис.шт	6,1	15,4	6,2	4,4	3,7	3,6	2,9	3	2,5	2,7	-55,7
Розпушувачі та культиватори, тис.шт	7,4	4,7	4,4	3,7	3,4	3,8	4	2,9	3,9	2,5	-66,2
Борони дискові, тис.шт	7,4	1,6	2	2	2,3	2,8	3,3	2,2	2,1	2,3	-68,9
Борони, тис.шт	11,1	7,5	7,8	7,9	5,8	8,7	9,3	10,4	5,1	5,6	-49,5

«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)

Найменування продукції	Кількість виробленої промислової продукції (валове виробництво)										2020 до 2011, %
	2011	2012	2013	2014 ¹	2015 ¹	2016 ¹	2017 ¹	2018 ¹	2019 ¹	2020 ¹	
Сівалки, саджалки та машини розсадосадильні, тис.шт	7,4	4	5,6	4,4	4,2	4,8	5,3	3,8	3,2	3,3	-55,4
Косарки тракторні, тис.шт	1,7	2,2	2,3	2,6	2,5	3,5	3,6	1,6	1,1	0,6	-64,7
Комбайни зернозбиральні, шт	399	59	68	к / с	100	154	70	47	к / с	к / с	-
Розбризувачі та розпилювачі, шт	844	1099	831	804	800	883	1324	1298	1058	1366	61,8
Машини для приготування кормів для тварин, тис.шт	161	123	102	98,7	63,2	75,6	49,3	30,2	17,7	15,6	-90,3

Джерело: узагальнено на підставі [3]

Так, обсяги виробництва тракторів у 2011–2020 роки скоротились на 83,3%, плугів – на 55,7%, розпушувачів та культиваторів – на 66,2%, борон дискових – на 68,9%, борін – на 49,5 %, сівалок – на 55,4%, косарок тракторних – на 64,7 %, ґрунтообробних і машин (борони) – на 34–55%, машин для приготування кормів – на 90,3 %. Відмічено зростання виробництва розбризувачів та розпилювачів на 61,8%.

Зменшення виробництва продукції є причиною збитковості певної частки підприємств (рис. 1).

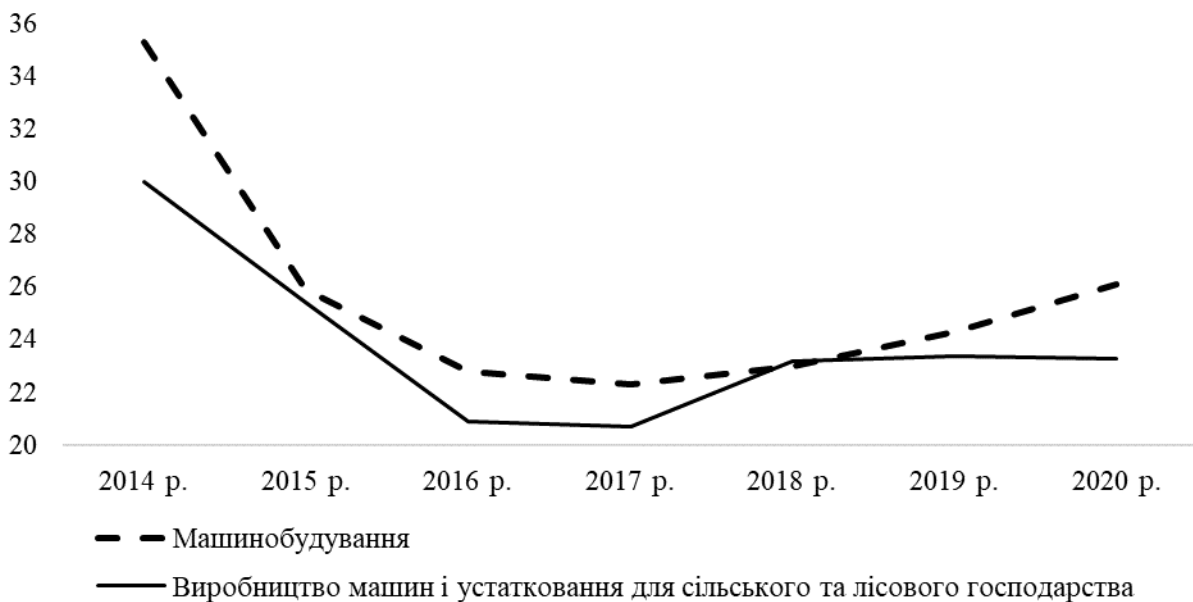

Рис. 1. Питома вага підприємств, які отримали збиток, у загальній кількості підприємств, за видами економічної діяльності за 2014–2020 рр.

Джерело: узагальнено на підставі [3]

Порівнюючи 2014-2020 роки, можна зробити висновок, що найбільшого

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

збитку підприємства зазнали у 2014 році. Але треба зауважити, що у 2014 році частка підприємств, які отримали прибуток становила майже 65%, з цього можна зробити припущення, найзбитковішими виявились суб'єкти великого підприємництва. А частка машинобудівних підприємств, що отримують прибуток у 2020 році зросла у порівнянні з 2014 роком на 17%. Треба відмітити, що рівень рентабельності навіть при своєму максимальному значенні є низьким для машинобудівної галузі. Перш за все це пов'язано з інвестиційним кліматом.

Дослідження причин, що спричиняють погіршення інвестиційного клімату для машинобудівних підприємств України доцільно розглядати з урахуванням їх умовної періодизації на «двоєнний» (до 2022 року) та «післявоєнний» період. Це дозволяє виокремлювати і поділяти інформацію на кількісно та якісно однорідні групи з метою її систематизації за часовими та просторовими критеріями для отримання нових теоретичних знань. В основі такого поділу є 2022 рік, оскільки масоване російське військове вторгнення в Україну стало причиною суттєвих змін у глобальних економічних та геополітичних площинах [4].

Загальна сума збитків, яких сільськогосподарська галузь України зазнала внаслідок повномасштабного російського вторгнення, становить 4,29 млрд доларів. Про це свідчать результати аналізу, проведеного KSE Institute спільно з Міністерством аграрної політики та продовольства. Сільськогосподарська техніка та обладнання також зазнають пошкоджень внаслідок обстрілів, авіаударів та бойових дій. Орієнтовна вартість заміни та ремонту обладнання становить 926,1 млн доларів [5].

Ключовим аспектом покращення інвестиційного клімату може стати позиціонування України як правової держави в умовах війни, що підвищує ступінь довіри до неї як до центрального регуляторного інституту національного рівня. Позитивним зрушенням у цьому напрямку дали початок впровадження нових законодавчих змін 2022 року, пов'язаних з недопущенням продовольчої кризи всередині країни, а також напрацювання політичного іміджу, сприятливого для налагодження та зміцнення міждержавних зав'язків у вирішенні глобальних проблем суспільства.

Стратегічно важливими для національної економіки в поствоєнний період є такі галузі промисловості як: машинобудування (зокрема, в частині обладнання для паливно-енергетичного комплексу, транспортного та сільськогосподарського машинобудування та виробництва озброєнь); залізорудна і металургійна промисловість; добування нафти і газу; нафтопереробка; хімічна і фармацевтична промисловість.

Список використаних джерел

1. Вітюк А. В., Сметанюк О. А. Економічний взаємозв'язок розвитку сільського господарства та сільськогосподарського машинобудування. *Економіка та управління підприємствами*. 2020. № 4 (46). С. 132-145. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2020-4_0-pages-

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

134_145.pdf (дата звернення 17.10.2022).

2. Сільськогосподарське машинобудування України. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Сільськогосподарське_машинобудування_України (дата звернення 17.10.2022).

3. Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/sg/ppsgk/arh_ppsgk_u.html (дата звернення 17.10.2022).

4. Які збитки війна завдала сільському господарству в Україні – дослідження. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/06/15/novyna/ekonomika/yaki-zbytku-vijna-zavdala-silskomu-hospodarstvu-ukrayini-doslidzhennya> (дата звернення 17.10.2022).

5. Канцедал Н. А., Лега О. В. Інституційні індикатори інвестиційної привабливості агросектору України в умовах війни. *Причорноморські економічні студії*. 2022. № 74. С. 126-134. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.74-18> URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/12148> (дата звернення 17.10.2022).

ОРГАНІЗАЦІЯ СТАТИСТИКИ В УКРАЇНІ

Ковтун Л.А.,

здобувач вищої освіти ОС Бакалавр
Полтавський державний аграрний університет
Науковий керівник: Рудич А.І., к. е. н., доцент

В світі існує два методи організації статистичної діяльності країн світу. Це централізовані системи статистики та децентралізовані системи статистичних організацій. Зміст централізованої системи полягає в створенні єдиного центрального статистичного органу, який керує всією статистичною діяльністю в межах цієї країни. До країн з даною статистичною системою належать Німеччина, Канада, Україна, країни Східної Європи. Змістом децентралізованої системи статистичних організацій є те, що ці статистичні органи розташовані на місцях, умовно кажучи в областях, районах, штатах, територіальних об'єднаннях. В даній системі відсутній єдиний статистичний орган, а якщо такий і існує то тільки формально на папері.

Статистика, як наука виникла в ХІХ ст. – це дослідження масових суспільних явищ, процесів та методики кількісного охоплення [1].

Державна статистика, згідно з Законом України «Про державну статистику» – це централізована система збирання, опрацювання, аналізу, поширення, збереження, захисту та використання статистичної інформації [4].

Державна статистична діяльність це сукупність заходів пов'язаних з проведенням державних статистичних спостережень і наданням інформаційних послуг, спрямована на збирання, опрацювання, аналіз, поширення, збереження, захист і використання статистичної інформації, забезпечення її достовірності, а також удосконалення статистичної методології [1].

Як ми знаємо, Україна має централізовану систему державної статистики. Головним органом є Державна служба статистики України, яка займається розробкою документів на державному рівні щодо питань організації статистичних служб на місцях, статистичної звітності, переписів населення України, методології статистики. Державна служба статистики контролює функціональні органи державної статистики, а саме: установи, підприємства, організації, які стосуються управління центрального органу виконавчої влади [1].

Державний служба статистики України координується Кабінетом Міністрів України. Та проводить свою діяльність суворо за наступними документами, постановами та законами: Конституцією України; законами України: «Про інформацію», «Про державну статистику», «Про Всеукраїнський перепис населення»; актами Президента України та Кабінету Міністрів України та ін. [2].

Державна служба статистики України має профільні підрозділи. Наведемо деякі з них: департамент макроекономічної статистики, департамент статистичних послуг, департамент статистики торгівлі, департамент статистики цін департамент планування та організації статистичних спостережень та інші.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Кожен з вище названих підрозділів замається збирання, аналізом та дослідження тих звітів, даних, які їм необхідні для складання та ведення статистичних спостережень [2].

Органи державної статистики України, як і всі інші органи мають свої завдання, принципи, права та зобов'язання.

Основними завданням органів статистичної служби є збір, опрацювання, аналіз, поширення, збереження, захист та використання статистичної інформації щодо різних явищ і процесів, які здійснюються на території України; надання дійсних та об'єктивних статистичних даних; динаміка життєвого рівня населення; тісна співпраця з міжнародними статистичними службами та організаціями, зокрема і з ООН та ЮНЕСКО, з органами державної влади, з органами місцевого самоврядування та юридичними особами [2].

Органи державної статистики мають такі обов'язки: присвоювати коди всім суб'єктам господарської діяльності, щоб не розголошувати їхні дані; зберігати державні та комерційні таємниці, щодо юридичних осіб; надавати актуальні статистичні дані; розробляти інструкції, форми, програми статистичних спостережень і первинні форми облікової документації; надавати дані зведеної статистичної інформації юридичним і фізичним особам відповідно до законів, якими керується Державна служба статистики України; опрацьовувати та покращувати методологію статистичних показників для висвітлення процесів соціально-економічного розвитку; впроваджувати систему міжнародних статистичних стандартів [4].

На противагу обов'язків дані органи мають свої права: отримувати або вимагати в установлений час звіти про роботу всіх необхідних їм підприємств, що передбачені законом; проводити статистичні спостереження серед громадян за дозволом від Кабінету Міністрів України за наступними категоріями: соціально-демографічне становища, підприємницька діяльність та сімейний бюджет; перевіряти достовірність статистичних даних; мати доступ до первинного обліку та статистичної звітності; надавати органам державної влади та управління аналітичну та статистичну інформацію; накладати штрафи на службових осіб і осіб, які займаються підприємницькою діяльністю, за порушення правил обліку та статистики [4].

Органи державної статистики керуються певними принципами, які прописані у державній служби статистики «Про затвердження Принципів діяльності органів державної статистики України», яких нараховується 15 основними з яких є наступні:

Принцип 1: Професійна незалежність полягає у здійсненні статистичної діяльності кваліфікованим працівником у даній сфері. Втручання або вплив інших не належних осіб до статистичної діяльності щодо обрання джерел їх отримання, форм, термінів, змісту суворо забороняється. Органи статистики у разі необхідності коментують широкому загалу статистичну інформацію. Керівників органів державної статистики обирають прозоро та незалежно.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Принцип 2: Повноваження щодо збирання даних. Даний принцип дозволяє органам статистичної діяльності мати доступ до абсолютно всіх документів респондентів, що передбачені законодавчими повноваженнями.

Принцип 3: Достатність ресурсів полягає у отриманні від респондентів необхідної кількості інформації для подальшого аналізу та використання.

Принцип 4: Зобов'язання щодо забезпечення якості. Згідно з даним принципом органи державної статистики повинні контролювати якість інформації, тобто слідкувати за її коректністю, правильністю, актуальністю.

Принцип 5: Конфіденційність статистичної інформації полягає у кодифікації даних респондентів що гарантується законом. При прийманні на посаду людина підписує документ в якому зобов'язується не розголошувати конфіденційну інформацію та за недотримання даного зобов'язання карається.

Принцип 6: Неупередженість і об'єктивність. Дані, які збирає органи державної статистики є надійними, об'єктивними, незалежними і неупередженими. Інформація, яку вони публікують є в загальному доступі і доступна для всіх. В разі помилки в статистичній інформації органи державної статистики якнайшвидше її виправляють та оприлюднюють [3].

Дані принципи допомагають дають можливість більш коректно та за відповідними затвердженими нормами працювати органам статистики.

Отже, організація статистичної діяльності в Україні це складний «організм», який складається з багатьох частинок, що тісно взаємодіють між собою. Він має велику кількість департаментів, підрозділів які займаються найважливішою задачею, обробкою, підсумком та узагальненням всіх форм звітності та їх глибокий кількісний аналіз. За допомогою статистичних даних відбувається планування майбутніх програм, цілей, завдань.

Список використаних джерел

1. Статистика: Конспект лекції. Тернопіль. 2006. URL: <https://buklib.net/books/22476/>
2. Мармоза А. Т. Теорія статистики: Підручник. Київ: «Центр учбової літератури». 2013. 592 с.
3. Наказ Державної служби статистики «Про затвердження Принципів діяльності органів державної статистики України» 17.08.2018 №170 (Дата останньої модифікації: 26.05.2021). URL: https://ukrstat.gov.ua/prc_dk/prc_ddos.htm
4. Предмет і метод статистики. Організація статистики в Україні. Studfiles. 2015. URL: <https://studfile.net/preview/3541345/>

ВПЛИВ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НА ДОХІДНУ ЧАСТИНУ БЮДЖЕТУ

Кривошея В. В.,

здобувач вищої освіти ОС Бакалавр

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Дорошенко О.О., к. е. н., доцент

Місцеві бюджети України майже завжди були залежними від державного бюджету і для того, щоб функціонування такого бюджету було ефективнішим було прийнято рішення про децентралізацію. Децентралізація – це важливий інструмент політики, що дає змогу покращити рівень життя населення відповідно на місцях.

Проведення децентралізації є однією з найголовніших реформ, що проводилися за останні декілька років. Метою цією реформи було надання автономії органам місцевого самоврядування в акумуляції та витрачанні фінансових ресурсів. Даний процес посилив фінансову незалежність місцевих бюджетів та мав позитивний вплив на наповненість бюджету [1].

Попри це, спочатку негативний вплив на наповнення бюджету мала пандемія, а сьогодні на зменшення дохідної частини та навпаки збільшення видаткової вплив має повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну. Така реформа мала на своїй меті підвищення загального добробуту населення, особливо в сільській місцевості.

Об'єднання створювалися як з ініціативи селищних чи міських голів, так і з ініціативи самого населення. Об'єднання тих чи інших територій в одну громаду мало б бути економічно виправданим. Малі територіальні громади, в складі яких було декілька сіл без необхідної інфраструктури, не мали економічного виправдання, і надалі зазнавали б занепаду. І навпаки створення дуже великих територіальних громад також би не давало необхідних результатів. Оскільки для отримання необхідних послуг жителям віддалених населених пунктів було б важко і майже недоступно це зробити.

Тому при створенні територіальної громади враховується особливість її розташування, її економічна спроможність та здатність ефективно здійснювати в першу чергу самофінансування.

На сьогодні процес децентралізації майже закінчився і надалі необхідна ефективна підтримка уряду і постійне вдосконалення цієї системи. На даний момент в Україні функціонує 1439 територіальних громад, така кількість охоплює 27833 населених пункти, і на цій території проживає понад 38 млн. осіб [1].

Для досконалого розуміння ефективності децентралізації необхідно розглянути склад та структуру дохідної частини місцевих бюджетів за період 2015 – 2021 рр. Оскільки саме формування доходів дає змогу ефективно здійснювати функціонування самого бюджету. Для оцінки використовують різні підходи класифікації доходів. Найбільш чітко можна побачити збільшення або зменшення залежності від різних джерел фінансування в бюджетній

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

класифікації. Така класифікація передбачає поділ на

- 1) податкові надходження;
- 2) неподаткові надходження;
- 3) доходи від операцій з капіталом;
- 4) цільові фонди;
- 5) офіційні трансферти [2].

Таблиця 1

Динаміка, склад та структура доходів місцевих бюджетів за 2015-2023 рр.

Показники	Роки							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Податкові надходження,								
млрд грн	98,22	146,90	201,00	232,50	270,55	285,57	346,71	379,2
частка у загальній сумі, %	33,37	40,13	40,04	41,29	48,21	60,53	56,98	64,53
Неподаткові надходження								
млрд грн	20,15	21,86	25,97	28,03	26,11	21,46	27,18	23,5
частка у загальній сумі, %	6,84	5,97	5,17	4,98	4,65	4,55	4,47	3,99
Доходи від операцій з капіталом								
млрд грн	1,63	1,40	1,87	2,88	3,62	3,95	3,46	4,6
частка у загальній сумі, %	0,55	0,38	0,37	0,51	0,65	0,84	0,57	0,78
Цільові фонди								
млрд грн	0,40	0,50	0,62	0,68	0,60	0,65	0,57	0,95
частка у загальній сумі, %	0,14	0,14	0,12	0,12	0,11	0,14	0,09	0,16
Трансферти								
млрд грн	173,98	195,40	272,60	298,94	260,30	160,18	230,57	172,4
частка у загальній сумі, %	59,10	53,38	54,30	53,09	46,38	33,95	37,89	29,34
Разом доходів	294,38	366,06	502,06	563,03	561,18	471,81	608,49	580,7

Джерело : розраховано автором на основі даних Міністерства фінансів України [3]

Інформація у табл. 1 проаналізована за період з 2015 – 2021 роки за фактичними (звітними) показниками, а за 2022 рік взято за основу планові показники. З інформації, що наведена в табл. 1 чітко видно, що розмір дохідної частини в 2021 році порівняно з 2015 роком зріс понад у 2 рази. Для визначення змін у структурі надходжень необхідно прорахувати частку кожного елемента у загальній сумі. Чітко видно, що у дохідній частині в останніх періодах переважають саме податкові надходження. Їх частка поступово зростає з 33,37 % у 2015 році до 56,98 % у 2021 році, це свідчить про підвищення фіскальної ролі податків у місцевих бюджетах а також дає змогу залишати значно більшу частину саме на місцях.

Також в даній таблиці чітко прослідковується зменшення частки трансфертів у загальній сумі доходів з 59,10 % у 2015 році до 37,89 % у 2021 році [3]. Точно така сама тенденція прослідковується і в планових показниках на 2022 рік. Це свідчить про позитивний вплив децентралізації та дає змогу зрозуміти, що місцеві бюджети більш незалежними і здійснюють самофінансування своєї діяльності.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Список використаних джерел

1. Децентралізація. URL: <https://decentralization.gov.ua> (дата звернення: 19.11.2022).
2. Дорошенко О. О. Особливості формування дохідної частини бюджету України. *Ефективна економіка*. 2015. № 10. [Електронний ресурс] / URL : <http://www.economy. nauka.com.ua /?op =1&z=4421> (дата звернення: 19.11.2022)
3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL : <https://mof.gov.ua/uk> (дата звернення: 19.11.2022).

ДИСКРИМІНАЦІЯ, ГЕНДЕРНА НЕРІВНІСТЬ, ЗАХОДИ ПОДОЛАННЯ
Кубецька О.М.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри аналітичної економіки та менеджменту,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Хмара О.О.,

здобувач вищої освіти ОС Бакалавр
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

В усьому світі завжди знайдуться жінки та чоловіки, що не мають можливості навчатися та працювати у бажаних для себе навчальних закладах та на бажаних для себе спеціальностях (за бажаним фахом). В усьому світі завжди знайдуться жінки та чоловіки, що вимушено працюють на тих посадах чи професіях, що передбачають отримання малих виплат чи то заробітної плати за виконані роботи (надані послуги), в порівнянні з очікуваними, виключно через статеvu приналежність та інші причини: вік, вади здоров'я, релігійні вподобання (віднесення себе до православного віросповідання, греко-католицизму, римо-католицизму і протестантських та Євангелічних церков тощо), через расову приналежність, гендерну ідентичність, політичні чи інші переконання, визнаного статусу ВІЛ/СНІД чи інших причин.

Дискримінація або відкрита, або завуальована, що принижує людей та не дає жодної можливості на гідне соціальне, економічне існування. Серед можливих способів/варіантів усунення дискримінації – досягнення рівності. Зокрема, сфера праці потребує вирішення ряду проблемних питань: існування гендерного розриву щодо кількості та якості робочих місць. Гендерний розрив відслідковується різними можливостями працевлаштування чоловіків та жінок за тими чи іншими посадами, заробітною платою, професійним зростанням тощо. Гендерний розрив відслідковується в різних показниках: жінки частіше бувають безробітними, молоді жінки рідше працюють чи навчаються, жінкам платять менше (зокрема, середня місячна заробітна плата у жінок нижча ніж у чоловіків), жінки стають неактивними на ринку праці після закінчення навчання через тиск соціальних норм,

Подолання гендерного розриву потребує ряду дій. З цією метою СОП проводить консультації та пропонує своїм учасникам інструменти, рекомендації та технічну допомогу, у тому числі щодо сприяння недискримінаційній зайнятості. СОП, з метою досягнення гендерної рівності. Орієнтоване на забезпечення права здійснювати людьми (незалежно від статі) свій матеріальний розвиток й духовний розвиток. Що передбачає свободу та гідність, економічну стійкості та рівні можливості. Досягнення вказаних умов, має стати пріоритетною ціллю національних та міжнародної політики.

Значення гендерної рівності як одна з головних цілей роботи СОП міститься в Декларації про соціальну справедливість (1998), у Резолюції 2016 року про сприяння соціальній справедливості за допомогою гідної праці, а

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

також у Програмі та бюджеті на 2016-2017 та 2018-2019 роки, де сприяння гендерній рівності було вказане як один з абсолютних пріоритетів політики.

Організації працівників та роботодавців по всьому світу віддані боротьби з поширення гендерної рівності. Робота зі сприяння жіночому підприємництву та участі жінок у процесах управління ведеться в багатьох країнах світу [1].

Гендерна нерівність у кадрових ресурсах численних сфер (освіта, медицина, логістика, сервіс і т.д.) завжди була і залишається серйозним проблемним питанням, що проявляється у співвідношенні чоловіків і жінок, обійманні керівних посад.

Гендерні стереотипи існують у службових обов'язках. Багато країн взагалі не мають законодавства та дієвої системи соціального захисту, що б забезпечити гендерну рівність на робочих місцях. Очікування гендерного балансу є неприйнятним. Як на нас, країни мають вжити реальні заходи – гендерно-перетворювальні заходи з усунення причин гендерної нерівності. Зокрема, збільшенням робочих місць у окремих галузях зміною системи та умов праці, щоб забезпечити жінок та/або чоловіків гідною роботою, усуненням гендерні нерівності на керівних посадах, в т. ч. щодо оплати праці. Підприємства, як роботодавці, мають розуміти, що відсутність дискримінації через статеву приналежність значно підвищує фінансові результати будь-якого бізнесу. Їм необхідно зосередитися у таких питаннях, як робота жінок після народження дітей і т.п. [2].

Щоб змінити цю ситуацію, слід зосереджуватися на питанні інформаційно-пропагандистської діяльності щодо захисту гендерної різноманітності, створювати програми наставництва у провідних підприємствах, що спрямовуватимуться на вирішення проблеми гендерної рівності на роботі, наприклад: через розуміння жіночої точки зору, руйнування стереотипів та створення союзу чоловіків та жінок, захоплених ідеєю спільної роботи зі сприяння гендерному розмаїттю та спільному керівництву. Необхідно розглянути можливість прийняття законодавства, яке захищає жінок від домагань у сфері зайнятості, та кримінальної чи адміністративної відповідальності за домагання у сфері зайнятості. Заходи з підвищення рівня участі жінок у робочій силі може включати (рис. 1):

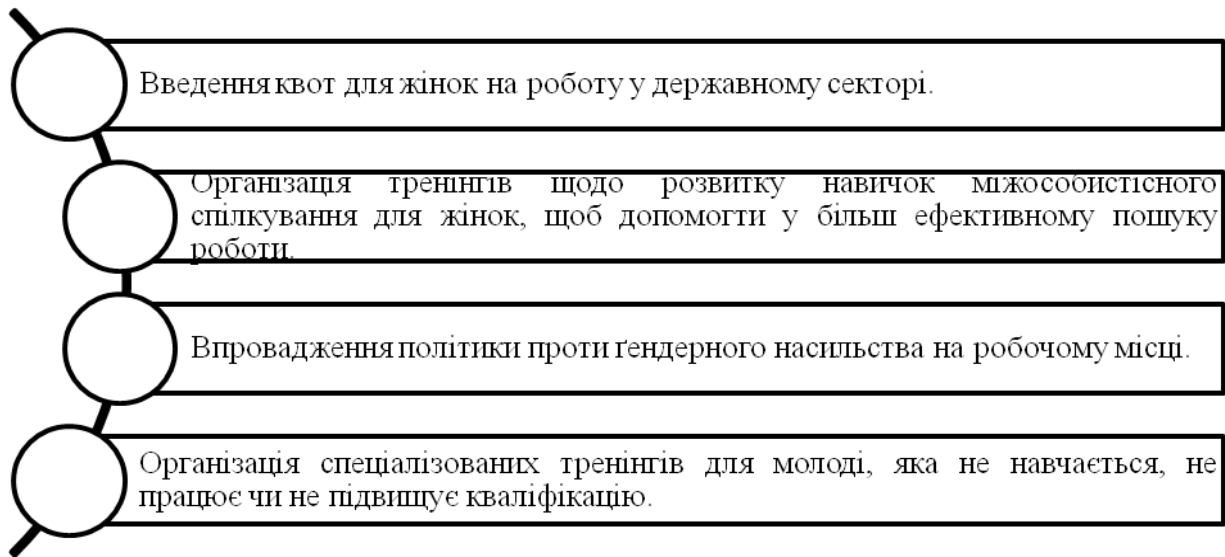

Рис. 1. Заходи з підвищення рівня участі жінок у робочій силі*

*Розроблено авторами з використанням джерела: [3]

Вказані та ряд інших заходів принесуть багато переваг: підвищення доходу жінок за рахунок розширення доступу до робочих місць у більш оплачуваних секторах, розширення можливостей працевлаштування як для чоловіків, так і для жінок, скорочення бідності тощо.

Список використаних джерел

1. Гендерное равенство и недопущение дискриминации. URL: <https://www.ilo.org/dw4sd/themes/gender-equality/lang--ru/index.htm>.

2. 10 основных проблем в области обеспечения гендерного равенства в кадровых ресурсах здравоохранения. URL: <https://www.who.int/ru/news-room/feature-stories/detail/10-key-issues-in-ensuring-gender-equity-in-the-global-health-workforce>.

3. Продвигая гендерное равенство на рынке труда Таджикистана. URL: <https://blogs.worldbank.org/ru/europeandcentralasia/working-towards-gender-equality-tajikistans-labor-market>.

СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНДЕКСУ ЩАСТЯ

Морозова П. І.,

здобувач вищої освіти ОС Бакалавр

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Рудич А. І., к.е.н., доцент

У різних країнах по всьому світу відбувається різноманітне сприйняття поняття щастя, тому однозначно говорити про точність його індекса не варто. Оскільки воно усвідомлюється та виявляється у всіх культурах по-різному. До того ж люди можуть вказувати невірну інформацію про себе, і через це існує великий ризик отримати не точні данні з приводу опитування. Тим паче, що уявлення про щастя переосмислюється на кожному етапі життя, де наші тодішні відповіді вже не будуть збігатися з теперішніми.

Наше сьогодення віддзеркалює щастя у можливості самореалізації, здобутті особистої мети. Поняття про щастя є абстрактним значенням, через це непросто мати на увазі персональні особливості різних народів при опитуванні.

Першу сходинку в рейтингу країн світу за рівнем щастя населення посідає World Happiness Report, заснований ще у далекому 2012 році. Дані опитування проводяться з метою демонстрації досягнень країн світу і окремих регіонів з погляду їхньої спроможності надати своїм громадянам благополучне життя. Творці проекту оцінюють, що результати такого дослідження допоможуть головам держав зважати увагу на потреби і очікування населення аби підвищити добробут і постійне піднесення своїх громадян. Рейтинг налічує в собі такі показники як: ВВП на душу населення, рівень соціальної підтримки, очікувану тривалість життя, свободу вибору, рівень корупції, участь громадян у благодійності та наявність негативних очікувань від майбутнього. Також дослідження відбуваються завдяки дослідному центру «Інститут Землі» (The Earth Institute) під керівництвом ООН у межах глобальної ініціативи «Мережа рішень сталого розвитку» (UN Sustainable Development Solutions Network) [4].

У період з 2012 по 2021 роки (окрім 2014 року, коли дослідження не проводилося) Україна займала свою мінімальну сходинку – 87 місце (2013 рік) та максимальну – 138 місце (2018 рік) серед 149-158 країн світу, які коливались з року в рік. На момент 2019 року Україна посідала 133 сходинку, де потроху почала підійматись у списку. Тому вже у 2020 році закріпилась на 123 місці, а у 2021 році на 110 місці [4]. За даними показниками можемо зробити висновки, що Україна демонструє помітний прогрес.

Україна дійсно вирівняла свої показники у 2019 році, порівняно з попередніми роками. Проте це не покриває жваве падіння, зафіксованого у минулі роки – з 2013-го країна опустилася майже на 50 рівнів. На думку експертів, якби не п'ятирічна війна (станом на 2019 рік), яка абсолютно не додає оптимізму та відчуття захищеності, розвиток здійснювався би зовсім по-іншому. Перебуваючи на лінії першого десятка міжнародного рейтингу щастя (11 місце у 2019 році) Ізраїль не вважається безпечною країною. Об'єктивно

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

порівнювати багатий Ізраїль та бідну Україну між собою не можна, адже його економічні показники значно переважають українські. Хоча і прірва між нами не повинна бути такою відчутною. За рахунок певних успіхів у інших сферах Ізраїль і займає непогані позиції у рейтингу. На думку автора Олександра Радійчука, упорядники Індексу щастя недооцінюють Україну та зосереджуються на негативних змінах більше, ніж на позитивних [3].

Крім того маємо зазначити ще й інші дослідження, які проводить асоціація незалежних дослідницьких агентств Gallup International, створена у 1947 році в 46 країнах світу. Але певний час панує і в Україні, хоча і бере в ньому участь вона не систематично. У листопаді 2019 року проводилося опитування, питанням якого був такий запит: «Наскільки Ви задоволені чи незадоволені своїм життям?». Показник серед українців, які визнають себе щасливими становив 51%, нещасливими – 18% та ті, які вважають себе ані щасливими, ані нещасливими складав 30%. Порівняно з показниками у світі в цілому, Україна мала трохи нижчі дані «світового індексу щастя». Однак тодішні результати зросли за останні два роки: +8% у 2017 році та +33% у 2019 році. З такими показниками на 2019 рік Україна опинилася у топ-10 країн, жителі яких схильні вважати своє особисте життя нещасливим [2].

Як ми можемо спостерігати, що рівень економічного розвитку не завжди впливає на ступінь щасливого життя людей, а економічні кризи не постійно відображаються на нещасливому бутті. Оскільки мешканці самостійно можуть впливати на свій рівень щастя, який не обов'язково може залежати від держави.

Усе ж таки показник щастя підпорядкований внутрішньому розумінню щастя. Люди можуть перебувати у скрутному становищі, але це не може завадити їм насолоджуватися життям, маючи при цьому особисте щастя [1]. Цікаво те, що у 2019 році в Україні індекс щастя був на рівні з Великобританією (топ нещасливих країн за індексом +33%) [2].

Такий фактор вкотре доводить нам, що незалежно від рівня розвитку держави, різні за економічний статусом країни можуть опинитися на одній позиції.

Отже, на індекс щастя впливають різноманітні події, які не прописуються у результатах опитування. Одним з таких факторів виступила пандемія, яка внесла свої корективи у рівень щастя до всіх країн світу. Оскільки люди все частіше страждають від негативних емоцій. До щастя відносять більш емоційні почуття, у той час, коли задоволення життям пов'язують з вигідним. Незважаючи на всі перепони, людство продовжує визначати найщасливіші країни світу аби покращувати рівень життя.

Список використаних джерел

1. Бичек. С. Індекс щастя: Україна опинилася у п'ятірці найбільш нещасливих країн світу. Суспільне новини. 2021. URL: <https://suspilne.media/95774-indeks-sasta-ukraina-opinilasa-u-patirci-najbilsh-nesaslivih-krain-svitu/>.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

2. Пипич А. Україні демонструє зростання індексу щастя на фоні його стабільності у світі. КМІС. 2020. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=913&page=1>.

3. Радійчук О. Індекс щастя-2019: є сумніви, що Україна така вже й «нешасна». Київ: Укрінформ. 2019. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2666960-indeks-sasta2019-e-sumnivi-so-ukraina-taka-vze-j-nesasna.html>.

4. Слово і діло. Аналітичний портал. Як змінювалося місце України у світовому рейтингу щастя. 2021. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/08/06/infografika/suspilstvo/yak-zminyuvalosya-misce-ukrayiny-svitovomu-rejtnhu-shhastya>.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ НА РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ

Норка А. М.,

здобувач вищої освіти ОС Бакалавр

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Єгорова О. В., к. е. н., доцент

Ринок праці є системою соціально-трудових відносин, пов'язаних з купівлею, продажем трудових послуг працівників. Діяльність ринку праці здійснюються за такими принципами: економічна й особиста незалежність робочої сили, які самостійно обирають ходити їм на роботу чи ні, яку професію вибирати, відштовхуються при цьому від особистих міркувань: власник організації, відповідно, самостійно вирішує питання про визначення рівня заробітної плати на основі попиту і пропозицій, а також взаємної домовленості сторін; про чисельність працівників, їхній рівень професійної підготовки тощо [1]. Серед закладів інфраструктури ринку праці слід назвати біржу праці, підприємства з найму персоналу рекрутингові агенства та інші. В Україні функції біржі праці виконує Державна служба зайнятості.

Стан балансу на ринку праці характеризується рівноважною ціною – певним рівнем заробітної плати. Збільшення заробітної плати вище рівноважного рівня призведе до безробіття, тому що працівники погоджуються працювати [3]. Під час вільної конкуренції дисбаланс завжди систематично змінюється і відбувається безробіття. Важливим індикатором стану ринку праці є динаміка середньомісячної заробітної плати. Україні властива модель дешевої робочої сили, яка характеризується демотивацією продуктивної праці, зростанням чисельності бідного населення, спадом споживчого попиту, що призвело до скорочення виробництва, звільнення значної чисельності економічно-активного населення та посиленням обсягів зовнішньої трудової міграції.

Зі статистичних даних біржи праці, в Україні від початку серпня 2022 року офіційно нараховується всього 293 тис. людей, які офіційно не працюють, що на 7% менше, ніж було на 24 лютого. На державному ринку праці нині очікувано бачимо значну конкуренцію за офіційне працевлаштування. З статистичних даних, кількість незайнятих місць в Україні понизилась у 20 разів порівнюючи з початку вторгнення Російської федерації на територію України [2].

Отримання своєчасної інформації щодо тенденцій на ринку праці в країні, де йде війна, змінюється чисельність і склад працівників — є складним завданням, враховуючи, що навіть з урахуванням виїзду за кордон декількох мільйонів працездатних людей, які втікають від війни, в Україні все одно залишається високий рівень безробіття. Незважаючи на посилення економічної активності та плавне повернення бізнесу до роботи, багато організацій не почали працювати, і це позначається на ринку праці. Частка населення з

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

доходами, нижчими за фактичний прожитковий мінімум, який для працездатних осіб у 2022р. становить 2481 грн., може досягти 70%.

Стабілізація ринку праці у післявоєнний період є вкрай важливим завданням, зважаючи на появу різних верств населення, які постраждали від вторгнення Російської федерації на територію України, у т.ч. внутрішньо переміщених осіб, серед яких діти та жінки, люди інваліди. Специфічні потреби цих груп мають бути враховані при проектуванні та впровадженні стійких процесів реінтеграції, включаючи працевлаштування. [3].

Особливим стала нерівність між пропозицією та попитом робочої сили. Попит на найманих працівників різко зменшився через неможливість працювати у місцях, де відбуваються бойові дії, зниження попиту на товари та послуги, проблеми зі сполученням та нечіткість майбутнього. Попри все, в країні має місце значне приховування ринку праці — більшість робочих місць надаються без оформлення, як підробіток тощо. Відповідно, що в таких умовах ні на легальну заробітню плату, ні на стаж, ні на соціальні гарантії (наприклад, відпустку) громадяни нашої країни не можуть мати надію.

Тенденцію скорочення зайнятості найманих працівників можна доцільно проаналізувати за видами економічної діяльності. За даними офіційної статистики свідчать, що за період дослідження рівень неофіційної зайнятості в Україні набув поширення, зокрема, у 2021 році, який сягнув 20,5%, що складає більше третини формального сектору[4].

Дослідивши тенденції ринку праці можна стверджувати, що в Україні сформувалась не ефективна модель ринку праці, а саме: зменшення чисельності економічно-активного населення, зайнятого населення, зростання частки зайнятих у сфері послуг, зростання неформальної зайнятості, зумовлених процесами постіндустріалізації; збільшення рівня зареєстрованого безробіття; наявність диспропорції між попитом і пропозицією на робочу силу.

Список використаних джерел

1. Андрейцева І. А. Ринок праці України: сучасні тенденції. Кам'янець-Подільськ. 2021. С- 9.
2. Жирій К. Війна змінює ринок праці: як державі разом з українцями побороти безробіття. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/viyna-zminyuye-rinok-praci-yak-derzhavi-razom-z-ukrajincyami-poboroti-bezrobittya-povini-ukrajina-11946903.html> (дата звернення: 19.08.2022).
3. Пишуліна О., Маркевич К. Ринок праці в умовах війни: основні тенденції та напрям стабілізації. Київ, 2022, С-21. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2022/07/18/2022-ANALIT-ZAPIS-PISHULINA-2.pdf>
4. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>.

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ ТА ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ

Остапенко Т.М.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри аналітичної економіки та менеджменту,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Єна Т.В.,

здобувач вищої освіти ОС Бакалавр
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Усталена думка суспільства щодо участі жінки й чоловіка має змінитися в усіх сферах: в медицині, освіті, промисловості, транспорті, торгівлі, громадському харчуванні, сільському господарстві, і т.п. У зв'язку з вказаним, за ініціативи першої леді України у вересні 2020 року для України було здобуто та визнано її статус країни-учасниці «Партнерства Біарріц», що являє собою міжнародну ініціативу рівних прав і можливостей для всіх. Було розроблено дорожню карту зусиль/заходів/проектів України щодо утвердження рівних можливостей для чоловіків та жінок. Дана карта передбачає спільну роботу з міністерствами України у вказаному напрямку. Так, Міністерство освіти і науки України являється суб'єктом ініціативи «Партнерство Біарріц» та зобов'язане утверджувати гендерну рівність, в тому числі через сприяння реалізації принципів гендерної рівності (рис. 1):

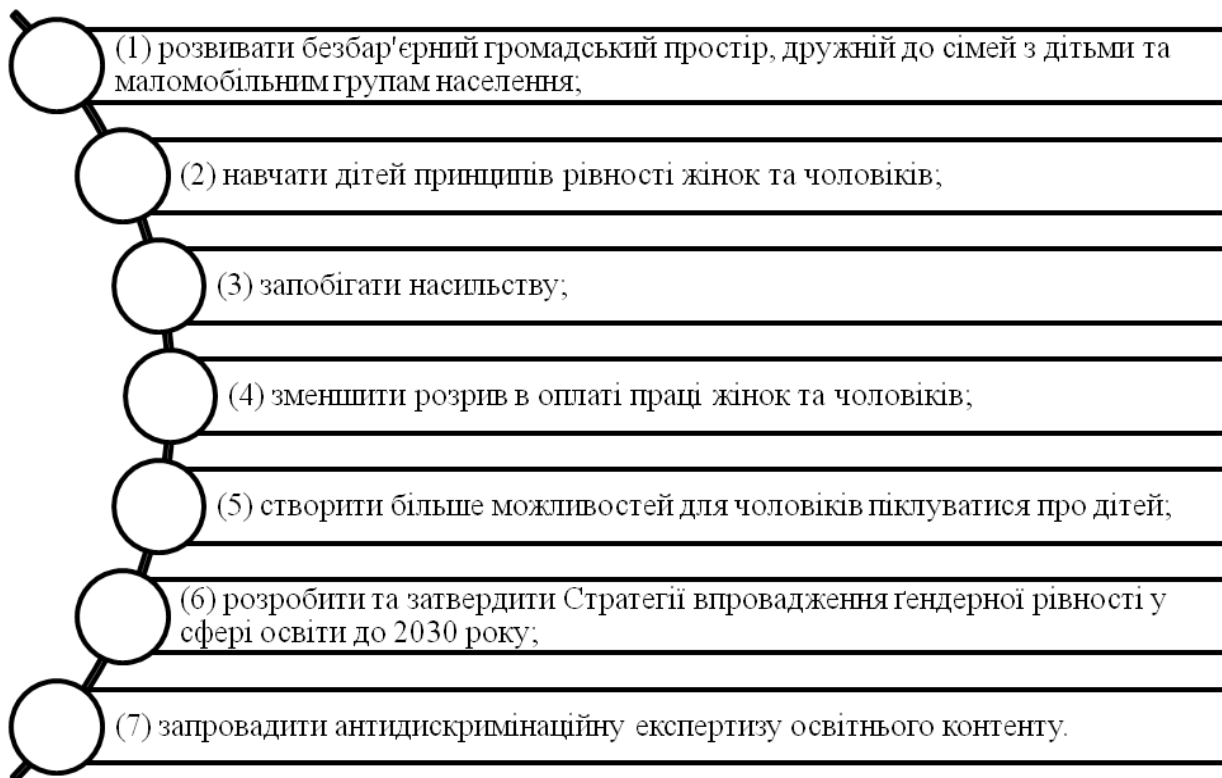

Рис. 1. Принципи гендерної рівності*

*Розроблено авторами з використанням джерел: [1, 2].

«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)

Права та можливості жінок в економічній сфері задекларовані у 2017 році СОТ та передбачають інклюзивну торговельну діяльність (рис. 2):

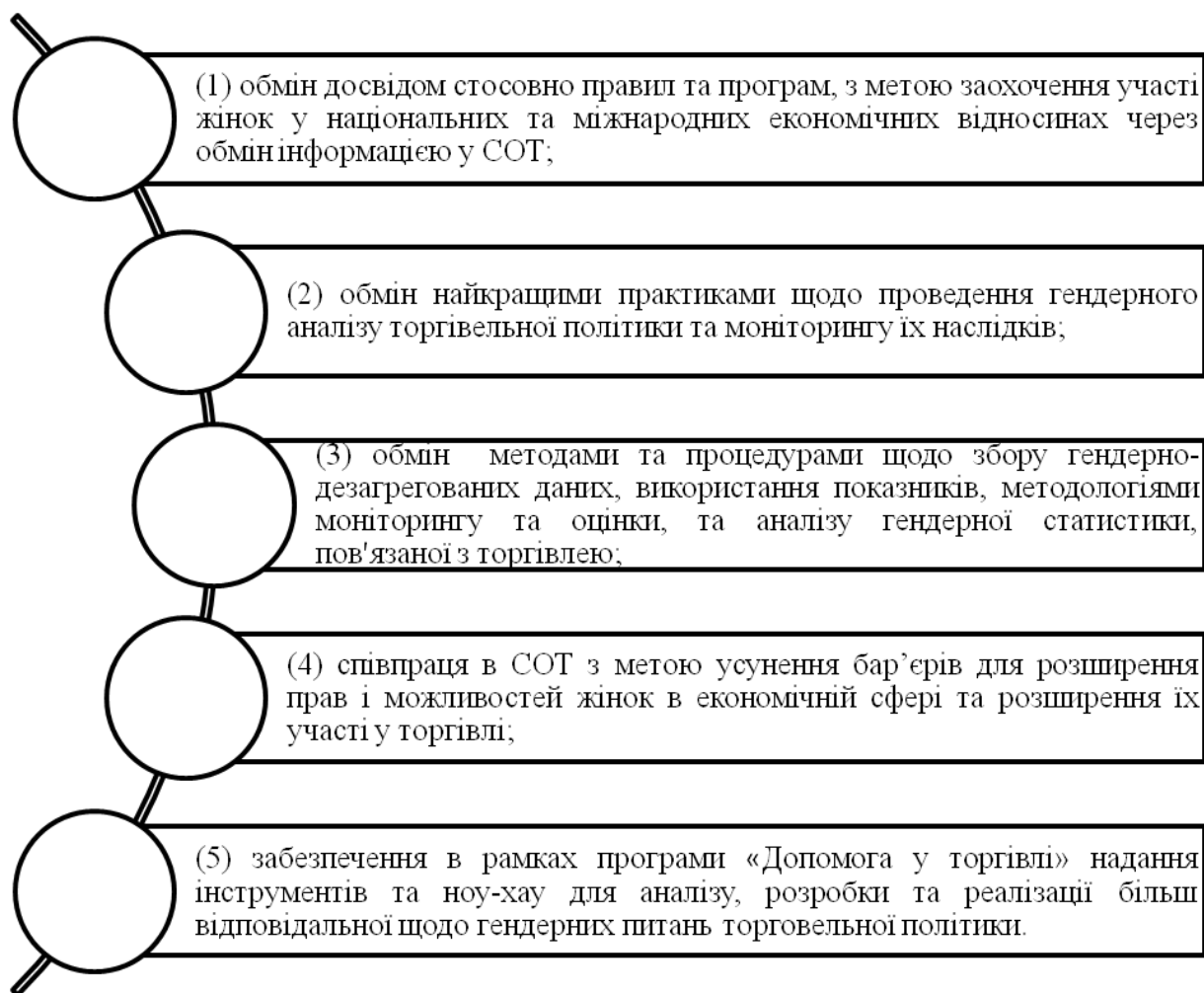

Рис. 2. Шляхи забезпечення прав і можливостей жінок в економічній сфері*
*Розроблено авторами з використанням джерел: [3].

Вказані шляхи передбачають чотири вектори забезпечення прав і можливостей жінок (рис. 3).

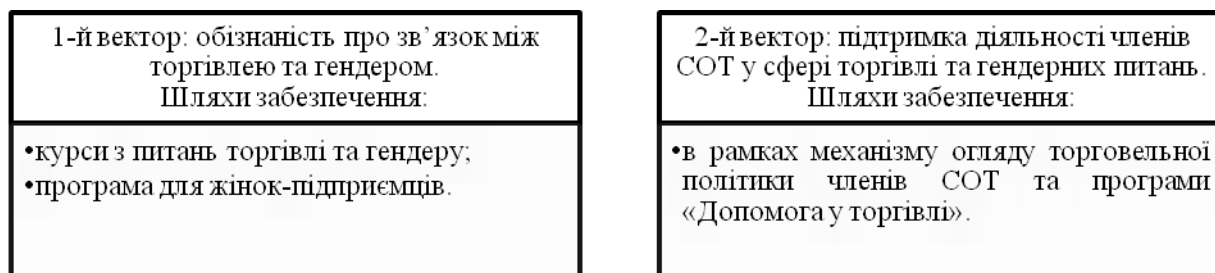

Рис. 3. Шляхи забезпечення прав і можливостей жінок в економічній сфері (за базовими векторами)*
*Розроблено авторами з використанням джерел: [3]

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

У вересні 2020 року вказані ініціативи були підтримані до утвердження та була створена неформальна робоча група СОТ з питань торгівлі та гендеру, яка зосереджена на реалізації принципів рівності.

Список використаних джерел

4. МОН должно обеспечивать гендерное равенство в образовании. URL: <https://op.ua/ru/news/osvita-v-ukraini/mon-maye-zabezpechuvati-gendernu-rivnist-v-osviti>.

5. Уряд схвалив План заходів з реалізації «Партнерства Біарріц». URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-shvaliv-plan-zahodiv-z-realizaciyi-partnerstva-biarric>.

6. Розширення прав і можливостей жінок в економічній сфері. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=f9992e2f-950f-4d13-8c2f-b621d2152726&title=RozshirenniaPravIMozhливостейZhinokVEkonomichniiSferi>
УДК 330.341.1 : 338.43

**ДИСТАНЦІЙНА РОБОТА В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ:
АКТУАЛЬНІСТЬ, ОРГАНІЗАЦІЯ**

Остапенко Т.М.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри аналітичної економіки та менеджменту,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Шмиголь Д.Р.,

здобувач вищої освіти ОС Бакалавр

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Дистанційна робота стала актуальною з березня 2020 року, через епідемічну загрозу, пов'язану з COVID-19 та необхідність ізоляції працівників. В умовах війни в Україні дистанційна робота продовжує бути актуальною формою організації різних видів праці, зокрема інтелектуальної. Дистанційна робота передбачає виконання працівниками їх роботи в зручному для них місці та/або місцевості й взаємодію з роботодавцем способом використання різноманітних комунікаційних технологій (viber, Telegram, Teams і т.п.). Її запровадження, директивно, відбувається через видання роботодавцем розпорядчого документу – наказу. Переведення працівників на дистанційну роботу не потребує завчасного попередження працівників (за 2 місяці до введення дистанційного режиму роботи) про зміну істотних умов праці. Запровадження дистанційної роботи можливе також за вимогою працівників (з укладанням трудового договору). Право вимоги працювати на дистанційному режимі мають наступні категорії працівників (рис. 1):

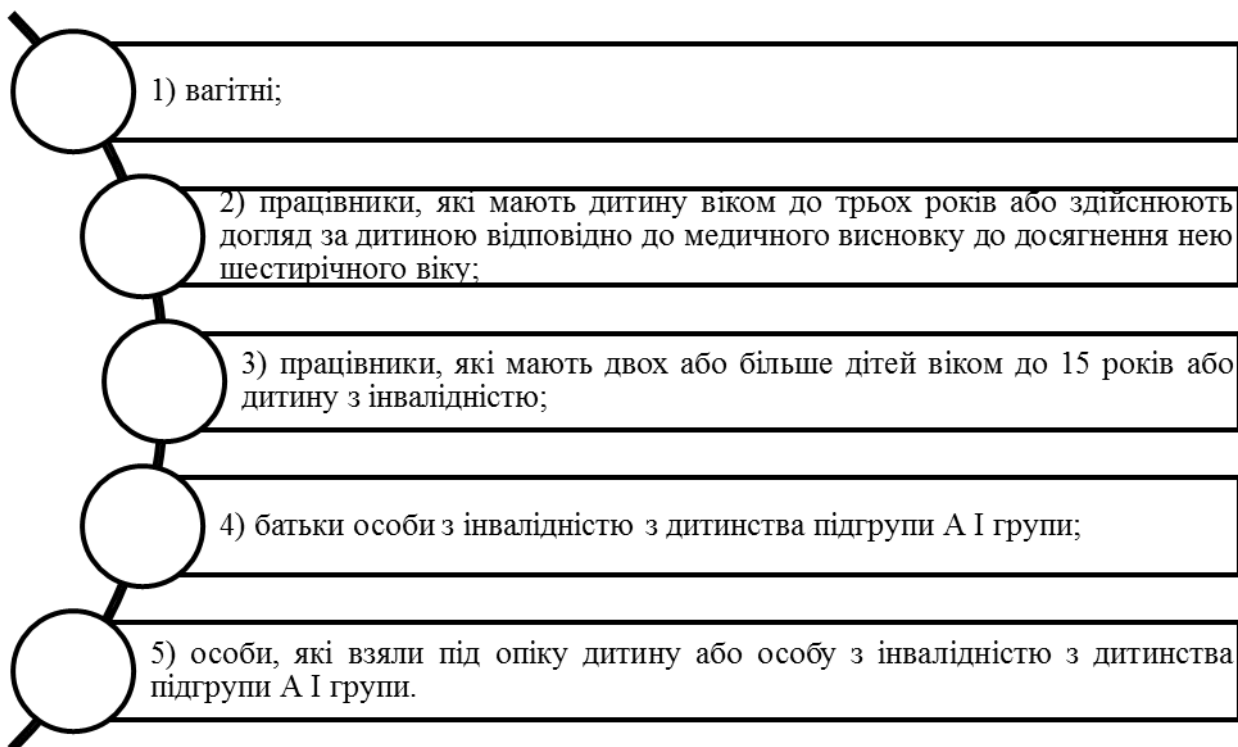

Рис. 1. Категорії працівників, що мають право вимоги на дистанційну роботу*
*Розроблено авторами з використанням джерела: [1]

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Крім того, право вимоги від роботодавця щодо переходу на дистанційну роботу мають наступні категорії працівників (рис. 2):

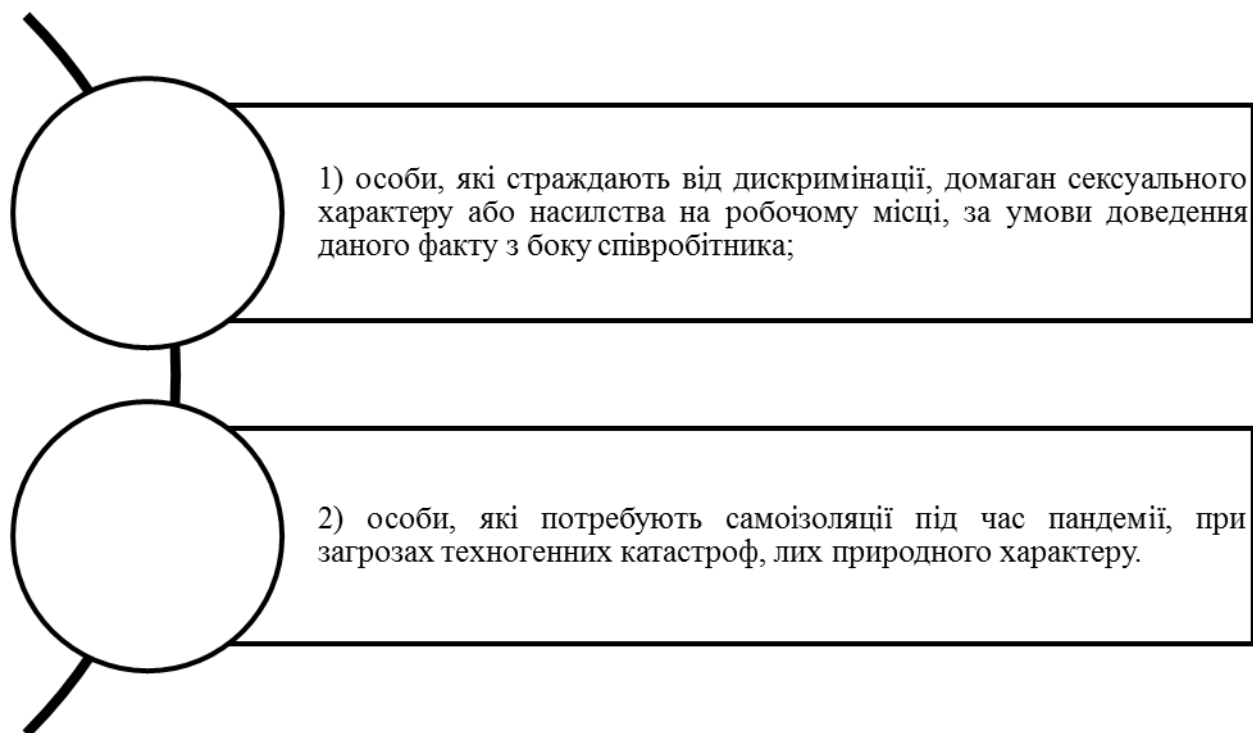

Рис. 2. Категорії працівників, що мають право вимоги на дистанційну роботу*
*Розроблено авторами з використанням джерела: [2]

Організовується дистанційна робота виходячи з ряду законодавчих обмежень/вимог (рис. 3):

Рис. 2. Законодавчі обмеження щодо організації дистанційної роботи*
*Розроблено авторами з використанням джерела: [1]

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

За ст. 602 КЗпП [3] на працівників покладається відповідальність за забезпечення, в умовах дистанційного режиму роботи, безпечних і нешкідливих умов праці на обраному робочому місці.

Список використаних джерел

1. Дистанційна робота: умови, вимоги й обмеження. URL: https://bz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/BZ012919.
2. Дистанційні працівники: оформлення, оподаткування, організація роботи. URL: <https://sys2biz.com.ua/news/dystantsijni-pratsivnyky-oformlennya-opodatкування-organizatsiya-viddalenoyi-roboty/>
3. Кодекс законів про працю України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.

СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО У ВІЙСЬКОВИЙ ЧАС: ІДЕНТИФІКАЦІЯ ЗАГРОЗ ТА ЗАХОДИ ДЛЯ ПІДТРИМКИ

Попов С. В., аспірант

Сіренко О. В., к.е.н., доцент

Полтавський державний аграрний університет

Збройна агресія та повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України створили реальну загрозу продовольчій безпеці не тільки нашої держави, але й усього світу, який значною мірою залежить від нашої сільськогосподарської продукції. Така загроза має глобальний характер та сьогодні вирішується на рівні представників міжнародних організацій та провідних країн світу [1].

Руйнування сільського господарства як галузі має економічний, соціальний та екологічний виміри. Безумовно, для відновлення країни та для подальших процесів щодо отримання компенсації та репарацій в судах, державі потрібна комплексна оцінка завданої шкоди, що впливає на забезпечення продовольчої безпеки, має економічні наслідки на макрорівні та загрожує світовій екобезпеці на довгі роки [2].

Враховуючи специфіку аграрного виробництва, узагальнимо основні загрози сільськогосподарському виробництву у військовий час – табл. 1.

Таблиця 1

Ідентифікація загроз економічній безпеці сільськогосподарських підприємств в умовах військового стану*

Загрози	Зміст
Кадрові	втрата можливості керівника та інших працівників підприємства виконувати свої функції, мобілізація керівника та/або співробітників, відповідальність керівника у разі несплати податків у великому розмірі; ошукуванню контрагентів чи клієнтів шляхом умисного невиконання своїх зобов'язань; неякісного/неповного виконання держзамовлень; невиплати заробітної плати; невідповідної організації реакції на повітряні тривоги.
Ризик втрати продукції	прямі загрози організованих крадіжок з боку російської федерації, загибель тварин від активних бойових дій, обмеженого фізичного доступу на ферми, обмеженої можливості для закупівлі кормів та надання ветеринарних послуг, часткове або повністю знищення багаторічних насаджень.
Технологічні:	
а) земля	високий ризик мінного забруднення сільськогосподарських угідь як на прифронтовій, так і на окупованих (або раніше окупованих) територіях, забруднення нерозірваними боеприпасами
б) сільськогосподарська техніка та обладнання	пошкодження результаті обстрілів, авіаударів та бойових дій, що відбуваються в безпосередній близькості, викрадення з боку російської федерації.
Енергетичні	аварії систем енергопостачання, зростання цін на паливно-енергетичні ресурси, зростання споживання енергоресурсів, низький інвестиційний потенціал, несприятлива структура енергоспоживання

**«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)**

Загрози	Зміст
Екологічні	фізичне пошкодження родючого шару ґрунту (воронки від артилерійських обстрілів і ракетних ударів, пошкодження ґрунту гусеницями танків або іншої військової техніки), пошкодження іригаційної інфраструктури
Податкові	повернення податкових перевірок, виїзд за кордон бухгалтерів-жінок, що супроводжується припиненням веденням обліку на підприємствах, неможливість своєчасної реєстрації податкових накладних тощо
Ризик невиконання зобов'язань	надійні контрагенти у минулому, може не виконати умови договору

*узагальнено на підставі [3]

Україна опинилася наодинці зі своїми внутрішніми проблемами, які вимагали якнайшвидшого вирішення: нестачею посівних площ, палива, трудового ресурсу, фінансування, страхування ризиків, відсутністю ринків збуту. Зазначені проблеми неможливо вирішити без активної участі органів державної влади, у першу чергу, нормотворчих. З початку широкомасштабного вторгнення РФ на територію України здійснено низку заходів, спрямованих на підтримку сільського господарства (табл. 2), що значною мірою сприяло як зниженню загроз продовольчій безпеці держави, так і забезпеченню сталості сільськогосподарського виробництва у воєнний період.

Таблиця 2

Заходи, спрямовані на підтримку сільського господарства України*

Заходи, спрямовані на підтримку	Нормативна база
<i>Підтримка посівної кампанії та забезпечення аграріїв необхідними матеріалами</i>	
Надання кредитів у рамках Державної програми «Доступні кредити 5-7-9 %»	Постанова КМУ від 12.03.2022 № 274 Про внесення змін до Постанов КМУ від 24.01.2020 р. № 28 та від 14.07.2021 № 723
Бронювання військовозобов'язаних аграріїв	Постанова КМУ від 03.03.2022 № 194 «Деякі питання бронювання військовозобов'язаних в умовах правового режиму воєнного стану»
Дозвіл на експлуатацію сільськогосподарської техніки без реєстрації	Наказ Мінагрополітики України від 07.03.2022 № 154 «Про технічне забезпечення комплексу польових робіт в умовах воєнного стану 2022 року»
Заборона на експорт фосфорних, калійних та складних добрив для забезпечення вітчизняних аграріїв добривами	Постанова КМУ від 12.03.2022 № 259 «Про внесення змін у додаток 1 до Постанови КМУ від 29.12.2021 № 1424», Постанова КМУ від 24.03.2022 № 353 «Про внесення змін у додаток 1 до Постанови КМУ від 29.12.2021 № 1424»
<i>Ліберизація вимог до виробництва деяких видів продукції та її маркування; зменшення податкового навантаження на підприємства, що перебувають у зоні бойових дій або на тимчасово окупованій території; здійснення заходів для підтримки фермерства</i>	
Дозвіл тимчасових відмінностей фактичних параметричних значень харчового продукту	Постанова КМУ від 03.03.2022 № 186 «Деякі питання маркування харчових

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Заходи, спрямовані на підтримку	Нормативна база
від обов'язкової інформації на маркуванні такого продукту	продуктів в умовах воєнного стану»
Скасування надмірно деталізованих та неактуальних вимог до дрібнотоварного виробництва молока та його обіг	Наказ Мінагрополітики України від 07.04.2022 № 209 «Про затвердження Гігієнічних вимог до дрібнотоварного виробництва та обігу молока»
Звільнення від сплати екологічного та земельного податків у 2022 р. підприємств, що перебувають у зоні бойових дій або на тимчасово окупованій території	Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15.03.2022 № 2120-IX
Надання фінансової підтримки фермерським господарствам на підставі заявок	Наказом Мінагрополітики України від 11.03.2022 № 168
<i>Регулювання експортно-імпортних операцій з агропродукцією, спрощення переміщення території України сільськогосподарської продукції рослинного й тваринного походження, а також живих тварин</i>	
Упровадження заборони на експорт деяких видів агропродукції та встановлення ліцензування експорту низки соціально важливої продукції	Постанова КМУ від 05.03.2022 № 207 «Про внесення змін у додатки 1 і 5 до Постанови КМУ від 29.12.2021 № 1424»
Дозвіл продавати імпортовані харчові продукти та корми, інформація про які викладена мовою, відмінною від державної	Постанова КМУ від 09.03.2022 № 234 «Про заходи щодо забезпечення в умовах воєнного стану безперебійного постачання імпортованих харчових продуктів і кормів»
Оперативне оновлення переліку товарів критичного імпорту харчовими продуктами, що унеможливує дефіцит таких продуктів, а також необхідним обладнанням	Постанова КМУ від 24.02.2022 № 153 «Про перелік товарів критичного імпорту»
Спрощення митного оформлення продуктів харчування та визначення переліку товарів, до яких застосовують відстрочення сплати митних платежів	Постанова КМУ від 09.03.2022 № 236 «Деякі питання митного оформлення окремих товарів, що ввозяться на митну територію України у період дії воєнного стану»
Скасування вимог отримання карантинного сертифіката на імпортоване насіння під час переміщення територією України; запровадження можливості оформлення фітосанітарного сертифіката в електронній формі; спрощення ввезення харчових продуктів, кормів, побічних продуктів тваринного походження, а також живих тварин на митну територію України	Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо безперебійного виробництва та постачання сільськогосподарської продукції під час воєнного стану» від 12.05.2022 №2246-IX
<i>Підтримка стабільності продовольчого забезпечення населення:</i>	
Установлення контролю за зростанням цін на: борошно пшеничне, макаронні вироби, батон, хліб, крупу гречана, крупу вівсяна, свинину, яловичину, птицю (тушки курячі), молоко, масло вершкове, сметану, яйця курячі, олію соняшникова, цукор	Постанова КМУ від 06.03.2022 № 223 «Про внесення зміни до Постанови КМУ від 25.12.1996 № 1548»

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Заходи, спрямовані на підтримку	Нормативна база
кристалічний, капусту білокачанна, цибулю ріпчаста, буряк, морква, картопля	
Безплатне забезпечення населення продовольчими товарами тривалого зберігання та санітарно-гігієнічними товарами	Постанова КМУ від 20.03.2022 № 328 «Деякі питання забезпечення населення продовольчими товарами тривалого зберігання та санітарно-гігієнічними товарами в умовах воєнного стану»
Здійснення публічних закупівель соціально значущих продуктів у період воєнного стану	Наказ Мінагрополітики України від 04.03.2022 № 147 «Перелік продовольчої продукції для здійснення публічних закупівель з метою забезпечення нагальних потреб функціонування держави в умовах воєнного стану»
Створення Національної платформи продовольчої безпеки на базі Держпродспоживслужби з метою об'єднати зусилля військових адміністрацій, виробників харчових продуктів, торговельних мереж, міжнародних організацій для забезпечення харчовими продуктами й товарами першої необхідності мешканців громад, учасників Збройних сил України й територіальної оборони	
<i>Розв'язання питань логістики агропродукції</i>	
Створення Координаційної ради з питань логістики в сільському господарстві	Постанова КМУ від 9.04.2022 № 427 «Про утворення Координаційної ради з питань логістики в сільському господарстві»

*узагальнено на підставі [4]

Ужиті заходи дадуть можливість підтримати аграрну галузь у воєнний період, сприяти забезпеченню продуктами харчування населення країни. В подальшому, політика у сфері аграрного сектору має бути спрямована на забезпечення проведення кампанії зі збирання врожаю 2022 р.; відбудову потужностей зберігання агропродукції та пошук і налагодження нових каналів реалізації сільськогосподарської продукції та продуктів харчування на зовнішні ринки.

Список використаних джерел

1. Тищенко О. Огляд законодавчих змін для агробізнесу під час війни. URL: https://biz.ligazakon.net/analitics/212091_oglyad-zakonodavchikh-zmn-dlya-agrobznesu-pd-chas-vyni (дата звернення 13.10.2022).
2. Малков М. Заплющити очі не вийде: екологічна сторона продовольчої безпеки у воєнний час. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/07/20/689366/> (дата звернення 13.10.2022).
3. Ріяко Є. Безпека бізнесу під час війни: ТОП-10 порад керівнику. URL: https://biz.ligazakon.net/analitics/212816_bezpeka-bznesu-pd-chas-vyni-top-10-porad-kervniku (дата звернення 13.10.2022).
4. Жураковська Л. Заходи для підтримки сільського господарства в Україні в умовах воєнного стану. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-zakhodiv-spryamovanykh-na-pidtrymku-silskoho-hospodarstva-v> (дата звернення 13.10.2022).

РОЗВИТОК КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ

Проценко А. В.,

здобувач вищої освіти ОС Магістр

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Єрмолаєва М. В., к.е.н., доцент

Із зростанням рівня цифровізації економіки спостерігається зростання обсягів операцій з фінансовими інструментами у віртуальному просторі. При цьому з'являються інноваційні способи функціонування фінансового ринку та застосовуються технології блокчейн для створення фінансових потоків.

Сьогодні на фінансовому ринку з'явився «новий гравець» - криптовалюта. Криптовалюта – це цифрові гроші, засновані на технології блокчейн. На сучасному фінансовому ринку відсутній орган, який здійснює керівництво криптовалютою, а у створенні її нових одиниць беруть участь користувачі мережі Інтернет. Крім того, операції з криптовалютами є анонімними і здійснення їх обігу відбувається за допомогою кодів [1].

На сучасному етапі існує декілька способів здійснення інвестицій в криптовалюту. Зокрема, це традиційне інвестування, коли відбувається придбання криптовалют з метою подальшого перепродажу за вищою ціною. Другий спосіб інвестування - це біржові операції, які проводять біржові трейдери. При цьому інвестор надає свої кошти трейдеру, який через певний період виплачує йому дивіденди. Основним активом криптовалюти на теперішній час є біткойн. Його частка в капіталізації всього ринку криптовалют досягає приблизно 70%. За останні роки спостерігається стабільне зростання його вартості та попиту на нього.

Криптовалюти можна класифікувати наступним чином:

- за терміном зберігання – лонг (придбання в очукуванні зростання вартості) та шорт (продаж в очікуванні отримання прибутку від падіння ринку);
- за джерелами надходження – придбані в результаті укладання договору купівлі-продажу та створені в результаті майнінгу.

До 2022 р. в Україні була відсутня нормативно-правова база регулювання обігу криптовалют і НБУ вважав її так званою «ерзац-валютою». Її неможливо було використовувати як засіб платежу офіційно [2]. У лютому 2022 року відбувся перший крок у легалізації криптовалют. Верховною Радою України було прийнято Проект Закону «Про віртуальні активи». Наразі цей закон ще не набув чинності і у фінансових колах опрацьовуються основні питання, пов'язані з обігом криптовалют та оподаткуванням операцій з ними. Можна виділити основні перспективи розвитку криптовалют:

- криптовалюти – це віртуальні активи у вигляді нематеріальних благ;
- криптовалюти не можуть бути засобом платежу та не обмінюються на майно або послуги;

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

- з віртуальними активами можуть здійснюватися операції їх зберігання, обміну, переказу;
- операції з криптовалютами можуть здійснювати лише фінансові установи;
- контроль за обігом криптовалют можуть здійснювати НБУ та НК з цінних паперів;
- ставка податку інвестиційного прибутку від продажу криптоактивів - 5 % [3].

Сьогодні, в період воєнного стану, обіг криптовалюти в Україні поживався. Після прийняття Закону № 2074 та погодження з українським урядом, в Україну надійшло близько 100 млн. дол. міжнародної допомоги у криптовалюті. За рахунок цих надходжень з'явилась можливість профінансувати гуманітарні програми допомоги та ліквідації наслідків збройної агресії. Позитивним при цьому є те, що зараз криптовалюту можна швидко переказувати між країнами без участі фінансових установ.

Поступово Україна здійснює кроки до визнання та легалізації криптовалюти. Запровадження обігу криптовалюти в Україні може стати каталізатором розвитку інноваційних технологій, зростання надходжень до державного бюджету, подальшого розвитку цифрової економіки.

Список використаних джерел

1. Головка С. Як віртуальні активи можуть матеріалізуватись у цивільному обігу. Закон і Бізнес. URL: https://zib.com.ua/ua/143449-yak_virtualni_aktivi_mozhut_materializuvatis_u_civilnomu_obi.html
2. Єрмолаєва М. В. Теоретичні та практичні аспекти обліку грошових коштів. Наукові та прикладні аспекти удосконалення бухгалтерського обліку, економічного контролю та системи оподаткування : [колективна монографія] / за заг. ред. Плаксієнка В. Я. Полтава, 2018. С. 58 - 68.
3. Про віртуальні активи: Закон України від 17.02.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>.

ІНДЕКС ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ

Ромаш Д.В.,

здобувач вищої освіти ОС Бакалавр
Полтавський державний аграрний університет
Науковий керівник: Рудич А.І., к.е.н., доцент

Одним із чинників, які впливають на розвиток держави, поряд із економічним зростанням є людський розвиток. Головною метою розвитку є створення для людей сприятливих умов для довгого, здорового життя, можливості бути забезпеченим матеріальними благами та здобуття освіти. Питання людського розвитку активно вивчалось протягом багатьох століть, однак до сьогодні не втратило своєї актуальності.

У 1990 році пакистанський економіст Махбуб уль Хак розробив індекс людського розвитку, який дає можливість порівняти рівень життя у різних країнах та визначити основні напрямки державної політики в соціально-економічній сфері. Даний індекс почав використовуватись із 1993 року.

Індекс людського розвитку (ІЛР) – це інтегральний показник, який дає можливість охарактеризувати соціальний розвиток та людський потенціал певної території. Індекс може набувати значень від 0.000 до 1.000, включно. Складовими ІЛР є три показники: очікувана тривалість життя, рівень грамотності населення країни й очікувана тривалість навчання та рівень життя, що оцінюється через валовий національний дохід (ВНД) на душу населення за паритетом купівельної спроможності в доларах США [1].

Ми виокремили поняття індексу людського розвитку та його складові, поглянемо на аналізований індекс з практичної точки зору у розрізі країн світу та України, зокрема.

Зазвичай звіти ООН про індекс людського розвитку запізнюються на два роки. Це пов'язано із необхідністю їх зіставлення після публікації даних національними статистичними службами. Тому в нашій доповіді представлені дані за підсумками 2019 року.

Загалом до рейтингу увійшло 189 країн. Позицію лідера тримає Норвегія з індексом 0,957 [3].

Норвегія вважається однією з найдорожчих країн світу, проте рівень життя та зарплатня там відповідні. В країні дуже слабо виражені «класові» відмінності; низький рівень безробіття та інфляція. В Норвегії рівень тривалості життя є одним із найвищих у світі [2, с.78].

У десятку країн з дуже високим рівнем розвитку увійшли: Ірландія, Швейцарія, Німеччина, Швеція, Гонконг, Данія та Нідерланди. Індекс людського розвитку для цих країн коливається від 0,940 до 0,955, що є позитивним явищем [3].

Найнижчий рівень розвитку за даними рейтингу мають такі країни як Малі, Бурунді, Південний Судан, Чад, Центральноафриканська Республіка, Нігер. Індекс людського розвитку у цих країнах коливається від 0,394 до 0,434

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

[3]. Тривалість життя в зазначених країнах від 40 до 50 років, рівень доходів та грамотності населення вважається низьким.

За рейтингом Індексу людського розвитку Україна посідає 74 місце, із загальним коефіцієнтом 0,779 [3].

Існують різні проблеми, які впливають на розвиток людського потенціалу в Україні. На нашу думку, перш за все це висока смертність та низька тривалість життя населення. Частка пенсіонерів зростає над молоддю, особливо це спостерігається в селах та селищах, де активно триває процес урбанізації. Також зменшується чисельність населення через міграційні процеси в пошуках роботи, а на сьогодні внаслідок бойових дій. Окрім наявності доволі високої смертності населення, ми спостерігаємо проблеми із психічним станом здоров'я людей, як наслідок: алкоголізм, наркоманія тощо.

Також хочемо звернути увагу на стан молоді, яка є основою розвитку країни. На жаль, ми бачимо соціальну та психологічну незахищеність молоді та проблеми із профорієнтацією та їх працевлаштуванням. Існує великий розрив між ринком освітніх послуг та ринком праці, що призводить до відсутності можливості молодим спеціалістам працювати за спеціальністю.

Не менш важливою проблемою, на нашу думку, є науково-технічний розвиток та вплив засобів масової інформації (ЗМІ) на людський потенціал.

Дуже часто в умовах постійної конкурентної боротьби та відсутності правового контролю, ЗМІ мають негативний вплив на людину і відповідно людський потенціал. Науково-технічні досягнення в свою чергу все більше призводять до залежності користувачів, наприклад від комп'ютерних ігор, на сьогодні, це є великою проблемою, на нашу думку.

Це лише кілька факторів, які впливають на людський потенціал України, а відповідно і відображаються в ІЛР та потребують удосконалення.

Відповідно до прогнозів Організації Об'єднаних Націй найближчим часом буде спостерігатися падіння ІЛР. За останні два роки дев'ять із десяти країн знизили свої позиції за Індексом людського розвитку. Основними причинами такого явища вважаються COVID-19, вторгнення РФ в Україну та глобальні кліматичні зміни. У більшості країн, що є включеними до індексу ситуація показників повернулася до 2016 року.

За словами Акіма Стайнера, який є організатором програми розвитку ООН, наразі прогнози є песимістичними. Спостерігаються глибокі руйнування з наслідками яких доведеться працювати ще багато років [4].

Отже, ми дослідили питання Індексу людського розвитку та його динаміки на сьогодні в світі, а також виокремили проблеми розвитку людського потенціалу в Україні. Бачимо, що найбільший ІЛР мають Норвегія, Ірландія та Швейцарія. Україні в свою чергу посідає 74 місце, проте за останніми оприлюдненими даними ситуація значно покращилась та має позитивний напрям тенденції, порівняно з попередніми роками.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Список використаних джерел

1. Індекс людського розвитку. Енциклопедія сучасної України: веб-сайт. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=13350 (дата звернення 01.11.2022)
2. Нагірняк М.І., Швед У.І. Індекс людського розвитку. *Матістеріум*. 2014. № 56. С. 77-81.
3. Україна піднялася на 14 позицій в Індексі людського розвитку. Державний програмно-аналітичний центр моніторингу зовнішніх товарних ринків: веб-сайт. URL: <https://dzi.gov.ua/press-centre/news/ukrayina-pidnyalasyana-14-pozytsij-v-indeksi-lyudskogo-rozvytku/> (дата звернення 01.11.2022)
4. Уперше за 30 років якість життя у світі впала, - ООН. Волинські новини: веб-сайт. URL: <https://www.volynnews.com/news/all/upershe-za-30-rokiv-iakist-zhyttia-u-sviti-vpala-oon/> (дата звернення 02.11.2022)

**ЕТАПИ УПРАВЛІННЯ ТА СПОСОБИ МІНІМІЗАЦІЇ РИЗИКІВ В
ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА**

Шовкун Л. В.,

к.е.н., доцент

Пересада Н. О.,

здобувач вищої освіти ОС магістр

Державний біотехнологічний університет

Інноваційна діяльність являє собою реалізацію досягнень науково-технічного прогресу у виробництві та соціальній сфері, вона передбачає: розробку та впровадження нових, ресурсозберігаючих технологій, які спрямовані на поліпшення економічних, соціальних та екологічних умов; фінансування наукових досліджень, що передбачають впровадження якісних змін у стані виробничих сил; розробку, виробництво та розповсюдження принципово нового обладнання та технології або технічних можливостей; реалізація довгострокових науково-технічних програм з тривалим періодом окупності, прогресивні міжгалузеві структурні зміни та ін. [12].

Для розвитку та впровадження інновацій, зокрема, відносно ринкової діяльності, однією з основних проблем є наявність ризику, що потребує певних управлінських рішень щодо їх уникнення або мінімізації. В процесі реалізації інновацій завжди існує можливість виникнення несприятливих ситуацій та їх наслідків. На інновації, та загалом на інноваційний розвиток, значний вплив мають елементи невизначеності умов господарювання через ускладнення зовнішнього середовища, загострення конкуренції, обмеженість ресурсів, падіння попиту тощо. Для вітчизняної економіки, в процесі трансформації та розвитку ринку України, такі ризики мають особливе значення, адже прийняття рішень відбувається за умов недостатнього досвіду та обмеженої інформації.

У сучасному ринковому середовищі, особливо через воєнні події, що не тільки завдають значні збитки та втрати для України, але і сповільнюють, як її економічний, так і загальний розвиток, проблема ризику для підприємницької діяльності стає особливо важливою. На сьогодні, ризик присутній у всіх сферах ринкової діяльності, не залежно від її виду та напрямку. Тому важливим завданням є не тільки пошук шляхів уникнення ризикової події, але й врахування її впливу на підприємство та мінімізація можливих збитків. Для інноваційного процесу ефективність бажаного результату повинна перевищувати можливий ризик в процесі його досягнення. Результативність інноваційної діяльності залежить від точності оцінки ризику і того, наскільки дієвими є визначені методи управління та прийняті рішення [1].

Питання управління ризиками на підприємстві та, зокрема в інноваційній діяльності, досліджено у публікаціях багатьох вітчизняних та зарубіжних авторів: Дж. М. Кейнса, Дж. Міда, Дж. Неймана, С.І. Наконечного [4], Ф. Роджерса, Т. Сааті, В.В. Вітлінського, І.І. Вербіцької [3], І.Т. Балабанова, І. Березу, С.М. Ілляшенко [8], А.О. Князевич, О.В. Крайчук, С. Релецького,

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

В. Бочарникова, В.О. Василенко [2], О.Є. Григор'єва [5], Г.В. Сілакова [11] та ін.

У світовій та вітчизняній спеціальній літературі поняття «управління ризиками» визначається як наука, спрямована на забезпечення умов успішного функціонування будь-якої виробничо-господарської одиниці в умовах ризику та являє собою процес розробки й впровадження програми зменшення будь-яких, випадково виникаючих, збитків фірми.

Ризиком для інноваційної діяльності є можливість (загроза) втрати господарюючим суб'єктом частини своїх ресурсів, недоотримання доходів чи виникнення додаткових витрат у результаті здійснення виробничо-збутової і фінансової діяльності, що спрямована на створення нової продукції, на нових технологій, нових способів їхньої реалізації тощо [10].

Основними ризиками, які виникають в процесі інноваційної діяльності, є наступні: ризик помилкового вибору напряму інноваційної діяльності; ризики недостатнього забезпечення фінансуванням; ризики, пов'язані з постачанням необхідних ресурсів; маркетингові ризики збуту результатів; ризики виникнення непередбачених витрат та зниження доходів; ризик посилення конкуренції; ризик недостатнього рівня кадрового забезпечення; ризики, пов'язані із забезпеченням прав власності на інновації та ін. Окремо виділяються ризики мікросередовища, що включають: маркетингові, продуктові, фінансові, організаційні та ризики управління персоналом [1, 6].

Для ефективного управління інноваційним ризиком складається певний план, що включає наступні послідовні етапи: виявлення можливих інноваційних ризиків; визначення ймовірності їх виникнення; оцінка наслідків ризику; визначення способів реагування на виявлені та оцінені ризики [8].

Відповідно, першим етапом є ідентифікація ризиків реалізації інноваційного проекту, визначення потенційних джерел виникнення та видів інноваційних ризиків залежно від можливих наслідків для підприємства-інноватора. Наступним кроком є визначення ймовірності виникнення ризику та оцінка його наслідків у вигляді втрат, що можуть виникнути, у разі настання ризикової події (квантифікація ризику) за допомогою статистичних, математичних методів та використання спеціальних програм для аналізу ринку. Отримані результати є підставою поділу ризиків, відповідно до ступеня їх важливості. На основі отриманої інформації визначаються способи реагування на виявлені інноваційні ризики.

До найбільш поширених методів реагування на ризики відносять наступні: уникнення інноваційних ризиків, що найчастіше спричинено неможливістю усунення причини таких ризиків; прийняття інноваційних ризиків, що передбачає свідоме прийняття деяких ризиків, які мають низький рівень негативного впливу або розробку плану дій у випадку настання ризикової події; оптимізація (зниження) ступеня інноваційних ризиків, мінімізація збитків [7].

Сучасна економічна теорія визначає декілька основних способів мінімізації ризиків інноваційної діяльності: диверсифікація, тобто розподіл ресурсів і

«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)

зусиль дослідників для виконання різних інноваційних проектів; ухилення від діяльності або обставин, що містять ризик; передача, перекладання відповідальності за ризик (розподіл ризику між учасниками проекту, страхування); створення спеціальних систем запобігання збиткам; готовність і здатність покрити всі можливі збитки за рахунок власних засобів (резервування засобів на покриття непередбачених витрат) [5].

Для ефективного розвитку, підприємство має не тільки прагнути до розвитку свого інноваційного потенціалу, але і враховувати ризики на всіх стадіях розроблення і впровадження інновацій [13]. Хоча повністю уникнути ризиків неможливо, проте вдосконалення системи управління дає можливість досягти максимального ступеня керованості ризиком та мінімізувати можливі негативні наслідки.

Список використаних джерел

1. Бикова О. О., Малашевська Н. А. Ризики в інноваційній діяльності та управління ними. Наукове мислення. URL: <https://cutt.ly/s155Z86>.
2. Василенко В. О., Шматько В. Г. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. Київ : ЦУЛ, Фенікс, 2003. 440 с.
3. Вербіцька І. І. Ризик-менеджмент як сучасна система управління ризиками підприємницьких структур. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № (22). С. 282–291.
4. Вітлінський В. В., Наконечний С. І. Ризик у менеджменті. Київ : Борисфен-М, 1996. 336 с.
5. Григор'єва О. Є. Проблеми ризиків, що виникають під час реалізації інноваційних проектів, та методи їхнього кількісного вимірювання. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2008. № 628. С. 64-71.
6. Жежуха В. Й. Ризики інноваційної діяльності. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2009. Випуск 19.2. С. 177–182.
7. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком: проблеми, концепції, методи: Навч. посіб. Суми : ВТД «Університетська книга», 2003. 278 с.
8. Князевич А. О., Крайчук О. В. Механізми управління інноваційним розвитком : моногр. Рівне : РДГУ, 2011. 133 с.
9. Лаврентів Л. В., Фурдас Б. В. Аналіз законодавчого забезпечення діяльності технопарків: податкові аспекти. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2007. № 576. С. 159-164.
10. Покотилова В. І. Система управління ризиками інноваційної діяльності. *Економіка АПК*. № 2, 2009. С. 42-46.
11. Петухова О. М., Сілакова Г. В. Управління ризиками інноваційної діяльності. URL: <http://dSPACE.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10155/1/15.pdf>.
12. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посібник. 3-тє вид., випр. і доп. Київ : Знання, 2012. 668 с.
13. Vyshnevskaya, O. et al. The Influence of Globalization Processes on Forecasting the Activities of Market Entities. *Journal of Optimization in Industrial Engineering*. 2022. vol. 3. pp. 261–268.

**СУТНІСТЬ РИЗИКУ В ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Шовкун Л.В.,

к.е.н., доцент

Фанаскова А.В.,

здобувач вищої освіти

Державний біотехнологічний університет

Інновації передбачають запровадження нововведень, нових технологій, освоєння нової продукції, нових форм організації праці, нових засобів задоволення потреб споживача. Уся інноваційна діяльність пов'язана з ризиками. Вони полягають в необхідності прийняття рішень, які приведуть компанію до успіху, збільшать її прибуток, але не гарантують через невизначеність ситуації. Власники ризикують своєю компанією, працею, часом, вкладеними коштами та іншим. Щоб ризиків було менше, потрібно все заздалегідь прораховувати, змінити принципи управління діяльністю. Ризики можуть бути будь-які, наприклад: ризики виникнення непередбачених витрат та зниження доходів, ризики зриву організаційно-управлінського забезпечення інноваційного проекту, ризики посилення конкуренції [1,2]. ризики помилкового вибору інноваційного проекту, ризики зриву ресурсного забезпечення. В економіці є методи за допомогою яких можна врахувати ризик. Розглянемо деякі з них.

Оцінка фінансової стійкості інноваційного проекту. Цей метод виконується за допомогою аналізу достатності наявних обігових коштів, потрібних для реалізації проекту. У аналітичному методі, використовуються такі показники: внутрішня норма дохідності та чистий приведений дохід. Оцінка чутливості інноваційного проекту.

Існує багато поглядів що таке ризик: ризик – це події пов'язані з негативними наслідками: грошові збитки, втрата ресурсів, недоотримання очікуваного прибутку; ризик – це подія, яка може відбутися або не відбутися, це дії з надією на щасливий випадок; ризик – це міра розсіювання отриманих в результаті множинного прогнозу оціночних показників (прибуток, рентабельність і т.ін.) рішення, що розглядається; ризик – це варіація розподілу ймовірностей всіх можливих наслідків ризикованого ходу справи.[2]

В умовах ринкової економіки конкурентоспроможними можуть бути лише ті підприємства, які досягають високого рівня ефективності виробництва. В сільському господарстві, як і в інших галузях народного господарства, ця проблема може бути вирішена завдяки переходу на інтенсивний тип розвитку економіки та запровадженням інновацій.[1]

З економічної точки зору, збільшувати обсяг виробництва валової продукції і прибутку з гектара сільськогосподарських угідь можна нарощуванням до оптимального розміру авансованого капіталу і поліпшенням ефективності його використання. Можливе також різне поєднання цих двох факторів. Більше

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

того, як переконують сучасні дані про сільське господарство розвинутих країн заходу, підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва досягається нерідко при зниженні виробничих витрат на одиницю площі.

Тому виправдано інтенсивність трактувати з урахуванням не лише розміру авансованого капіталу, а й досягнутих результатів виробництва, насамперед виходу валової продукції як матеріальної основи формування кінцевого показника ефективності – прибутку. Завдання полягає в тому, щоб визначити ступінь впливу авансованого капіталу й ефективності його використання на приріст валової продукції. Значення результатів такого аналізу важко переоцінити, оскільки йдеться про визначення економічного типу розвитку підприємства (типу відтворення). Економічний тип розвитку — це поняття, що відображає певне динамічне співвідношення між зміною в часі величини авансованого капіталу й обсягу виробництва валової продукції [3].

Що таке ризик-менеджмент, у різних авторів є своя точка зору: система управління ризиком і фінансовими відносинами, що виникають в процесі цього управління. (Балабанов І. Т.); спеціально впроваджена у виробництво (бізнесорганізацію) структура, її головне цільове призначення – своєчасна ідентифікація, квантифікація та розподіл ризиків за цілями, об'єктами, суб'єктами, часом і ресурсами. (Балдін К. В., Воробйов С. Н.); специфічна область менеджменту, що вимагає знань в області теорії фірми, страхової справи, аналізу господарської діяльності підприємства і т. д. (Лапуста М. Г., Шаршукова Л. Г.); багатоступінчастий процес, який має своєю метою зменшити або компенсувати збиток для об'єкта при настанні несприятливої події. (Хохлов Н. Н.); система управління ризиками та економічними відносинами, що виникають в процесі цього управління, що включає стратегію і тактику управлінських дій (Уткін Е. А., Фролов Д. А.) [4].

За допомогою інновації у нас покращується виробництво товару, ми можемо знайти нових клієнтів. Інновації задовольняють попит, мають щось новеньке та цікаве, і збільшує дохід підприємства.

Список використаних джерел

1. Рябуха М.С. Конкуренція як категорія ринкових відносин та конкурентоспроможність як предмет наукових досліджень / М.С. Рябуха, А.Є. Цицоріна // Вісник ХНАУ. Серія: економіка АПК і природокористування. – Харків: ХНАУ 6(2007): 96-100

2. Пономарьова М.С. Шовкун Л.В., Савельєва О.М. Економічні та правові важелі підприємництва як складника ефективного розвитку агробізнесу. Вісник ХНАУ. Серія «Економічні науки». – 2015. – № 1. – С. 227–236.

3. Андрійчук В. Г. Підручник. — 2-ге вид., доп. і перероблене. / В. Г. Андрійчук. — К.: КНЕУ, 2002. — 624 с.

4. Ризикологія: навч. посіб. / Р. М. Бугріменко, П. В. Смірнова. – Харків: ТОВ «Видавництво «Форт», 2022. – 148 с.

ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Шулик О. А.,

здобувач вищої освіти ОС Магістр
Полтавський державний аграрний університет

Шулик В. А.,

здобувач вищої освіти ОС Магістр
Полтавський державний аграрний університет
Науковий керівник: Дроботя Я. А., к.е.н., доцент

Капітал господарюючих суб'єктів має власну, залучену і позикову складові. Кожна із цих складових формується з певною метою і в подальшому інвестується в активи.

Сучасний стан українських підприємств вказує на неефективність стосовно управлінських рішень у галузі менеджменту капіталу суб'єктів господарювання загалом та оборотного капіталу зокрема. Так, вважаємо, що неоптимальність виникає в межах складу та структури капіталу, неврахування особливостей діяльності конкретного підприємства, факторів, котрі впливають на стан та ефективність використання капіталу підприємства.

На нашу думку, з ціллю ефективного управління капіталом потрібно сформуванню оптимальний його розмір та структуру, саме це забезпечить безперервність і безперебійність стосовно процесу виробництва, своєчасне втілення плану відносно виробництва і реалізації продукції, отримання запланованого прибутку та рівня рентабельності, зміцнення реалізації принципу економії та мінімізації ризику в межах суб'єкту. Вважаємо, що оптимальний обсяг та структура капіталу сприятиме ритмічності і злагодженості відносно роботи суб'єкту.

Сукупність процесів формування, фінансування та ефективного використання капіталу являє собою політику управління капіталом підприємства [1-3].

При формуванні капіталу господарюючого суб'єкту використовують певні підходи, зокрема в економічній літературі обґрунтовують чотири підходи: ідеальний, агресивний, консервативний та компромісний (рис. 1) [1-3].

В основі даних підходів знаходиться поділ капіталу на постійну і змінну складову. Варто відзначити, що політика відносно формування капіталу господарюючого суб'єкту повинна бути співставною з політикою відносно подальшого інвестування даного капіталу в активи і враховувати:

- галузь в якій функціонує підприємство та особливості господарювання в межах галузі;
- загальну стратегію діяльності підприємства;
- співвідношення між складовими активів (структурування в межах необоротних та оборотних активів);

«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)

- чинники зовнішнього та внутрішнього впливу на капітал та активи в які в подальшому даний капітал інвестується;
- ставлення до ризику управлінського персоналу в межах суб'єкту господарювання.

Підходи до формування капіталу			
Ідеальний	Агресивний	Консервативний	Компромісний
На практиці майже не зустрічається, бо виключає позикову складову формування капіталу	Зустрічається рідко. Характеризується створенням лише мінімально необхідних обсягів власного капіталу та проведенням жорсткої кредитної політики	Консервативна політика, яка характеризується дотриманням компромісу між власним капіталом та позиковим, віддаючи перевагу власному і залучаючи позиковий за необхідності	Помірна політика управління, яка характеризується балансуванням між ризиком та дохідністю суб'єкта господарювання

Рис. 1. Підходи до формування капіталу господарюючого суб'єкту

На нашу думку, кінцеве рішення відносно використання підходів до формування капіталу підприємства залежить від рішень власника та його ставлення до ризику.

Список використаних джерел

1. Бланк И. Управление формированием капитала. Киев: Ника-Центр; Эльга, 2002. 512 с.
2. Лубкей Н. П. Теоретичні засади управління капіталом підприємства. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. 2019. Т. 1. № 1. С. 38-45. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/dec/20450/lubkey.pdf> (дата звернення: 28.10.2022 р.).
3. Пігуль Н.Г., Дехтяр Н.А., Пігуль Є.І. Теоретичні засади управління капіталом підприємства. *Інфраструктура ринку*. 2020. Випуск 48. С.251-256. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/48_2020_ukr/48.pdf (дата звернення: 28.10.2022 р.).

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Секція 2.

Напрями розвитку теорії та практики бухгалтерського обліку й аудиту

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ

Бублик Д., здобувач вищої освіти ОС Магістр
Молчанова І., здобувач вищої освіти ОС Магістр
Білей П., здобувач вищої освіти ОС Магістр
Полтавський державний аграрний університет
Науковий керівник: Лега О. В., к.е.н., доцент

В умовах воєнного стану ускладнюється діяльність підприємств в Україні. Залишатися економічно-стійким господарюючим суб'єктом та захищатися від руйнівного впливу із боку внутрішніх та зовнішніх явищ стає надзвичайно складно. Загострення ситуації, спричиненої військовими діями, актуалізує питання зниження податкових ризиків та мінімізацію податкових платежів на законних підставах [1]. Суб'єкти господарювання нерідко застосовують як нелегальні, так і законні шляхи скорочення податкових платежів. Ухилення від сплати податків (Tax evasion) є нелегальним шляхом зменшення податкових зобов'язань за податковими платежами, засноване на свідомій, кримінально карній дії згідно з Кримінальним кодексом України.

Наслідками податкових злочинів є податкова відповідальність, специфічними характеристиками якої є: 1) підстава - податкове правопорушення; 2) застосування спеціальних фінансових санкцій – штрафів і пені; 3) майновий характер, при цьому для юридичних осіб – безспірне стягнення, для фізичних – судовий порядок; 4) суб'єктами є платники податків і податкові агенти; 5) притягнення до податкової відповідальності здійснюється податковими та митними органи.

За порушення законів із питань оподаткування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, застосовуються такі види юридичної відповідальності, як фінансова, адміністративна та кримінальна [2].

Таблиця 1

Адміністративна відповідальність за порушення в сфері оподаткування, 2022 р.

Склад порушення	Розмір адмінштрафу у разі вчинення протягом року одного і того ж правопорушення		Стаття КпАП
	вперше	повторно	
Відсутність податкового обліку Порушення порядку ведення податкового обліку	від 75 до 170 грн	від 170 до 255 грн	Ст. 163-1.
Неподання або несвоєчасне подання платіжних доручень на перерахування належних до сплати податків та зборів (обов'язкових платежів)	від 75 до 170 грн	від 170 до 255 грн	Ст. 163-2.
Невиконання законних вимог податкових органів	від 75 до 170 грн	від 170 до 255 грн	Ст. 163-3.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Склад порушення	Розмір адмінштрафу у разі вчинення протягом року одного і того ж правопорушення		Стаття КпАП
	вперше	повторно	
Порушення порядку утримання та перерахування ПДФО, подання відомостей про виплачені доходи	від 34 до 51 грн	від 51 до 75 грн	Ст. 163-4.
Порушення порядку справляння та сплати туристичного збору	850 грн		Ст. 163-17.
Порушення податковим агентом, особою, яка здійснює тимчасове розміщення платника збору у місцях проживання (ночівлі)	1700 грн	3400 грн	
Порушення порядку подання декларації про доходи та ведення обліку доходів і витрат	від 51 грн до 136 грн	від 85 грн до 136 грн	Ст. 164-1.
Зберігання або транспортування алкогольних напоїв чи тютюнових виробів з підробленими чи фальсифікованими марками акцизного податку	від 1700 грн до 4250 грн	від 10200 грн до 17000 грн	Ст. 164-5.
	з конфіскацією таких напоїв або виробів.		
Незаконне зберігання марок акцизного податку	від 1700 грн до 4250 грн з конфіскацією марок АП		

*узагальнено на підставі [3]

Фінансова відповідальність регламентується Податковим кодексом України [2]. Зокрема, за порушення встановленого порядку взяття на облік (реєстрації) у контролюючих органах штраф для самозайнятих осіб - 340 грн (680 грн), для юросіб - 1020 грн. (2040 грн). (ст. 117 ПКУ); за неподання або несвоечасне подання податкової звітності – 340 грн (1020 грн) (ст. 120 ПКУ); за порушення строків зберігання документів з питань обчислення і сплати податків та зборів - 1020 грн (2040 грн) (ст. 121 ПКУ).

Таблиця 2

Кримінальна відповідальність за порушення в сфері оподаткування, 2022 р.

Склад порушення	Розмір несплачених податків, грн.	Покарання	Стаття ККУ
Умисне ухилення від сплати податків, зборів у значних розмірах	3 721 500 грн.	від 85000 до 170000 грн з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років або без такого.	ч. 1 ст. 212 ККУ
Умисне ухилення від сплати податків, зборів у великих розмірах	6 202 500 грн.	штрафом від 170000 до 255000 грн з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до 3 років	ч. 2 ст. 212 ККУ
Умисне ухилення від сплати податків, зборів у особливо великих розмірах	8 683 500 грн.	від 255000 до 425000 грн з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3 років з конфіскацією майна	ч. 3 ст. 212 ККУ

*узагальнено на підставі [4]

«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)

На нашу думку, найбільш вразливими для підприємств є податкові правопорушення, пов'язані з невиконанням податного обов'язку, а саме з веденням податкового обліку, правильністю розрахунків податків та зборів, формуванням фінансової звітності. Ризики, які виникають при цьому, характеризують як фінансову діяльність, так і репутацію підприємств.

З одного боку, підприємство може зазнати фінансових втрат у вигляді донарахування йому податків і зборів, пені, штрафів за результатами податкової перевірки. З іншого боку, в деяких особливо серйозних випадках, неправильна податкова політика підприємств може стати причиною притягнення до кримінальної відповідальності посадових осіб [5]. Податкові спори з контролюючими органами щодо донарахування податків, відкриття кримінальних проваджень проти посадових осіб підприємств у частині ухилення від сплати податків, підприємство несе репутаційні ризики.

Список використаних джерел

1. Лега О.В., Яловега Л.В., Прийдак Т.Б. Податкові ризики як елемент податкової політики підприємств. *Інфраструктура ринку*. Випуск 67. 2022. С. 229-233.

2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2628-20>. (дата звернення 28.10.2022).

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>. (дата звернення 28.10.2022).

4. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. (дата звернення 15.10.2022).

5. Соловійова Т. Як бізнесу ефективно управляти податковими ризиками. URL: <https://juscutum.com/ru-tatyana-soloveva-kak-biznesu-yeffek/> (дата звернення 28.03.2021).

ЕЛЕМЕНТИ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОДАЛЬНІСТЮ

Демчук Н. П.,

здобувач вищої освіти ОС Магістр
Полтавський державний аграрний університет
Науковий керівник: Мисник Т. Г. к.е.н., доцент,

Основним внутрішнім нормативним документом ведення бухгалтерського обліку на підприємстві є наказ про облікову політику.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності [3].

Незважаючи на важливість облікової політики для ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, зустрічаються на підприємства, які мають формальний підхід до формування облікової політики. Такі накази про облікову політику містять лише інформацію щодо складання фінансової звітності відповідно до загальних вимог національних положень. Саме відсутність достатнього рівня практичного досвіду управління в ринкових умовах, а також недостатнє законодавче врегулювання цього питання створюють вищезазначену проблему.

Питання формування облікової політики на підприємствах було розглянуто в роботах таких науковців, як: Бутинець Ф. Ф., Ловінська Л. Г., Швець В. Г., Гуккаєв В. Б., Коваль Л. С., Хабарова Л. П та інші. В сучасній науковій літературі розглядаються проблеми облікової політики, які можна вирішити, шукаючи прогалини в методах оцінки в забезпеченні потреб управління.

Власний капітал є головним економічним показником суб'єкта господарювання. Він інформує зовнішніх та внутрішніх користувачів фінансової звітності господарюючого суб'єкта про його фінансову самостійність. Власний капітал відображається в пасиві балансу та є основним джерелом формування господарських засобів підприємства.

В бухгалтерському обліку цей показник відображається в пасиві балансу та забезпечує головне балансове рівняння (Актив=Власний капітал+Зобов'язання).

Як зазначають О. В. Єгорова та А. С. Воловик [1] «власний капітал юридично захищає права власників підприємства щодо його вилучення». Власний капітал відносять до постійних зобов'язань підприємства перед його власниками, які виникають за бажанням окремих власників або при ліквідації підприємства [1].

До власного капіталу відносяться: зареєстрований (пайовий) капітал, капітал у дооцінках, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток (непокритий збиток), неоплачений капітал, вилучений капітал. Залежно від організаційно-правової форми суб'єктів господарювання наявність складових власного капіталу відрізняється, тому при формуванні облікової

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

політики щодо власного капіталу підприємства обов'язково потрібно враховувати зазначений аспект. Наприклад, в товаристві з обмеженою відповідальністю зустрічаються переважно такі складові капітал: зареєстрований (статутний), додатковий, резервний капіталом та нерозподілений прибуток.

Елементи облікової політики щодо власного капіталу включають у себе методичну та організаційну складову.

До організаційної складової доцільно віднести: перелік осіб, відповідальних за ведення обліку власного капіталу, перелік сфер відповідальності, комерційну таємницю та порядок її захисту, систему внутрішньогосподарського контролю тощо.

Методична складова облікової політики власного капіталу включає:

- склад нормативно-правового забезпечення, яким керується суб'єкт господарювання щодо обліку власного капіталу;

- робочий план рахунків, щодо обліку власного капіталу із зазначенням субрахунків;

- методика оцінки внесків засновників до статутного та іншого вкладеного капіталу, а також порядок визначення розміру частки в статутному капіталі при його вибутті;

- порядок створення та використання резервного капіталу;

- умови та порядок дооцінки необоротних активів і формування капіталу у дооцінках;

- порядок розподілу чистого прибутку;

- порядок та джерела покриття збитку;

- порядок нарахування та виплати дивідендів за частками учасників в статутному капіталі;

- порядок створення забезпечення зобов'язань.

Отже, елементи облікової політики щодо власного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю є дуже важливими при веденні бухгалтерського обліку, а не дотримання зазначених складових може призводити до викривлення бухгалтерської інформації у звітності підприємства.

Список використаних джерел

1. Єгорова О. В., Воловик А. С. Функції власного капіталу підприємств. *Актуальні питання сучасної економічної науки : зб. матеріалів IV Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 7 грудня 2021 р.)*. Полтава : ПДАУ, 2021. 225 с. С. 142-143. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/11407> (дата звернення: 07.11.2022).

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ МФУ від 07 лютого 2013 р. № 73. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення 29.10.2022).

3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 29.10.2022).

СУЧАСНИЙ БУХГАЛТЕР: ЙОГО РОЛЬ У ФУНКЦІОНУВАННІ ПІДПРИЄМСТВ

Клиша О. О.,

здобувач вищої освіти СВО «Бакалавр»
Полтавський державний аграрний університет
Науковий керівник: Лега О. В., к.е.н., доцент

Професія бухгалтера має довгу історію. Її витoki беруть початок ще з давніх віків, коли в первісному суспільстві лише формувалися товарно-грошові відносини. Щоправда тоді поняття про бухгалтерів мали трішки інше уявлення.

Спочатку обліком розпоряджався сам вождь племені. Коли плем'я ставало великим, вождь «делегував» частину своїх функцій уповноваженим. Бухгалтером тоді міг стати тільки той, хто вмів писати, рахувати і чаклувати. Магія була першоосновою тодішньої облікової політики. Вміння вселити людям віру в надприродні сили – це мистецтво бухгалтера-чаклуна.

Вважали, що «бухгалтер», який володіє відповідною кваліфікацією, може впливати навіть на природу. Якщо він погано виконує свої обов'язки, у результаті чого виникають землетруси, пожежі, епідемії, то це прямий наслідок його недбалства, ліні та некваліфіковано виконуваної роботи [2].

Власне, слово «бухгалтер» з'явилося лише в XV столітті і почало витісняти більш ранні версії. Протягом тривалого часу професія бухгалтера розглядалася виключно, як робітника апарату, функцією якого є надання інформації. Дуже рідко його залучали до прийняття управлінських рішень. Проте, коли бізнес почав орієнтуватися на ринок, бухгалтери виявили, що їхня сфера відповідальності дуже зросла і бухгалтерський облік одержав гідне визнання в рамках функціонуючої системи. Фінансовими операціями почали займатися багатії, які вбачали в цьому престиж. Умови жорсткої конкуренції на ринку, які стали ще суворішими внаслідок світової економічної кризи, спричинили докорінні зміни у вимогах до професії бухгалтера [1].

На сьогодні функціонування та розвиток суб'єктів господарювання не можливе без бухгалтера. Цього вимагає законодавство, цього вимагають і інтереси справи: нерідко запусчена бухгалтерська та податкова звітність стає причиною штрафних санкцій. З іншого боку, в рамках бухгалтерського обліку формується інформація про діяльність організації, і грамотне ведення бухобліку допомагає передбачити багато проблем фінансового та управлінського характеру, які виникають в процесі роботи підприємства.

Бухгалтер зараз, як ніколи, повинен бути ще і хорошим аналітиком ринку та економістом. На нього покладаються не тільки функції рахівника, а і управлінця. Ведення бізнесу в умовах виходу з кризи висуває підвищені вимоги до якості інформації, яка повинна бути пристосована до запитів користувачів. У сучасному визначенні бухгалтер – кваліфікований фахівець спеціальної сфери знань, як правило, друга особа на підприємстві, відповідальна за організацію документообігу, ведення та контролю обліку господарської діяльності, складання та подання звітності [2].

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Крім того, згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» встановлено, що для забезпечення ведення бухгалтерського обліку підприємство самостійно з дотриманням вимог цього Закону обирає форми його організації:

- введення до штату підприємства посади бухгалтера або створення бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером;
- користування послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як підприємець, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи;
- ведення на договірних засадах бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією або підприємством, суб'єктом підприємницької діяльності, самозайнятою особою, що провадять діяльність у сфері бухгалтерського обліку та/або аудиторської діяльності.
- самостійне ведення бухгалтерського обліку та складання звітності безпосередньо власником або керівником підприємства. Ця форма організації бухгалтерського обліку не може застосовуватися на підприємствах, звітність яких повинна оприлюднюватися, та в бюджетних установах [3].

Отже, робота бухгалтера є дуже важливою та необхідною в діяльності підприємства. Сучасний бухгалтер, беззаперечно, це розумний, відповідальний, чесний, справедливий, креативний працівник, що йде в ногу з часом, здатний приймати виклики та знаходити раціональні вирішення проблем. Адже нормальна, правдива та адекватна інформація про фінансовий стан фірми або компанії є основою взагалі її діяльності. Фактично, можна сказати, що без грамотного ведення обліку неможливе існування будь-якої економічної діяльності. Відсутність бухгалтерського обліку на підприємстві або її нестача призведе до безладу та банкрутства. Дуже важливо керівникові мати на своєму підприємстві грамотну та знаючу людину, бажано з досвідом.

Бухгалтер на підприємстві несе кримінальну відповідальність, а тому важливо, щоб на цій посаді була людина дуже уважна, прискіплива та відповідальна. Робота бухгалтера також потребує постійного оновлення. Тому, дуже важливо постійно слідкувати за новинами в державі та її змінами в законодавстві, що в нашій країні буває досить часто [4].

Список використаних джерел:

1. Історія розвитку професії. URL: <https://sites.google.com/site/rozvitokbukhgalterii/> (дата звернення 15.11.2022).
2. Лега О. В. Професія «бухгалтер»: від минулого до вимог сучасності. *Науковий журнал Вчені записки таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. Том 30 (69). № 4. Частина 2. С. 139-146. (дата звернення 15.11.2022).
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. (дата звернення 15.11.2022).
4. Сучасний бухгалтер: його роль та місце в світі. URL: https://stimul.kiev.ua/articles.htm?a=suchasniy_bukhgalter_yogo_rol_ta_mistse_v_sviti (дата звернення 15.11.2022).

ОБ'ЄДНАНА ЗВІТНІСТЬ З ЄСВ ТА ПДФО: КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ

Колотій В. Ю.,

здобувач вищої освіти ОС Бакалавр

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Єрмолаєва М. В., к.е.н., доцент

Наказом від 15.12.2020 року № 773, який набрав чинності з 01.01.2021 року, Мінін вніс зміни до наказу від 13.01.2015 року № 4 щодо форми податкового розрахунку №1ДФ та Порядку його заповнення. Цим наказом було створено об'єднану звітність, що поєднала в собі дві попередні форми звітності: звітність з ЄСВ та Податковий розрахунок. Планувалося, що нова форма звітності допоможе зменшити обсяг облікової роботи для бухгалтера і уніфікує порядок заповнення звітності за ЄСВ та ПДФОЗ [1].

Повна назва даного бухгалтерського звіту - Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску.

За своєю будовою об'єднаний податковий розрахунок складається з основної частини та додатків.

Основна частина має:

- заголовний блок (реквізити й дані про роботодавця);
- проміжний блок (інформація про додатки та загальна статистка про працівників);
- зведену інформацію про нарахований ЄСВ, що складається з 3-х розділів (Ір.- «Нарахування доходу та єдиного внеску за найманих працівників в розрізі місяців звітного кварталу»; ІІ - «Нарахування грошового забезпечення та єдиного внеску за військовослужбовців, поліцейських, осіб рядового і начальницького складу та на суми допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами в розрізі місяців звітного кварталу (крім військовослужбовців строкової військової служби)»; розділ ІІІ - «Нарахування грошового забезпечення та єдиного внеску за патронатних вихователів, батьків – вихователів та прийомних батьків в розрізі місяців звітного кварталу» [2].

Даний звіт має шість додатків. Далі розглянемо коротку характеристику кожного з них.

- Д1 «Відомості про нарахування заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) застрахованим особам». Цей додаток призначений для щоквартального формування платниками ЄСВ щодо кожної застрахованої особи відомостей про суми нарахованої їй заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) у розрізі місяців звітного кварталу. Тобто, за звітний квартал потрібно подавати три додатка Д1 – за перший, другий та третій місяць такого кварталу.

- Д2 «Відомості про осіб, які доглядають за дитиною до досягнення нею трирічного віку та відповідно до закону отримують допомогу по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку та/або при народженні дитини, при

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

усиновленні дитини, та осіб із числа непрацюючих працездатних батьків, усиновителів, опікунів, піклувальників,.. які фактично здійснюють догляд за дитиною з інвалідністю, дитиною, хворою...». Даний додаток можуть заповнювати лише бюджетні установи та організації.

- ДЗ «Відомості про осіб, які проходять строкову військову службу». Цей додаток також заповнюють тільки бюджетні установи та організації.

- 4ДФ «Відомості про суми нарахованого доходу, утриманого та сплаченого податку на доходи фізичних осіб та військового збору». Додаток передбачає персоніфіковане відображення не лише сум ПДФО, а також військового збору. Базу оподаткування, відповідні суми ПДФО та військового збору необхідно вказувати для кожної фізичної особи.

- Д5 «Відомості про трудові відносини осіб та період проходження військової служби»

- Д6 «Відомості про наявність підстав для обліку стажу окремим категоріям осіб відповідно до законодавства». Призначений для визначення платником ЄСВ періодів (строків) трудової або іншої діяльності, що відповідно до законів, якими встановлюються умови пенсійного забезпечення, відмінні від загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, зараховуються при визначенні права на відповідну пенсію, а також періоди страхового стажу, не пов'язані із трудовою та/або професійною діяльністю. [3]

Кожен з цих додатків – це невід'ємна частина звіту. Тому неподання їх вважається неподанням самого звіту (виняток є той випадок, коли інформація до звітування по такому додатку відсутня). Сам же Податковий розрахунок має статус декларації. [2]

Звітним періодом для звітності є податковий квартал. Тобто строк подання становить 40 календарних днів після закінчення звітного кварталу. Слід звернути увагу, що у 2023 році можлива зміна податкового періоду з квартального на місячний. У першому читанні відповідний законопроект прийняли. Ініціативою такого рішення стала необхідність щомісячного оновлення даних про ЄСВ для осіб, що виходять на пенсію та для інших ситуацій обліку страхового стажу. [4]

Розрахунок може подаватися як в електронній так і у паперовій формі. Для подачі звітності в електронній формі застосовується електронний кабінет з використанням кваліфікованого електронного підпису. Для надання паперової форми звіту у відповідний орган, слід поштою або особисто передати підписаний звіт з печаткою (якщо вона використовується) [2].

Список використаних джерел

1. Єрмолаєва М. В. Складаємо і подаємо об'єднану звітність. *Трансформація бухгалтерського обліку, аналізу та контролю в умовах соціально-економічних викликів: матеріали Міжнар. круглого столу*([Тернопіль, 28 трав. 2021 р.). Тернопіль: ЗУНУ, 2021. Т. 1. С. 49-50.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

2. Об'єднаний звіт з ЄСВ та ПДФО/ВЗ (Податковий розрахунок). Головбух. *веб-сайт*. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/8607-obdnannya-sv-ta-pdfodina-zvtnst-2021> (дата звернення: 03.11.2022);

3. Об'єднана звітність з ПДФО та ЄСВ: які додатки заповнює роботодавець. Dosvit. *веб-сайт*. URL: <https://stsaltiv.gov.ua/useful-info/obdnana-zvitnist-z-pdfota-sv-yaki-dodatki-zapovnyu-robotodavets> (дата звернення: 04.11.2022);

4. Об'єднана звітність стане щомісячною – Верховна Рада прийняла законопроект. Бухгалтер.com.ua. *веб-сайт*. URL: <https://bukhgalter.com.ua/news/zvitnist/obyednana-zvitnist-stane-shchomisyachnoyu-verhovna-rada-priynuala/> (дата звернення: 04.11.2022).

ЕЛЕМЕНТИ ОБЛІКУ ЛОГІСТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ ЕТАПУ НАДХОДЖЕННЯ ЗАПАСІВ

Павловська Т.С.,

здобувач вищої освіти ОС Магістр

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Тютюнник С.В., к.е.н., доцент

Усі підприємства в своїй діяльності використовують матеріальні ресурси, що за своєю економічною сутністю є запасами. Вони представляють собою матеріальні об'єкти (засоби виробництва, предмети споживання та ін.), що у визначений проміжок часу – операційний цикл – будуть використані для подальшого продажу чи іншої форми обміну, трансформовані в процесі виробництва, або застосовані для обслуговування діяльності підприємства.

Інформаційний підхід до управління сучасним підприємством загалом та логістичними витратами зокрема полягає у забезпеченні керівництва та інших зацікавлених осіб достовірною інформацією про суму, структуру, динаміку логістичних витрат задля прийняття оптимальних управлінських рішень. Саме тому для ефективного управління та обліку логістичних потоків запасів підприємства і відповідних витрат необхідно детально дослідити процес надходження запасів на підприємство [2, с. 59].

Бухгалтерський облік та класифікація запасів є детально регламентованими, оскільки вони мають вагомe значення в діяльності будь-якого підприємства, будучи основним елементом забезпечення безперервності виробничого процесу. Нормативні документи, які визначають облік запасів: НП(С)БО 9 «Запаси», Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів, наказ Мінфіну від 10.01.2007 р. № 2, Інструкція про застосування Плану рахунків, наказ Мінфіну від 30.11.1999 р. № 291, МСБО 2 «Запаси» [1].

Транспортування зовнішнє, складування, внутрішні переміщення застосовуючись до запасів створюють матеріальний потік, який є об'єктом логістики та предметом бухгалтерського обліку.

Запаси можуть надійти на підприємство із зовнішнього середовища або з самого підприємства, якщо вони виготовлені власними силами чи є частиною ліквідованих, розібраних, ремонтваних чи іншим способом змінених активів підприємства. Способами надходження запасів із зовнішнього середовища є їх придбання, безоплатне одержання, обмін чи внесення до статутного капіталу.

На рис. 1 представлено схему надходження запасів із зовнішнього середовища. Початково у підприємства виникає потреба у певних запасах: матеріалах, сировині, запасних частинах тощо. Залежно від методів організації виробництва їх необхідність може бути спланована попередньо за плановими обсягами виробництва, або виникати уже в процесі діяльності. Наприклад, при виникненні індивідуального замовлення від клієнта.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

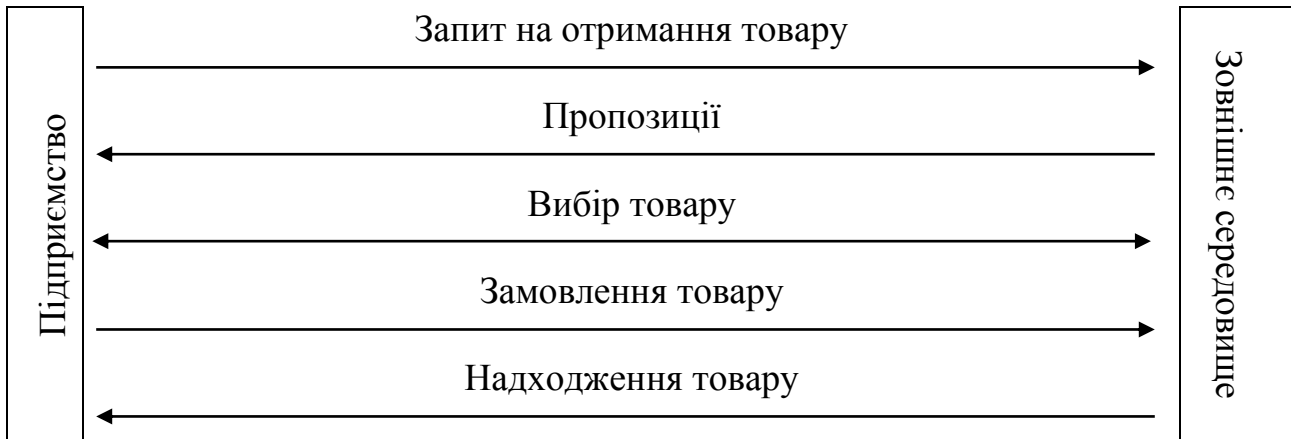

Рис. 1. Схема надходження запасів на підприємство (сформовано автором на основі джерела 1)

Потреба в запасах виражається у формі запиту у зовнішнє середовище - вихідного інформаційного потоку. Відповідальна особа (комірник, менеджер із запасів, бригадир тощо) досліджує наявні товари у магазинах, інтернет-магазинах, телефонує до постачальників чи пише листи у месенджерах чи електронною поштою. На основі отриманих таким чином активних і пасивних пропозицій здійснюється аналіз ринку для забезпечення максимально високих якісних та кількісних характеристик товару за умови мінімізації вартості товарів. Так, визначальними критеріями вибору постачальника є наявність необхідної продукції, її якість та повнота асортименту, умови обслуговування постачальниками, їх місцезнаходження, час роботи, ритмічність та надійність потенційних поставок, умови оплати та поставки, ціна товару та супутніх послуг (транспортування, оформлення тощо).

Після вибору найбільш вигідної пропозиції здійснюється замовлення товару. Оскільки воно не є обов'язковим первинним документом та не регламентоване законодавством, проте багато підприємств впроваджують форму для замовлення, як інструмент управлінського обліку. Також замість окремої форми замовлення іноді використовують рахунок-фактуру, що також не є первинним чи обов'язковим документом, підставою для обліку.

Отже, інформаційний потік, що супроводжує постачання товарів із зовнішньої логістичної системи складається з таких документів як договір на постачання, що регламентує придбання товарів у суб'єкта господарювання для підприємницьких цілей, замовлення або рахунок-фактура, який інформує покупця про товари, роботи чи послуги, які їм пропонується оплатити, товарно супровідні документи: видаткова накладна, товарно-транспортна накладна, митна декларація тощо.

Так, усі витрати, що супроводжують вищеописані процеси відносяться до логістичних витрат інформаційно-логістичних процесів. Наприклад, компенсація витрат підзвітної особи на переміщення до магазинів чи підприємств постачальників для укладання договорів, оплата електронних

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

сервісів та комп'ютерних програм, що використовуються при аналізі пропозицій та інші.

Наступним етапом є безпосередньо постачання – переміщення товарів від постачальника до підприємства, що представлено на рис. 2. Визначальним є момент передачі прав власності на ці запаси. Від цього залежить хто буде організовувати доставку. Так, власник товару: постачальник чи вже покупець – здійснює доставку власними силами, а саме підзвітними особам – працівниками підприємства, замовляючи транспортування у аутсорсингової компанії або пересилаючи товар поштово-вантажними, транспортними компаніями.

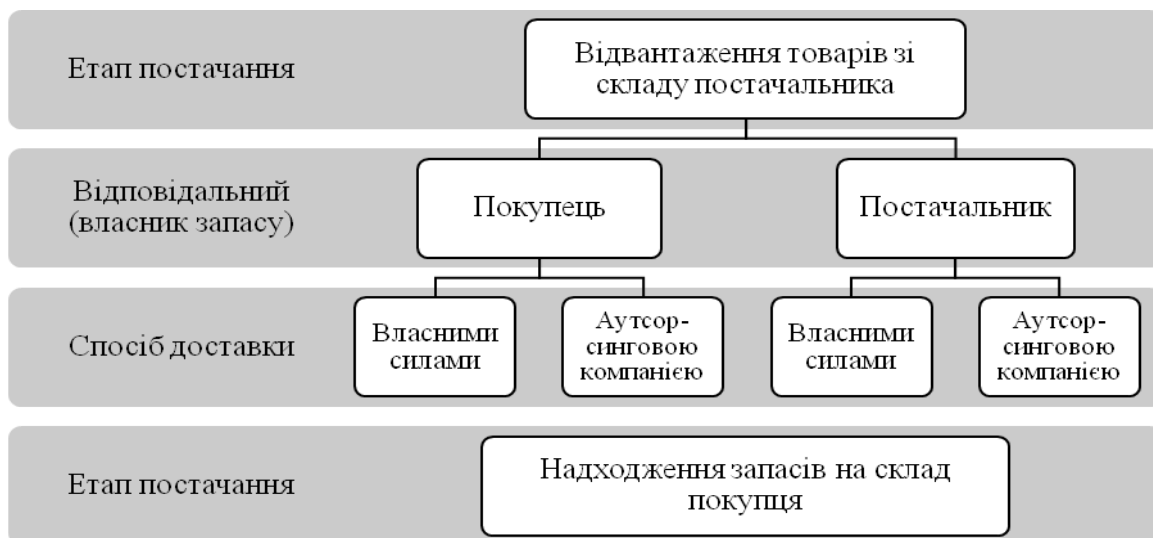

Рис. 2. Схема доставки запасів на підприємство
(сформовано автором на основі джерела 1)

Так, безпосередньо надходження супроводжується повідомленням про прибуття, актом приймання матеріалів, прибутковою накладною тощо. Логістичними витратами даного етапу можуть бути частина оплати постачальнику (вартість доставки, що включена до вартості товару або надається як окрема послуга) чи підряднику, котрий здійснює доставку. Якщо ж доставка здійснюється працівником підприємства, то до логістичних витрат відноситься, як оплата його праці, так і відшкодування йому понесених витрат.

Отже, процес постачання з точки зору логістики являє собою матеріальний потік запасів, фінансовий потік коштів – оплати за транспортування запасів, а також інформаційний потік даних між логістичними системами контрагентів, а також внутрішній інформаційний потік між працівниками підприємства, його відділами тощо. Зазвичай, супутні витрати на транспортування запасів при надходженні їх на підприємство відносяться до складу первісної вартості товарно-матеріальних цінностей. Витрати на обслуговування інформаційного потоку зараховуються до складу адміністративних чи загальновиробничих витрат. Проте їх виокремлення та

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

облік є важливим елементом управління підприємством, адже дозволяє оптимізувати процес постачання товарів та безпосередньо фінансові витрати.

Список використаних джерел

1. Вороная Н., Нестеренко М. Надходження запасів. *Податки & бухоблік*. 2018. №50. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2018/june/issue-50/article-37371.html> (дата звернення: 03.11.2022).
2. Завитій О., Дідоренко Т., Кондратюк Л., Логістичні витрати виробничих підприємств як об'єкти обліку та контролю. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. Міжнародний науковий журнал. 2019. № 1-2. С. 49 – 73.

ОБЛІК ПАЛИВА ЗА СМАРТ-КАРТКАМИ
Поліщук А., здобувач вищої освіти ОС Магістр
Ляшков Д., здобувач вищої освіти ОС Магістр
Кулик Ю., здобувач вищої освіти ОС Магістр
Полтавський державний аграрний університет
Науковий керівник: Лега О. В., к.е.н., доцент

Перш ніж використовувати пальне в господарській діяльності, підприємству потрібно його придбати. Зробити це можна різними способами та за допомогою різних форм оплати, залежно від можливостей і потреб підприємства. Одним із варіантів придбання паливно-мастильних матеріалів (ПММ) – придбання за допомогою смарт-карток.

Використання смарт-карток є одним з ефективних способів розрахунків за ПММ, що споживаються. Смарт-картка є пластиковою картою з мікропроцесором, засобом зберігання інформації про кількість і асортимент отриманих та оплачених покупцем нафтопродуктів, які можуть бути відпущені на АЗС, що дає можливість здійснювати операції з відпуску палива пред'явникові картки, а також фіксувати зазначену операцію безпосередньо на АЗС.

Використання смарт-картки забезпечує можливість стовідсоткового контролю за витратами пального, що реалізують за цими картками.

Паливні смарт-картки можуть бути літровими та грошовими [1].

Літрові смарт-картки – у цьому випадку за такою картою є можливість одержати ПММ певної марки, попередньо оплачені підприємством-покупцем. На карті акумулюються дані про кількість літрів певної марки ПММ, які можна одержати на АЗС. Також за необхідності можна сформулювати аналітичні дані щодо оплачених і отриманих ПММ у кількісному (кількісно-сумарному) виразі за заданий період: обумовлені умови щодо використання, обігу та зберігання смарт-карток.

Грошові смарт-картки – у цьому випадку на картці акумулюється інформація про суму коштів, які перебувають на віртуальному рахунку підприємства та які можна використовувати для закупівлі нафтопродуктів. Також, як правило, за необхідності можна сформулювати аналітичні дані за заданий період за коштами, що надійшли та використані. За допомогою такої смарт-картки є можливість придбати будь-які нафтопродукти, а також супутні товари, що відпускаються на АЗС, у межах наявних коштів [2].

До договору між постачальником і покупцем додається перелік АЗС, на яких можна заправитися за смарт-картками. Також обумовлюється порядок оплати покупцем ПММ.

З метою контролю покупцем раціонального використання ПММ можуть установлюватися граничні ліміти споживання ПММ у грошовому або кількісному виразі. Такі обмеження можуть установлюватися на певний, погоджений сторонами, відрізок часу: добу, декаду, місяць.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Смарт-картка відіграє роль електронного індивідуального рахунку, куди перераховуються кошти за ПММ. Клієнт (представник підприємства-покупця) може одержати ПММ певної марки в потрібній кількості на кожній з АЗС, де встановлено спеціальні термінали. З метою поповнення смарт-картки необхідно перерахувати кошти на поточний банківський рахунок постачальника. Як правило, у призначенні платежу необхідно зазначати номери смарт-карток. Смарт-картки можуть використовуватись і на АЗС постачальника ПММ, з яким укладено договір, і на АЗС інших постачальників ПММ. Для цього на АЗС однієї мережі, а також на АЗС партнерів мають встановлюватися термінали з обслуговування смарт-карток. Покупцеві регулярно надається деталізований звіт про використання коштів на смарт-картці. При цьому періодичність надання звіту і ступінь деталізації або обумовлюються в договорі між постачальником і покупцем, або покупцеві надається можливість через мережу Інтернет формувати необхідні дані, маючи доступ до сайта постачальника.

На підприємстві, що використовує смарт-картки під час закупівель ПММ, необхідно здійснювати контроль та облік їх використання.

Із цією метою доцільно:

- призначити особу, відповідальну за одержання, зберігання, видачу та облік смарт-карток;
- затвердити список водіїв, яким видаватимуться смарт-картки;
- затвердити правила використання смарт-карток, ознайомити з ними під розпис особу, відповідальну за роботу зі смарт-картками, а також водіїв;
- завести журнал обліку руху смарт-карток.

У разі якщо на конкретному автомобілі смарт-картка використовується водієм постійно, то її доцільно закріпити за конкретним водієм. В інших випадках смарт-картки можуть зберігатись у будь-якому приміщенні, визначеному керівництвом, наприклад у сейфі керівника, у касі тощо, і видаватися водіям з певною періодичністю (щодня, щотижня, щомісяця).

Під час здійснення заправки за смарт-карткою водій одержує інформаційний чек POS-терміналу. У ньому зазначаються дата і час обслуговування за карткою, номер картки, марка, кількість відпущеного пального, залишок ліміту на картці (за його наявності). Чек друкується у двох примірниках, перший залишається у оператора АЗС із підписом водія. Після закінчення місяця постачальник ПММ надає підприємству-покупцеві зведену накладну на відпуск ПММ, і бухгалтерія має можливість звірити дані інформаційних чеків з даними такої накладної.

Відповідно до вимог Інструкції № 291 для обліку руху ПММ використовується субрахунок 203 «Паливо». За дебетом цього субрахунку фіксується придбання ПММ, у тому числі придбаного за безготівковим розрахунком і потім отриманого на АЗС за допомогою смарт-картки, а за кредитом відображається списання ПММ згідно з даними про фактичне споживання, відображеними у первинних документах [3].

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Перевагами використання смарт-карток є:

1. Смарт-картки дозволяють налагодити гнучкий облік витрачання палива, а також надають повну звітну інформацію.
2. Мають необмежений термін придатності.
3. Мають надійну систему захисту від копіювання інформації та підробки.
4. У пам'яті однієї смарт-картки можуть одночасно зберігатися персональні дані клієнта, інформація про залишки на рахунках і ряд останніх операцій, зроблених по карті.
5. За допомогою смарт карти легко контролювати заправку «до повного бака» або заправку будь-якої дрібної кількості палива.
6. Розрахунки за смарт-картками проводяться швидше, так як немає необхідності в перерахунку грошей і їх розміні.
7. У випадку втрати смарт-картки буде видана нова карта з відновленням коштів, що на ній залишилися.
8. У випадку крадіжки карти вона може бути оперативно заблокована.
9. Смарт-картки мають опцію віддаленого поповнення.

Список використаних джерел:

1. Відображення в обліку придбаних талонів та смарт-карток. URL: <http://news.dtki.ua/accounting/individual-transactions/38340> (дата звернення 28.10.2022).
2. Одержання ПММ за смарт-картками: організаційні питання, бухгалтерський облік URL: [http:// www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/8593](http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/8593) (дата звернення 28.10.2022).
3. Смарт-картка на паливо. URL: <http://i.factor.ua/ukr/journals/ms/2016/may/issue-5/article-17804.html> (дата звернення 28.10.2022).

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

Скрипак М.О.,

здобувач вищої освіти ОС Магістр

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Тютюнник С.В., к.е.н., доцент

Для ефективної діяльності сільськогосподарського підприємства, забезпечення його стабільності в ринковому середовищі та підвищення прибутковості потрібно постійно здійснювати контроль за витратами.

На сільськогосподарських підприємствах для цілей фінансового обліку використовують класифікацію витрат, наведену в НП(С)БО 16 «Витрати» [1], а для внутрішньогосподарського планування, обліку і калькулювання собівартості продукції застосовують класифікацію витрат, подану у галузевих Методичних рекомендаціях № 132 [2], відповідно до яких всі витрати формуються за центрами відповідальності, об'єктами обліку, планування та калькулювання і класифікуються за: характером участі в процесі виробництва (основні і накладні), способом включення в собівартість продукції (прямі і непрямі), обсягом виробництва і складом витрат (змінні – пропорційні і непропорційні, постійні), видами витрат, економічними елементами (матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати) та відношенням до собівартості продукції (витрати на продукцію і витрати періоду).

У рослинництві виробничі витрати групують за культурами окремо по рільництву, овочівництву, луківництву, вирощуванню трави на сіно, садівництву з виділенням витрат на врожай поточного року і на врожай майбутніх років. У рослинництві використовується частина виробленої власної готової продукції як насіння для наступного виробництва. Продукція власного виробництва (зерно на посів) використовується для одержання нової продукції в наступному році, що обумовлює економічну вигоду.

Для обліку витрат і виходу продукції рослинництва використовують субрахунок 231 «Рослинництво» синтетичного рахунка 23 «Виробництво», за дебетом якого обліковують витрати, а за кредитом – вироблену продукцію.

Аналітичний облік витрат рослинництва ведуть у розрізі статей витрат. Для складання калькуляції собівартості продукції рослинництва необхідно визначити за даними аналітичного обліку фактичні витрати на продукцію.

Об'єктами обліку витрат у рослинництві є витрати за окремими сільськогосподарськими культурами або групи культур (озимі зернові, пшениця яра, просо, гречка, картопля та ін.), види робіт (оранка на зяб, лушення стерні, снігозатримання тощо), витрати до розподілу (витрати на зрошення, на утримання полезахисних насаджень і т. ін.), інші об'єкти обліку витрат (збирання і скиртування соломи, післязбиральна доробка продукції, виробництво трав'яного борошна тощо).

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

У галузі рослинництва є витрати, які в момент їх здійснення неможливо віднести на відповідну культуру, оскільки вони пов'язані з вирощуванням декількох сільськогосподарських культур. До них відносять: амортизаційні відрахування за основними засобами, які використовуються у рослинництві і підлягають розподілу; витрати на ремонт основних засобів рослинництва, які підлягають розподілу; витрати зі зрошення та з осушення; витрати з утримання полезахисних лісових смуг тощо. Особливість цих витрат полягає в тому, що вони повністю розподіляються у звітному році і, відповідно, не переходять на наступний рік як незавершене виробництво. Такі витрати попередньо обліковують упродовж року на окремих аналітичних рахунках у складі виробничих, а потім відносять на певні види сільськогосподарських культур шляхом розподілу. Витрати на виробництво продукції, робіт та послуг у плануванні і в обліку групуються за статтями, які підприємство визначає самостійно, виділяючи окремі статті як постійні та змінні витрати [3, с. 87–90].

З метою планування та обліку виробничої собівартості сільськогосподарської продукції, організації синтетичного та аналітичного обліку витрат, визначення вартості продукції здійснюють класифікація витрат за статтями калькулювання.

У рослинництві облік доцільно вести за такими статтями витрат: на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; насіння та посадковий матеріал; паливо та мастильні матеріали; добрива; засоби захисту рослин і тварин; роботи та послуги; витрати на ремонт необоротних активів; інші витрати на утримання основних засобів; інші витрати; непродуктивні витрати (в обліку), загальновиробничі витрати.

Наведена класифікація групування витрат за статтями максимально враховує всі витрати при виробництві продукції рослинництва, що доцільно при здійсненні управління виробництвом та ведення точного обліку собівартості виробленої продукції.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення 2.11.2022)

2. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств: затверджені наказом Міністерства аграрної політики України від 18 травня 2001 р. № 132. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0132555-01#Text> (дата звернення 2.11.2022).

3. Мельник Я. Калькулювання собівартості органічної продукції рослинництва. *Економічна наука*. 2016. № 2. С. 87–90

ЗВІТ ПРО УПРАВЛІННЯ: ХТО МАЄ ЗАПОВНЮВАТИ. ЙОГО ФОРМА ТА ОСОБЛИВОСТІ

Ставицька В.О.,

здобувач вищої освіти ОС Бакалавр

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Єрмолаєва М. В., к.е.н., доцент

Кожен рік на підприємстві завершується підбиттям підсумків операційного циклу, а також складанням й поданням пакету фінансової та податкової звітності до відповідних контролюючих органів. Зазвичай, це стандартний набір звітності, що складається з п'яти форм. Але у 2018 році було додано ще одну складову, а саме – Звіт про управління [1]. Такі зміни почали діяти з прийняттям Закону України від 5 жовтня 2017 р. № 2164-VIII (чинним з 1 січня 2018 року), яким були внесені зміни до ЗУ № 996 «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Така форма була запроваджена для підтримки процесу євроінтеграції та адаптації власного законодавства України до європейського. А також для того, щоб надавати більш вичерпну інформацію для інвесторів та зовнішніх користувачів фінансової звітності підприємства про його діяльність.

Цей звіт мають подавати не усі підприємства, а лише ті, котрі відповідають певним критеріям, що розкриті у табл. 1.

Таблиця 1

Яким критеріям мають відповідати підприємства, котрі зобов'язані подавати Звіт про управління

	Мікро- підприємства	Малі підприємства	Середні підприємства	Великі підприємства
Критерії для визначення виду підприємства (має відповідати хоча б двом)				
1) балансова вартість активів	до 350 тис. євро	до 4 млн. євро	до 20 млн. євро	понад 20 млн. євро
2) чистий дохід від реалізації продукції	до 700 тис. євро	до 8 млн. євро	до 40 млн. євро	понад 40 млн. євро
3) середньорічна кількість працівників	до 10 осіб	до 50 осіб	до 250 осіб	понад 250 осіб
Обов'язковість подачі звіту про управління	не є обов'язковим	не є обов'язковим	обов'язково	обов'язково
Примітка	не подають	не подають	при поданні звіту мають право не відображати нефінансову інформацію	подають у повному обсязі, включаючи фінансову та нефінансову інформацію

Таким чином, для деяких підприємств стала обов'язковою така форма, як звіт про управління. Його характеризують як документ, у якому міститься фінансова й нефінансова інформація, котра відображає стан і перспективи розвитку суб'єкта підприємницької діяльності та характеризує наявні ризики й невизначеності щодо його діяльності [2].

Отже, звіт про управління є обов'язковим лише для великих підприємств зі значними оборотами. Для нього немає чітко визначеної форми та інструкції щодо оформлення, лише методичні рекомендації № 982 від Міністерства фінансів [3]. У них прописані напрямки, за якими варто формувати звіт (результати діяльності, ліквідність та зобов'язання, соціальні аспекти та кадрова політика, ризики діяльності тощо) та можлива структура. Подається звіт у ті ж строки, що і основний пакет фінансової звітності.

Інформація, що міститься у звіті не є конфіденційною, тому підлягає оприлюдненню. Згідно з ЗУ № 2164, Звіт про управління має бути висвітлений разом з аудиторським висновком на власній Інтернет-сторінці підприємства у строки до 30 квітня року, котрий настає після звітного періоду. За порушення пункту щодо оприлюднення звітності (включно зі звітом про управління) статтею 6316 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачається накладання штрафу у розмірі від 1000 до 2000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за перше та від 2000 до 3000 НМДГ за друге аналогічне правопорушення [4]. Зацікавитися інформацією звіту можуть як внутрішні користувачі, серед яких керівництво та працівники підприємства, так і зовнішні – інвестори, власники. Згідно з визначенням Звіту про управління, яке дає нам ЗУ №996, у ньому міститься два види інформації, а саме:

– фінансова – тут аналізуються відповідні показники суб'єкта підприємництва та існуючі ризики щодо його діяльності; надається оцінка ключовим досягненням фінансових показників; також звертаються і до ретроспективної інформації, яка може надати дані для прогнозування фінансових показників на майбутні періоди діяльності;

– нефінансова – щодо створення нових продуктів, вихід на нові ринки збуту, соціальна та екологічна діяльність підприємства, захист прав людини, дослідження та розробки, оцінка досягнень ключових нефінансових показників підприємства, подальші перспективи його розвитку тощо [5].

Отже, така форма, як звіт про управління є неподібною та цікавою складовою звітності підприємства, у якій розкриваються результативність й фінансове становище суб'єкта, невизначеності його діяльності та можливі ризики. Тобто така інформація, яку не зможуть надати таблиці фінансової звітності та примітки до неї.

«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень: Закон України від 05.10.2017 № 2164-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2164-19#Text> (дата звернення 17.11.2022р.).
2. Єрмолаєва М. В. Звіт про управління: хвилюватися чи ні? *Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю* : матеріали II Міжнар. наук. – практ. конф. (м. Полтава, 21 квітня 2021 р.) / за ред. Пилипенко К. А. Полтава : ПДАУ, 2021. С. 351-354
3. Про затвердження Методичних рекомендацій зі складання звіту про управління: Наказ Міністерства фінансів України 07.12.2018 № 982. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0982201-18#Text> (дата звернення 17.11.2022р.).
4. Звіт про управління: корисний, цікавий, привабливий. Управління фінансами: веб-сайт. URL: <https://e.fin-ua.com/upravlinnya-finansami-2020-12/zvit-pro-upravlinnya-korisniy-sikaviy-privabliviy> (дата звернення 17.11.2022р.);
5. Звіт про управління 2022. Головбух: веб-сайт. URL: <https://www.golovbukh.ua/article/7447-zvt-pro-upravlnnya-neviznacheniy-ne-zovsm-buhgalterskiy> (дата звернення 17.11.2022р.).

ПРАВИЛА ІНКОТЕРМС 2020: ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОСНОВНІ ЗМІНИ

Тютюнник С. В., к.е.н., доцент,

Дугар Т.Є., к.е.н., доцент

Полтавський державний аграрний університет

Під час укладання контрактів обов'язково потрібно чітко та зрозуміло прописати сфери відповідальності щодо поставки, адже базисні умови поставки один із істотних розділів контракту. Сфери відповідальності визначаються за допомогою використання правил Інкотермс. Інкотермс – це комерційні правила, які містять опис розподілу умов відповідальності між покупцем і продавцем щодо вантажу та його доставки. Інкотермс – це 3-літерна аббревіатура, набір шаблонних правил, які розподіляють відповідальність за доставку, оплату транспортних витрат, страхування, податків, інші ризики між продавцем і покупцем. З покупцем узгоджують: місце поставки товарів (пункт призначення, в якому буде відбуватися передача ризиків та відповідальності за товар); визначають хто буде організовувати транспортування та виконає завантаження-розвантаження і оплатить страховку; хто буде виконувати митні процедури під час митного оформлення; хто оплатить податки та збори.

ІНКОТЕРМС (англ. Incoterms, International commercial terms) – це офіційні правила, які були розроблені Міжнародною торговою палатою для тлумачення термінів, що стосуються внутрішньої та міжнародної торгівлі. Правила Інкотермс – це міжнародні терміни, що регулюють умови постачання у зовнішньоекономічних договорах або договорах міжнародної купівлі-продажу товарів з контрагентами з багатьох країн світу. Видавець правил Інкотермс – Міжнародна торгова палата, яка має штаб-квартиру в Парижі. Перша редакція правил Інкотермс була видана в 1936 році і з цього часу вони неодноразово перевидавалися. Попередня редакція правил Інкотермс була видана у 2010 році. Нинішня редакція правил Інкотермс 2020 року – дев'ята за рахунком. Самі правила ухвалюються з періодичністю приблизно раз на 10 років [1]. З 1 січня 2020 року набули чинності оновлені правила Інкотермс 2020 (видання Міжнародної торгової палати № 723). Під час розробки нової редакції правил внутрішньої та міжнародної торгівлі Інкотермс 2020 Редакційна група Міжнародної торгової палати прагнула досягти максимальної визначеності, чіткості формулювань та уніфікації численних торгових операцій, які кожного дня здійснюються учасниками у всьому світі [2].

Інкотермс 2020 – це 11 правил, які згруповані у два окремих класи. Перший клас включає сім правил Інкотермс 2020, які можуть застосовуватися незалежно від обраного виду транспорту і його кількості. До цього класу включають наступні терміни: EXW (Франко-завод), FCA (Франко-перевізник), CPT (Перевезення оплачено до), CIP (Перевезення та страхування оплачено до), DAP (Поставка в місці), DPU (Поставка в місці з розвантаженням) і DDP (Поставка зі сплатою мита). У другому класі правил Інкотермс 2020 пунктом

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

поставки і місцем, до якого здійснюється перевезення товару покупцю, є порти, у зв'язку з цим цей клас називають «Для морського та внутрішнього водного транспорту». До нього включають наступні терміни: FAS (Франко вздовж борту судна), FOB (Франко-борт), CFR (Вартість і фрахт) і CIF (Вартість, страхування і фрахт). В Incoterms 2020 виділяють чотири групи правил базисних умов постачання товару (E, F, C і D).

В основу цієї класифікації покладено два принципи: 1) визначення обов'язків сторін стосовно перевезення товару, що доставляється; 2) збільшення обов'язків продавця від мінімальних до максимальних.

Група «E» – умови постачання EXW, відповідно до них продавець тільки надає готовий до відвантаження товар у розпорядження покупця в своїх приміщеннях. Група «F» – умови постачання FCA, FAS і FOB, в рамках яких продавець зобов'язаний передати товар зазначеному покупцем перевізнику. Група «C» – умови постачання CFR, CIF, CIP і CPT, відповідно до яких продавець зобов'язаний укласти договір перевезення не беручи водночас на себе ризик втрати або пошкодження товару чи понесення додаткових витрат, внаслідок подій, що відбулися після відвантаження та відправлення товару. Група «D» – умови постачання DAP, DPU і DDP, відповідно до яких продавець несе всі витрати і ризики щодо доставки товару до пункту призначення.

Основні зміни, які були внесені в оновлену редакцію правил Інкотермс 2020, у порівнянні з попередньою редакцією Інкотермс 2010 змінили не тільки терміни, але й їх зовнішню презентацію. По-перше, розробники запропонували набір торгових термінів не лише у звичному форматі (11 правил із постатейними поясненнями до кожного терміну), але й у «горизонтальному» вигляді, коли в межах однієї статті відображені всі терміни Інкотермс 2020. По-друге, змінився внутрішній порядок розташування 10 статей, які визначають обов'язки продавця та покупця в межах кожного терміну Інкотермс 2020. Ще одна зміна – «Рекомендації щодо застосування» (наведені перед кожним правилом Інкотермс 2010), змінено на нові «Пояснення для користувачів» у редакції Інкотермс 2020.

Порядок отримання бортового коносаменту на умовах поставки терміну FCA Інкотермс 2020. Оскільки термін FCA може використовуватися незалежно від обраного виду транспорту, то у разі поставки товару морським перевезенням перед сторонами поставало питання про можливість та порядок отримання бортового коносаменту для оплати товару з використанням інкасо чи документарного акредитива. Для вирішення цієї ситуації додали нову опцію до терміну FCA, відповідно до якої сторони договору купівлі-продажу можуть домовитися, що покупець на власний ризик та власним коштом ставить перед своїм перевізником вимогу про видачу бортового коносаменту продавцю після навантаження товару на борт судна. Страхування на умовах поставки термінів CIF і CIP. Правила Інкотермс у редакції 2010 р. передбачали, що поставка товару на умовах термінів CIF і CIP здійснюється з мінімальним покриттям ризиків покупця. Якщо інше не передбачено договором, продавець

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

зобов'язаний був надати покупцю страховий поліс або інше підтвердження страхового покриття. У правилах Інкотермс 2020 передбачені різні рівні страхового покриття для термінів CIF і CIP.

Термін поставки DAT замінено на термін поставки DPU Інкотермс 2020. Базис поставки DAT (Delivered At Terminal (... named terminal of destination)) в редакції правил Інкотермс 2010 розшифровується як «Поставка на терміналі (... назва терміналу)». Він передбачав, що зобов'язання з поставки товару будуть виконані продавцем у момент, коли товар відвантажений з транспортного засобу у визначеному терміналі й після цього наданий у розпорядження покупця. При цьому під «терміналом» сторони могли розуміти та зазначати будь-яке місце, придатне для розвантаження товару. Термін DPU (Delivered at Place Unloaded) в редакції Інкотермс 2020 розшифровується як «Поставка в місці з розвантаженням». Поставка товару на умовах термінів FCA, DAP, DPU і DDP з використанням власних транспортних засобів однієї зі сторін договору купівлі-продажу (контракту).

У правилах Інкотермс 2020 врахована можливість сторін договору купівлі-продажу (контракту) власними силами доставляти товар без залучення третьої особи як перевізника. Правила Інкотермс у редакції 2020 р. вперше встановлюють прямий дозвіл на укладення та організацію відповідних перевезень з використанням власних транспортних засобів покупця або продавця. Правила Інкотермс 2020 більш ґрунтовно визначають обов'язок дотримуватися будь-яких вимог безпеки перевезень. На відміну від правил Інкотермс 2010, в яких положення про дотримання вимог безпеки під час перевезення вантажів не мали чітко окресленої форми, оскільки здебільшого були інтегровані у зміст ст. A2/B2 «Ліцензії, дозволи та інші формальності» та ст. A10/B10 «Інші зобов'язання».

Розробники правил Інкотермс 2020 врахували сучасні тенденції та напрацьовані звичаї ділового обігу, які прямо передбачають необхідність виконання вимоги з підвищення рівня безпеки на будь-якому виді транспорту. Загальні умови перевезення вантажів повітряним транспортом, за яких забезпечується належний рівень безпеки польотів та якості перевезень, визначається Правилами повітряних перевезень вантажів, затвердженими наказом Державіаслужби 14.03.2006 р. №186.

Таким чином, нова редакція правил Інкотермс 2020 не скасовує чинності попередніх редакцій. Законодавство України не містить заборони щодо застосування термінів Інкотермс, викладених у попередніх редакціях (така заборона була знята після набрання чинності 03.08.2012 р. Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення умов поставок»). До того ж правила Інкотермс 2020 не забороняють сторонам видозмінювати ці правила відповідно до досягнутих між ними домовленостей.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Список використаних джерел

1. Ларін М. Правила Інкотермс підлаштовуються під мінливі умови торгівлі у світі. URL: <https://www.railinsider.com.ua/mykola-larin-pravyla-inkoterms-pidla/> (дата звернення: 02.11.2022).
2. Танцюра Ю. INCOTERMS 2020: що змінилося? URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/incoterms-2020-shcho-zminilosya.html> (дата звернення: 02.11.2022).

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ

Хоменко А.А.,

здобувач вищої освіти ОС Бакалавр

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Тютюнник С. В., к.е.н., доцент

Митний кодекс України трактує поняття «експорт» наступним чином, експорт (остаточне вивезення) – це митний режим, відповідно до якого українські товари випускаються для вільного обігу за межами митної території України без зобов'язань щодо їх зворотного ввезення [1].

Для поміщення товарів у митний режим експорту особа, на яку покладається дотримання вимог митного режиму, повинна [1]:

1) подати митному органу, що здійснює випуск товарів у митному режимі експорту, документи на такі товари;

2) сплатити митні платежі, якими відповідно до закону обкладаються товари під час вивезення за межі митної території України у митному режимі експорту;

3) виконати вимоги щодо застосування передбачених законом заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;

4) у випадках, встановлених законодавством, подати митному органу дозвіл на проведення зовнішньоекономічної операції з вивезення товарів у третю країну (реекспорт).

Експорт товарів може супроводжуватися такими первинними документами [3]:

- інвойс (рахунок-фактура), виставлений на покупця-нерезидента – для зовнішньоекономічної діяльності це може бути первинним документом, за умови його оплати, що не заперечують і податківці;

- накладні, пов'язані з попереднім придбанням товару;

- калькуляції, якщо продукція (товари) були вироблені самим постачальником;

- товаротранспортні документи – автомобільна CMR, авіанакладна Air Waybill, коносамент Bill of Lading, залізнична накладна Rail Waybill;

- акт приймання-передачі товару;

- навантажувальні відомості, пакувальні аркуші;

- Carnet TIR – книжка міжнародних дорожніх перевезень (за наявності).

Розрахунки по експортних операціях супроводжуються визначенням курсових різниць. Правила обліку яких встановлює НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів». Курсові різниці рахуються лише по монетарним статтям, тобто у випадку погашення зобов'язань грошима [3].

Згідно з НП(С)БО 21, операції в іноземній валюті відображаються [2, с.150]:

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

– під час первісного визнання відображаються у валюті звітності шляхом перерахунку суми в іноземній валюті із застосуванням валютного курсу на початок дня, дати здійснення операції;

– сума авансу (попередньої оплати) в іноземній валюті, надана іншим особам у рахунок платежів для придбання немонетарних активів (запасів, основних засобів, нематеріальних активів тощо) і отримання робіт і послуг, при включенні до вартості цих активів (робіт, послуг) перераховується у валюту звітності із застосуванням валютного курсу на початок дня дати сплати авансу.

Для відображення експортних операцій використовують ті самі рахунки, що використовується при звичайній реалізації товарів або послуг [2, с. 150]:

- при наступній оплаті використовується субрахунок 362 «Розрахунки з іноземними покупцями» у кореспонденції з доходним рахунком 70 «Доходи від реалізації»;

- при попередній оплаті застосовуються рахунки обліку грошових коштів, а саме: 316 «Спеціальні рахунки в іноземній валюті» в кореспонденції з 681 «Розрахунки за авансами одержаними». Відповідно після настання дати визнання доходу по операції, яка мала попередню оплату, використовуються ті самі рахунки, що і при наступній оплаті.

При експортних операціях для визначення бази оподаткування ПДВ слід користуватися приписами п. 188.1 Податкового кодексу України, а отже, базою оподаткування операцій з постачання товарів/послуг буде їх договірна (контрактна) вартість, але не нижча за звичайні ціни [2, с.151].

На 2022 рік для валютного контролю експортних операцій передбачені наступні обмеження [3]:

- 120 к. днів – на період воєнного стану граничний строк розрахунків за ЗЕД-контрактом (даний строк діє з 08.06.2022 р., але застосовується до операцій, починаючи з 05.04.2022 р.). Це термін часу впродовж якого має відбутися закриття ЗЕД-контракту;

- з'явилися заборони та обмеження щодо операцій з росією і білоруссю у зв'язку з воєнним станом. Наприклад, щодо білорусі є заборона на проведення валютних операцій з учасниками з цієї країни, заборонені розрахунки білоруськими рублями.

Список використаних джерел

1. Митний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення 01.11.2022).

2. Жиглей І.В., Осіпчук Д.С. Експорт товарів і послуг: спільні та відмінні риси обліку й оподаткування. *Економіка, управління та адміністрування*. 2020. (4(90)). С. 148–154. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2019-4\(90\)-148-154](https://doi.org/10.26642/ema-2019-4(90)-148-154) (дата звернення 01.11.2022).

3. Онищенко В. Відрядження за кордон 2022. *Головбух* URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/8185-eksportn-operats-2020> (дата звернення 01.11.2022).

ПЛАНУВАННЯ АУДИТУ: СУЧАСНІ АСПЕКТИ ПЕРЕВІРОК

Швед К.Ю., Бережна Д.Ю.

здобувачі вищої освіти спеціальності «Облік і оподаткування»

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Дугар Т.Є., к.е.н., доцент

Планування є необхідною умовою успішного функціонування будь-якого бізнесу. Це стосується не тільки діяльності аудиторських компаній, а й фізичних осіб-аудиторів, які зареєстровані як підприємці в органах державної влади та податкових органах, але не мають статусу юридичної особи.

Планування аудиту передбачає визначення його стратегії і тактики, складання загального плану аудиторської перевірки, побудову аудиторської програми і аудиторські процедури, оцінювання обсягу аудиторського контролю. Процедура аудиту – це взаємозалежна послідовність будь-яких дій в будь-якій діяльності [1].

Готуючи план процесу аудиту, аудитор повинен:

- розвинути розуміння бізнесу клієнта, загальний напрямок і деталі діяльності;
- зрозуміти системи бухгалтерського обліку, внутрішнього контролю та їх надійність;
- оцінити загальний аудиторський ризик і визначити можливі висновки під час аудиту.

До виїзду на перевірку бригада вивчає економічний стан об'єкта аудиту, знайомиться з річною і періодичною фінансовою звітністю, актом (висновком) попередньої аудиторської перевірки, аналізує фінансовий стан, вивчає акти (довідки) перевірок з боку банків, податкових та інших державних органів, після чого керівник бригади складає програму аудиту, яку затверджує директор аудиторської фірми.

У програмі вказуються об'єкт аудиту, зміст перевірки, періоди суцільного та вибіркового контролю. Конкретизують процес аудиту у плані-графіку, де відображено строки перевірки кожного розділу теми і виконавців робіт. Завершується початкова стадія процесу аудиту складанням робочого плану аудитора, де передбачено об'єкт контролю, обсяг роботи і час її виконання (початок і закінчення).

Дослідна стадія аудиту проходить безпосередньо на підприємстві [2]. Завершальна стадія аудиту включає узагальнення і реалізацію результатів аудиту. На цій стадії аудиту слід згрупувати виявлені недоліки, скласти нагромаджувальні відомості порушень, аналітичні таблиці, розрахунки, графіки, узагальнити та відобразити результати перевірки в аудиторському висновку. Таким чином, аудиторський процес і сам аудиторський висновок впливають на суб'єкт підприємницької діяльності у справі оптимізації та нормативно-правового регулювання.

У процесі аудиторської перевірки слід використовувати аудиторські

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

докази відповідних джерел та рівнів: річні звіти, інформацію про збори акціонерів, засідання ради директорів, внутрішні фінансові звіти підприємства, аудиторські звіти, документація робоча за попередній період, матеріали внутрішнього аудиту, тощо.

Загальну модель процесу планування аудиту зображено на рис. 1. Спочатку аудитор повинен отримати й дослідити інформацію щодо загальних питань діяльності підприємства-клієнта, його бізнесу.

Рис. 1. Модель процесу планування аудиту

Контроль виконання плану етапі аудиторської перевірки обґрунтовується відповідними робочими документами аудитора. Під час організації та планування аудиторської перевірки аудитори складають наступну аудиторську документацію [3]:

- загальну стратегію аудиту;
- загальний план аудиту;
- програми аудиту.

Загальний документ про стратегію аудиту – це запис ключових рішень, необхідних для належного планування аудиту та надання інформації команді з аудиту щодо важливих питань. Наприклад, аудитори можуть узагальнити загальну стратегію аудиту у формі пам'ятки, що містить ключові рішення щодо загального обсягу, часу та проведення аудиту. Розробляючи загальну стратегію аудиту, аудитори розглядають такі питання:

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

- 1) концептуальна основа фінансової звітності, на основі якої готується перевірена фінансова інформація;
- 2) вимоги до галузевої звітності, такі як ті, що вимагаються регуляторами галузевої діяльності;
- 3) очікуваний обсяг аудиту, особливо кількість місць розташування компонентів, що підлягають аудиту;
- 4) характер контролю між материнською компанією та її компонентами визначає, як консолідується фінансова звітність групи;
- 5) Обсяг перевірки частин іншими аудиторами;
- 6) характер відділу, що перевіряється, особливо попит на професійні знання;
- 7) відповідна валюта звітності, особливо конвертація валюти, необхідна для перевіреної фінансової інформації;
- 8) Окрім аудиту консолідованої фінансової звітності, передбачені законом перевірки також є обов'язковими для індивідуальної фінансової звітності;
- 9) наявність продукту роботи внутрішнього аудитора та потенційний рівень довіри аудитора до його роботи;
- 10) використання суб'єктами господарювання організаційних послуг, які вони надають, і спосіб, у який аудиторі отримують докази щодо структури або функціонування засобів внутрішнього контролю цих організацій;
- 11) Передбачити використання аудиторських доказів, отриманих під час попередніх аудиторських завдань, таких як докази щодо процедур оцінки ризиків і тестування внутрішнього контролю;
- 12) Вплив інформаційних технологій на аудиторські послуги, зокрема доступність даних та очікуваний обсяг використання комп'ютеризованих методів аудиту;
- 13) Узгодження очікуваного обсягу та часу проведення аудиту з будь-яким переглядом проміжної фінансової інформації, а також вплив на аудит інформації, отриманої під час перегляду;
- 14) Наявність даних про співробітників і клієнтів. Загальна стратегія аудиту визначає обсяг, час і основний напрямок аудиту, а також є основою для формулювання більш детального загального плану аудиту.

Аудитор повинен якісно планувати, виконувати і оцінювати свою роботу. Аудит має проводитися так, щоб забезпечити гарантію розкриття суттєвих неточностей у бухгалтерському фінансовому обліку та фінансовій звітності, тому процес планування є головним та відповідальним в ході аудиторської практики.

Список використаних джерел

1. Гончарук С.М. Аудит. Практикум : [Навчально-методичний посібник] / С. М. Гончарук, Д. В. Долбнева. – [2-ге вид., перероб. доп.]. – Львів.– 2016. – 209 с.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг (видання 2016-2017 років). / *Міністерство фінансів України*. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhнародni-standarti-auditu> (дата звернення: 11.10.2022).

3. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність в Україні : Закон України від 17 груд. 2017 р. № 2258-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 27.10.2022).

4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-IV. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 27.10.2022).

РОЛЬ ТА ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ

Шийка В.І.,

здобувач вищої освіти ОС Бакалавр

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Тютюнник С. В., к.е.н., доцент

Важливою складовою в організації та формуванні облікового процесу в банках є затвердження облікової політики банку.

З'ясуємо історію появи поняття «облікова політика», офіційно цей вираз з'явився у 1975 році з Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку МСБО 1 «Розкриття облікової політики», з часом затверджено та узаконено в Україні в процесі реформування бухгалтерського обліку. Важливість цього моменту виникла з введенням національних Положень бухгалтерського обліку, які відповідають вимогам Міжнародних стандартів обліку, після того, як Україна відмовилась від жорстокої державної регламентації фінансової звітності.

У системі міжнародних стандартів та звітності основним поняттям є облікова політика. В Україні для поняття «Облікова політика» відведено окремий закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1] та НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [2]. Ці джерела характеризують облікову політику як сполучення принципів, методів та процедур, які застосовуються банком для складання і подання фінансової звітності. Тому, банк, як і будь який суб'єкт господарювання повинен обрати методи та принципи обліку так, щоб достовірно і правильно оцінити фінансовий стан та забезпечити порівняння фінансових звітів.

Головна мета облікової політики – забезпечити якісною і кількісною обліково-економічною інформацією про основні засади фінансової діяльності, яка застосовується для складання і надання науково обґрунтованої фінансової звітності [3].

Облікову політику затверджує, безпосередньо, керівник банку. Складання облікової політики поділяється на основні чотири етапи: організаційний, підготовчий, методологічний і заключний. Перш ніж, сформулювати облікову політику, потрібно провести роботу для визначення порядку організації та ведення обліку, що повинно відповідати особливостям роботи установи та інтересам її власників.

Розпорядження про облікову політику має бути нормативним документом, що, враховуючи особливості діяльності конкретної мікроекономічної системи, точно визначає принципи, організаційні процедури та методи облікової політики.

Роль облікової політики полягає в задоволенні зацікавленості власників та зовнішніх абонентів у інформації. За теперішніх умов, облікова політика призначена приводити в життя не лише власні призначення обліку та формування звітності, а й забезпечувати інші функції управління - планування,

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

економічного аналізу, контролю, інформаційного забезпечення фінансово-економічної безпеки.

Банк самостійно визначає свою облікову політику, розробляє систему і форми управлінського обліку, внутрішньої звітності і контролю за операціями, визначає права працівників на підписування документів, затверджує правила документообороту і технологію оброблення облікової інформації, додаткову систему рахунків і реєстрів аналітичного обліку. Облікова політика повинна базуватись на Законах України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», «Про банки і банківську діяльність», Положенні про організацію бухгалтерського обліку, бухгалтерського контролю під час здійснення операційної діяльності в банках України, Міжнародних стандартах фінансової звітності, чинному законодавстві з питань ведення бухгалтерського обліку та застосування норм податкового законодавства [4].

Правління банку затверджує положення про облікову політику банку. Зміст положення про облікову політику банку доводиться до відома всіх структурних та відокремлених підрозділів банку. Цим документом визначаються та встановлюються основні засади та методичні підходи до побудови та організації бухгалтерського обліку та звітності, єдине тлумачення та розуміння принципів, методів і процедур своєчасного та достовірного відображення банківських операцій.

Основними напрямками використання облікової політики банку є: ведення бухгалтерського обліку; складання та подання достовірної фінансової звітності; організація операційної роботи, документообороту, внутрішнього контролю за здійсненими банківськими операціями; визначення регламенту відносин з питань обліку з підрозділами банку, з установами Національного банку, органами державної влади, а також іншими користувачами облікової інформації.

Основні напрями призначення облікової політики банку: для працівників, які здійснюють облік та складають звітність; для користувачів облікової інформації та звітності з метою розуміння ними принципів, покладених в основу звітів і правильної оцінки діяльності банку; для розробників внутрішніх регламентних документів в частині бухгалтерського обліку і звітності.

Основне призначення облікової політики полягає в: упорядкуванні облікового процесу в кредитній установі; забезпеченні методологічного та методичного відображення майна банку, фінансово-господарських процесів та результатів його діяльності; наданні бухгалтерському обліку планомірності та цілеспрямованості; забезпеченні ефективності обліку [4].

Зазначимо, основні складові облікової політики банку:

1. Опис аналітичних рахунків внутрішнього плану рахунків.
2. Правильність формування документообігу та обробка облікової інформації.
3. Список визначених прав працівників банку на підписання документів.
4. Перелік дій, яким потрібна додаткова увага.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

5. Порядок проведення інвентаризації.
6. Порядок бюджетування банку.
7. Політика банку щодо роботи з цінними паперами (як придбаними, так і емітованими).
8. Дії, згідно вивірки та контролю звітності.
9. Порядок реєстрації договорів.
10. Інші документи, необхідні для організації обліку.

Досить важливим принципом фінансового та податкового обліку є принцип нарахування та відповідність доходів та витрат, згідно якого для визначення фінансового результату звітного періоду потрібно порівняти доходи звітного періоду з витратами, що були здійснені для отримання цих доходів. Доходи і витрати відображаються в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення незалежно від дати надходження або сплати грошових коштів; При визначення методів оцінки великий вплив на вибір має принцип обачності за яким передбачено застосування в бухгалтерському обліку методів оцінки, відповідно до яких активи, дохід не будуть завищені, а зобов'язання і витрати - не будуть низькі.

Таким чином, облікова політика банку це багаторівнева система обробки даних про господарські процеси банку і створюється згідно до мети та завдань функціонування банку.

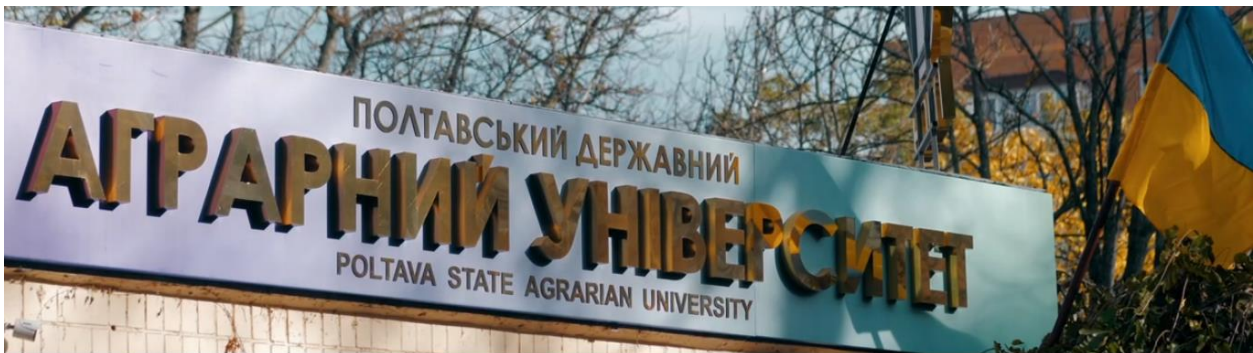
Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 01.11.2022).
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 року № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 01.11.2022).
3. Литвин Н.Б. Облік у банках: підручник. К.: «Хай-Тек Прес», 2010 р.
4. Тютюнник С.В. Облікова політика банку: сутність та основні характеристики. *Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституціональних змін: матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю) (м. Полтава, 21 жовтня 2021 р.)* /за ред. Пилипенко К.А. Полтава: ПДАУ, 2021. С. 359-362.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Секція 3.

Економічний аналіз як складова системи управління діяльністю суб'єктів господарювання

**ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОВИМИ
БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ В УМОВАХ
ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ**

Безрук Д. І.,

Полтавський Університет Економіки і Торгівлі
Науковий керівник: Перебийніс В.І., д.е.н., професор

Кожне підприємство – це сукупність різних бізнес-процесів. У сучасних умовах, з постійною глобалізацією ринків і багаторазовим зростанням конкуренції, неможливим є успішне функціонування будь-якого підприємства (промислового, торгового, сервісного тощо) без урахування маркетингових бізнес-процесів. Тенденція сучасного економічного розвитку все більше показує на те, що в умовах нестабільного ринкового середовища маркетингові інноваційні можливості є основними факторами виживання та розвитку підприємства. В контексті традиційних моделей управління бізнес-процесами підприємства намагаються уникнути інновацій, які знищують цінність використовуваних технологій.

Із зростанням негараздів у зовнішньому бізнес-середовищі маркетинг відіграє все більш важливу роль у системі бізнес-процесів. Це пояснюється тим, що він є основним каналом комунікації вищого керівництва підприємства із зовнішнім середовищем. Маркетологи є постачальниками інформації про конкурентів, клієнтів, посередників, постачальників та інші фактори зовнішнього середовища, за допомогою яких топ-менеджмент приймає оперативні та стратегічні рішення, спрямовані на реалізацію ресурсного потенціалу підприємства в світлі викликів сучасної економічної системи.

Всі маркетингові бізнес-процеси мають певні характеристики, іншими словами, властивості, що визначають їх сутність. Як правило, до них відносять: наявність власника бізнес-процесу; формалізований опис бізнес-процесу; регламентацію взаємодії виконавців бізнес-процесів; необхідність складання звітності з бізнес-процесу [1, с.67]. Маркетингове управління (маркетинговий менеджмент) – сучасна концепція маркетингу, принципово новий підхід, перш за все, до стратегічного управління організацією, що в умовах гострої конкуренції спирається на ринкову орієнтацію [2, с. 24] Маркетингові бізнес-процеси підприємства включають ряд різних етапів та функцій.

По-перше, це постановка цілей і розробка маркетингового плану. За допомогою маркетингових досліджень, різних методів аналізу, таких як PIMS, SWOT тощо, можна оцінити маркетингові можливості підприємства та сформулювати його мету. Необхідно також оцінити параметри маркетингового плану, його взаємозв'язки і його загальну позицію в діяльності підприємства. Також важливо оцінити часові рамки маркетингових програм.

По-друге, це аналіз кон'юнктури ринку, що є основою для формування бізнес-стратегій (сьогодення і майбутнього), дослідження стану конкуренції та прогнозів ринкової кон'юнктури. За допомогою аналізу можна визначити різні

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

параметри ринку та з'ясувати позицію підприємства на ринку; вивчити та оцінити конкурентів; продукцію та її позицію на ринку, ступінь задоволення потреб споживачів; сприйняття продукції споживачами. Крім того, підприємства зможе визначити напрямок діяльності для задоволення мінливих потреб клієнтів і зробити прогнози щодо функціональності свого продукту.

По-третє, аналіз категорії продажів і планування запуску нових продуктів. В даному випадку потрібно добре розуміти можливості наявного асортименту, на кожному етапі життєвого циклу продукції. Своєчасне впровадження нової продукції необхідно планувати в процесі управління життєвим циклом.

По-четверте, за допомогою маркетингових дослідження можна сформулювати критерії рейтингу постачальника/споживача та програми для підвищення лояльності постачальників/споживачів.

По-п'яте, маркетинговий бізнес-процес включає ціноутворення, складання планів виробництва та збуту. Вибір вдалої цінової стратегії може забезпечити високий обсяг продажів.

По-шосте, маркетинговий бізнес-процес включає організацію зв'язку між відділами в реалізації ринкової стратегії та системи розподілу. Таким чином, рух продукції від місця її створення до точки продажу можна планувати та контролювати. Це робиться на користь підприємства, а також для задоволення потреб споживачів.

По-сьоме, за допомогою маркетингових бізнес-процесів можна розробити план дій з просування бренду. Виведення бренду на ринок передбачає поєднання технічного менеджменту з творчим процесом створення та просування бренду. У цьому бізнес-процесі виділяють кілька етапів формування бренду. Серед них системний аналіз, включаючи комплексний маркетинговий аналіз, стратегію позиціонування, визначення концепції бренду, систематизацію та аналіз даних, розробку бренду, тестування сприйняття елементів бренду цільовими групами, розробку упаковки; формулювання стратегій просування; правовий захист брендів тощо.

Діджиталізація наразі впливає на всі сфери людської діяльності, а також на діяльність підприємств. Зараз без інформаційних технологій неможливо реалізувати маркетингові бізнес-процеси, починаючи від дослідження ринку і закінчуючи організацією роботи з клієнтами. Освоєння Інтернет-простору є важливим стратегічним кроком не тільки для підприємств, які представляють свою продукцію безпосередньо в Інтернеті, а й для підприємств, які виводять свою продукцію на традиційні ринки. Розміщення інформації на тематичному Інтернет-сайті дозволяє ефективно донести інформацію до зацікавлених клієнтів за короткий проміжок часу, що сприяє розвитку сучасних маркетингових інструментів, таких як Інтернет-реклама, і збільшенню їх частки витрат. Загалом сучасний маркетинг можна розглядати як поєднання традиційного офлайн-маркетингу, який пов'язаний із використанням стандартних інструментів дослідження ринку та реклами товару (друкована, радіо, телевізійна, плакатна реклама, тобто поза Інтернетом), маркетингової

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

діяльності та онлайн-реклами. Сучасник маркетинг – діяльність компанії, пов'язана з використанням різних ресурсів Інтернету.

Щоб бізнес-процес забезпечував високу ефективність, ним необхідно керувати. Для розвитку маркетингових бізнес-процесів необхідним є ряд заходів. в Першу чергу, керівництву підприємства потрібно посилити зв'язок між стратегією та маркетингом загалом; воно повинно розробити бізнес-стратегію з урахуванням позиціонування, цільових споживачів, каналів збуту, продуктів і послуг. Бізнес-процеси повинні охоплювати весь спектр маркетингової діяльності. Тому всі заходи, які дозволять реалізувати потенціал прибуткового зростання та допоможуть підприємству підвищити попит споживачів, повинні включати ефективний маркетинговий план інвестицій. У цьому випадку також важливо не зациклюватися на якомусь конкретному маркетинговому плані для досягнення цілей. Вибір альтернативи завжди є важливим управлінським рішенням, незалежно від місця його прийняття по відношенню до підприємства. Ось чому необхідно розробити та оцінити кілька конкуруючих маркетингових інвестиційних планів, які підтримують стратегію. Також важливо, щоб підприємства розробляли гнучкі та прості інструменти оптимізації, для оцінки яких будуть використовуватися кількісні та якісні показники.

Таким чином, основою для розвитку підприємств є як технологічний розвиток для здійснення бізнес-процесів, так і максимальна реалізація ринкових можливостей у вибраній сфері діяльності. Тому системоутворюючим елементом є маркетинговий бізнес-процес на тлі цифровізації.

Список використаних джерел

1. Реінжиніринг бізнес-процесів маркетингової сфери промислових підприємств: монографія / за заг. ред. докт. екон. наук, проф. Л.М. Таранюка Суми: Видавець СНАУ, 2018. 500 с.

2. Захарова О. В., Проданова Л. В., Кливак Е. О. Інноваційні методи маркетингового менеджменту на прикладі моделі бізнесу INDITEX. *Економіка і організація управління*. 2019. № 4. С. 21-29.

ОЦІНКА ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ТЕХНІЧНИХ КУЛЬТУР

Герасименко В. В., здобувач вищої освіти ОС Магістр,

Хоменко А. В., здобувач вищої освіти ОС Магістр

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Лега О. В., к.е.н., доцент

Продукція технічних культур для сільськогосподарських підприємств є одним з основних джерел формування доходності, що дозволяє забезпечити їх ефективну діяльність. Виробництво технічних культур в Україні вже багато років зорієнтовано переважно на соняшник, як основну сировину для промислового виробництва. Ріпак є ринково привабливою культурою, на яку постійно зростає попит. Ця культура виступає джерелом зелених кормів і відновлення родючості ґрунту, прекрасна сировина для виробництва біопалива. В Україні галузь ріпаківництва та промислової переробки має великі потенційні можливості, які необхідно реалізувати через ринкові механізми [1].

Економічна ефективність сільськогосподарського виробництва означає одержання максимальної кількості продукції з одного гектара земельної площі, від однієї голови худоби при найменших затратах праці і коштів на виробництво одиниці продукції [2].

На прикладі ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» проведемо аналіз виробництва продукції технічних культур (табл. 1, 2).

Таблиця 1

Динаміка виробництва технічних культур ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» за 2018 - 2020 рр.*

Показники	Роки			Відхилення (+;-) 2020 р. до 2018 р.	
	2018	2019	2020	абсолютне	відносне, %
Соя					
Посівна площа, га	1445,19	1286,2	895,46	-549,73	-38,0
Урожайність, ц/га	24,1	21,1	20,5	-3,6	-14,8
Валовий збір, ц	34829,08	27135,8	18394,48	-16434,6	-47,2
Виробнича собівартість, тис. грн	20300	22901,1	12435,5	-7864,5	-38,7
Собівартість 1 ц, грн	582,85	843,94	676,05	+93,20	+16,0
Соняшник					
Посівна площа, га	865,11	865,3	1091,1	+225,99	+26,1
Урожайність, ц/га	30,0	34,6	30,8	+0,8	+2,7
Валовий збір, ц	25936,86	29924,15	33604,17	+7667,31	+29,6
Виробнича собівартість, тис. грн	12051,8	12089,4	17783,6	+5731,8	+47,6
Собівартість 1 ц, грн	464,66	404,00	529,21	+64,55	+13,9

*розраховано на підставі [3]

Аналіз динаміки показників виробництва технічних культур у 2020 році порівняно з 2018 роком показав як позитивну, так і негативну тенденцію.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Зокрема:

- площа посіву сої зменшилася на 549,73 га, або 38 %, тоді як площа соняшнику зросла на 225,99 га, або на 26,1 %. Зазначимо, що зниження площі сої пов'язане з розширенням площі як соняшнику, так в озимій пшениці (у 2020 році порівняно з 2018 роком) на 298,46 га, або на 57,9 %;

- урожайність сої знизилася на 3,6 ц/га, або на 14,8 %, враховуючи зниження посівної площі валовий збір зменшився на 16434,6 ц, або на 47,2 %; обсяг виробництва насіння соняшнику зріс на 7667,31 ц або на 29,6 % за рахунок розширення посівної площі та зростання урожайності на 0,8 ц/га;

- виробнича собівартість технічних культур має негативну тенденцію до зростання, що пов'язано із здорожчанням матеріальних ресурсів. Зокрема, виробнича собівартість 1 ц сої зросла на 93,20 грн, або на 16 %, соняшнику на 64,55 грн, або на 13,9 %.

Таблиця 2

**Динаміка показників економічної ефективності виробництва
технічних культур ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» за 2018 - 2020 рр.**

Показники	Роки			Відхилення (+;-) 2020 р. до 2018 р.	
	2018	2019	2020	абсолютне	відносне, %
Соя					
Кількість реалізованої продукції, ц	53762	30651	19108	-34654	-64,5
Собівартість 1 ц реалізації, грн.	537,04	753,81	841,09	+304,05	+56,6
Ціна реалізації 1 ц, грн.	914,34	729,18	1388,72	+474,38	+51,9
Прибуток (збиток) 1 ц, грн.	377,29	-24,63	547,63	+170,33	+45,1
Рівень рентабельності, %	70,3	-3,3	65,1	-5,1	x
Соняшник					
Кількість реалізованої продукції, ц	35036	31308	38094	+3058,00	+8,7
Собівартість 1 ц реалізації, грн.	623,86	775,14	811,81	+187,95	+30,1
Ціна реалізації 1 ц, грн.	854,88	688,98	1544,18	+689,30	+80,6
Прибуток (збиток) 1 ц, грн.	231,02	-86,16	732,37	+501,35	у 3,2 р.
Рівень рентабельності, %	37,0	-11,1	90,2	+53,2	x

*розраховано на підставі [3]

Отже, протягом досліджуваних років спостерігається позитивна тенденція економічних показників до зростання.

Динаміка показників економічної ефективності виробництва та реалізації сої показав, що кількість реалізованої продукції зменшилася на 34654 ц, або на 64,5 %, собівартість 1 ц реалізації зросла на 304,05 грн, або на 56,6 %, ціни реалізації на 474,38 грн, або на 51,9 %. В результаті, прибуток від реалізації 1 ц бобів сої зріс на 170,33 грн, або на 45,1 %, рівень рентабельності зменшився порівняно з 2018 роком на 5,1 пункти.

Кількість реалізованої продукції соняшнику зросла на 3058 ц, або на 8,7 %, при цьому собівартість реалізації зросла на 187,95 грн, або на 30,1 %, ціна реалізації на 689,30 грн, або на 80,6%, відповідно прибуток від реалізації 1 ц

«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)

соняшнику зріс на на 501,35 грн, або у 3,2 рази, рівень рентабельності відповідно на 53,2 пункти.

Отже, проведені розрахунки характеризують рівень ефективності вирощування технічних культур як позитивний. Рівень рентабельності досліджуваних культур представлено на рис. 1.

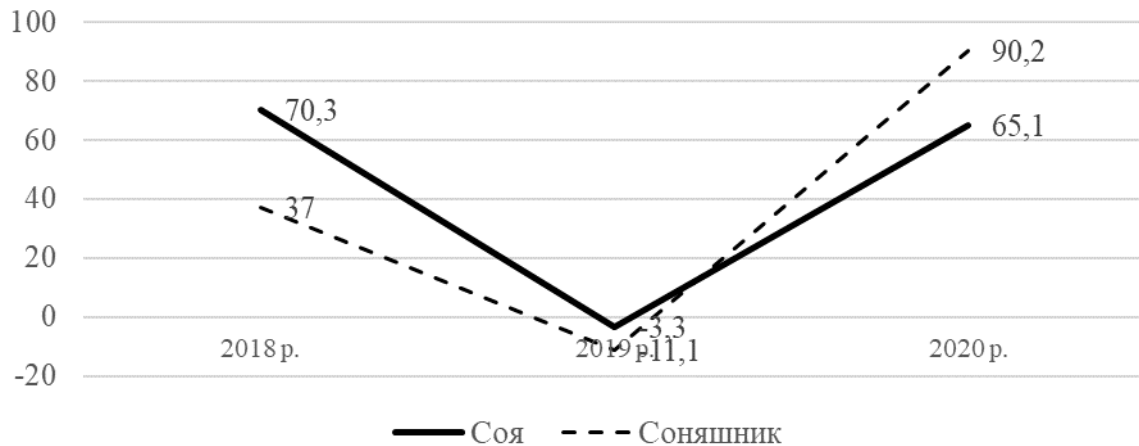

Рис. 1. Динаміка рівня рентабельності реалізації технічних культур ТОВ «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» за 2018 – 2020 рр., %

*побудовано на підставі [3]

Отже, проведений аналіз ситуації вказує на значні варіювання даного показника по підприємству. Тому основним завданням як досліджуваного, так і кожного з функціонуючих підприємств залишається зростання економічної ефективності. На нашу думку, основними шляхами підвищення рівня рентабельності сільськогосподарської продукції є комплексна інтенсифікація виробництва, зниження собівартості продукції та підвищення реалізаційних цін.

Список використаних джерел:

1. Пасько М.В., Кушнірук В. С. Ефективність виробництва та реалізації продукції технічних культур аграрними підприємствами Вознесенського району. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6658/1/studentresearchjournal162-18.pdf> (дата звернення 11.10.2022).

2. Мойсеєнко І.Ю., Лункіна Т.І. Економічна ефективність виробництва продукції рослинництва в сільськогосподарських підприємствах Вознесенського району. *Кримський економічний вісник*. 2012. № 1. Частина 2. С. 88 – 92. URL: <https://finance.mnau.edu.ua/files/articles/2012-lunkina-eepr.pdf> (дата звернення 11.10.2022).

3. Статистична звітність товариства з обмеженою відповідальністю «ПОЛТАВАЕКОПРОДУКТ-2» за 2018-2020 рр.

**НАПРЯМИ ТА ЗАВДАННЯ АНАЛІЗУ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ,
ВИКОНАННЯ РОБІТ, НАДАННЯ ПОСЛУГ ПІДПРИЄМСТВА**

Горулько Л. І.,

здобувач вищої освіти ОС Бакалавр

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Єгорова О. В., к.е.н., доцент

У ринкових умовах господарювання підприємства мають цілковиту незалежність (звісно відповідно до встановленого законодавства) щодо асортименту та кількості виробленої продукції, вибору співробітників та ділових партнерів, організації виробничих процесів тощо. [2]

Головним завданням виробничого підприємства є задоволення попиту на високоякісний товар. Зростання розмірів виробництв, покращення якості продукції (робіт, послуг) позитивно позначається на рівні доходів, прибутку і фінансовому стані підприємства. [3]

Метою економічного аналізу виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг є забезпечення конкурентоспроможності підприємства, пошук можливостей збільшення обсягів виробництва, розширення асортименту і покращення якості видів діяльності, покращення фінансових результатів.

Основна мета аналізу обсягів виробництва і продажів продукції – це збільшення обсягів реалізації рентабельної продукції шляхом розширення частки ринку й отримання максимального прибутку; викриття найефективніших шляхів збільшення обсягу випуску і поліпшення її якості; розвідка внутрішніх резервів зростання обсягу виробництва. [4]

Головними завданнями аналізу виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг є:

– обґрунтування планів виробничої діяльності, складу і структури виробництва продукції. В аналізі потрібно звертати увагу на розширення та оновлення асортименту;

– оцінка забезпеченості продукції потреб підприємства, виконання планів виробництва і реалізації продукції за абсолютним та відносним показниками перевиконання або недовиконання плану;

– аналіз динаміки обсягів виробництва продукції;

– аналіз сезонності та ритмічності товару;

– аналіз якості продукції;

– факторний аналіз впливу чинників, які впливають на зміну показників обсягів виробництва. Задачею аналізу є оцінка впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на обсяг виробництва та реалізації продукції;

– оцінку виробничих запасів, які безпосередньо впливають на обсяги виробництва продукції;

– визначення внутрішньогосподарських резервів зростання обсягів виробництва продукції, розробка заходів щодо освоєння виявлених резервів. [1]

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Обсяг виробництва і реалізації продукції є найважливішими показниками, що характеризують виробничо-господарську діяльність підприємства.

Розмір обсягів виробництва на підприємстві може виражатися у натуральних, умовно-натуральних і вартісних вимірах. Загальні показники обсягу виробництва товарної продукції виражають в оптових цінах. За умови якщо відсутній внутрішньогосподарський обіг та незавершене господарство, то валова продукція збігається з товарною. [3]

Обсяг виробництва і реалізації продукції є пов'язаними показниками, які на підприємстві повинні бути збалансовані. Бувають випадки, коли на перший план проходить обсяг виробництва продукції, при умові обмежених виробничих можливостей та необмеженого попиту. Підприємство повинно виробляти стільки продукції, скільки може прибутково реалізувати. [4]

Кількість випущеної й реалізованої продукції формується під впливом попиту на товари підприємства, визначається його матеріально-технічною базою, організаційно-технічним рівнем та ефективністю використання виробничих ресурсів. Своєю чергою, обсяг продукції впливає на інші показники діяльності – трудові, використання основних засобів, собівартість, прибуток від операційної діяльності, фінансовий стан підприємства тощо.

Аналіз виконання виробничої програми зводить не до загального дослідження показників обсягу виробництва, а до аналізу маркетингової складової, дослідження відповідності продукції ринковому попиту та здатність її задовольнити потреби та вимоги покупців. Важливою складовою аналізу є оцінка обсягу і динаміка проданої продукції. В ході аналізу потрібно приділяти увагу оцінці виконання договірних зобов'язань за кількістю, якістю, строкам продукції, встановити наслідки невиконання договірних зобов'язань та їх вплив на результати роботи підприємства.

Отже, в ринкових умовах підприємства мають свободу вибору видів діяльності та ділових партнерів, проте ця свобода обмежується законодавством у сфері дозвільної діяльності, ресурсним потенціалом підприємства та ринковою ситуацією. Через військові дії агресора багато українських підприємств зазнали руйнації, були розірвані ділові зв'язки, ланцюги постачання тощо. Внаслідок цього на багатьох підприємствах припинилась виробництво продукції, надання послуг та виконання робіт. Проте, у цій ситуації підприємці не опустили руки, перемістили свої підприємства в більш спокійні райони, що надало змогу продовжити діяльність.

Список використаних джерел:

1. Єгорова О. В., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник Ю. М. Економічний аналіз: навч. посіб. Полтава : РВВД ПДАА, 2018. 290 с. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1260>.

2. Іваненко В. М. Курс економічного аналізу: Навч. посіб. 5-те вид., випр. і доп. Київ : Знання, 2006 с. (Вища освіта 21 століття)

3. Курс економічного аналізу: Підручник для студентів навчальних закладів/ За ред. І. Ф. Прокопенка. Харків: Легас, 2004. 384 с.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

4. Радєва О. Г., Грінченко А. Ю. Аналіз обсягу випуску та реалізації готової продукції на підприємстві ТОВ «ТІСІЕС ГРУП». International scientific e-journal Logos.online. 2019. № 4. URL: <https://www.ukrlogos.in.ua/10.11232-2663-4139.04.35.html>.

5. Синькевич Н. І. Економічний аналіз: курс лекцій. Тернопіль: ТНТУ імені Івана Пулюя, 2018. 97 с. URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/24763/1/Економичнуй_анализ_контспект.pdf.

6. Черниш С. С. Економічний аналіз. Київ : «Центр учбової літератури», 2019. 256 с.

7. Шестерняк М. М. Сучасний економічний аналіз та його основні види. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 20(3). С. 158-162.

**УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ
УМОВАХ**

Дерягін М. Б.,

здобувач вищої освіти ОС Магістр,

Дараган Д. О.,

здобувач вищої освіти ОС Магістр

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Дорошенко А. П., к. е. н., доцент

Управління дебіторською заборгованістю є однією із найактуальніших ланок фінансового менеджменту на підприємстві, котра потребує постійного контролю за її станом і прийняття ефективних рішень.

Галузеві особливості ведення сільськогосподарського бізнесу, на відміну від інших сфер вітчизняної економіки, передбачають наявність досить тривалих операційних циклів. В таких умовах, навіть тоді, коли ведення господарської діяльності передбачає отримання належного рівня прибутку та досягнення високих показників рентабельності виробництва в розрізі окремих видів сільськогосподарської продукції, немає впевненості, що отриманий фінансовий результат дасть змогу перекрити рівень зростання цін та дозволить розпочати новий операційний цикл діяльності сільськогосподарського бізнесу.

Але, як свідчить практика, частина товаровиробників зневажає таким важливим важелем впливу на фінансово-господарську діяльність як управління дебіторською заборгованістю та кредитною політикою [2, 4]. Відповідно в такій ситуації, можемо спостерігати динаміку до зростання не лише абсолютної величини дебіторської заборгованості, а й її відношення до виручки від реалізації продукції, значну невідповідність між обсягами дебіторської та кредиторської заборгованостей. Все це має вплив на збільшення тривалості обертання дебіторської заборгованості, операційного та фінансового циклів [3].

Суттєвим недоліком в процесі організації фінансово-економічної діяльності сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах є їх нездатність здійснювати ефективне управління дебіторською заборгованістю, що породжує виникнення прострочених її видів, утворення резерву сумнівних боргів, а також трансформації короткострокової дебіторської заборгованості в довгострокову. Все вище зазначене призводить до вилучення частини ліквідного оборотного капіталу сільськогосподарського бізнесу, зниження реальної вартості повернутих грошових коштів через інфляційний вплив та, як наслідок, погіршення фінансово-економічного стану як окремого суб'єкта господарювання, так і аграрної сфери в цілому.

Отже, в основу формування дієвої системи фінансового менеджменту в умовах ведення сільськогосподарського бізнесу, чільне місце (поряд з управлінням формування капіталу, прибутком, грошовими потоками та ліквідністю) має належати комплексу взаємопов'язаних заходів, що синтезують

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

в собі управління дебіторською заборгованістю та кредитною політикою. Процес управління дебіторською заборгованістю, як свідчать дослідження, має здійснюватися поетапно (рис. 1).

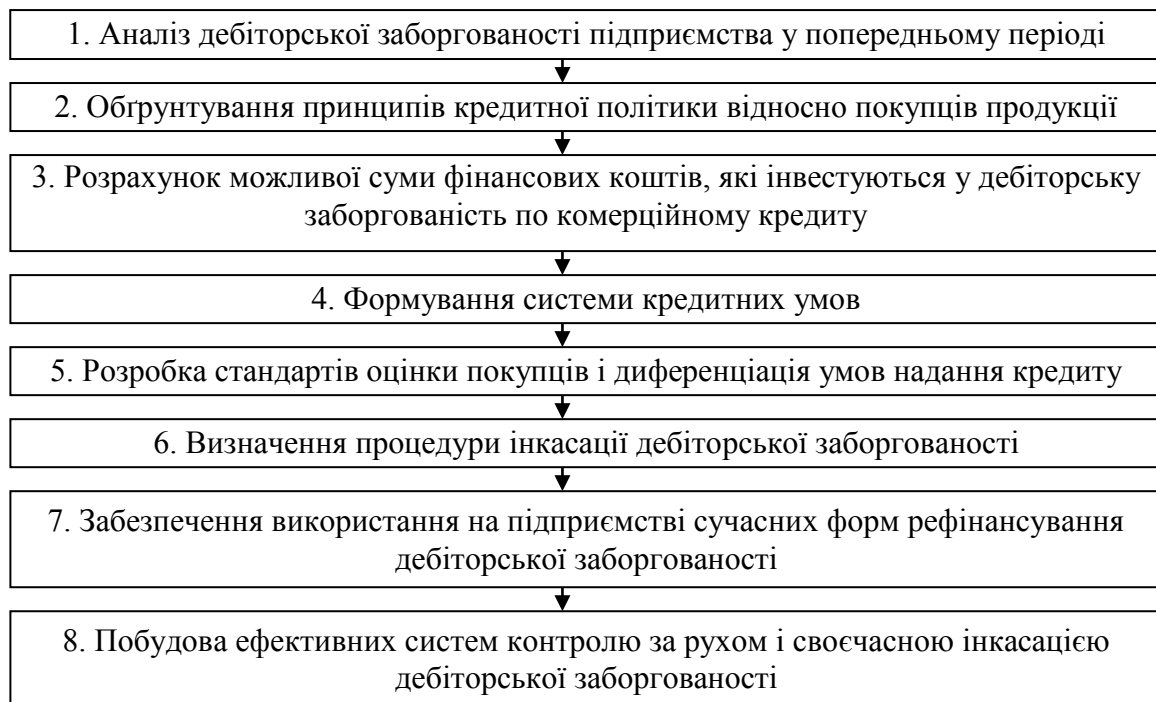

Рис. 1. Почерговість управління дебіторською заборгованістю

Одним із підходів, що лежить в основі управління дебіторською заборгованістю є середній термін оплати рахунків дебіторів, в днях (DSO) – показник, що вказує на середнє число днів, необхідну для стягнення (інкасування) заборгованості.

Оскільки, за досліджуваний період у досліджуваного підприємства середньорічна вартість дебіторської заборгованості збільшується, то нам потрібно провести додаткові розрахунки (табл. 1), які дозволять визначити кредитну політику даного підприємства.

Таблиця 1

Аналіз кредитної політики ТОВ «XXX» за 2019 – 2021 рр.

Показники	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення 2021 р. від 2019 р.
Дебіторська заборгованість на початок року	155141	545018	256039	+100898
Дебіторська заборгованість на кінець року	545018	256039	107420	-437598
Виручка від реалізації продукції	838151	512005	1078715	+240564
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	618675	472493	700061	+81386
Середня дебіторська заборгованість за рік	350080	400529	181730	-168350
Середній обсяг щоденного продажу (ADS), тис. грн	2328	1422	2996	+668
Середній термін заборгованості з продажу (DSO), днів	150	282	61	-90
Інвестиції у дебіторську заборгованість, тис. грн	258409	369619	117938	-140470

Отже, з даних розрахунків чітко видно, що середній термін заборгованості з продажу зменшувався з 150 днів у 2019 році до 61 дня у 2021 році. Це пояснюється тим, що середній обсяг щоденного продажу зростає, а середньорічна величина дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги скорочується. Так рівень ADS становив відповідно 2 млн 328 тис. грн в 2019 р., 1 млн 422 тис. грн в 2020 р. та 2 млн 996 тис. грн в 2021 р.

Розрахуємо обсяг інвестицій, які будуть частково покривати дебіторську заборгованість за товари, роботи, послуги, з даних розрахунків можна сказати, що потрібно залучати інвестиції в таких обсягах: 2019 р. – 258 млн 409 тис. грн, 2020 р. – 369 млн 619 тис. грн та відповідно 2021 р. – 117 млн 938 тис. грн.

Отже, показник DSO дає можливість оцінювати реальний стан дебіторської заборгованості на підприємстві, і, дає змогу визначити, яку суму коштів підприємству варто залучити в наступному періоді, щоб не перевищити запланований рівень DSO. Показник DSO не залежить від обсягу продажів, але залежить від термінів наданої покупцям відстрочки сплати поставчань і ефективності стягнення платежів [4].

Таким чином, ефективне управління дебіторською заборгованістю в умовах ведення сільськогосподарського бізнесу повинно ґрунтуватися на ефективно розробленій кредитній політиці підприємства.

Формування кредитної політики підприємства може здійснюватись відповідно до її типології [1]: консервативна кредитна політика; помірна кредитна політика; агресивна кредитна політика.

Підсумовуючи, варто відмітити, особливості ведення сільськогосподарського бізнесу вимагають постійного перегляду кредитної політики через зміни внутрішнього та зовнішнього середовища. При чому такі типи кредитної політики, як консервативний та агресивний, є транзитними. Їх застосування допомагає досягти короткострокових цілей (наприклад, швидкої стабілізації фінансового стану підприємства та реанімації платоспроможності при застосуванні консервативного типу політики або закріплення на ринку збуту товару та розширення обсягів продажу для подальшої максимізації прибутку).

Список використаних джерел

1. Атаманчук Ю. М. Особливості формування кредитної політики підприємства по відношенню до покупців. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 6. С. 54–59.
2. Костюнік О. В., Сторожук В. В. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю на підприємствах. *Вісник Херсонського державного університету*. 2017. Вип. 27. Ч. 3. С. 113 – 116.
3. Мулик Т. О. Аналітичне забезпечення дебіторської заборгованості в системі управління підприємства. *Агросвіт*. 2022. № 9-10. С. 69–78.
4. Управління дебіторською заборгованістю у сільськогосподарських підприємствах: фінансово-обліковий аспект: монографія / А. С. Даниленко, О. М. Варченко, І. В. Свиноус та ін.; за ред. О. М. Варченко. Київ : БНАУ, 2019. 288 с.

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЕТАПИ УПРАВЛІННЯ НЕЮ

Кибкало Н. В.,

здобувач вищої освіти ОС Магістр

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Тютюнник Ю. М., к.е.н., доцент

Одним із критеріїв успішної діяльності підприємства є фінансова стійкість. Сьогодні ефективність фінансової діяльності являє собою запоруку сприятливого внутрішнього середовища для досягнення цілей та завдань розвитку підприємства, вимагаючи від суб'єктів системи фінансового управління чіткого розуміння сучасних концепцій, моделей, принципів та методів організації, а також здійснення фінансової діяльності.

Дана проблема останнім часом стоїть у центрі уваги сучасних наукових досліджень. Вагомий внесок у розробку теоретичних та методичних засад аналізу фінансової стійкості вітчизняних підприємств зробили такі вчені: О. Базилінська, Н. Власова, В. Гросул, Г. Крамаренко, В. Кремень, Л. Мельник, Л. Норік, В. Рогожин, Г. Савицька, О. Тищенко, Ю. Тютюнник та інші.

Водночас слід зазначити, що на сьогоднішньому етапі розвитку економіки України багатогранні аспекти фінансової стійкості підприємства недостатньо розроблені, викладення їх має суперечливий характер, існує немало розбіжностей серед науковців у розумінні самої суті фінансової стійкості. Крім того, немає чітких напрямів та програм поліпшення фінансової стійкості підприємства для покращення його загального фінансового стану. Важливо розглянути це питання та визначити, як досягти фінансової стійкості компанії у сучасному динамічному економічному середовищі.

В економічній літературі існує широке розмаїття визначень поняття «фінансова стійкість», які мають як спільні риси, так і суттєві відмінності. Цей термін використовується на всіх рівнях – від окремого домогосподарства або індивідуального підприємця до діяльності світових фінансових систем. Деякі вчені характеризують фінансову стійкість як довготривалу платоспроможність. Інші зазначають про те, що це оптимальна структура та склад оборотних активів. Третя група вчених вважає, що це стабільна діяльність підприємства в довгостроковому періоді, яка визначається співвідношенням власного і позикового капіталу та його ефективним використанням.

Різні погляди науковців щодо сутності поняття «фінансова стійкість підприємства» узагальнені в табл. 1.

Отже, провівши аналіз наукових праць із проблем забезпечення фінансової стійкості суб'єктів господарювання, можна зробити висновок, що вчені зробили значний внесок у її розв'язання, зокрема запропонували моделі визначення поняття «фінансова стійкість» як насамперед співвідношення між власним і позиковим капіталом, що забезпечує платоспроможність, інвестиційну привабливість та ефективність діяльності підприємства у довгостроковій перспективі.

Підходи до визначення сутності поняття «фінансова стійкість підприємства»

Автори	Визначення
Г.В. Савицька [4, с. 619]	Здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів та пасивів, які є гарантією його постійної платоспроможності та інвестиційної привабливості в межах допустимого рівня ризику
В.М. Кремень, С.Я. Щепетков [2, с. 108]	Спроможність підприємства за рахунок власних коштів забезпечувати діяльність або запаси і витрати, це здатність господарюючого суб'єкта функціонувати й розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів та пасивів у мінливих умовах внутрішнього і зовнішнього середовища
Ю.М. Тютюнник [6, с. 107]	Багатогранне поняття, що включає оцінювання різних аспектів фінансово-господарської діяльності підприємства. Сутність фінансової стійкості визначається ефективним формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів
Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна [1, с. 115]	Під фінансовою стійкістю слід розуміти його платоспроможність у часі з дотриманням умови фінансової рівноваги між власними та позиковими коштами підприємства, коли за рахунок власних коштів повністю погашаються колишні та нові борги
О.М. Тищенко, Л.О. Норік [5, с. 407]	Властивість, яка відображає в процесі взаємодії зовнішніх і внутрішніх чинників впливу досягнення стану фінансової рівноваги і здатність не лише утримувати на відповідному рівні протягом деякого часу основні характеристики діяльності підприємства, але й функціонувати та розвиватися

Складність поняття «фінансова стійкість» проявляється у наявності різних точок зору з питань її тлумачення, при цьому в більшості трактувань підкреслюється її важливість для успішної діяльності підприємства, тому кожному суб'єкту господарювання, який прагне бути незалежним (стійким) та економічно спроможним, необхідно управляти своєю фінансовою стійкістю.

Управління фінансовою стійкістю підприємства можна розглянути як послідовність етапів, головною ознакою якої є використання на кожному з етапів певного інструменту, що визначається на самому початку формування механізму та може бути вдосконалений у процесі його реалізації:

- визначення цілей механізму управління фінансовою стійкістю підприємства;
- оцінка рівня фінансової стійкості підприємства;
- визначення методів (засобів, важелів) впливу на фінансову стійкість підприємства;
- розроблення основних напрямів забезпечення фінансової стійкості підприємства (формування стратегії);
- реалізація розробленої стратегії;
- контроль над реалізацією стратегії.

Також для підвищення рівня фінансової стійкості підприємства доцільно здійснювати її оцінювання, використовуючи такі групи показників [7, с. 122]:

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

– абсолютні, які відображають рівень забезпеченості запасів джерелами формування;

– відносні (фінансово-економічні коефіцієнти), які характеризують фінансову стійкість підприємства з погляду структури і стану майна та джерел формування капіталу;

– поріг рентабельності та запас фінансової міцності.

Проаналізувавши різноманітні підходи до визначення сутності фінансової стійкості, пропонуємо під фінансовою стійкістю підприємства розуміти спроможність стабільно працювати та розвиватися, підтримуючи оптимальне співвідношення власного та позикового капіталу, з урахуванням змін зовнішнього і внутрішнього середовища.

У сучасних умовах військового стану українським підприємствам складно підтримувати достатній рівень фінансової стійкості. Загалом для поліпшення характеристик фінансової стійкості підприємствам необхідно збільшити обсяг власних фінансових ресурсів, визначити найбільш оптимальне співвідношення складників капіталу, за якого підприємство зможе вільно маневрувати та ефективно використовувати грошові кошти, забезпечуючи тим самим безперебійний процес виробництва та реалізації продукції (виконання робіт, надання послуг).

Список використаних джерел

1. Крамаренко Г.О., Чорна О.Є. Фінансовий аналіз. Київ: ЦУЛ, 2008. 330 с.
2. Кремень В.М., Щепетков С.Я. Оценка финансовой устойчивости предприятия. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 1. С. 107–116.
3. Подольська В.О., Оржинська О.О. Комплексна оцінка фінансової стійкості підприємства. *Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України*. – 2012. – № 4 (35). – С. 136–142.
4. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навчальний посібник. Київ: Знання, 2005. 654 с.
5. Тищенко О.М., Норік Л.О. Моделювання оцінки та прогнозування фінансової стійкості підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2012. № 640. С. 406–415.
6. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз: навчальний посібник; частина II; 2-ге вид., перероб. і доп. Полтава: РВВ ПДАА, 2014. 393 с.
7. Школьник І.О. Фінансовий аналіз: навчальний посібник; за ред. І.О. Школьник та ін. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 368 с.

МЕТА ТА ПОКАЗНИКИ ОЦІНЮВАННЯ ЛІКВІДНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Кривошея В. В.,

здобувач вищої освіти ОС Бакалавр

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Тютюнник Ю. М., к.е.н., доцент

Невід'ємною частиною оцінювання фінансового стану на підприємстві є проведення аналізу ліквідності та платоспроможності. Здебільшого всі вчені характеризують ліквідність як можливість підприємства вчасно і в повному обсязі розрахуватися за своїми поточними зобов'язаннями. Водночас платоспроможність пов'язана з наявністю грошових коштів на протязі більшого періоду для виконання своїх фінансових зобов'язань.

Ці два поняття можна ототожнювати, але здебільшого ліквідність є дещо ширшим за змістом. У загальному розумінні ліквідність – це здатність активів підприємства швидко перетворюватися у гроші.

Метою аналізу виступає не лише фактичне оцінювання ліквідності підприємства і порівняння цього рівня з нормативним, а й розробка на основі аналітичних даних необхідних заходів для поліпшення фінансового стану підприємства [2].

Для визначення рівня ліквідності активи підприємства поділяють на різні групи:

1) високоліквідні (гроші та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції) – суми по всіх статтях коштів, що можуть бути негайно використані для погашення заборгованості;

2) середньоліквідні (поточна дебіторська заборгованість) – активи, для використання яких необхідний час, щоб перевести їх у грошовий еквівалент;

3) низьколіквідні (запаси, поточні біологічні активи, витрати майбутніх періодів та інші оборотні активи) – активи, для оборотання яких у грошові кошти необхідно понад 12 місяців;

4) важколіквідні – необоротні активи та необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття.

Для проведення оцінювання рівня ліквідності підприємства використовують коефіцієнти, для отримання яких зіставляють вартість активів згідно ступеня ліквідності та поточні зобов'язання. До таких коефіцієнтів належать:

- коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- коефіцієнт швидкої ліквідності;
- коефіцієнт загальної ліквідності.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує частку короткострокових зобов'язань, яку можна погасити негайно або в найближчий час, не чекаючи повернення дебіторської заборгованості чи реалізації будь-яких інших активів.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Згідно Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дії з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства нормативний показник абсолютної ліквідності становить більше 0,2 [1]. Але перевищення 0,35 також є негативним, оскільки, чим вище цей коефіцієнт, тим більш нераціонально підприємство використовує наявні грошові ресурси. На нашу думку, значення близько 0,2 є найоптимальнішим варіантом, тому що вірогідність того, що у підприємства затребують повернути одразу всю поточну кредиторську заборгованість, низька.

Коефіцієнт швидкої ліквідності показує, яку частку кредиторської заборгованості можна повернути у випадку повернення на підприємство дебіторської заборгованості. Нормативне значення перебуває в межах 0,6-0,8.

Коефіцієнт загальної ліквідності характеризує можливість підприємства розрахуватися за своїми поточними зобов'язаннями усіма наявними оборотними активами. Нормативне значення більше 1 [1].

Для ефективного оцінювання фінансового стану недостатньо порівняти фактичні значення кожного із цих показників з нормативними значеннями, оскільки їхній рівень є дуже мінливим і навіть надходження коштів на поточний рахунок вплине на рівень абсолютної ліквідності.

Аналіз ліквідності проводять з метою пошуку відповіді на такі питання:

1. На скільки підприємство може покрити свої поточні зобов'язання?
2. Чи є можливість додатково залучити ще зобов'язання і не втратити поточний рівень ліквідності?

Отже, оцінювання рівня ліквідності на підприємстві є важливим етапом оцінювання загального фінансового стану. Для того, щоб забезпечити оптимальний рівень показників необхідно постійно здійснювати моніторинг стану і динаміки оборотних активів та поточної кредиторської заборгованості. Аналізувати показники слід не лише в порівнянні з нормативними значеннями, а й у динаміці, оскільки показники можуть мати негативну тенденцію, при цьому не порушуючи нормативних рівнів.

Одночасно з моніторингом показників слід не забувати про оптимізацію структури капіталу, пошук внутрішніх резервів для підвищення рівня ліквідності і т. д.

Список використаних джерел

1. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дії з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства : наказ Міністерства економіки України № 14 від 19 січня 2006 р. (у редакції наказу Міністерства економіки України № 1361 від 26 жовтня 2010 р.) / *Верховна Рада України*. URL: <http://www.me.gov.ua/> (дата звернення 16.11.2022).

2. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Частина I. Полтава: РВВ ПДАА, 2014. 358 с.

АНАЛІЗ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Кубецька О.М.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри аналітичної економіки та менеджменту,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Бабенко Ю.Д.,

здобувач вищої освіти ОС Бакалавр
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Аналіз оборотних активів підприємства здійснюється з метою виявлення резервів інтенсифікації їх використання, відстеження динаміки змін у структурі та обсягах оборотних активів за їх видами, визначення джерел та необхідності додаткового фінансування оборотних активів та виокремлення факторів впливу на показники ефективності використання оборотних активів підприємством [1]. У відповідності до отриманих результатів аналізу розробляються управлінські рішення та способи їх реалізації.

Основними етапами аналізу оборотних активів є [1]:

1. Формування інформаційної бази для здійснення аналізу оборотних активів підприємства. Основними джерелами інформації для діагностики оборотних активів є фінансова звітність підприємства і бухгалтерські документи, у яких відображається надходження та використання (переведення у виробництво) запасів, наявність, списання та погашення дебіторської заборгованості, виписки із банківських рахунків про обсяги коштів. Інформація, відображена у звітності, потребує систематизації за часом і рівнем важливості та достовірності. Також на цьому етапі визначаються основні цілі, що повинні бути досягнуті у процесі діагностики. До пріоритетних цілей належать: виявлення резервів підвищення ефективності використання оборотних активів і розробка управлінських рішень; визначення стану використання оборотних активів, для встановлення рівня фінансового стану, інвестиційної привабливості кредитоспроможності підприємства; формування висновків щодо використання майнових цінностей підприємства та інше.

2. Аналіз складу та структури оборотних активів, динаміки їх змін у розрізі окремих видів. Діагностика оборотних активів повинна розпочинатись із аналізу абсолютних розмірів оборотних активів та визначення їх абсолютного і відносного відхилення в динаміці. Для прийняття управлінських рішень найбільш достовірним є проведення аналізу як мінімум за 5 попередніх періодів. Важливим аспектом є проведення аналізу структури оборотних активів у динаміці, що дозволяє отримати інформацію про дольову участь абсолютно ліквідних, повільноліквідних та швидколіквідних активів в складі оборотного капіталу.

3. Розрахунок показників ефективності використання оборотних активів та інтерпретація результатів.

4. Виявлення факторів впливу на ефективність використання оборотних активів. При цьому можуть бути використані як формалізовані, так і

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

неформалізовані методи. До формалізованих методів належать: факторний (застосовується у процесі визначення впливу факторів на зміну вартості оборотних активів та ефективності їх використання), математичний (застосовується у процесі використання прийомів елімінування для визначення кількісного впливу факторів на коефіцієнти оборотності оборотних активів), статистичний (використовується кореляційно-регресійний аналіз для прогнозування майбутніх обсягів оборотних активів та показників ефективності їх використання). Неформалізовані методи носять суб'єктивний характер і побудовані на логічному мисленні та творчому підході особи, що здійснює діагностику. До неформалізованих методів належать експертний, соціологічний, морфологічний, рейтинговий, моніторинг, логічне моделювання, фундаментальний.

5. Узагальнення результатів розрахунків, формування аналітичного висновку.

Основними показниками, що відображають ефективність використання оборотних активів, є коефіцієнти ділової активності та рентабельності. Ця група коефіцієнтів вказує на ефективність використання активів підприємства, послідовність політики управління виробничими запасами та запасами готової продукції тощо. Підвищення інтенсивності використання основних елементів активів є позитивною тенденцією, адже вивільнена частина фінансових ресурсів може бути спрямована за іншими напрямками. Загалом вивчення цієї групи показників є важливим в рамках аналізу фінансово-економічного стану підприємства [2]. Перелік показників ділової активності підприємства наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Показники ділової активності підприємства [3]

Показник	Формула для розрахунку	Нормативне значення
1. Оборотність активів	Співвідношення чистого доходу до середньорічної суми активів підприємства	збільшення
2. Коефіцієнт оборотності обігових коштів	Відношення чистої виручки від реалізації до середньорічної залишкової вартості оборотних активів	збільшення
3. Період обороту обігових коштів (днів)	$360 /$ Коефіцієнт оборотності обігових коштів	скорочення
4. Коефіцієнт оборотності запасів	Співставлення показника собівартості продукції та середньорічної вартості запасів	збільшення
5. Період одного обороту запасів (днів)	$360 /$ Коефіцієнт оборотності запасів	скорочення
6. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Співставлення чистого доходу від реалізації продукції та середньорічної суми дебіторської заборгованості	збільшення
7. Період погашення дебіторської заборгованості (днів)	$360 /$ Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	скорочення

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Показник	Формула для розрахунку	Нормативне значення
8. Коефіцієнт оборотності готової продукції	співвідношення чистого доходу від реалізації продукції та середньорічної суми готової продукції	збільшення
9. Період виробничого циклу (днів)	дорівнює періоду одного обороту запасів	скорочення
10. Період операційного циклу (днів)	дорівнює сумі періоду одного обороту запасів та періоду погашення дебіторської заборгованості	скорочення
11. Період фінансового циклу (днів)	є різницею операційного циклу та періоду погашення кредиторської заборгованості	скорочення

Окрім показників ділової активності, для оцінки ефективності використання оборотних активів варто розраховувати рентабельність оборотних активів та коефіцієнт ефективності використання оборотних активів [4, 5].

Рентабельність оборотних активів характеризує ефективність використання оборотних активів і показує, скільки копійок чистого прибутку за певний період часу отримується на одну гривню вартості оборотних активів.

Список використаних джерел

1. Олександренко І. В. Методичні підходи до дігностички ефективності діяльності підприємства. *Економічний форум*. 2013. Вип. 4. 126-136.
2. Тимчишин-Чемерис Ю.В. Поняття ділової активності та напрями її підвищення/ *Международный научный журнал «Интернаука»*. № 7 (29), 2017. С. 161-164.
3. Фінансовий аналіз: інформаційний сайт URL: <https://www.finalon.com>.
4. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посібник. К.: Знання. 2000.
5. Писаренко Б.А., Проценко Н.Б., Писаренко А.Б. Аналіз впливу фондівдачі на показники прибутку і рентабельності. *Вісник економічної науки України*. 2012. № 1 (21). С. 127-130.

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ПЕРСОНАЛУ

Кубецька О.М.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри аналітичної економіки та менеджменту,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Буцанова К.Г.,

здобувач вищої освіти ОС Бакалавр
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Стратегічне планування персоналу дає можливість виявляти гнучкість у сфері управління людьми (персоналом). Стратегічне планування здійснюють менеджери вищого рівня управління. Стратегічне планування передбачає визначення цілей компанії та засобів їх досягнення. При стратегічному плануванні персоналу визначається шлях, яким буде рухатися компанія і формуються важливі програмні цілі, пов'язані зі змінами. Це планування має гарантувати, що співробітники зможуть адаптуватися до змін, невдача яких може призвести до неефективності стратегічного кадрового планування, що у більшості випадків спричинено непродуктивною поведінкою працівників [1].

Непродуктивна поведінка може призвести до таких наслідків, як зниження продуктивності та якості продукції (послуг). Інші наслідки впливу непродуктивної поведінки працівників на стратегічне кадрове планування включають прогули, зниження залучення співробітників, зниження продуктивності, лояльності клієнтів та низьку репутацію бренду компанії.

Проблеми з якими стикається стратегічне планування персоналу можна вирішити шляхом інтеграції процесу планування і залучення організаційного фахівця. Фахівець повинен зрозуміти попередні ініціативи щодо змін, працюючи у тісному контакті з лідерами та співробітниками.

Залучення вищого керівництва або керівника, відповідального за управління організаційними змінами, та перетворення стратегічного планування персоналу в необхідність для забезпечення відповідності бізнес-стратегії зі стратегією управління лідерами також може допомогти компанії. Організаційний фахівець також може допомогти керівництву визначити співробітників, які можуть стати лідерами або потенційно слабкою стороною.

Наступні заходи полягають у процесі змін та побудові ефективної системи комунікації. У процесі реалізації стратегічного плану персоналу керівництво має надавати відповідну підтримку, одночасно спрямовуючи співробітників через процес змін, які відбуваються в компанії.

Ефективна реалізація даної стратегії призведе до продуктивної поведінки співробітників, що має високий рівень задоволеності роботою, менше страху щодо звільнення та прогулів співробітників. Це впливає на середовище організації, оскільки задоволеність роботою серед персоналу призводить до позитивної поведінки стосовно клієнтів, що, у свою чергою, сприяє задоволеності клієнтів [2].

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Більшість організацій при об'єднанні зазнають невдачі через культурні конфлікти, падіння цін на акції та високу плінність кадрів. Прикладом цього є об'єднання Chrysler і Mercedes-Benz, воно почалося з повідомлень про підвищення продуктивності, а також про очікуванні успіхи. Дві організації домовилися про об'єднання на рівних, де вони, працюючи разом, будуть отримувати вигоду з сильних сторін та потенціалу один одного.

Потім об'єднання провалилося через кілька місяців через культурний конфлікт, оскільки вони повідомили про збій в управлінні та операціях через різні способи роботи між американцями та німцями. Культура Benz підкреслювала структурований та формальний стиль управління, в той час, як культура Chrysler виступала за вільний та спокійний стиль керівництва.

Ці невідповідності призводять до збільшення домінування, самореалізації співробітників та продуктивності німецької компанії. Компанія Chrysler пережила різкий спад, відзначений крайньою незадоволеністю співробітників, оскільки вони зрозуміли, що німецька компанія мала намір взяти на себе контроль і нав'язати свою культуру всій організації.

Об'єднання – це стратегія, яку різні організації використовують для збільшення частки ринку, зниження витрат та створення синергетичного ефекту. Проте основний суб'єкт, споживачі, зазвичай залишаються у невіданні щодо таких угод, які прямо чи опосередковано впливають на споживачів. У світі така інформація може надходити до споживачів із різних джерел, що призводить до різного суспільного сприйняття концепції об'єднання [3].

Попередній досвід об'єднання показує, що більшість таких об'єднань приречені на провал. Це призводить до зниження лояльності та задоволеності клієнтів, а також потенційно впливає на зниження продуктивності та якості продуктів чи послуг.

З іншого боку, успішні об'єднання підтверджують про поліпшення якості продукції і хороші відносини між компаніями, що об'єднуються. Якщо компанії, що об'єднуються, мають різну культуру, об'єднання, швидше за все, покращить культурні зв'язки, але також ризикує невдачею, якщо виникнуть несумісні організаційні культури та суперечливі корпоративні ідентичності.

Список використаних джерел

1. Балабанова Л.В., Стельмашенко О.В. Стратегічне управління персоналом підприємства: навч. посіб. Київ: Знання, 2011.
2. Жаворонкова Г.В. Стратегічне планування персоналу на основі компетентнісного підходу: Економічний вісник Національного авіаційного університету. URL: <http://www.ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream1/Zhavoronkova1.pdf>
3. Шершньова З.Є. Стратегічне управління: підручник. Київ: КНЕУ, 2004. 699 с.

СТВОРЕННЯ УМОВ ЩОДО ЕФЕКТИВНОЇ РОБОТИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ

Кубецька О.М.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри аналітичної економіки та менеджменту,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Козлова Д.С.,

здобувач вищої освіти ОС Бакалавр

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Для створення умов щодо ефективної роботи системи управління оборотними активами та обґрунтування джерел їх фінансування необхідно удосконалити організаційно-економічний механізм управління оборотними активами. Такий механізм повинен включати наступні складові: правове регламентування процесів взаємодії підприємства і держави у сфері оподаткування, що стосуються формування та використання оборотних активів; регулювання взаємодії підприємства і ринкового середовища щодо створення системи товаропостачання та збуту, застосування потенціалу фінансового ринку; регламентування повноважень і компетенцій керівництва підприємства щодо формування та використання оборотних активів (такі повноваження і компетенції містяться у статуті підприємства, його внутрішніх розпорядженнях, інструкціях, посадових інструкціях, методичних рекомендаціях аналітичного відділу тощо).

Результатом налагодженої роботи всіх складових та підсистем організаційно-економічного механізму є створення моделей оптимізації управління та удосконалення параметрів використання оборотних активів і формування відповідних джерел фінансування. Використовуючи оцінки результатів використання моделей оптимізації складових системи управління оборотними активами приймаються рішення щодо подальшого функціонування механізму.

Організаційно-економічний механізм управління оборотними активами та джерелами їх фінансування має ґрунтуватися на принципах науковості, об'єктивності, ефективності, комплексності, інтеграції, випередження, економічності.

Цей механізм передбачає виконання його елементами таких функцій, як прогнозування та планування (за елементами оборотних активів), організації, координації, регулювання та контролю, обліку і аналізу стану та ефективності використання оборотних засобів (рис. 1).

Забезпечення процесу ефективного управління оборотними активами та джерелами їх фінансування повинне базуватися на підсистемі нормативно-правового забезпечення, підсистемі формування інформаційної бази (внутрішні та зовнішні чинники, звітні дані), підсистемі моделювання та формування фінансової звітності. Інформаційна база повинна охоплювати в першу чергу дані про зовнішні та внутрішні чинники, що впливають на використання

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

оборотних активів та вибір джерел їх фінансування, а саме, містити дані про стан розвитку країни та галузі (макроекономічні показники), стан державного регулювання економікою, ступінь розвитку фінансового ринку, конкурентне середовище. До внутрішніх чинників слід віднести параметри виробництва та збуту, якість менеджменту.

Рис. 1. Функції управління оборотними активами підприємства

Ефективність системи управління оборотними активами та джерелами їх фінансування здебільшого залежить від її інформаційного забезпечення, що є основою її функціонування. Тому розробку системи інформаційного забезпечення слід розглядати в контексті загальної системи управління оборотними активами підприємства. А вирішення оптимізаційних завдань з управління оборотними активами стає можливим тільки за умови створення раціонального організаційно-інформаційного забезпечення процесу управління оборотними активами.

Вітчизняна практика управління промисловим підприємством передбачає, що управління оборотними активами здійснює планово-фінансовий відділ, який відповідає за стан та ефективність використання фінансових активів та джерел їх фінансування.

Як свідчать літературні джерела, у зарубіжній практиці функції управління оборотними активами та джерелами їх фінансування виконує департамент управління фінансовими ресурсами, до функцій якого входить

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

управління дебіторською заборгованістю, управління готівкою, взаємовідносини з банком, розрахунок необхідних обсягів оборотних активів і контроль за їх формуванням та використанням, управління кредиторською заборгованістю. При цьому ці функції покладаються на відділ управління кредитами та відділ управління запасами, які функціонують в межах указанного департаменту.

В процесі управління оборотними активами варто звернути увагу на вибір методу їх фінансування залежно від рівня ризику, показників рентабельності та ліквідності.

Від прийняття керівництвом підприємства ефективних управлінських рішень стосовно вибору та впровадження стратегії фінансування оборотних активів залежить його подальша фінансова діяльність, конкурентоспроможність, платоспроможність [2], ймовірність настання банкрутства.

Список використаних джерел

1. Хохлов М.П., Ярещенко Т.О. Теоретична сутність оборотного капіталу підприємств. *ЕКОНОМІКА І СУСПІЛЬСТВО*. Вип. 10. 2017. С. 408-412.
2. Маринович О. О., Шухманн В. А. Основні стратегії фінансування оборотних активів підприємства. *Ефективна економіка*. 2019. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6854>.

**МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОВЕДЕННЯ ОЦІНКИ РІВНЯ
ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА**

Лимар А. О.,

здобувач вищої освіти ОС Магістр

Жайворонок Л. М.,

здобувач вищої освіти ОС Магістр

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Дорошенко О. О., к. е. н., доцент

Одним із важливих чинників забезпечення конкурентоздатності господарюючих суб'єктів в Україні в умовах політичної нестабільності є формування платоспроможності. Саме вчасні і в повній мірі здійснені розрахунки господарюючого суб'єкта формують його імідж, фінансову стабільність, забезпечують конкурентоздатність і відповідно зменшують його фінансові ризики. А тому, вважаємо, що платоспроможність – це запорука ефективної роботи підприємства у короткостроковому та довгостроковому періоді, яка забезпечує його стабільний розвиток, фінансування виробничого процесу, здійснення розрахунків перед кредиторами, постачальниками тощо.

Слід зазначити, що в реальних умовах господарювання значній частині підприємств не вдається дотримуватися прийнятих нормативів по показниках грошової та розрахункової платоспроможності, що пояснюється як особливостями виробничих процесів в сільському господарстві, так і певним чином недоцільністю в умовах високих інфляційних процесів тримати на розрахункових рахунках значні суми грошових коштів.

Платоспроможність підприємства – це його здатність у повному обсязі й у визначений термін розрахуватися за своїми зобов'язаннями за допомогою грошових ресурсів та інших активів та спроможність здійснювати безперервну фінансово-господарську діяльність [2].

Належний рівень платоспроможності будь-якого суб'єкта господарювання має певні позитивні наслідки в діяльності підприємства та створює додаткові можливості для прийняття рішень. Завдяки своєчасності та доцільності використання конкретних методів оцінки окремого досліджуваного суб'єкту залежать фінансові рішення на підприємстві та ймовірність виникнення фінансових ризиків пов'язаних з ними.

Одним із класифікаційних підходів до аналізу платоспроможності підприємства є «за інформаційною базою здійснення дослідження».

Так за даним підходом варто виокремлювати:

- статичну платоспроможність – платоспроможність сформована на визначену конкретну дату, яка вказує на можливість підприємства за рахунок наявних грошових коштів здійснити виконання зобов'язань;

- динамічна платоспроможність – платоспроможність, яка виникає як наслідок дослідження грошового обороту суб'єкту, тобто аналізу і порівняння обсягів вхідного, вихідного грошових потоків певного періоду часу [3].

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Оцінку вищевказаних видів платоспроможності варто проводити на підставі показників, наведених в табл. 1.

Таблиця 1

Показники оцінки рівня платоспроможності підприємства

Вид платоспроможності	Група показників	Показники
показники статичної платоспроможності	основні	коефіцієнт покриття запасів
		коефіцієнт критичної ліквідності (кислотний тест)
		коефіцієнт платоспроможності
		коефіцієнт абсолютної ліквідності
		коефіцієнт загальної ліквідності
	допоміжні	період обігу товарних запасів
		період обігу дебіторської заборгованості
		тривалість операційного циклу
		період погашення кредиторської заборгованості
		тривалість фінансового циклу
		індекс ліквідності
		коефіцієнт забезпеченості власними коштами
показники динамічної платоспроможності	основні	обсяг сальдового грошового потоку
		коефіцієнт синхронності грошових потоків
		коефіцієнт достатності коштів
	допоміжні	синхронність надходжень та видатків
		рівномірність надходжень
		коефіцієнт рівномірності надходжень
		рівномірність видатків
		коефіцієнт рівномірності видатків
		частота виникнення дефіциту коштів

У переважній більшості економічної літератури наводяться методика оцінки рівня платоспроможності саме за показниками основної групи статичної платоспроможності (коефіцієнтний підхід). Проте, не дивлячись на переваги даного методу (простота розрахунків, легкість унаочнення відповідним нормативам, доступність інформації для розрахунків) варто наголосити і на його недоліках:

- оцінка даних показників проводиться станом на конкретну дату (дату складання Звіту про фінансовий стан), тобто вимір носить статичний характер;

- неврахування в нормативних показниках особливостей роботи підприємств різних галузей;

- відсутність врахування виплат, що визначають грошові потоки з метою визначення перспективної платоспроможності;

неможливість врахування в складі оборотних активів неліквідних запасів, простроченої дебіторської заборгованості, наявності потенційних зобов'язань, які не відображено в балансі [2, с. 288].

Так як рівень платоспроможності визначається не лише здатністю негайного чи швидкого погашення зобов'язань за рахунок відповідних активів,

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

а й можливістю забезпечувати таке утворення грошових потоків, що за не лише за абсолютною величиною, а й за термінами зможуть відповідати платіжним потребам підприємства. В зв'язку з цим методичний підхід до розрахунку динамічної платоспроможності передбачає оцінку платоспроможності на основі грошових потоків [1].

Тож оцінка рівня платоспроможності на основі аналізу грошових потоків дасть можливість проводити більш об'єктивну оцінку платоспроможності підприємства, адже дасть змогу оцінювати можливість розраховуватися за зобов'язаннями на основі грошових коштів.

Таким чином, при визначенні рівня платоспроможності будь-якого суб'єкта господарювання, варто застосовувати комплексний підхід, що буде враховувати яка статичну, так і динамічну платоспроможність.

Список використаних джерел

1. Тринька Л. Я., Іванчук (Липчанська) О. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ : Алерта, 2014. 768с.
2. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. ; Ч. I; 2-ге вид., перероб. і доп. Полтава : РВВ ПДАА, 2014. 358 с.
3. Яремик Х. Я. Методичні підходи до оцінки платоспроможності підприємства. *Ефективна економіка*. 2015. № 11. [Електронний ресурс] / URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?op=1&z=4507> (дата звернення: 14.10.2022).

**ВАРТІСТЬ КАПІТАЛУ ЯК СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОСТІ
УПРАВЛІННЯ СУБ'ЄКТОМ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Лук'яненко В. В.,

здобувач вищої освіти ОС Магістр,

Петренко Є. А.

здобувач вищої освіти ОС Магістр

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Дорошенко О. О., к.е.н., доцент

Оцінка діяльності суб'єкту ведення господарювання, котра визначається ринком і майже на 100 % залежить від управлінських дій конкретного суб'єкту відображається у вигляді вартості капіталу.

Ринок формує базову безризикову ставку відносно доходу і обсяг премії. Саме формування даної премії вимагає від власників суб'єкту господарювання певних рішень і прийняття на себе певних фінансових ризиків.

Розрахунок вартості капіталу конкретного суб'єкту дозволяє [1-3]:

- визначити рівень фінансових витрат, ґрунтовний аналіз яких сформує можливість для підтримки економічного потенціалу;
- мати змістовне обґрунтування інвестиційних рішень суб'єкту;
- здійснювати ефективне управління капіталом, формуючи ефективну його структуру;
- визначити вартість бізнесу певного суб'єкту господарювання.

Вартість капіталу формується, з нашого погляду, завдяки підтримці балансу між прибутковістю, ризиком на шляху формування оптимальної структури капіталу за певним критерієм враховуючи інтереси власника та управлінські підходи і рівень знань менеджера підприємства.

Варто відзначити і той факт, що структура капіталу визначає обсяг та види не лише фінансової діяльності суб'єкту, а й його операційні та інвестиційні можливості впливаючи на коефіцієнт рентабельності активів і власного капіталу, формуючи певний коефіцієнт фінансової стійкості суб'єкту [1-3].

Звісно, найбільш стабільним з позиції фінансового аналізу є суб'єкт господарювання, котрий використовує 100% власного капіталу. В даному випадку значення коефіцієнту автономії суб'єкту дорівнюватиме одиниці. Однак, варто відзначити, що можливості до розширення господарювання, ведення нових видів діяльності в даного суб'єкту повністю обмежені обсягом власного капіталу.

І навпаки, суб'єкт, що може розширювати обсяги діяльності не обмежуючись можливостями власного капіталу, прагнучі до зростання прибутку та рентабельності приймає на себе ризики позикового капіталу. У даного суб'єкту коефіцієнт автономії не може дорівнювати одиниці.

Варто відзначити і умовність відносно дотримання нормативу фінансової стійкості, оскільки з позиції фінансового менеджменту і управління фінансовими ризиками коефіцієнт автономії не повинен мати нормативне

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

значення, він повинен забезпечувати найбільшу рентабельність власного капіталу за використання певного оптимального обсягу позикового капіталу з позиції ризику на шляху формування оптимальної структури капіталу.

Тож, вважаємо, що істина відносно капіталу лежить в площині балансу між ризиком, прибутком та фінансовою стійкістю.

Методи оптимізації відносно структури капіталу були запропоновані І. О. Бланком. Згідно поглядів науковця є три критерії стосовно оптимізації структури капіталу:

- максимізація рівня фінансової рентабельності;
- мінімізація вартості капіталу;
- мінімізація рівня фінансових ризиків [1].

Визначення вартості відносно капіталу суб'єкту передбачає здійснення поелементної оцінки складових капіталу враховуючи ціну кожного із компонентів. Результат даного розрахунку відображає такий комплексний показник як середньозважена вартість капіталу - WACC [1]. Цей показник за суттю – це зважена середня арифметична, розрахована згідно варіаційного дискретного ряду.

Слід зауважити, що у складі капіталу суб'єкту є капітал, котрий для підприємства є безкоштовним насамперед – це кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, заборгованість із заробітної плати, заборгованість зі сплати податків та інші види кредиторської заборгованості. Тому більшість науковців вважають, що при розрахунку вартості капіталу певного суб'єкту варто враховувати загальний обсяг кредиторської заборгованості із загального обсягу капіталу. Окремі науковці вважають, що кредиторську заборгованість за товари, роботи, послуги, заборгованість із заробітної плати, заборгованість зі сплати податків та інші види кредиторської заборгованості можна умовно назвати безоплатною. Однак, ми не повністю погоджуємось із такою думкою, оскільки відстрочка відносно платежу стосовно товарів, робіт, послуг не завжди для суб'єкту є безкоштовною. Що ж стосується інших видів кредиторської заборгованості, то вони дійсно є безкоштовними. Тому, на нашу думку, при обчисленні вартості капіталу суб'єкту кредиторську заборгованість за товари, роботи, послуги все ж таки не варто виключати із загальної суми капіталу.

Список використаних джерел

1. Бланк І. А. Управління формуванням капіталу. Київ : Ника-Центр, 2012. 512 с.
2. Лубкей Н. П. Теоретичні засади управління капіталом підприємства. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку*. 2019. Т. 1. № 1. С. 38-45. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/dec/20450/lubkey.pdf> (дата звернення: 28.10.2022 р.).
3. Стащук О. В., Савчук Л. С. Теоретичні та практичні аспекти оцінювання вартості капіталу підприємств. *Економіка і суспільство*. 2018. Випуск 19. С.1153-1157. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/173.pdf (дата звернення: 28.10.2022 р.).

АНАЛІЗ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ГРОШОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА

Манзюк Д. О., здобувач вищої освіти ОС Магістр

Смітюх Н. А., здобувач вищої освіти ОС Магістр

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Лега О. В., к.е.н., доцент

Для багатьох українських підприємств однією з головних проблем є дефіцит грошових коштів, що значно обмежує можливості їх операційної та інвестиційної діяльності. Навіть стабільні компанії відчувають тимчасовий дефіцит грошових коштів. Нерідко він може стати основною причиною втрати платоспроможності підприємства, зниження його фінансової стійкості й може привести до банкрутства.

Основним із напрямів подолання дефіциту грошових коштів є формування ефективної системи управління грошовими потоками, яка б забезпечувала досягнення тактичних і стратегічних цілей діяльності підприємства [1].

Важливою складовою оцінювання ефективності використання грошових коштів є розрахунок показників рентабельності (табл. 1), під час розрахунку яких порівнюють отриманий фінансовий результат із грошовими потоками підприємства.

Таблиця 1

Алгоритм розрахунку показників рентабельності грошових потоків*

Зміст показника	Формула	Умовні позначення	Вихідна інформація (рядок фінансової звітності)
<i>Рентабельність залишку грошових коштів, %</i>			
Сума прибутку (збитку), що припадає на 1 грн грошей та їх еквівалентів, які перебувають у розпорядженні підприємства в середньому протягом періоду дослідження	$RZ = \Phi P / Z\Gamma \times 100$	ФР – фінансовий результат діяльності підприємства; ЗГ – середній залишок грошей та їх еквівалентів	(Ф. № 2: 2350 (2355))/((Ф. № 1: 1165, гр.3 + Ф. № 1: 1165)/2))*100
<i>Рентабельність отриманих грошових коштів, %</i>			
Сума прибутку (збитку), що припадає на 1 грн грошових коштів, які отримало підприємство за період дослідження	$PO = \Phi P / \Gamma ПД \times 100$	ГПД – додатний грошовий потік	(Ф. № 2: 2350 (2355)/ Ф. № 3 (3-н): (3195+3295+3395), суми зі знаком «+»)*100
<i>Рентабельність витрачених грошових коштів, %</i>			
Сума прибутку (збитку), що припадає на 1 грн грошових коштів, які витрачені підприємством	$PB = \Phi P / \Gamma ПВ \times 100$	ГПВ – від’ємний грошовий потік	(Ф. № 2: 2350 (2355)/ Ф. № 3 (3-н): (3195+3295+3395), суми зі знаком «-»)

**«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)**

Зміст показника	Формула	Умовні позначення	Вихідна інформація (рядок фінансової звітності)
за період дослідження			*100
<i>Рентабельність чистого грошового потоку, %</i>			
Сума прибутку (збитку), що припадає на 1 грн чистого грошового потоку	$RЧГП=ФР/ЧГП\times 100$	ЧГП – чистий грошовий потік	(Ф. № 2: 2350 (2355)/ Ф. № 3 (3-н): 3400)*100
<i>Рентабельність на основі грошового потоку, %</i>			
Сума чистого грошового потоку, що припадає на 1 грн чистого доходу	$РГП=ЧГП/ЧД\times 100$	ЧД – чистий дохід від реалізації продукції	(Ф. № 3 (3-н): 3400/ Ф. № 2: 2000)*100

*узагальнено на підставі [2]

Проведемо розрахунок і проаналізуємо динаміку показників рентабельності грошових потоків ПрАТ «Фірма «Полтавпиво» (табл. 2).

Таблиця 2

Показники рентабельності грошових потоків ПрАТ «Фірма «Полтавпиво»

Показник	2019 р.	2020 р.	Відхилення	
			абсолютне (+,-)	відносне, %
1. Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток), тис. грн	29718	31819	+2101	+7,07
2. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	323013	311784	-11229	-3,48
3. Гроші та їх еквіваленти, тис. грн:				
а) на початок року	19035	37243	+18208	+95,66
б) на кінець року	37423	54493	+17070	+45,61
4. Середній залишок грошей та їх еквівалентів, тис. грн	28229	45868	+17639	+62,49
5. Додатний грошовий потік, тис. грн	32903	37707	+4804	+14,60
6. Від'ємний грошовий потік, тис. грн	14189	22028	+7839	+55,25
7. Чистий грошовий потік, тис. грн	18714	15679	-3035	-16,22
8. Рентабельність залишку грошових коштів, %	105,27	69,37	-35,90	x
9. Рентабельність отриманих грошових коштів, %	90,32	84,38	-5,94	x
10. Рентабельність витрачених грошових коштів, %	209,44	144,45	-65,00	x
11. Рентабельність чистого грошового потоку, %	158,80	202,94	+44,14	x
12. Рентабельність на основі грошового потоку, %	5,79	5,03	-0,76	x

*розраховано на підставі [3]

Показники рентабельності грошових потоків ПрАТ «Фірма «Полтавпиво» (табл. 2) мають різноспрямовану динаміку, а їх рівень залишається високим.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Так, значення рентабельності залишку грошових коштів ПрАТ «Фірма «Полтавпиво» показує, що у 2019 році в розрахунку на 1 грн середнього залишку грошей та їх еквівалентів було одержано 105,27 грн чистого прибутку, а в 2020 році це співвідношення зменшилося до 69,37 грн. Таке зниження пояснюється тим, що за збільшення чистого прибутку на 7,1 % середній залишок грошей та їх еквівалентів зріс на 62,5 %.

Завдяки випереджальному зростанню додатного і від'ємного грошових потоків порівняно з сумою чистого прибутку, рівень рентабельності отриманих і витрачених грошових коштів ПрАТ «Фірма «Полтавпиво», як відсоткове відношення чистого прибутку до, відповідно, додатного і від'ємного грошових потоків ПрАТ «Фірма «Полтавпиво», зменшився з 90,32 до 81,38 % (на 5,94 н. п.) і з 209,44 до 144,45 % (на 65 н. п.).

Значення показника рентабельності на основі грошового потоку ПрАТ «Фірма «Полтавпиво» свідчить про те, що у 2019 році в розрахунку на 1 грн чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) чистий грошовий потік становив 5,79 грн., а в 2020 році – 5,03 коп. (за зниження чистого доходу від реалізації продукції на 3,5 % чистий грошовий потік зменшився на 16,2 %).

Під час формулювання висновків необхідно враховувати, що підвищення показника рентабельності залишку грошових коштів в умовах їх зменшення не є однозначно позитивним результатом. Зростання рентабельності грошових коштів таким шляхом може негативно позначитися на абсолютній ліквідності підприємства. У зв'язку з цим під час оцінювання ефективності грошових потоків на підставі показника рентабельності залишку грошових коштів необхідно враховувати зміни в структурі активів підприємства.

Список використаних джерел:

1. Кошельок Г.В., Степанова І.В. Факторні моделі грошових потоків підприємства. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Серія. Економічні науки.* Науковий журнал. 2014. №5-6 (76-77). С. 161-171. URL: [http://zt.knute.edu.ua/files/2014/5-6\(76-77\)/uazt_2014_5-6_18.pdf](http://zt.knute.edu.ua/files/2014/5-6(76-77)/uazt_2014_5-6_18.pdf) (дата звернення 11.10.2022).

2. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. *Фінансовий аналіз* : навч. посіб. Полтава : ПДАА, 2016. 430 с.

3. Офіційний сайт ПрАТ «Фірма «Полтавпиво». URL: <https://www.poltavpivo.com> (дата звернення 11.10.2022).

НАПРЯМИ ТА ЗАВДАННЯ АНАЛІЗУ ВИТРАТ ОСНОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Морозова П. І.,

здобувач вищої освіти ОС Бакалавр

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Єгорова О. В., к.е.н., доцент

Витрати відносять до однієї з найважливіших категорій у підприємницькій діяльності. Без витрат неможливе виробництво. Витрати виступають підґрунтям задля майбутнього прибутку, адже перед тим як отримати продукцію (товари), виконати роботи, надати послуги потрібні вкладення. Сума витрат компанії певною мірою формує її конкурентоспроможність через те що на ринку лідируючі позиції займають підприємства, які постійно оптимізують свої витрати. Кожен суб'єкт господарювання намагається збільшити свої доходи за менших видатків.

Головною метою підприємства є отримання прибутку, який може формуватися від різних видів діяльності. Міністерство фінансів України визначає термін «основна діяльність» як операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу [4]. Виходячи з цього положення, можемо зробити висновки, що основна діяльність (або статутна діяльність) – це діяльність, з метою якою створювалося підприємство. Переважно підприємства отримують 80-90% доходів саме від основної діяльності. У свою чергу, основна діяльність поділяється на операційну та іншу операційну діяльність.

Витрати виробництва включають витрати виробничих фондів підприємства (матеріальні витрати і амортизація) і вартість продукції, яка створена потрібною працею (витрати на оплату праці) [2]. Аналіз витрат основної діяльності підприємства дає змогу зрозуміти роль окремих елементів у загальних витратах, оцінити трудомісткість продукції та як вони впливають на загальну зміну витрат.

Найбільш доцільно до напрямів витрат операційної діяльності відносити витрати підприємства споріднені з придбанням та виготовленням продукції, витратами на оплату праці робітникам, працюючих у сфері основного виробництва та іншими витратами, які пов'язані з доведенням виготовленого продукту до споживання. Також до витрат операційної діяльності належать: витрати на продукцію (прямі витрати, загально виробничі витрати, наприклад, матеріали, заробітна плата); витрати періоду (адміністративні витрати, витрати на збут). У свою чергу витрати періоду – це витрати, які не зазначаються у виробничій собівартості запасів і аналізуються як витрати того періоду, в якому вони були реалізовані [3].

Аналіз витрат основної діяльності проводиться з метою формування оптимальної величини собівартості продукції (товарів), робіт, послуг

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

підприємства.

Основними завданнями аналізу витрат основної діяльності підприємства є:

1) оцінка загальної суми витрат, їх окремих видів за аналізований період та змін порівняно з попереднім періодом (горизонтальний аналіз);

Зауважимо, що порівняння абсолютних сум витрат за кілька періодів не дає достовірних висновків без урахування впливу інфляції та зміни обсягу виробництва (оскільки збільшення масштабів діяльності неминуче призводить до збільшення витрат).

2) дослідження структури витрат та собівартості продукції (товарів), робіт, послуг;

Такий аналіз, який називають вертикальним або структурним, полягає у порівнянні структури планових і фактичних витрат за звітний період та витрат за попередній період. Особливу увагу слід звертати на ті витрати, питома вага яких збільшилась.

3) аналіз дотримання планів за показниками витрат і собівартості, факторний аналіз відхилень;

За допомогою норм, нормативів, лімітів і кошторисів планують витрати та порівнюють із фактичними витратами. У факторному аналізі потрібно приділити увагу відношенню між витратами та фінансовими ресурсами, їхній складності та протиріччю. Скажімо, задля підвищення капітальних вкладень у техніку і технологію, потрібно збільшити прибуток за допомогою зниження поточних витрат на виробництво. Якщо економія була досягнута внаслідок несвоєчасного проведення ремонтів, недотримання норм використання окремих матеріалів або сировини тощо, така економія потягне за собою зростання витрат у майбутніх періодах.

4) виявлення можливостей зниження собівартості одиниці продукції, оптимізації витрат;

Аналіз витрат на виробництво та собівартості продукції відбувається задля створення оптимальної величини собівартості продукції, її компонентів та вивчення запасів її зменшення. Можуть значно скоротити витрати заміна матеріалів на більш дешеві та зміна способу обробки чи транспортування.

Варто зазначити, що зменшення споживання ресурсів не завжди відноситься до позитивного зменшення витрат. У пріоритетах підприємства не може бути кардинальне скорочення витрат, через те що такі плани не дають підприємству розвиватись та досягати бажаних результатів, і як наслідок це призводить до втрати конкурентоспроможності. Політику економії можна розглядати тільки як короткостроковий інструмент фінансової стратегії.

5) оцінка ефективності витрат підприємства.

Виробництво можна назвати ефективним якщо результати виробництва є більшими ніж витрати. Така послідовність створює за собою корисний ефект. Показниками результативності витрат виступають показники рентабельності продукції, рентабельності окремих видів діяльності, коефіцієнти окупності понесених витрат тощо [1, с. 130-132].

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Перелічені завдання є актуальними, коли немає серйозних змін у масштабах або видах діяльності підприємства. Якщо ж намічаються суттєві зміни, які вбирають в себе опанування нових напрямів діяльності та типів продукції, і переплітаються з додатковими витратами, завдання наступні:

- вивчення витрат по стадіях життєвого циклу виробу;
- порівняльний аналіз;
- аналіз витрат з метою управління беззбитковим обсягом виробництва;
- оцінка величини і рівня витрат за різними варіантами управлінських рішень альтернативного характеру [1, с. 132].

Підсумком досягнення даної групи завдань має бути вибір найкращих варіантів рішення задля ефективності, використовуючи функціонально-вартісний аналіз, підґрунтям якого є пошук якостей продукції та операції з її виготовлення, які не підвищують вартість самого товару, але потребують більших витрат.

Отже, аналіз витрат відіграє важливу роль у подальшій реалізації фінансових цілей та перспектив на підприємстві. За допомогою аналізу підприємство має змогу функціонувати більш ефективно та прибутково. Детальний розбір дає змогу зрозуміти ефективність витрат, контролювати структуру витрат і як наслідок будувати міцну конкурентоспроможну систему виробництва.

Список використаних джерел

1. Єгорова О. В., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник Ю. М. Економічний аналіз: навч. посіб. Полтава : РВВД ПДАА, 2018. 290 с.
2. Міщук Є. В., Брітан Н. В., Колесник О. В. Менеджмент витрат операційної діяльності на підприємствах гірничо-металургійного комплексу. Економічна наука. Кривий Ріг: ДВНЗ «Криворізький національний університет». 2015. С. 47–50.
3. Отенко В. І., Іванієнко В. В., Азаренков Г. Ф. Теорія економічного аналізу: навч. посіб. Харків: ІНЖЕК, 2015. 339 с.
4. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. №73. 2013. № 336.

ЗНАЧЕННЯ МЕТОДУ АВС-АНАЛІЗУ В УПРАВЛІННІ ВИРОБНИЧИМИ ЗАПАСАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Нікітенко М. М.,

здобувач вищої освіти ОС Магістр,

Кваша Я. І.,

здобувач вищої освіти ОС Магістр

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Дорошенко О. О., к. е. н., доцент

Запаси відіграють центральну роль у раціональній та ефективній діяльності підприємства, є складовою частиною активів підприємства та суттєво впливають на фінансовий результат господарської діяльності, оскільки займають найбільшу питому вагу у собівартості витрат підприємства більшості галузей виробництва різних сфер діяльності [2].

Саме оптимізація обсягів запасів передбачає використання певних управлінських заходів, зокрема:

- здійснення нормування запасів загалом та по окремим складовим;
- здійснення розподілу зусиль з контролю та управління за запасами згідно таких методик аналізу як АВС та XYZ;
- використання моделі розміру замовлення, що є економічним з ціллю оптимізації обсягів постачання запасів в реаліях конкретного господарства;
- використання методу платіжного календаря та касового бюджету, що має на меті оптимізацію розмірів запасів [1, 3].

Варто наголосити, що проводячи оптимізацію запасів, варто враховувати галузеві особливості діяльності підприємства, а саме особливості ведення сільськогосподарського бізнесу.

Слід сказати, що так як досліджуване нами підприємство ТОВ «МХП-Агро-С» є підприємством сільськогосподарської сфери і, як наслідок, має свої особливості в контексті оптимізації запасів в процесі ведення господарської діяльності. Саме постійний баланс та моніторинг запасів, їх оптимізації та ефективне управління – запорука ефективності стосовно останніх, окрім того це також запорука ефективності в цілому по господарству.

Проведемо оптимізацію запасів ТОВ «МХП-Агро-С» за попитом та важливістю для господарства на базі аналізу АВС. Безпосередньо аналіз АВС надасть підстави здійснити розподіл зусиль з контролю та управління запасами. Так, АВС аналіз передбачає поділ запасів на три групи, зокрема до групи А буде включено запаси, котрі є найбільш важливі для господарства, до групи В – середні за важливістю і до групи С – найменш важливі для господарства.

Проводячи вищевказане групування, ми маємо змогу чітко розмежувати зусилля з контролю та управління стосовно окремих груп запасів. Згрупуємо виробничі запаси досліджуваного господарства за методом АВС у табл. 1.

**Управління виробничими запасами ТОВ «МХП-Агро-С»
на основі методу ABC-аналізу (на основі даних 2021 р.)**

Вид виробничих запасів	Абсолютний розмір виробничих запасів, тис. грн	Питома вага виду виробничих запасів у загальному обсязі, %	Кумулятивний обсяг виробничих запасів, %	Група виробничих запасів	Рекомендації стосовно управління
Матеріали с.-г. призначення	56571	74,06	74,06	А	Постійний контроль стану та здійснення процесу управління на постійній основі
Сировина і матеріали	5432	7,11	81,17	В	Періодичний контроль стану та періодичність стосовно здійснення процесу управління
Паливо	5176	6,78	87,94	В	
Запасні частини	4795	6,28	94,22	В	
МШП	4372	5,72	99,95	В	
Тара і тарні матеріали	42	0,05	100,00	С	Мінімальний контроль стану та періодичне здійснення процесу управління
Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби	0	0	100	С	
Виробничі запаси, всього	76388	100,0	х	х	х

На базі даних табл. 1 побудуємо групування виробничих запасів та графічне зображення кумулятивного обсягу запасів виробничих для ТОВ «МХП-Агро-С» за методикою ABC-аналізу (рис. 1).

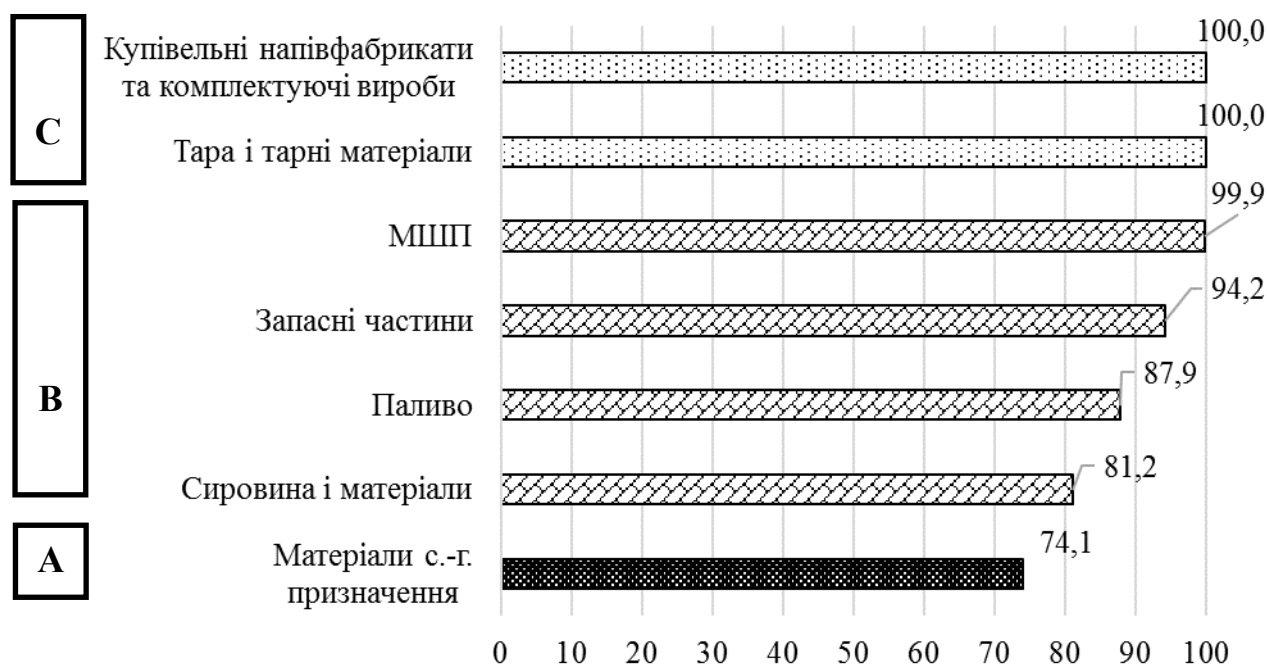

Рис. 1. Кумулятивний обсяг запасів виробничих для ТОВ «МХП-Агро-С» за 2021 р., %

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Так, за даними табл. 1, до групи А серед виробничих запасів увійшли:

1) матеріали сільськогосподарського призначення (питома вага у складі виробничих запасів 74,06 %);

Група А вимагає постійного контролю стану та постійності стосовно використання заходів з управління (її кумулятивні обсяги складають 74,06 %).

До групи В серед виробничих запасів увійшли:

1) сировина і матеріали (питома вага у складі виробничих запасів 7,11 %);

2) паливо (питома вага у складі виробничих запасів 6,78 %);

3) запасні частини (питома вага у складі виробничих запасів 6,28 %);

4) матеріали сільськогосподарського призначення (питома вага у складі виробничих запасів 5,72 %).

Група В вимагає контролю періодичного та періодичного використання управлінських підходів (її кумулятивні обсяги складають 99,95 %).

Група С найменш чисельна за вартістю, її питома вага в реаліях ТОВ «МХП-Агро-С» становить 0,05 %. До її складу входять:

1) тара і тарні матеріали, а також купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби (питома вага у складі виробничих запасів 0,05 %).

Дана група є найменш чисельна стосовно вартості, однак значна за асортиментними позиціями, вона потребує мінімальності у контролі.

Таким чином, проведене групування запасів дає можливість перерозподілити зусилля складського персоналу, що зайнятий прийманням поставок, збутом та забезпеченням безперебійності перебігу складських процесів залежно від їх кваліфікації та досвіду роботи. При цьому проведення аналізу має супроводжуватися врахуванням сукупності факторів, що здійснюють безпосередній вплив на перебіг виробничого процесу та супутніх йому логістичних процесів аграрного підприємства.

Список використаних джерел

1. Гукалюк А. Ф., Кацьма В. І. Логістичне управління запасами як складова логічного управління підприємством. *Економічний аналіз*. 2017. Том 27. № 2. С. 130 – 138.

2. Кривешко О. В., Шпарик Я. Я., Мельник Н. В. Особливості управління запасами в кризових умовах. *Ефективна економіка*. 2022. № 5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=10301> (дата звернення: 04.11.2022).

3. Перебийніс В. І., Дроботя Я. А. Логістичне управління запасами на підприємствах : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2012. 279 с.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ТА УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ

Остапенко Т.М.,

к.е.н, доцент, доцент кафедри аналітичної економіки та менеджменту,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Ефективність функціонування суб'єкта господарювання в умовах сучасності вимагає активної мобілізації ресурсів та напрацювання (формування) дієвих резервів забезпечення результативної роботи суб'єкта господарювання.

Дебіторські борги посідають ключове місце в забезпеченні діяльності суб'єкта господарювання в цілому. Вказане потребує дотримання рівноваги між втратами від існування вказаної заборгованості в складі обігових активів та вигодами, що з'являються у підприємства після їх виникнення.

Для забезпечення найбільш вигідного використання всіх переваг дебіторської заборгованості, що виникає при здійсненні господарської діяльності суб'єкта господарювання, необхідною є оцінка ефективності використання дебіторської заборгованості. З цієї метою в ході аналізу особлива увага приділяється аналізу оборотності дебіторської заборгованості.

Оборотність боргів дебіторів – стандартний показник стану взаємин з клієнтами щодо поставок товарів з наступною оплатою. Тривалість обороту боргів дебіторів розраховується за формулою:

$$DSO = \frac{\text{Дебіторська заборгованість}}{\text{Виручка}} \times 365 \quad (1)$$

Показник показує середнє число днів, необхідну для стягнення заборгованості. Також показник визначає, скільки разів погашалися рахунки для отримання або скільки одиниць виручки отримано з 1 у. о. (1 грн.) дебіторської заборгованості. Чим менше це число, тим швидше дебіторська заборгованість звертається в кошти, а отже, підвищується ліквідність оборотних коштів суб'єкта господарювання. Високе значення коефіцієнта може свідчити про труднощі зі стягненням коштів по рахунках дебіторів.

Фактичні терміни оплати легко порівнювати з тими нормативами, які керівництво встановлює, тобто за допомогою цього показника можна контролювати ефективність роботи з клієнтами.

Проаналізуємо тривалість обороту дебіторської заборгованості (табл. 1) (на матеріалах діючого підприємства Дніпропетровської області).

**Тривалість обороту дебіторської заборгованості досліджуваного
підприємства Дніпропетровської області за 2019 – 2021 рр.**

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Відхилення (+:-) 2021 р. до 2019 р.
DSO, дні	59	87	148	+ 89

Розрахунок показав, що найбільше середнє число днів у 2021 р. порівняно з 2020 р. і 2019 р. Це означає, що підприємство має труднощі зі стягненням коштів по рахунках дебіторів. Але збільшення показника з 59 днів у 2019 р. до 148 днів у 2021 р. свідчить про підвищення ліквідності оборотних коштів суб'єкта господарювання. Аналіз тривалості обороту боргів дебіторів дозволяє визначити ліміти боргів дебіторів на підприємстві, оцінити вплив її якості на його ліквідність, грамотно вибудувати кредитну політику. В цілому показник тривалості обороту показав, що дебіторська заборгованість повільніше перетворюється у гроші і цим знижує ліквідність оборотних коштів суб'єкта господарювання.

Із зростанням розміру боргів дебіторів виникає потреба в управлінні дебіторськими боргами. У сучасних умовах господарювання розроблення ефективного керування боргами дебіторів є одним із ключових завдань у вирішенні завдань суб'єкта господарювання з позиції забезпечення належного рівня фінансової безпеки та досягнення позитивних результатів у фінансовому оздоровленні [1]. Для керування боргами дебіторів підприємство має бути сформована кредитна політика, що дає змогу максимально ефективно використовувати дебіторську заборгованість як інструмент збільшення продаж і комплекс заходів, які спрямовані на зниження ризику виникнення простроченої або безнадійної боргів дебіторів [2].

За змістом, дебіторські борги є комерційним кредитуванням покупців, що надається продавцям товарів або послуг. З метою контролю погашення боргів дебіторів важливим є впровадження кредитної політики, яка надасть керівникам підприємств розуміння мети такого кредитування (відстрочки платежів), оптимальної величини і термінів погашення дебіторської заборгованості по всіх типах покупців.

Список використаних джерел

1. Рибалко О. М., Сичова М. Б. Деякі аспекти ефективного управління дебіторською заборгованістю. К. : Ірпінь, 2006.
2. Стойко В. Ю. Контроль дебіторської заборгованості підприємств. URL: <http://intkonf.org/stoyko-v-yu-kontrol-debitorskoyi-zaborgovanosti-pidpriemstv/>

РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ НА ПІДПРИЄМСТВІ, ЙОГО ВИДИ

Остапенко Т.М.,

к.е.н., доцент, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Димитрієва О.Д.,

здобувач вищої освіти ОС Магістр

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Фундаментом загального відновлення валового внутрішнього продукту виступає господарська діяльність підприємств різноманітних сфер матеріального виробництва. На кожному об'єкті господарювання є складна система взаємозалежних підрозділів з різними виконуваними функціями в процесі виробництва. Для успішного та ефективного управління господарською діяльністю підприємства потрібне систематичне вивчення, узагальнення, систематизація та аналіз діяльності. Аналіз потрібний для об'єктивної оцінки досягнутих результатів й підвищення ефективності господарювання підприємства у майбутньому (на перспективу).

Власники підприємств, на шляху яких виникають труднощі з веденням бізнесу, не помічають, наскільки необхідним і важливим є економічний аналіз їхньої діяльності. Це призводить до неминучих для підприємництва процесів. Як правило, на підприємствах відсутні кваліфіковані економісти, за допомогою яких можна було б ефективно проводити аналіз основних показників діяльності підприємства і вчасно готувати імовірні шляхи виходу з кризових ситуацій. Сьогодні дослідження цих проблем є дуже актуальним в Україні [1].

Питання ролі економічного аналізу у підвищенні ефективності діяльності підприємства розглядали такі вітчизняні вчені: М.І. Ковальчук, В.І. Іващенко, М.А. Болюх, В.М. Івахненко, В.І. Самборский, І.П. Житна та ін. [2].

Економічний аналіз – це об'єктивно необхідний елемент управління виробництвом. Він допомагає пізнати суть господарських процесів, провести оцінку резервів виробництва і прийняти важливі рішення, спрямовані на підвищення ефективності роботи цілого підприємства та його підрозділів. Економічний аналіз проводять за матеріалами звітності, обліку, планів та інших джерел інформації [3]. Під час аналізу проводиться зіставлення поточних економічних показників підприємства з показниками минулих років, періодів чи показниками інших фірм. Також аналіз дозволяє з'ясувати причини зміни економічних показників та які позитивні чи негативні чинники могли вплинути на ці зміни. По закінченню економічного аналізу експерти роблять висновки і вносять пропозиції. Сьогодні економічний аналіз поділяється на три види: управлінський, фінансово-економічний, функціонально-вартісний.

Кожний керівник підприємства повинен мати інформацію для планування, контролю та прийняття оптимальних управлінських рішень, вдосконалення організації виробництва. Цю інформацію можна отримати за допомогою управлінського аналізу, який здійснюють всі служби підприємства на основі матеріалів бухгалтерського обліку і внутрішньої звітності. Зазвичай, результати такого аналізу є комерційною таємницею.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Фінансово-економічний аналіз дозволяє провести оцінку фінансового стану підприємства на основі даних фінансових служб підприємства, здійснюється фінансовими підрозділами підприємства та фінансово-кредитними організаціями.

Метою впровадження функціонально-вартісного аналізу є попередження зайвих витрат на виробництво продукції через удосконалення технології виробництва та конструкції виробів і використання більш дешевої сировини і матеріалів [4].

Ефективність проведення економічного аналізу залежить від різноманітних чинників, як зовнішніх, так і внутрішніх. Зовнішні чинники являють собою забезпеченість виробничими ресурсами, політичну стабільність, ефективність системи державного регулювання економічних процесів. Сьогодні, в умовах розвитку ринкової економіки, дані чинники досить помітно знижують ділову активність підприємств. Під внутрішніми чинниками розуміється раціональність організаційно-управлінської структури підприємства, високий рівень організації та конкурентоспроможності виробництва, ефективність виробничо-фінансового менеджменту та ін [5]. Зазначені вище фактори потребують розробки результативних антикризових заходів для забезпечення стійкого фінансово-економічного розвитку підприємства. Таким чином, за допомогою економічного аналізу, проводиться кількісна і якісна оцінки усіх змін, що відбуваються на підприємстві. Він дозволяє виявити приховані проблеми та встановити найкращі варіанти рішень. Висновки аналізу допомагають розкрити недовикористані резерви і можливості, що, у свою чергу, дозволить покращити розвиток підприємства.

Економічний аналіз, як інструмент управління, дає можливість виявити тенденції явищ чи то процесів в межах досліджуваного об'єкта, здійснювати контрольні дії щодо реалізації планів та забезпечує обґрунтованість рішень керівництва, дає можливість узагальнено відслідкувати результати виконання різноманітних планів та знайти резерви забезпечення ефективності діяльності підприємства в цілому.

Список використаних джерел

1. Панасенко Л.І., Голубкіна Г.П. Теорія економічного аналізу: навч. посіб. Київ: Поліграфічний центр «Київський університет», 2007. 150 с.
2. Шморгун Н.П., Головка В.І. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2014. 450 с.
3. Кіндрацька Г.І., Білик М.С., Загородній А.Г. Економічний аналіз: теорія і практика: підручник / за ред. А.Г. Загороднього. Львів: «Магнолія Плюс», 2016. 428 с.
4. Болюх М.А., Бурчевський В.З., Горбатюк М.І. та ін. Економічний аналіз: навч. посіб.; за ред. акад. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченька. Київ: КНЕУ, 2015. 556 с.
5. Мних Є.В. Економічний аналіз: підручник: Вид. 2-ге, пер. і доп. Київ: Центр навчальної літератури, 2015. 472 с.

НАПРЯМИ ТА ЗАВДАННЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ І РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ОСНОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ромаш Д. В.,

здобувач вищої освіти ОС Бакалавр

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Єгорова О.В., к.е.н., доцент

Отримання прибутку й висока рентабельність є головною метою підприємницької діяльності. Питання самоокупності та самофінансування підприємств завжди перебувають у центрі уваги бізнесу, а в сучасних умовах розвитку економіки України стають ще більш актуальними. Необхідний розмір отриманого прибутку відіграє важливу роль як для самого підприємства, так і для держави загалом, адже зміцнює державний бюджет. Тож питання аналізу фінансових результатів є вкрай важливим та актуальним.

Метою аналізу фінансових результатів і рентабельності основної діяльності є вивчення прибутків (збитків) і відносних показників прибутковості, визначення впливу факторів їх формування (доходів і витрат), виявлення резервів підвищення ефективності та забезпечення стабільності основного виду діяльності підприємства. [3]

Перш, за все, визначимо відмінності між завданнями та напрямками аналізу. Завдання деталізують головну мету аналізу фінансових результатів, а напрями характеризують спрямованість аналізу, визначають об'єкти аналізу.

Щодо напрямів аналізу фінансових результатів підприємства у науковому середовищі відсутній консенсус, різні науковці мають різні підходи.

Так, Г.В.Савицька [4] виділяє такі напрями аналізу фінансових результатів:

1. Дослідження зміни прибутку і рентабельності протягом певного періоду.
2. Виявлення впливів окремих чинників на величину прибутку та рівень рентабельності.

3. Оцінка можливих резервів зростання прибутку і рентабельності.

Ю.С. Цал-Цалко [5] визначає наступні напрями аналізу:

1. Аналіз створення фінансових результатів.
2. Аналіз впливу чинників на фінансові результати.
3. Аналіз розподілу чистого прибутку.

За результатами узагальнення різних підходів з цього питання, ми виокремили напрями, які, на нашу думку, є найбільш важливими для ефективного аналізу фінансових результатів основної діяльності:

1. Оцінка доходів та витрат, які формують фінансові результати.
2. Аналіз фінансових результатів від основної діяльності;
3. Дослідження показників рентабельності.

Окремо хочемо звернути увагу, що оскільки прибуток від основної діяльності є основою чистого прибутку підприємства, необхідно окремо аналізувати фінансові результати від основної діяльності та чинники, які вплинули на зміну величини прибутку від основної діяльності.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Проводячи аналіз фінансових результатів, будь-який суб'єкт господарювання ставить перед собою певні завдання. Серед таких завдань можемо виокремити: дослідження можливостей одержання прибутку, відповідно до умов ринку та наявних ресурсів підприємства; контроль за створенням прибутку та його динамікою; визначення внутрішніх та зовнішніх чинників, які можуть впливати на фінансові результати; виявлення готовності підприємств щодо збільшення прибутку та рентабельності. Кінцевим завданням аналізу фінансових результатів діяльності підприємства є розробка рекомендацій для збільшення прибутку або, за наявності збитку принаймні вихід на рівень беззбитковості. [2, с. 47]

Також зазначимо, що важливо проводити аналіз динаміки та структури фінансових результатів не лише за звітний період, а й за декілька років, це дозволяє виявити загальні напрями розвитку підприємства, наприклад зростання чи спад; та чинники, які спричинили таку тенденцію.

Окремо слід виділяти аналіз показників рентабельності. Підприємство вважається рентабельним, якщо доходи, які були отримані за певний період покривають витрати підприємства за цей період та забезпечують прибуток, який вважається достатнім для повного функціонування підприємства. [1]

Рентабельність основної діяльності дає можливість визначити скільки копійок прибутку формує 1 гривню витрат виробничої собівартості. Основними завданнями аналізу рентабельності основної діяльності, на нашу думку, є дослідження того наскільки ефективною була основна діяльність за звітний період та дослідження змін рентабельності впродовж визначеного періоду.

Отже, можемо зробити висновки, що для ефективного функціонування підприємства необхідно постійно проводити аналіз фінансових результатів та рентабельності основної діяльності підприємства та за вище виокремленими завданнями таких досліджень.

Список використаних джерел

1. Глушко А., Грачова А. Методичні засади аналізу фінансових результатів діяльності підприємства. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. 2019. № 6. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7106> (дата звернення 08.11.2022)

2. Дзендзель С. Завдання аналізу фінансових результатів. *Матеріали VII Всеукраїнська студентська науково-технічна конференція «Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання»*: зб. тез доп. всеукр. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 24-25 квітня. 2014 р. Тернопіль, 2014. С. 47.

3. Єгорова О. В., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник Ю. М. Економічний аналіз: навч. посіб. Полтава : РВВД ПДАА, 2018. 290 с. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1260>.

4. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посібник 3-тє вид., випр. і доп. Київ : Знання, 2007. 668 с.

5. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз: підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 566 с.

ЛІКВІДНІСТЬ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ В СИСТЕМІ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ

Ряса В., здобувач вищої освіти ОС Магістр
Стонт О., здобувач вищої освіти ОС Магістр
Котенко З., здобувач вищої освіти ОС Магістр
Полтавський державний аграрний університет
Науковий керівник: Лега О. В., к.е.н., доцент

Зупинка діяльності, втрата активів, переміщення працівників, порушення налагоджених логістичних зв'язків, ускладнення або неможливість здійснити розрахунки з контрагентами – далеко не повний перелік викликів, яким доводиться протистояти бізнесу в Україні під час повномасштабного воєнного вторгнення. Усі ці проблеми можуть призвести не лише до тимчасової втрати платоспроможності але й до банкрутства підприємства [1].

Насамперед керівник повинен оцінити стан свого підприємства – провести інвентаризацію та аналіз фінансово-господарської діяльності.

Інвентаризація підприємства проводиться на підставі наказу Міністерства фінансів з використанням типових форм документів. Після проведення інвентаризації складається протокол інвентаризаційної комісії, де відображаються всі наявні активи підприємства, розмір дебіторської та кредиторської заборгованості.

У результаті проведеного аналізу можна говорити про те, чи наявні у підприємства ознаки критичної неплатоспроможності, що відповідають фінансовому стану потенційного банкрутства [2].

На нашу думку, одними з основних показників аналізу фінансового стану є оцінка ліквідності та платоспроможності.

Ліквідність характеризує здатність суб'єкта господарювання розрахуватися за поточними зобов'язаннями і забезпеченнями шляхом перетворення активів у гроші. Платоспроможність означає можливість підприємства погашати наявними у нього грошовими коштами поточні зобов'язання негайно, за першою вимогою кредиторів [3].

Використовуючи теоретичне підґрунтя економічних понять ліквідності та платоспроможності проведемо їх дослідження на прикладі ПрАТ «Фірма «Полтавпиво».

Аналіз ліквідності балансу ПрАТ «Фірма «Полтавпиво» полягає в порівнянні наявності коштів, наведених в активі та згрупованих за ступенем зниження їх ліквідності, із зобов'язаннями, які об'єднані за термінами їх погашення (в порядку зростання термінів сплати), що дає можливість проаналізувати ліквідність балансу ПрАТ «Фірма «Полтавпиво» за 2019–2020 рр. (табл. 1, табл. 2).

Баланс підприємства, на думку багатьох вчених, вважається абсолютно ліквідним, якщо:

$$A1 \geq P1,$$

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

$$A2 \geq P2,$$

$$A3 \geq P3,$$

тобто актив відповідної ліквідності повинен покривати пасив відповідної терміновості.

Отже, проведений аналіз ліквідності балансу ПрАТ «Фірма «Полтавпиво» за 2019–2020 рр. вказує, що протягом досліджуваного періоду відбувались постійні зміни в структурі ліквідності балансу підприємства, але це не ускладнювало розрахунки з погашення зобов'язань з різним ступенем терміновості їх погашення.

Таблиця 1

**Динаміка та структура активів для визначення ліквідності
ПрАТ «Фірма «Полтавпиво» за 2019 - 2020 рр. (станом на кінець року)***

Види активів за рівнем ліквідності	2019 р.	2020 р.	Види пасивів за терміном оплати	2019 р.	2020 р.
1. Високоліквідні активи	37423	54493	1. Найбільш строкові зобов'язання	26435	20601
2. Середньоліквідні активи	37311	40675	2. Короткострокові зобов'язання	18393	7565
3. Низьколіквідні активи	44504	36281	3. Довгострокові зобов'язання	914	20987
4. Важколіквідні, або активи, що важко реалізуються	72005	182602	4. Постійні пасиви	137114	257301
Разом	191243	314051	Разом	182856	306454

*розраховано на підставі [3, 4]

Таблиця 2

**Оцінка ліквідності балансу
ПрАТ «Фірма «Полтавпиво» за 2019 - 2020 рр. тис. грн**

Умовні позначення	Надлишок (+) або нестача (-) платіжних засобів	Роки	
		2019	2020
A1-П1	Високоліквідних активів	+10988	+33892
A2-П2	Середньоліквідних активів	+18918	+33110
A3-П3	Низьколіквідних активів	+43590	+15294
	Разом	+65109	+74699

*розраховано на підставі [3, 4]

Потрібно відмітити, що ПрАТ «Фірма «Полтавпиво» протягом 2019–2020 рр. є абсолютно ліквідним, тобто спроможним вчасно погасити термінові зобов'язання.

Поряд з абсолютними показниками, за допомогою яких проводиться аналіз ліквідності балансу, слід розрахувати і проаналізувати такі відносні показники, як коефіцієнти абсолютної, швидкої, поточної ліквідності. Показники оцінки ліквідності та платоспроможності ПрАТ «Фірма «Полтавпиво» за 2019 – 2020 рр. проаналізовано у таблиці 3.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Проаналізовані коефіцієнти ліквідності та платоспроможності досліджуваного підприємства показали, що вони є вище нормативного, а отже ПрАТ «Фірма «Полтавпиво» є ліквідним та платоспроможним, і, використавши наявні грошові кошти, дебіторську заборгованість та оборотні активи може погасити поточні зобов'язання. Їх динаміка по ПрАТ «Фірма «Полтавпиво» протягом 2019–2020 рр. представлена на рисунку 1.

Таблиця 3

**Показники оцінки ліквідності та платоспроможності
ПрАТ «Фірма «Полтавпиво» за 2019 – 2020 рр.***

Показники	Нормативне значення	2019	2020	Відхилення (+;-) 2020 р. до 2019 р.
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	0,703	1,524	+0,820
Проміжний коефіцієнт покриття	>0,7	1,404	2,661	+1,257
Загальний коефіцієнт покриття	≥1,5	2,242	3,677	+1,436

*розраховано на підставі [3, 4]

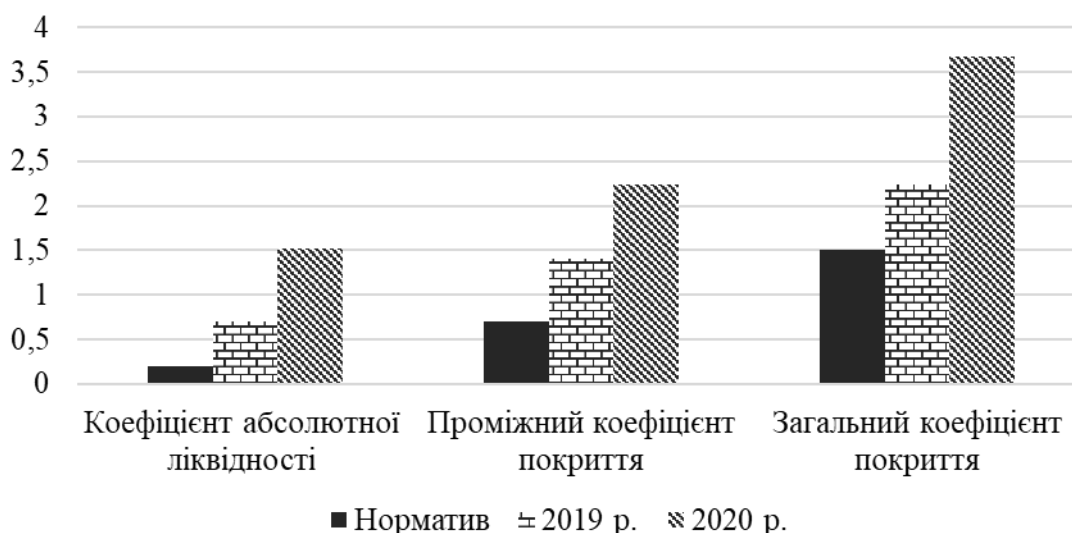

Рисунок 3 – Динаміка показників ліквідності та платоспроможності
ПрАТ «Фірма «Полтавпиво» протягом 2019–2020 рр., пунктів*

*розраховано на підставі [3, 4]

Ілюстративне відображення динаміки показників ліквідності та платоспроможності дає змогу зробити висновок, що їх значення є вище нормативного та має тенденцію до зростання. Отже, протягом 2019 – 2020 рр. ПрАТ «Фірма «Полтавпиво» є ліквідним та платоспроможним.

Підсумки діяльності суб'єктів господарювання за 2022 рік матимуть як негативні, так і позитивні тенденції. Наразі, не можна спрогнозувати фінансовий стан без узагальнення облікових даних та формування фінансової звітності. Та все ж, при виникненні заборгованості контрагента, «кредитор» має кілька варіантів повернення боргу: звернутися до суду з позовом до боржника;

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

ініціювати перед судом питання про відкриття справи про банкрутство боржника.

Список використаних джерел

1. Коломієць В. Борги під час війни. Як бізнесу відновити платоспроможність або ефективно збанкрутувати. URL: <https://forbes.ua/company/borgi-pid-chas-viyni-yak-z-biznesu-vidnoviti-platospromozhnist-abo-efektivno-zbankrutuvati-05102022-8788> (дата звернення 28.10.2022).

2. Гончарук А. Банкрутство в умовах воєнного стану. Що робити з бізнесом, який зупинив свою роботу? URL: <https://juscutum.com/tpost/5a13ixaly1-bankrutstvo-v-umovah-vonnogo-stanu-scho> (дата звернення 28.10.2022).

3. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Полтава : ПДАА, 2016. 430 с.

4. Офіційний сайт ПрАТ «Фірма «Полтавпиво». URL: <https://www.poltavpivo.com> (дата звернення 28.10.2022).

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОГО І ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ

Шевченко В. М.,

здобувач вищої освіти ОС Бакалавр

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Тютюнник Ю. М., к.е.н, доцент

Оскільки ринкове середовище в Україні розвивається, роль фінансового аналізу неминуче зростатиме для підтримки фінансових норм, що стосуються ефективності суб'єктів господарювання та учасників ринку цінних паперів, зокрема емітентів, інвесторів, інвестиційних посередників та фондових бірж. Відповідно до цілей аналізу, його предметом є розробка об'єкта дослідження та, після встановлення притаманних йому причинно-наслідкових зв'язків, можливих варіантів управлінських рішень щодо вдосконалення власної тактики та стратегії з метою досягнення певного позитивного результату. Водночас, для зменшення невизначеності та впливу суб'єктивних факторів, підвищення якості управління та інвестування необхідна достовірна інформація про сфери використання коштів та надійність емітентів цінних паперів, потенційних позичальників, партнерів тощо.

Інформаційне забезпечення фінансового аналізу – це система даних, що дозволяє вивчати справжню природу об'єкта управління для вимірювання впливу факторів, що його визначають, та визначення можливостей управлінських дій.

Найважливішим джерелом інформації про фінансові та фінансові результати компанії є її фінансова звітність. Це перший і найважливіший офіційний документ, який використовується для оцінки вартості бізнесу. Якісна та добре продумана комунікація надає набагато більше інформації, ніж просто числові дані в кінцевому підсумку. Вона створює дані, які можуть підвищити довіру управлінських рішень для розробки моделі беззбиткової діяльності підприємства та аналізу різних сценаріїв розвитку подій у секторі економіки. Система фінансової звітності призначена для визначення ключових показників ефективності, які дозволять їй ідентифікувати, запобігати певним проблемам та створювати в майбутньому базу даних для визначення тенденцій розвитку бізнесу. Зміст, глибина та всебічність аналізу, які впливають на стан об'єкта дослідження, значною мірою визначається станом інформаційного забезпечення [1].

У міжнародній та національній практиці фінансова звітність базується на принципах [2]:

- відкритості інформації;
- зрозумілості фінансової звітності особам, які приймають ділові рішення на її підставі;
- корисності, значущості та вірогідності;

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

- точності й коректності, що дає можливість адекватно інтерпретувати фінансову звітність.

Фінансова звітність компаній має кілька переваг [3]:

- єдині державні вимоги до форм звітності всіх суб'єктів господарювання за формою власності дозволяють використовувати уніфіковані методи розрахунку показників і надають можливість порівнювати дані;

- відкритість (фінансова звітність не є комерційною таємницею) сприяє тому, що внутрішні та зовнішні сторони використовують інформацію для оцінки компаній;

- зобов'язання підприємств зберігати документацію не передбачає додаткових витрат на аналіз будь-якими зацікавленими сторонами.

Крім фінансової звітності за встановленою моделлю, до інформаційних джерел необхідно включити також обов'язковий перелік внутрішніх звітів про управління та планування для аналізу фінансового стану компанії; інформацію про інвестиційні, фінансові програми та проекти; агрегатні та дискретні рахунки; певні розрахунки і калькуляції.

Звітність, яка є продуктом управлінського обліку, складається окремо на кожному підприємстві. Склад показників, що використовуються в управлінському обліку, регулярність їх розрахунку та подання визначаються конкретними задачами фінансового менеджменту певного підприємства. Результати управлінського обліку використовуються для моніторингу поточної фінансової діяльності та оцінки її ефективності, формування фінансової стратегії та політики щодо окремих фінансових аспектів розвитку компанії. Ця інформація дозволяє визначити відхилення між фактично досягнутими значеннями фінансових показників, які вважаються однаковими. Публікації, видані внутрішньою бухгалтерією, містять більш детальну інформацію, ніж фінансова звітність, яка у свою чергу, дозволяє одержати додаткові аналітичні дані та надалі готувати обґрунтовані висновки, тим самим значно розширюючи межі дослідження та покращуючи якість фінансового аналізу [4].

Фінансовий аналіз за користувачами можна поділити на внутрішній і зовнішній, з різницею в тому, хто його проводить і з якою метою.

Основним змістом зовнішнього аналізу є надання інформації багатьом користувачам про прибутковість, платоспроможність, фінансову незалежність, ефективність бізнесу, стабільність ринку компанії. Тест на ймовірність банкрутства та методологія кредитного рейтингу також ґрунтуються на інформації, отриманій із зовнішнього аналізу. Оскільки наведений вище аналіз базується на обмеженій інформації про діяльність компанії, він не дозволяє визначити всі причини успіху чи невдачі компанії.

У свою чергу, внутрішній аналіз використовує всю достовірну інформацію, а тому більш глибоко вивчає причини та наслідки фінансової звітності. Метою внутрішнього фінансового аналізу є забезпечення запланованого надходження грошових коштів та надання власного і позикового капіталу для створення умов нормальної роботи підприємства з метою

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

максимізації прибутковості та усунення ризику банкрутства. Результати внутрішнього фінансового аналізу надаються керівництву компанії. Основним змістом цього аналізу є факторний аналіз прибутку, собівартості продукції за видами продукції та за видами витрат, пошук точки беззбитковості (критичного обсягу виробництва), фінансовий аналіз інвестиційних проєктів. Внутрішній фінансовий аналіз розглядає ширші питання у контексті глибшої інформації про діяльність компанії. Важливе місце серед джерел інформації займають дані внутрішнього (управлінського) обліку.

Сьогодні підприємства обирають тип організації управлінського обліку виключно виходячи зі специфіки своєї діяльності, структури та розміру підприємства, нормативних вимог. Проведення аналізу фінансового стану своєї діяльності є внутрішньою справою компанії. Кожна компанія самостійно відповідає за те, коли та як вона виконує та проводить свій фінансовий аналіз. Проте, надалі все частіше виникає необхідність в постійному, а не єдинократовому контролі за фінансовим станом підприємства [5].

Тому, щоб покращити фінансові показники компанії, необхідно покращити інформаційне забезпечення шляхом впровадження нової політики комунікації, підвищення якості фінансової звітності для розширення її аналітичних можливостей.

Список використаних джерел

1. Варічева Р. Система обліку як складова інформаційного забезпечення економічного механізму виробничого управління: етапи розвитку, цілі та показники. *Економіст*. 2010. №6 . С. 61-64.
2. Оцінка фінансової звітності як основа прийняття фінансових рішень. URL: https://studopedia.com.ua/1_169937_otsinka-finansovoi-zvitnosti-yak-osnova-priynnyattya-finansovih-rishen.html (дата звернення 16.11.2022).
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення 16.11.2022).
4. Інформаційне забезпечення фінансового управління. URL: https://pidru4niki.com/18670317/finansi/informatsiyne_zabezpechennya_finansovogo_upravlinnya (дата звернення 16.11.2022).
5. Малій О.Г. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності в Україні. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки*. 2018. Випуск 193. С. 247-256.

**ДИНАМІКА ПОКАЗНИКІВ СТАНУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ**

Ярошенко А. О., здобувач вищої освіти ОС Магістр,
Дейнека О. М., здобувач вищої освіти ОС Магістр
Полтавський державний аграрний університет
Науковий керівник: Лега О. В., к.е.н., доцент

Забезпеченість сільгоспвиробників надійними сільськогосподарськими машинами є можливістю застосовувати сучасні агротехнології, отримувати високі врожаї, що, зрештою, позитивно відіб'ється на рівні забезпечення продовольчої безпеки країни. Але ситуація, що складається на зараз є необнадійливою.

На сьогодні, діяльність у сфері сільського господарства позбавлена інвестиційних можливостей через послаблення інноваційно-інвестиційних процесів, тому оновлення основних засобів є неефективним. Фактори, які спричиняють таку ситуацію різні. По-перше, підприємства обмежені у власних інвестиційних коштах, по-друге, недостатньо їх спрямовують в інвестування саме основних засобів, по-третє, відсутність з боку держави регулювання інвестиційних процесів. Відмітимо, що така ситуація стосується не тільки сільського господарства, а і суб'єктів господарювання інших сфер діяльності [1].

Стан основних засобів характеризують через такі коефіцієнти: знос основних засобів; придатності; оновлення; вибуття основних засобів (табл. 1).

Таблиця 1

Показники руху основних засобів у сільському господарстві України*

Показники	Роки				Відхилення 2020 р. до 2017 р.	
	2017	2018	2019	2020	+/-	%
<i>Вихідні дані, тис. грн</i>						
1. Вартість основних засобів на початок року	274963347	338100167	404162557	480167024	+205203677	+74,6
2. Надійшло основних засобів за рік	76946359	90128072	82721789	73707995	-3238364	-4,2
3. Вибуло основних засобів за рік	16607235	28702239	23529895	21455416	+4848181	+29,2
4. Вартість основних засобів на кінець року	335302471	399526000	9574185859	540463188	+205160717	+61,2
<i>Показники руху основних засобів</i>						
5. Коефіцієнт надходження основних засобів	0,229	0,226	0,009	0,136	-0,093	x
6. Коефіцієнт вибуття основних засобів	0,06	0,085	0,058	0,045	-0,015	x

* розраховано на підставі [2]

«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)

Отже, дані табл. 1 свідчать, що коефіцієнт надходження основних засобів зменшився за досліджуваний період на 0,093 пункти (9,3 %), що є негативною динамікою для підприємства, адже позитивною тенденцією є постійне оновлення основних засобів на підприємстві. Коефіцієнт вибуття основних засобів знизився на 0,015 пункти, що показує, яка частина основних засобів вибула на підприємстві. Позитивною динамікою є перевищення коефіцієнту надходження основних засобів над коефіцієнтом вибуття основних засобів (за винятком 2019 р.). Це свідчить що протягом років основні засоби оновлялися інтенсивніше порівняно з їх вибуттям.

Для визначення ступеня придатності основних засобів, розглянемо у табл. 2 коефіцієнти зносу та придатності основних засобів у сільському господарстві.

Таблиця 2

Показники стану основних засобів у сільському господарстві України*

Вихідні дані	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.
<i>Коефіцієнт зносу</i>					
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	0,373	0,354	0,351	0,383	0,402
Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	0,369	0,508	0,517	0,380	0,399
Лісове господарство та лісозаготівлі	0,502	0,640	0,580	0,564	0,599
<i>Коефіцієнт придатності</i>					
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	0,627	0,646	0,649	0,617	0,598
Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	0,631	0,492	0,483	0,62	0,601
Лісове господарство та лісозаготівлі	0,498	0,360	0,420	0,436	0,401

* узагальнено на підставі [2]

Отже, аналізуючи дані таблиці можемо сказати, що ступінь зносу основних засобів з кожним роком збільшувався. Коефіцієнт вказує на рівень фізичного та морального зносу основних засобів. У галузі сільське господарство лісове та рибне господарство коефіцієнт протягом років збільшувався це є негативною динамікою. Це негативно впливає на інтенсифікацію процесів оновлення необоротних виробничих активів, знижуючи конкурентоспроможність підприємства. В сільському господарстві, мисливстві та наданні пов'язаних із ними послуг зростає коефіцієнт зносу в динаміці і сягнув 0,399. В лісовому господарстві та лісозаготівлі зношувальність основних засобів становила у 2020 р. 0,599, що зростає протягом років. Коефіцієнт придатності основних засобів є взаємозамінним із коефіцієнтом зносу основних засобів. Чим вищий коефіцієнт придатності і менший коефіцієнт зношення, тим кращі умови має підприємство для більш раціонального використання основних засобів. Коефіцієнт придатності

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

основних засобів позитивно оцінюється при його максимальному значенні й зростанні у динаміці. Негативна динаміка спостерігається у сільському, лісовому та рибному господарстві, адже показник протягом років підвищується.

На нашу думку, резерви підвищення ефективності використання основних засобів можна узагальнити в три групи. До першої групи можна віднести екстенсивне використання (пришвидшення введення в експлуатацію, скорочення та/або ліквідація простоїв, скорочення термінів ремонту, ; оптимізація завантаження тощо. Другу групу можна пов'язати з поліпшенням інтенсивного використання обладнання (встановлення оптимальних режимів роботи, підвищення рівня технологічності, механізації, виробничих, допоміжних, обслуговуючих процесів; підвищення кваліфікації робітників в частині освоєння передових методів тощо). До третьої класифікаційної групи належить оптимізації структури основних засобів за рахунок збільшення частки активної частини; здійснення інвестицій у придбання високопродуктивних машин, обладнання, устаткування, транспортних засобів, а також здійснювати вчасні заходи по їх оновленню; здачі в оренду або реалізації основних засобів, які в силу різних причин не використовуються, або взагалі є зайвими.

Список використаних джерел

1. Васюренко Л. В. Сучасний стан амортизаційної політики сільськогосподарських підприємств. *Облік, контроль та аналіз на підприємствах АПК: стан і перспективи розвитку: матеріали між нар. наук.-практ. Інтернет-конференції, 1-10 квітня 2013. Х: ХНАУ, 2013. С. 39 – 41.*
2. Державна служба статистики. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/cg.htm (дата звернення 11.10.2022).
3. Єгорова О. В., Дорогань-Писаренко Л. О., Литвин О. Ю. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів аграрного профілю. Полтава : РВВД ПДАА, 2016. 306 с.

Секція 4.

Проблемні питання розвитку фінансово-кредитних систем, банківської справи, страхування та оподаткування суб'єктів господарювання

**РОЗВИТОК ПРОЄКТНОГО ФІНАНСУВАННЯ:
ДОСВІД РОЗВИНУТИХ КРАЇН**

Боднар О.А., канд. екон. наук

Кугляр А.А.,

здобувач вищої освіти ОС Магістр

Миколаївський національний аграрний університет

Бурхливий розвиток міжнародних зв'язків та світових фінансових ринків, запровадження міжнародних інституцій, підвищення загального рівня капіталізації та розвитку важливих галузей економіки спричинили активний розвиток проєктного фінансування. Проєктне фінансування виступає цілісною системою у фінансуванні інвестиційних проєктів [5]. Вивчення досвіду розвинутих країн є вкрай необхідним для сучасної України.

Великого масштабу проєктне фінансування набуває в таких галузях як енергетика, видобуток корисних копалин, транспортна інфраструктура та телекомунікації. Зазвичай таке фінансування відбувається в проєктах, які характеризуються високим рівнем технологічного і економічного ризику.

Сполучені Штати мають найбільшу та найбільш технологічно розвинену економіку у світі, де окремі особи та компанії приймають більшість рішень, а державні клієнти купують необхідні їм товари та послуги переважно на приватному ринку. Проєктне фінансування в США можуть надавати як великі американські банки, так і міжнародні фінансові установи.

В 1930 році, у штаті Техас відбулась перша проєктна угода щодо фінансування нафтовидобувної компанії. Використовуючи основи проєктного фінансування було побудовано перше метро в Лондоні, а також тунель під Ла-Маншем (загальна вартість проєкту склала 7 мільярдів фунтів.). Протягом 1970-1990 рр. великими темпами проєктне фінансування розвивалось в галузі електроенергетики та суспільної інфраструктури [1].

У 2021 році позики на проєктне фінансування в Америці склали 95,9 мільярда доларів США від 377 транзакцій, що означає зростання на 4% з 2020 року. Цього ж року Саудівська Аравія стала найзайнятішим ринком в регіоні ЕМЕА (Europe, the Middle East and Africa) з 33,5 мільярдів доларів США від 11 транзакцій, головним чином завдяки трьом найбільшим угодам у регіоні, а саме Eig Pearl Holdings SARL, Sadara Chemical і Jazan Refinery. Позики на проєктне фінансування Азіатсько-Тихоокеанського регіону та Японії у 2020 році склали 63,63 мільярда доларів США, що на 29% менше, ніж у 2019 році [2].

Найбільшим проєктом у США, реалізованим на основі проєктного фінансування, є будівництво аеропорту Chicago South Suburban Airport вартістю 14 мільярдів доларів. Це третій аеропорт міста, який обслуговує пасажирські, транспортні та бізнес-рейси. Ще один проєкт – будівництво комплексу з видобутку зрідженого природного газу в Техасі (SPV Cheniere Corpus Christi Holdings, LLC). Розробкою проєкту займалася компанія Cheniere Energy, яка інвестувала 4 мільярди доларів. В угоді брав участь 31 банк, який у травні 2015

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

року надав 8,4 мільярда доларів на будівництво перших двох черг проекту. Згодом було виділено ще 3 мільярди доларів на будівництво третьої ланки.

Також варто відзначити будівництво комплексу з експорту зрідженого природного газу в Луїзіані (SPV Lake Charles LNG Export Company, LLC). Проект виконує компанія Energy Transfer Partners, яка інвестувала 2,8 мільярда доларів. Проект стартував у 2011 році, а обсяг боргового фінансування досяг \$8,1 млрд. Будівництво двох ядерних реакторів потужністю 1117 мегават в Південній Кароліні оцінили в \$9,8 млрд, включаючи позикові кошти (V.C. Summer Nuclear Station). Спонсорами проекту є South Carolina Electric & Gas і Santee Cooper. Вперше про проект було заявлено в 2009 році, але ліцензію на будівництво двох нових енергоблоків АЕС з реакторами АП-1000 видали лише в 2012 році. Через технічні та фінансові труднощі проект було зупинено [3].

Інвестиційна група ESFC, яка розташована в Іспанії, займається фінансуванням з мінімальним внеском ініціатора проекту для будь-яких галузей: енергетика, видобуток корисних копалин, хімічні відходи, промисловість, сільське господарство, машинобудування, інфраструктура, логістика, нерухомість, туризм тощо. Вони пропонують фінансування: від 50 мільйонів євро і більше. Термін кредиту: від 10 до 20 років. Для розгляду заявки, надається нам короткий опис інвестиційного проекту, заповнюється форма та надсилається компанії на електронну пошту.

Європейські компанії започаткували проектне фінансування в 1970-х роках, коли почали широкомасштабну розробку нафтових запасів у Північному морі. Під час «нафтового буму» ціни на нафту та інші енергоносії різко зросли в кілька разів. Однак через високу вартість будівництва такі проекти були складними навіть для великих компаній, що викликало необхідність залучення зовнішнього фінансування. Тому банки стали активними учасниками цих операцій, надаючи кошти, необхідні для розробки нафтових родовищ, у вигляді довгострокових кредитів під заставу запасів нафти.

Історія виникнення та розвитку проектного фінансування у Великобританії характеризується двома особливостями. По-перше, проектне фінансування в країні пройшло весь шлях розвитку до нинішнього стану вдвічі швидше, ніж більшість країн, а саме за 15 років. По-друге, поштовхом для появи проектного фінансування у Великій Британії стали концесії, куди почали активно інвестувати інвестиційні компанії. Особливо активно інструменти проектного фінансування використовувалися при будівництві лікарень, яких всього за 15 років британські компанії побудували більше півсотні. Тривалий час не існувало офіційної статистики, яка б характеризувала світовий ринок проектного фінансування за його обсягом і структурою. Ситуація змінилася в 1996 році, коли Project & Trade Finance створила власну базу даних транзакцій у сфері проектного фінансування в різних регіонах світу. За даними газети, в 1996 році було укладено 897 угод з фінансування інвестиційних проектів на умовах ПФ на загальну суму 223,9 млрд доларів. При цьому середня вартість проекту склала \$249,6 млн.

Серед фінансових спонсорів-лідерів світового масштабу варто відзначити такі компанії, як Cheniere Energy (США, енергетика), Kinder Morgan (Канада,

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

енергетика), Masquarie (Австралія, фінансово-промислова група), Arclight Capital Partners (США, енергетика), Delta Air. Lines (США, авіап перевезення), а також Clifford Chance (Великобританія), Linklaters (Великобританія), Norton Rose Fulbright (Великобританія), Allen & Overly (Великобританія) та ін.

Незважаючи на складні умови, яких зазнали фінансові ринки в усьому світі через заходи, вжиті для подолання наслідків пандемії COVID-19, у 2020 році турецький ринок заклав численні транзакції проєктного фінансування. Енергетика, транспорт, інфраструктура та технології (особливо фінтех) були секторами, які привернув значну увагу щодо фінансування проєктів на турецькому ринку. Нижче наведено деякі з найбільш значних проєктів фінансування, які тривають або були закриті в останні роки в Туреччині:

- \$4,5 млрд фінансування та \$1,6 млрд додаткового фінансування Третій Босфорський міст і Північна Мармара.
- 125 мільйонів євро фінансування Третього аеропорту Стамбула.
- 1,2 мільярда доларів США фінансування проєкту дорожньої інфраструктури для тунель, що з'єднує Азію з Європою, а саме Avrasya Tüneli.
- İC İctaş. Розширення підземного сховища природного газу Tuz Gölü (озеро Туз) на суму 1,2 мільярда доларів.
- Фінансування JP Morgan 1,1 мільярда доларів США вітрової електростанції потужністю 1000 МВт. Зона ресурсів відновлюваної енергії (УЕКА) [4].

Незважаючи на те, що важко передбачити, як відреагують ринки, особливо з огляду на занепокоєння щодо політичних подій, попит на інфраструктурні проєкти дуже високий, а фінансування масштабних проєктів зростає. Структурування проєктного фінансування, яке включає кілька джерел фінансування, з кожним роком стає все складнішим.

Таким чином, проєктне фінансування, незважаючи на динамічні зміни, залишається однією із пріоритетних форм реалізації фінансово-кредитних відносин учасників фінансування інфраструктурних проєктів в усьому світі, і немає жодних підстав вважати, що це припиниться найближчим часом.

Список використаних джерел

1. Лапко О.О. Проєктне фінансування як інноваційний механізм реалізації інвестиційних проєктів. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Економіка. 2017. Вип. №4 (32).
2. Global Project Finance Review. FULL YEAR 2021. URL: <https://www.ijglobal.com/uploads/IJGlobal%20League%20Tables%20Full%20Year%202021.pdf>
3. Project finance in the USA. EFSC Investment Group. URL: <https://esfccompany.com/en/articles/project-finance/project-finance-in-the-usa/> (дата звернення: 26.10.22).
4. International Comparative Legal Guide, Project Finance 2021 – TURKEY. URL: <https://www.academia.edu> (Дата звернення: 26.10.22).
5. Сіренко Н.М. Проєктне фінансування: курс лекцій / Н.М. Сіренко, О.А. Боднар. – Миколаїв : МНАУ, 2018. 106 с.

ТЕХНОЛОГІЇ ПРОСУВАННЯ СТРАХОВИХ ПРОДУКТІВ У СТРАХОВОМУ МАРКЕТИНГУ

Ведмідь М. О.,

здобувач вищої освіти ОС Магістр

Зоря С. П.,

к.е.н., доцент

Полтавський державний аграрний університет

За стрімкого розвитку страхового ринку в Україні, зростання попиту на страхові продукти, підвищення зацікавленості населення у страхування надзвичайно актуально правильно застосовувати технології просування та розширювати маркетингову політику страховими компаніями, котрі бажають у подальшому лише збільшувати свою часту на ринку та розширювати страховий портфель.

В останні роки формувалася основа для розвитку страхової діяльності завдяки правовому підґрунтуванню у вигляді Закону України «Про страхування». Згідно з даним законом страхування в Україні є: «...видом цивільно-правових відносин відносно захисту майнових інтересів фізичних осіб та юридичних осіб у випадку настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування чи чинним законодавством, за кошти грошових фондів, які формуються шляхом сплати фізичними особами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів» [1].

У свою чергу, страховий маркетинг - це окремий вид маркетингової діяльності з власними завданнями, функціями, принципами, метою. Особливістю страхового маркетингу є різноманітність страхових продуктів, а отже кожен їх тип має певне цільове призначення на ринку і потребує особливого підходу до обрання найефективніших управлінських рішень з розробкою потрібної для реалізації продукту стратегії.

Якщо розглядати страхування з позиції маркетингу, можна визначити дві головні проблеми реалізації страхових продуктів: їх нематеріальність та пасивний попит. Відсутність матеріальності страхових продуктів спричиняє проблеми як покупців, так і продавців, що можна пояснити труднощами в оцінці послуги до її придбання (інколи і після). Страхувальникам важко усвідомлювати користь від страхування у разі не настання страхового випадку під час дії договору страхування.

Серед сучасних проблем розвитку страхового маркетингу в Україні можна виділити наявність слабкої теоретико-методологічної бази, що має своє вираження у відсутності обґрунтування наукового визначення відносно самого поняття «страхової маркетингової діяльності».

Основним принципом системи збуту страховика є максимальне задоволення потреб споживача і, як наслідок, забезпечення високого рівня збуту страхових послуг. Продаж страхових послуг – це послідовність операцій

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

за наступних етапів: підготовка (сегментування ринку, визначення потенційних клієнтів, попиту і потреб, тощо), продаж страхових послуг, обслуговування після продажу (консультації інформаційного та юридичного характеру щодо договору страхування, оцінка збитку, регулювання страхових випадків).

На сьогодні найкращім методом страхового маркетингу є страхова реклама. Це пояснюється врахуванням інтересів різних груп страхувальників, особливості запитів громадян, умови їх життя, тощо. Метою реклами є всебічне сприяння укладенню нових і поновлення договорів страхування, що були раніше укладені.

Основним завданням маркетингу страхових послуг є залучення більшої кількості клієнтів при менших витратах. Каналами просування страхових продуктів можна умовно поділити на дві категорії: онлайн та офлайн канали. В свою чергу, до офлайн каналів належать бігборди, сітілайти, друковані ЗМІ, телебачення, радіо, спонсорство, а відповідно до онлайн – SEO, контекстна та таргетована реклама, SMM-просування, піар в онлайн-ЗМІ, крауд-маркетинг та email-маркетинг [2].

У цілому, оптимальним рішенням є залучення як першого, так і другого каналів через обрання зручних інструментів просування. Однак враховуючи сучасні тенденції та зростання рівня страхової культури серед нового покоління – найкращим варіантом буде просування саме через онлайн методи.

До переваг онлайн каналу просування страхових послуг можна віднести: швидкість отримання будь якої інформації в будь який час, зниження рівня впливу на споживача та збереження конфіденційності, оригінальність просування послуг, використання особливих методів реклами.

У нас час, при наявному рівні розвитку інформаційних технологій зростає популярність залучення до маркетингу соціальних мереж. Серед них можна виділити рекламу у Facebook, Instagram, Twitter, LinkedIn, залучення ботів у Telegram, Viber, а також останнім часом набуває популярності створення акаунтів компаніями у TikTok і розповсюдження ненав'язливої реклами у коротких відеороликах.

Серед видів онлайн реклами у соціальних мережах найкращим варіантом є таргетована реклама. Це пояснюється можливістю соціальних мереж, таких як Instagram та Facebook автоматично підбирати аудиторію, яка схожою на клієнтів (вашої) страхової компанії. У цілому, алгоритми соціальних мереж добре справляються з поширенням реклами серед потенційних клієнтів та залучають до оформлення страхового договору певну кількість користувачів, що бачили рекламу. Найбільш вдало з усіх соціальних мереж таргетована реклама працює у Facebook, що можна пояснити відповідністю аудиторії: у даній соціальній мережі активним користувачем є найактивніша група страхувальників.

Такі тенденції підштовхують страховиків до активного використання даних важелів та інструментів у власній маркетинговій діяльності, що надає

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

можливість безпосередньої, зручної та мало затратної взаємодії з покупцями страхових продуктів з ціллю покращення іміджу компанії.

Серед страховиків в Україні, що представляють свої компанії у декількох соціальних мережах та активно використовують онлайн маркетинг (особливо у розрізі реклами в соціальних мережах) справедливими лідерами є страхові компанії «Оранта» та «Провідна».

Отже, просування страхових компаній як з застосуванням онлайн так і офлайн каналів є складним та у багатьох аспектах специфічним процесом. Через специфічність саме страхування у страховому маркетингу не працюють деякі рекламні формати, що засовуються для звичних продуктів. Важливо обрати специфічну стратегію, яка залучить максимальну кількість нових клієнтів та збереже наявних при низьких фінансових затратах. До основних переваг використання саме онлайн стратегії маркетингу страховими компаніями можна віднести інтерактивність, інформативність, скорочення витрат страховиків, залучення широкого кола клієнтів, що є платоспроможними – це говорить про перспективи використання онлайн каналів маркетингу в страховій діяльності в умовах сучасності. Використання відносно нової для Українського страхового ринку стратегії залучення інтернет ресурсів та соціальних мереж є перспективною можливістю просування страхової справи як сьогодні так і у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Закон України Про Страхування. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 15.11.2022)
2. Просування страхових послуг. Wezom. URL: <https://wezom.com.ua/ua/blog/prodvizhenie-strahovyh-uslug> (дата звернення 15.11.2022)

**ДИДЖИТАЛІЗОВАНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ**

Дроботя Я. А.,

к.е.н., доцент

Полтавський державний аграрний університет

Пономарьова М. С.,

к.е.н., доцент

Державний біотехнологічний університет

Диджиталізація на сьогодні проникла у всі сфери сучасного життя, не виключенням є і банківська сфера, яка завжди йде в ногу з часом та відповідає потребам ринку. Нині диджиталізація це вже тренд, і тренд сьогодення, а не майбутнього.

Так, зокрема, в Україні на рівні держави запровадили проект «Держава в смартфоні», в який включено проекти охорони здоров'я, ведення документообігу в державі, освіти, електронної демократії, страхування та проекти банківської сфери [1].

Україна вже має і напрацювання законодавчої бази відносно диджиталізації: Закони України «Про електронні документи та електронний документообіг», «Про електронний цифровий підпис», «Про електронну комерцію», «Про доступ до публічної інформації», «Про електронні довірчі послуги», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», «Про адміністративні послуги», «Про публічні електронні закупівлі», «Про електронні комунікації» [1, 4].

Кожен новий проект та напрямок у сфері диджиталізації призводить до змін у вже наявному законодавстві, а подекуди до прийняття нових нормативно-правових актів.

Сам процес диджиталізації являє собою переведення і користування інформацією в цифровій формі. Отже, диджиталізація в банківській сфері – це процес оцифрування банківських даних та процесів.

Процес диджиталізації в межах банківської системи України охопив наступні рівні:

- рівень Національного банку України;
- рівень платіжних систем;
- рівень комерційних банків.

Диджиталізація на рівні Національного банку України починається із найпростішого - формування офіційного сайту Національного банку України. Однак, формування сучасного цифрового сайту це лише «обличчя» диджиталізації Національного банку.

Далі слід відзначити, що диджиталізація в межах центрального банку це:

- цифрова взаємодія центрального банку з комерційними банками;
- цифрова взаємодія з платіжними системами;
- розробка та функціонування національної платіжної системи «Простір»;

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

- навчальні і просвітницькі проекти для широких верств населення [2, 6].

Національний банк України активно займається просвітницькою діяльністю серед населення, реалізуючи проекти з цифрової та фінансової грамотності. Так, зокрема слід відзначити проект центр фінансової грамотності «Талан», всеукраїнську інформаційну компанію споживачів фінансових послуг «Знай свої права», інформаційну компанію з популяризації безготівкових розрахунків «Cashlass», всеукраїнську компанію з безпеки готівкових розрахунків, інформаційну компанію з протидії платіжному шахрайству, постійні вебінари з фінансової грамотності, диджиталізації, кібербезпеки та захисту персональних даних. Національний банк України також публікує наукові матеріали в рамках щоквартального науково-практичного журналу Вісник НБУ [6].

Центральний банк також активно співпрацює з асоціацією ЕМА з приводу створення спільних проектів з фінансової, цифрової грамотності. Зокрема, варто відзначити підтримку НБУ гри «Здолай шахрая» від асоціації ЕМА, яка вчить нас безпеці проведення цифрових платежів в ігровій формі через подолання «монстрів шахраїв» та проведення навчальних вебінарів з залученням спікерів від даної асоціації [3, 6].

Заслуговує на увагу і спільний проект Міністерства цифрової трансформації України з Національним банком України та Ощадбанком - освітній серіал на платформі Дія. Цифрова освіта – «Дружні цифрові фінанси», який також розкриває аспекти диджиталізації в банківській сфері [1, 5, 6].

Хотілося б акцентувати і на віртуальному музеї Національного банку України та можливості взаємодії з центральним банком шляхом віртуальних екскурсій [6].

Окрім того НБУ має свою сторінку у фейсбук, де активно розповідає про політику та нові проекти центрального банку, про фінансову та цифрову грамотність, історію української гривні та центрального банку України тощо [6].

Отже, Національний банк України є сучасним, а траєкторія його руху включає диджиталізовані аспекти.

Список використаних джерел

1. Міністерство та комітет цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/ministry> (дата звернення 30.10.2022 р.).
2. Національна платіжна система Простір. URL: <https://prostir.gov.ua/> (дата звернення: 30.10.2022 р.).
3. Офіційний сайт Асоціації ЕМА. URL: <https://www.ema.com.ua/> (дата звернення: 30.10.2022 р.).
4. Офіційний сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 30.10.2022 р.).
5. Офіційний сайт Дія. Цифрова освіта. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/> (дата звернення: 30.10.2022 р.).
6. Офіційний сайт Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 30.10.2022 р.).

**МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ
БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ БАНКІВ УКРАЇНИ**

Жердецька Л.В.,

д.е.н., доцент

Одеський національний економічний університет

Гой В.К.,

здобувач вищої освіти ОС Магістр

Одеський національний економічний університет

В теорії та практиці бізнес модель вживається в широкому спектрі формальних та неформальних визначень, для передачі основних аспектів бізнесу, включаючи в себе такі важливі елементи бізнесу, як: мета бізнесу, продуктову лінійку бізнесу, стратегію бізнесу, інфраструктуру бізнесу, організаційну структуру підприємства, операційні процеси та також способи отримання прибутку. Бізнес-модель – це формальний або неформальний документ, інформаційна система, яка логічно описує, яким саме чином підприємство (організація) створює, поставляє клієнтам та придбає вартість – економічну, соціальну чи інші форми вартості [1]. Бізнес-модель - сукупність способів ведення бізнесу в компанії (її структуру, продукцію, способи доставки та обслуговування товарів, підвищення ринкової вартості), правил ведення цього бізнесу, що лежать в основі стратегії компанії, а також критеріїв визначення ділових показників [2]. У бізнес-модель компанії включаються всі ділові функції і всі функціональні взаємини всередині організації. Сюди входять і приватні структури - фінансова модель, організаційна модель, збуту продукції, клієнтська модель, виробнича модель, модель розповсюдження, модель постачання і т.д. У результаті виникають складні взаємозв'язки і взаємодії між цими моделями і навіть компонентами всередині них [1]. Також варто відмітити підхід Ю. Онищенко до визначення бізнес-моделі банку: «це концептуальний інструмент дослідження банку, що відображає логіку отримання прибутку через надання характеристики основних елементів бізнес-процесів, їх взаємовідносин, а також системи зв'язків із зовнішнім середовищем та дає змогу дати спрощене цілісне уявлення про банк» [3].

Загальна бізнес-модель банків визначається структурою фондування та дохідних активів на основі таких показників активів та пасивів.

1. Структура активів: частка міжбанківських кредитів у чистих активах; кредити юридичним особам та кредити фізичним особам у % до чистих активів; частка інвестицій у чистих активах.

2. Структура пасивів: кошти банків (у т.ч. НБУ) у % до пасивів; кошти юридичних осіб та кошти фізичних осіб у % до пасивів; запозичені кошти (боргові цінні папери, інші залучені кошти та субординований борг), у % до пасивів; частка капіталу в сумі пасивів.

Результати ідентифікації бізнес-моделей банків наведено на рис. 1.

«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)

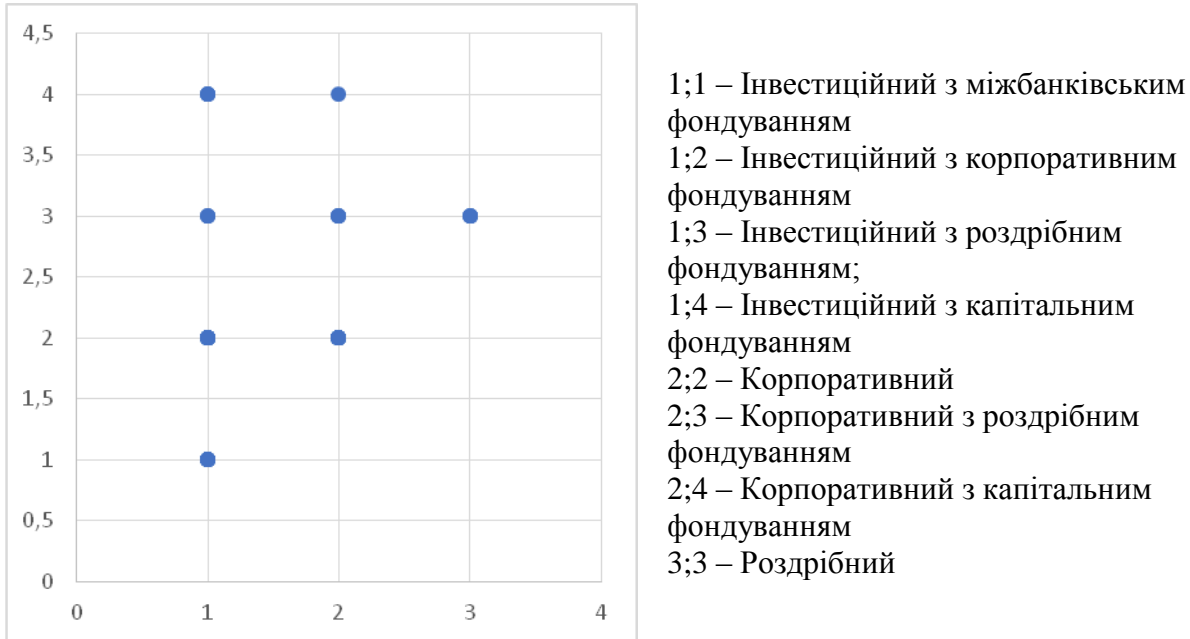

Рис. 1. Групи банків за загальною бізнес-моделлю станом на 01.01.2022 р.
Джерело: авторська розробка за даними НБУ [4].

Необхідно зауважити, що для загальної бізнес-моделі кластерний аналіз не показав економічно обґрунтованих результатів, тому аналіз проводився за допомогою функції «ЯКЦО» MS Excel за такими критеріями: інвестиційний: частка інвестицій перевищує частку кредитного портфеля; міжбанківське кредитування: найбільша частка порівняно з іншими складовими активів; якщо банк не відноситься до попередніх груп, то у випадку переважання кредитування юридичних осіб – корпоративний, фізичних – роздрібний; за пасивами структура фондування визначається часткою найбільшої складової ресурсів.

Необхідно відмітити, що в Україні багато банків є інвестиційними. Проте це не пов'язано з розвитком фондового ринку та не сприяє зростанню ресурсів нефінансових корпорацій. У банків України значна частка активів – це державні ОВДП. Це дозволяє банкам підтримувати ліквідність та дохід від такого активу. Проте в цілому для системи така ситуація свідчить про певне фіскальне домінування та зменшення ролі банків у кредитуванні економіки. Водночас ці банки мають різне фондування. Також достатньо поширеною є корпоративна бізнес-модель, переважно це банки з роздрібним та корпоративним фондуванням; також 1 банк з капітальним фондуванням. Роздрібні банки є такими за складом як активів, так і зобов'язань. Приклади банків за окремими бізнес-моделлями наведено в таблиці 1.

Банки з державною часткою мають інвестиційну бізнес-модель, проте відрізняються за фондуванням. З точки зору збереження рентабельності найбільш ефективною серед державних є модель діяльності АТ КБ «ПриватБанк». Не дивлячись на підвищений ризик кредитів, вони займають незначну частку в портфелі активів. На відміну від інших державних банків, АТ КБ "ПриватБанк" орієнтований на комісійний дохід, що можна вважати

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

передумовою його прибуткової діяльності. Серед банків іноземних банківських груп більшість залишаються прибутковими. Поясненням цього вбачаємо їхню бізнес-модель за активами – банки мають незначний рівень ризиків. Від’ємний фінансовий результат АТ "АЛЬФА-БАНК можна пов’язати з репутаційними ризиками та проблемами у фондуванні.

Таблиця 1

Узагальнена оцінка бізнес моделей окремих банків України

Загальна бізнес-модель	Банки	Віддача активів	
		01.07.2022	01.07.2022
Банки з державною часткою			
Інвестиційний з роздрібним фондуванням	АТ КБ "ПриватБанк"	8,61	1,33
	АТ "Ощадбанк"	0,45	-1,77
Інвестиційний з корпоративним фондуванням	АТ "Укресімбанк"	1,42	-1,24
	АБ "УКРГАЗБАНК"	3,06	-2,49
Банки іноземних банківських груп			
Корпоративний	АТ "Райффайзен Банк"	6,23	0,44
	АТ "УКРСИББАНК"	4,76	0,81
	АТ "ОТП БАНК"	6,7	-1,07
	АТ "ПРОКРЕДИТ БАНК"	4,37	-2,88
Корпоративний з роздрібним фондуванням	АТ "АЛЬФА-БАНК"	5,47	-2,63
Банки з приватним капіталом			
Корпоративний	АТ "ПУМБ"	8,82	0,22
	АБ "Південний"	3,82	0,91
	АТ "ТАСКОМБАНК"	5,88	0,05
	ПАТ «БАНК ВОСТОК»	4,82	0,61
Роздрібний	АТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	9	0,43
Інвестиційний з корпоративним фондуванням	АТ "БАНК КРЕДИТ ДНІПРО"	3,94	1,75
	ПуАТ "КБ "АКОРДБАНК"	3,6	0,03
	ПАТ «МТБ БАНК»	4,48	0,004
	АТ "БАНК АЛЬЯНС"	1,44	-0,37
Роздрібний	АТ "А - БАНК"	17,1	0,04

Джерело: авторська розробка за даними НБУ [4].

Банки з приватним українським капіталом у своїй переважній більшості є прибутковими навіть на підсумках I-го півріччя 2022 р. Причиною цього також вбачаємо незначний ризик кредитних операцій у бізнес-моделях банків. Включення складає АТ "УНІВЕРСАЛ БАНК, причиною чого вбачаємо його орієнтованість на комісійний дохід (як і у випадку АТ КБ "ПриватБанк").

Список використаних джерел

1. Заруцька О.В. Обґрунтування підходу до масштабного розподілу банків України на основі структурно-функціональних груп. *Вісник Національного банку України*. 2013. № 10. С. 20 – 24.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

2. Рашкован В.О.: Кластерний аналіз українських банків: застосування нейронних мереж Кохонена. *Вісник Національного банку України*. 2015. №238
3. Онищенко Ю. Бізнес-модель банку: сутність та взаємозв'язок зі стратегією розвитку. *Економічний простір*. 2020. № 160. С. 113-117. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/160-21>
4. Згруповані балансові залишки (у розрізі банків). Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>

**МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ
ЦІНОВИХ СТРАТЕГІЙ БАНКІВ УКРАЇНИ**

Жердецька Л.В.,

д.е.н., доцент

Одеський національний економічний університет

Урум Е.О.,

здобувач вищої освіти ОС Магістр

Одеський національний економічний університет

Методичні підходи до оцінки цінових стратегій базуватимуться на показниках: ставка залучення ресурсів; ставка розміщення коштів; чистий спред; прибутковість продаж, віддача активів; маржа процентних та непроцентних доходів.

Ці показники характеризують ціни залучення та розміщення ресурсів, різницю між ними, а також активність продажу послуг не кредитного характеру

У сучасних умовах актуалізується питання оцінки фінансових показників цінової політики банків України, адже саме від грамотної побудови її складових – тарифної та процентної політик – залежить фінансовий результат діяльності банківської установи. З огляду на можливості розрахунку пропонуємо наступні показники для аналізу цінової маркетингової політики досліджуваних банківських установ [1, 2]:

– співвідношення процентних та комісійних доходів до загальних (чистих) активів дозволяють визначити основне джерело доходів банку – продаж послуг кредитного чи не кредитного характеру;

– вартість платних зобов'язань – для оцінки середньої ціни ресурсів для надання позичок та розміщення у інші дохідні активи;

– дохідність процентних активів дозволяє проаналізувати середню ціну наданих банком кредитних продуктів;

– спред, віддача активів та прибутковість продажів характеризують ефективність цінової стратегії банку.

Графічне відображення у вигляді матриці співвідношення процентних та комісійних доходів до загальних (чистих) активів дозволить порівняти продуктові та цінові орієнтири банківських стратегій (рис. 1). Необхідно зазначити, що в матриці, яка зображена на рис. 1., за віссю абсцис відображено частки процентних доходів банків у їх чистих активах, за віссю ординат – частки комісійних доходів банків у їх чистих активах; точки на перетині зазначених вище показників – досліджувані банківські установи.

Як свідчать дані рис. 1., станом на 1 січня 2022 року діяльність банківської системи України характеризувалась високим рівнем дохідності. У середньому по банківській системі рівень дохідності склав 12,76%: 8,23 % від процентних доходів та 4,54 % від комісійних. На рис. 1. лініями відмічені середні рівні дохідності від кредитування та надання послуг. Відповідно правий верхній квадрант – це високодохідні банки, рівень дохідності яких є вищим за

«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)

всіма напрямками. Однак таких банків небагато. Також небагато банків, що орієнтовані на послуги (верхній лівий квадрант). Більша кількість банків знаходяться у нижніх квадрантах: нижній правий – це банки, орієнтовані на кредитування; нижній лівий – це низько дохідні банки. Водночас, ураховуючи ситуацію, що більшість банків розташовані на перетині ліній середніх значень, варто виділити також банки, діяльність яких відповідає вектору розвитку банківського сектора.

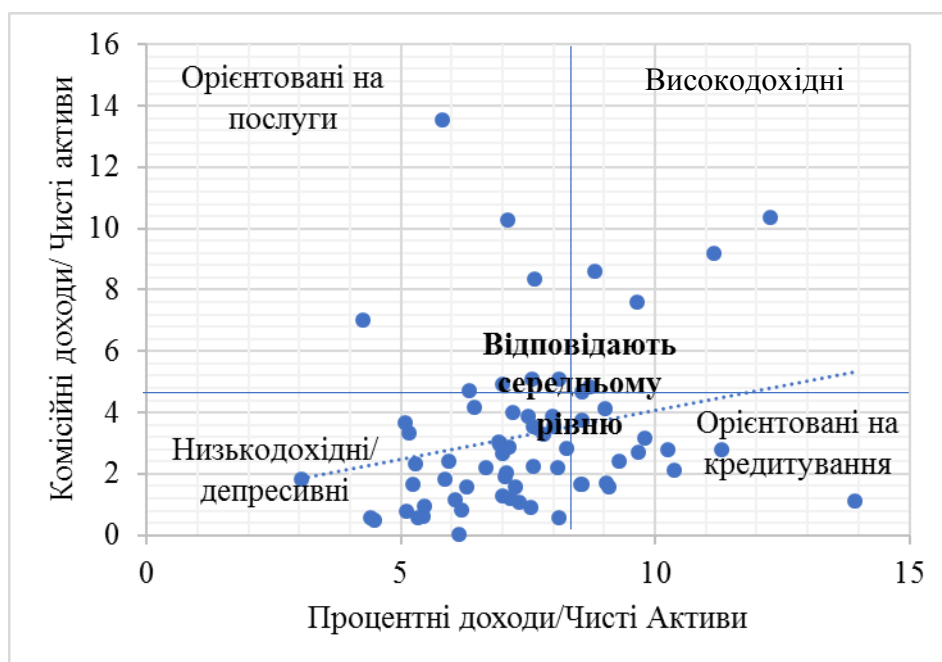

Рис.1. Оцінювання цінової стратегії банків України на основі порівняння процентної та комісійної складових доходів банків станом на 01.01.2022 р.
Джерело: авторська розробка за даними НБУ [3].

Розраховані показники для системно важливих банків наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Показників ефективності цінової стратегії системно важливих банків станом на 01.01.2022 р. (складено за даними НБУ)

№	Банки	Середня вартість залучення ресурсів, %	Середня ціна надання кредитних продуктів, %	Спред, п.п.	Прибутковість продаж, %	Віддача активів, %
1	2	3	4	5	6	7
1	АТ КБ "ПриватБанк"	2,03	12,97	10,94	50,57	8,61
2	АТ "Ощадбанк"	3,84	12,75	8,91	3,89	0,45
3	АТ "Укресімбанк"	4,12	10,18	6,06	18,50	1,42
4	АБ "Укргазбанк"	3,17	11,07	7,90	31,15	3,06
Усього по банках з державною часткою		3,10	12,17	9,07	34,55	4,44

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5	6	7
5	АТ "Райффайзен Банк"	1,66	12,01	10,36	27,21	3,70
6	АТ "Альфа-банк"	3,78	14,41	10,63	18,23	2,87
7	АТ "Укрсиббанк"	0,47	12,17	11,69	18,72	1,86
8	АТ "ОТП Банк"	1,91	12,03	10,12	32,66	3,93
9	АТ "Кредобанк"	2,42	10,97	8,55	21,74	2,40
Усього по банках іноземних банківських груп		2,20	12,66	10,46	28,82	3,48
10	АТ "ПУМБ"	2,97	17,02	14,06	26,64	4,00
11	АТ "Універсал банк"	3,89	18,68	14,79	21,40	5,33
12	АБ "Південний"	2,92	12,54	9,62	12,49	1,46
13	АТ "Таскомбанк"	4,34	12,95	8,61	10,81	1,48
14	АТ "А - БАНК"	6,25	33,53	27,28	19,24	5,56
Усього по банках з приватним капіталом		3,65	14,61	10,96	17,07	2,75
У середньому по банківській системі		2,94695	12,85	9,91	28,25	3,78

Джерело: авторська розробка за даними НБУ [3].

Найбільш ефективною можна вважати цінову стратегію ПАТ КБ «Приватбанк»: спред дещо вище середнього значення по системі (передусім за рахунок залучення дешевих ресурсів), проте прибутковість продажів та віддача активів є максимальними серед досліджуваних банків. Серед державних СВБ також високий рівень рентабельності демонструє АБ «Укргазбанк». В цілому банки з державною часткою ефективніші, ніж банки іноземних банківських груп, проте менш ефективні порівняно з банками з приватним капіталом. Серед банків з іноземними капіталом є окремі установи із високими значеннями показників ефективності цінової стратегії. Зокрема АТ "Райффайзен Банк" за підсумками 2021 року отримав 10,36 п.п. спреду, рентабельність продажів на рівні 27,21% та віддачу активів – 3,7%. Порівняно з АТ "Райффайзен Банк" АТ "ОТП Банк" є більш ефективним – на тлі приблизно однакового спреду показники рентабельності склали 32,66 та 3,93% відповідно. А от АТ «Альфа-банк» та АТ «Укрсиббанк» не змогли використати потенціал високого спреду – показники їх ефективності є нижчими. При чому у «Альфабанку» високий спред за рахунок вартості розміщення, що може бути пов'язано із підвищеним ризиком активів. Однак найвищий рівень процентного спреду по банківській системі має АТ "А - БАНК" за рахунок високої вартості розміщення, при тому рентабельність продажів не є максимальною, хоча рівень прибутковості активів є високим. Також високий рівень спреду та прибутковості активів характеризує діяльність АТ "ПУМБ" та АТ "Універсал банк". Необхідно відмітити, що банки з українським приватним капіталом досягають високого рівня рентабельності за рахунок високих ставок розміщення, що може бути пов'язано із підвищеним ризиком та потребує додаткового аналізу.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Список використаних джерел

1. Косова Т. Д. Аналіз банківської діяльності: навч. пос. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 486 с.
2. Жердецька Л. Цільове ціноутворення в банківському маркетингу: приклад українських банків. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2019. Вип. 2 (21). С. 75-87. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2019/19zlvpub.pdf>.
3. Згруповані балансові залишки (у розрізі банків). Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>.

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ КРЕДИТУ У ФУНКЦІОНУВАННІ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Завалій О. О.,

здобувач вищої освіти СВО Бакалавр

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Томілін О.О., д.е.н., професор

Кредит виникає безпосередньо з потреб виробництва, внаслідок розвитку процесів обміну товарами. Конкретною економічною основою, на якій з'являються і розвиваються кредитні відносини, виступає кругообіг капіталу. На базі нерівномірності кругообігів й обороту капіталу виникають відносини, які усувають невідповідність між часом виробництва і часом обігу, вирішують відносне протиріччя між тимчасовим накопиченням коштів та необхідністю їх використання в національній економіці. Таким відношенням і є кредит, який став невід'ємним атрибутом товарного виробництва.

Суть кредиту полягає в тому, що це рух вартості на засадах поверненості в інтересах реалізації суспільних потреб [6, С.91].

В умовах ринкової економіки кредит набуває загального характеру. Необхідність кредиту тісно пов'язана з особливостями кругообігів індивідуальних капіталів. Ще більшою мірою кредит необхідний для становлення нових підприємств малого та середнього бізнесу, впровадження нової техніки та технологій. Кредит замінює гроші й одночасно трансформує якість вартості, що позичається. З моменту надання кредиту – ці гроші трансформують своє категоріальне значення і починають функціонувати вже як кредит.

Кредит – за своєю сутністю та механізмом впливу на процес суспільного відтворення являє собою одну з найскладніших і найдавніших економічних категорій товарно-грошових відносин [1].

Ю.Потійко вважає, що кредит є економічною категорією, що передбачає акумулювання тимчасово вільних коштів бюджету, централізованих державних позабюджетних фондів, господарюючих суб'єктів та населення для подальшої їх видачі позичальникам на умовах повернення, платності, реального забезпечення, строковості та цільового використання [3].

Завдяки кредитові покупець, який в процесі кредитних відносин перетворюється у позичальника, отримує можливість придбати необхідні товари, ресурси, послуги, не маючи грошей.

Активна роль кредиту у функціонуванні ринкової економіки ґрунтується на додержанні основних принципів кредитування:

- поверненість позичальником коштів кредитору в повному обсязі;
- строковість надання коштів кредитором позичальникові;
- платність користування позиченими коштами;
- забезпеченість позички;
- цільове призначення позички;
- диференційований підхід до процесу кредитування [3].

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Окремі автори вважають, що «...кредит прискорює обмін і відтворювальний процес в цілому. Якщо гроші – це, за висловом класиків, колесо обігу, то кредит – це та тяглова сила, яка прискорює суспільний розвиток» [4].

На нашу думку, кредит – це економічні відносини між суб'єктами ринку з приводу перерозподілу вартості на засадах поверненості, строковості і платності.

Таким чином, необхідність кредиту викликана існуванням товарно-грошових відносин. Його передумовою є наявність вільних коштів у суб'єктів економічних відносин та наявність поточних або майбутніх доходів у позичальників.

Кредитні відносини в ринковій економіці ґрунтуються на певній методологічній базі. У структурі кредитної системи вирізняють банківську та небанківську кредитно-фінансові установи. Головною ланкою кредитної системи в будь-якій країні є банківська система, яка здійснює основну масу кредитних і фінансових операцій і є організаційною сукупністю різних видів банків у їх взаємозв'язку [7, С.13]. Отже, кредитна система – це сукупність кредитних відносин та інститутів, які реалізують ці відносини.

Основними ознаками відносин, що становлять сутність кредиту, є такі:

- учасники кредитних відносин повинні бути економічно самостійними, тобто бути власниками певної маси вартості і вільно нею розпоряджатися;
- функціонувати на основі самодостатності та самокупності;
- нести економічну відповідальність за своїми зобов'язаннями.

Кредитні відносини є добровільними та рівноправними. Тільки за цих умов вони будуть взаємовигідними і зможуть розвиватися по висхідній. Інакше ці відносини будуть згасати і розриватися, тобто втратять здатність до розвитку.

На переконання Кисіль С.С, основоположним базисом формування кредитних відносин між кредитором і позичальником виступає „...об'єктивна необхідність забезпечення двосторонньої ефективності використання цих коштів – прибуткове повернення банком наданого кредиту та покриття потреби у додаткових коштах позичальником з метою забезпечення виробничо-господарського процесу і кінцевого одержання прибутку” [2]. Водночас кредитування – це найбільш ризикована операція будь-якого комерційного банку. Банківська діяльність, функціонування банківських установ і структурних елементів банківської інфраструктури слугують найпріоритетнішими драйверами економічного розвитку кожної країни. З усього різноманіття банківських операцій кредитна діяльність відіграє найважливішу роль. Це опосередковується тим, що доходи від її здійснення формують основну частку прибутку банку.

Банківське кредитування – це економічні відносини, що виникають між банківською установою як кредитором так і позичальниками з приводу руху позикових грошових ресурсів, сформованих за рахунок власних і залучених

«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)

витоків для тимчасового використання на умовах повернення, строковості, платності, забезпеченості, цільового призначення з метою задоволення фінансових потреб [4]. Вважаємо, кругообіг капіталу безперервний, але при цьому не виключаються коливання, приливи і відпливи грошових коштів, коливання потреб у ресурсах і джерелах їх покриття.

До основних напрямків підвищення ефективності використання грошово-кредитних засобів можна віднести: процентну політику; рефінансування комерційних банків; монетарне регулювання; регулювання курсу національної валюти [5, С.53]. Отже, кредит має дуалістичний характер ефективності, що актуалізує питання пошуку механізмів забезпечення єдності та спільності інтересів кредитора і позичальника, що по суті становить основу компромісу між ефективністю надання банками кредиту й ефективністю використання позичальником кредитних ресурсів. Обґрунтована довіра обох сторін повинна бути закладена в основу кредитних відносин.

Таким чином, конкретні причини, що зумовлюють необхідність кредиту, – коливання в обігових коштах суб'єктів ринку, а також виникнення потреби у створенні та відтворенні основного капіталу.

Список використаних джерел

1. Версаль Н. І. Теорія кредиту: навчальний посібник. Київ : ВД «Києво-Могилянська академія», 2007. 483 с.
2. Кисіль С. С. Особливості кредитного забезпечення розвитку сільсько-господарських підприємств. *Херсонський національний технічний університет. Серія «Соціально-економічна політика*. 2018. № 28(17). С. 203-208.
3. Потійко Ю. Ще раз про кредити. *Вісник НБУ*. 2000. № 12. С. 47–48.
4. Томашук І.О. Теоретичні аспекти сутності банківського кредиту та особливості кредитних відносин в аграрному секторі економіки. *Економіка АПК*. 2021. Т. 319, № 5. С. 101–112. URL: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202105101> (дата звернення: 25.11.2022).
5. Томілін О. О. Визначення основних структурних змін в системі економічного регулювання грошово-кредитної політики України. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії*. Полтава: ПДАА, Вип. № 1 (8). Т. 2, 2014. С. 48–53. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1539> (дата звернення: 25.11.2022).
6. Томілін О.О., Гаврилова О. А., Демчук Г. С. Гроші та кредит: навч. посіб. Полтава: ПОКППІТ “Освітаінфоком”, 2009. 172 с. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/8872> (дата звернення: 25.11.2022)
7. Томілін О.О., Гаврилова О. А., Демчук Г. С. Грошово-кредитні системи зарубіжних країн: навч. посіб. Полтава: “Оріяна”, 2009. 284 с. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/8877> (дата звернення: 25.11.2022)
8. Кредит: сутність, концепції, поняття та ознаки. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/bank/20366/> (дата звернення: 25.11.2022).

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ FINTECH У БАНКІВСЬКОМУ БІЗНЕСІ **Коваленко В. В.**

доктор економічних наук, професор, професор кафедри банківської справи,
Одеський національний економічний університет

На основі аналізу глобальних та вітчизняних тенденцій розвитку фінансових інновацій, можна виділити три ключові моделі Fintech:

1. Американсько-китайська модель або «бігтехівський» FinTech. У цій моделі переважають рішення, запропоновані великими технологічними компаніями (наприклад, FAMGA (Facebook, Apple, Microsoft, Google, Amazon) у США, а також BAT (Baidu, Ant Financial, Tencent) у Китаї. Іншими словами, центром екосистеми є бігтех компанії.

2. Європейська модель чи стартапівський FinTech. У цьому варіанті розвитку фінтеху переважають рішення, запропоновані стартапами і новими компаніями, які зазвичай спеціалізуються однією чи кількома нішевих пропозиціях. Іншими словами, центром екосистеми є фінтехстартапи.

3. Українська модель чи традиційний FinTech. Ця модель передбачає розвиток фінтеху всередині традиційних учасників ринку фінансових послуг (банків, платіжних систем тощо). Інакше кажучи, центром екосистеми є традиційні посередники ринку фінансових послуг [1].

Дослідження сучасного стану світового ринку FinTech у банківському секторі свідчить про зростання вимог до капіталу банків, до системи управління ризиками та до реалізації програми KYC (ідентифікації клієнтів) та AML (процедура боротьби відмивання грошей). Передумови розвитку фінансових технологій в глобальному банківському бізнесі полягають у наступному: втрата довіри клієнтів до традиційного банківського бізнесу під час світової фінансової кризи 2008 р. та воєнного стану в Україні; підвищення рівня очікування від послуг, що надаються; зростання популярності соціальних мереж; поширення мобільного інтернету; успіх технічних компаній в інших секторах економіки; пріоритетність та верховенство банківського права; прагнення до інновацій, підвищені вимоги до зручності користування послугами, якості і швидкості отримання інформації [2, с. 125]

Провідна позиція серед сегментів фінтех-сервісів належить грошовим переказам та платежами, 75 % користуються як мінімум одним сервісом з цієї категорії. Досить активно розвиваються такі фінансові технології, як цифрові й однорангові платежі, однорангове кредитування, краудфандинг і краундвестинг, ризик-менеджмент, аналіз BigData і прогнозне моделювання, технології безпеки [3].

Впливовим фактором розвитку глобального фінтеху є його фінансове забезпечення. Міжнародні інвестиції в FinTech у 2021 році становили 210 млрд дол. США (5684 угод). (рис. 1).

«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)

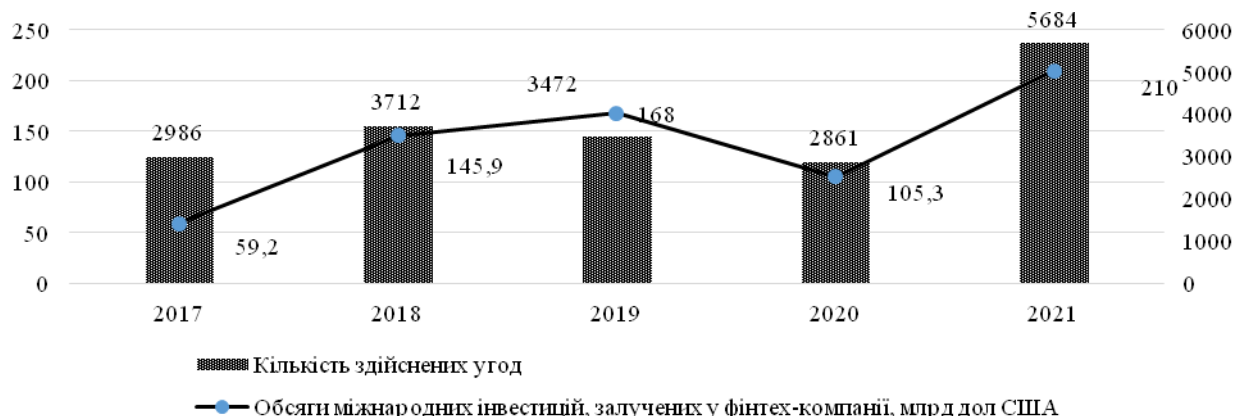

Рис. 1 Сукупні обсяги інвестицій у FinTech-компанії за 2017-2021 рр., млрд дол. США

Джерело: складено автором за матеріалами [4]

Банки можуть інтегрувати свої фінтех рішення шляхом партнерства, акселерації злиття та поглинання. Найдивнішою стратегією взаємовідносин банків і фінтех-компаній є не конкурентна боротьба, а використання різних взаємовигідних варіантів співпраці. Підтвердженням цього є останні результати досліджень компанії «Mastercard», які показують що близько 90 % банків і 75 % фінтех-компаній світу прагнуть співпрацювати в майбутньому, 58% банкірів розглядають можливість впровадження фінтех-інновацій, 71 % банків мають намір купувати вже готові фінтех-рішення [5].

Проведене PwC дослідження «Роздрібні банківські послуги до 2022 року» показало, що необхідність розробки бізнес-моделі, більше орієнтованої на клієнта, усвідомлюється все більше, але при цьому зберігається значний розрив у рівні готовності до цього [6].

В Україні більшість банків активно залучені в спільні проекти з фінтех-компаніями чи планують співпрацю в майбутньому. Такі моделі співпраці надають можливість банкам знизити інвестиційні витрати та мінімізувати ризики. Дослідження Національного банку України та Асоціації фінансових технологій України щодо того, наскільки вітчизняні банки залучені до співпраці з фінансово-технологічними компаніями вказали на те, що всі банки-респонденти співпрацюють з фінтех-проектами чи готуються їх запускити (табл. 1).

Таблиця 1

Залученість банків до співпраці з фінтех-компаніями

Банк	Спільні проекти			Власна розробка інвестиційних проектів			Власна інкубація/ акселерація			Інвестиції в стартапи		
	ні	плн	так	ні	плн	так	ні	плн	так	ні	плн	так
Приватбанк	+					+		+		+		
Ощадбанк			+		+		+			+		

«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)

Банк	Спільні проекти			Власна розробка інвестиційних проектів			Власна інкубація/акселерація			Інвестиції в стартапи		
	ні	плн	так	ні	плн	так	ні	плн	так	ні	плн	так
Укргазбанк			+			+	+			+		
Райффайзен банк			+			+		+		+		
Альфа банк			+			+	+			+		
Укрсіббанк			+		+				+	+		
ПУМБ			+	+		+	+			+		
Креді Агріколь						+		+		+		
ОТР Банк			+		+				+			
Таскомбанк						+	+					
Мегабанк			+			+	+					

Джерело: [82, с. 112]

Таким чином, можна зробити висновок, що реалізація потенційних фінтех-рішень в банківській сфері спрямована на досягнення довгострокових стратегічних цілей розвитку банку, пов'язаних з упровадженням інноваційних методів роботи, нових банківських продуктів і послуг для збільшення та розширення клієнтської бази, підвищення його конкурентоспроможності й ефективності діяльності, комерціалізації накопичених сучасних знань, технологій і обладнання.

Список використаних джерел

1. В'язовий С.М., Пасічник І.В. Розвиток FinTech-індустрії в Україні та її ризики для банківської діяльності. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. № 21. С. 480–484.
2. Осиповського А.В., Михайлин А.В. Розвиток фінансових технологій в сфері банківських послуг: основні напрямки. *Молодий вчений*. 2017. № 26 (160). С. 124–127.
3. Global FinTech Adoption Index 2019. Ernst & Young. URL: <https://asdteam.com/blog/global-fintech-adoption-index-2019-report-highlights>.
4. Pulse of FinTech H2'21. Desember 2021. KPMG. URL: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2022/02/pulse-of-fintech-h2-21.pdf>.
5. Банки та фінтех-компанії: сила – в єдності. Фінансовий пульс. URL: finpuls.com/upload/docs/news/banking/reviews/Банки%20та%20фінтех-компанії.pdf.
6. Замковий О.І. FinTech трансформації та їх вплив на сталість розвитку фінансових ринків та інститутів в Україні в екосистемі корпоративної культури. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-17>.
7. Наконечна О.С., Михайлик О.М. FINTECH в банківському бізнесі: особливості розвитку та потенційні можливості. *Підприємництво та інновації*. 2022. Вип. 23. С. 108-119.

ФІНАНСОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

Коваль П. О.,

здобувач вищої освіти ОС Магістр

Миколаївський національний аграрний університет

Науковий керівник: Боднар О.А., к.е.н.

Важливим економічним показником для будь-якого підприємства на ринку являється обсяг реалізованої продукції, а результативним показником, що характеризує ефективність діяльності підприємства - отримання чистого прибутку, або збитку. Отже, пошуки нових можливостей досягнення прибутковості призвели до появи цифровізації, одним із визначальних драйверів якої є діджиталізація. У процесі виходу на ринок даної платформи, почали змінюватися форми та способи збору, збереження та трансляції інформації. Такі зміни сприяли появі нових професій і спеціальностей на ринку.

Діджиталізація ринку праці створює для суспільства позитивний економічний ефект, оскільки сприяє зменшенню суспільно необхідного часу та економії ресурсів (передусім трудових, а також фінансових і матеріальних) [1].

В Україні першою на зміни відреагувала банківська сфера, згодом транспортна, пізніше інші вузько спеціалізовані учасники продажів товарів та послуг.

Дослідження діджиталізації ринкової економіки відображені у працях багатьох вчених. Серед них: Туль С. І., Д'яченко А. С., Рощина Н. В., Шевчук О. А., Кустарьова К. М., та інші.

Метою даного дослідження є вивчення процесу діджиталізації на фінансовому ринку України.

В наш час для задоволення першочергових інформаційних та будь-яких потреб різного напрямку використовується Інтернет. На сьогодні він впливає на розвиток ринків по всьому світу. Тобто важливим фактором для будь-якої фізичної та юридичної особи на ринку є доступність до мережі інтернет. Наступним не менш важливим є «захист» своїх персональних даних. Проте, нажаль, в Україні лише за чотири місяці 2021 року, у порівнянні з 2020 роком, кіберзлочинність зросла на 25%. Оскільки у 2021 році у зв'язку з пандемією коронавірусу, більшість населення здійснюють комунікації з використанням можливостей інтернету, що становить велику загрозу ринку України.

Кожна кібератака збільшує витрати фінансових установ на захист з метою попередження кіберзлочинності.

Основною нових транзакцій стає система блокчейн. Все більше установ застосовують технологію розподіленого реєстра (DLT), тому блокчейн надалі стане фактичним рішенням для безпечного збереження фінансових даних. Але інтеграція DLT з існуючою фінансовою інфраструктурою створює серйозні перешкоди, які необхідно подолати [2].

Основним елементом на фінансовому ринку у процесі діджиталізації постає «BigData» створена задля збільшення можливостей щодо зберігання та

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

захисту великих масивів даних. Дана технологія потребує найпотужніших технологій захисту, оскільки за умов використання даних споживачів, фінансові установи значно покращують та полегшують обслуговування своїх клієнтів.

Можна відкрито стверджувати, що діджиталізація зайняла практично весь фінансовий ринок України та світу і це безсумнівно незворотній процес. Багато технологічних компаній стають значними конкурентами на фінансовому ринку [4]. Усвідомлюючи, що партнерство з цими досвідченими стартапами може бути більш розумним, ніж протистояти їм, значна кількість керівників фінансових служб заявляють, що планують співпрацювати з FinTech компаніями у майбутньому [2].

Технології – це наукові дослідження і розробки. Щодо індексів проникнення, поглинання і інтенсивності використання технологій, Україна у глобальному рейтингу знаходиться між 70-м і 80-м місцем. Як правило, витрати на наукові дослідження і розробки включають поточні та капітальні витрати (державні і приватні) на систематичну творчу діяльність із розширення знань в гуманітарній, культурній та громадській сферах, а також із вивчення можливостей їх застосування [3].

Отже, діджиталізація несе в собі значний позитивний ефект. Це прогрес, і ним не можна знехтувати і відставати від конкуруючих позицій на ринку. Всі ці інновації приносять швидкість, простоту та зменшує участь споживачів в операціях. Проте важливим питанням до вирішення треба вважати забезпечення тотального контролю за розвитком системи та її потужного захисту, оскільки існує загроза втрати або несанкційного використання даних та інформаційне тільки конкретної фінансової установи, а й цілої країни, її населення.

Список використаних джерел

1. Трансформація світового ринку праці в умовах діджиталізації URL: <https://abstracts.donnu.edu.ua/article/view/7578> (дата звернення 05.10.2022 р.);
2. Виклики та перспективи розвитку фінансового ринку країн ЄС в умовах діджиталізації. URL: <https://www.readcube.com/articles/10.30970%2Fmeu.2019.42.0.2941> (дата звернення 05.10.2022 р.);
3. Дослідження ринку в умовах діджиталізації: нові можливості URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/7_2021/204.pdf (дата звернення 05.10.2022 р.);
4. Боднар О.А. Шишпанова Н.О. Виклики фінансової глобалізації та їх вплив на фінансову систему країни / Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти: матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (17-19 березня 2021 р) м. Дубляни. 2021. С.156-158.

КАСОВІ ОПЕРАЦІЇ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Колотій В.Ю., Ставицька В.О.,

здобувачі вищої освіти ОС Бакалавр

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Тютюнник С.В., к.е.н., доцент

Одним із основних інструментів у діяльності будь-якої банківської установи є саме касові операції. У сучасному світі їх актуальність значною мірою зростає, так як кожен банк має на меті залучити якомога більше клієнтів, а саме відмінне та безперебійне касове обслуговування є механізмом такої співпраці.

Касові операції – це операції банку, які безпосередньо пов'язані з обслуговуванням готівкового обігу. Вони є базовими комісійно посередницькими банківськими операціями. У загальній сукупності касові операції становлять значний обсяг роботи і описують одну із головних функцій банку.

Національний банк України установив єдині правила, на основі яких банківські установи повинні проводити касові операції з обслуговування клієнтів. Ці правила визначають порядок прийняття, видачі, перерахування, упакування, зберігання та обліку грошей [1].

Касова робота в усіх банках України організована відповідно до наступних основних нормативних документів Національного банку України:

- Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України;
- Інструкції про ведення касових операцій банками в Україні;
- Інструкції про порядок організації та здійснення валютно-обмінних операцій на території України.

На підставі вищезазначених Інструкцій банки самостійно розробляють та затверджують внутрішні положення (інструкції) про організацію та здійснення касових операцій.

Кожна банківська установа повинна мати касовий відділ (тобто операційну касу), для прийому, зберігання чи видачі грошей або цінностей. Вхід у касу забороняється всім, окрім працівників каси, керівника банку, головного бухгалтера та їх заступників. Інші особи допускаються до каси тільки за разовими перепустками, які видають лише з дозволу керівника банку [1].

Відповідальними особами за охорону грошей та матеріальних цінностей є керівник банку, головний бухгалтер та завідувач каси. Кожен працівник каси повинен укласти угоду про повну матеріальну відповідальність. Для правильності виконання своєї роботи касиру необхідно знати загальні правила касової роботи [1].

При обслуговуванні рахунків юридичних та фізичних осіб банки здійснюють:

- видаткові касові операції (операції з видачі грошей із каси банку);

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

- прибуткові касові операції (тобто прийом готівки в касу) [1].

Проведення будь-якої касової операції супроводжується оформленням відповідних документів. До касових документів, що оформляються банками відповідно до касових операцій, належать наступні:

- заява на переказ готівки;
- прибутково-видатковий касовий ордер;
- заява на видачу готівки;
- прибутковий касовий ордер;
- видатковий касовий ордер;
- грошовий чек;
- квитанція про прийняття на інкасо банкнот іноземних держав;
- квитанція про приймання до сплати на інкасо чеків у іноземній валюті,

рахунки на сплату платежів, а також сліп, квитанція, чек банкомата, що формуються платіжними пристроями, документи для відправлення переказу готівки та отримання його в готівковій формі, установлені відповідною платіжною системою;

- заява про приймання/видачу банківських металів.

Форма, зміст та обов'язкові реквізити вищезазначених документів установлюється нормативно-правовими актами Національного банку України.

Після завершення усіх видаткових касових операцій (тобто у кінці операційного дня) касир повинен підрахувати підсумок грошових коштів та звірити суми прийнятих грошей під звіт і суми видаткових документів із запасом готівки; скласти звітну довідку та підписати; звірити зазначені у довідці касові обороти із записами в касових журналах операційних працівників [1].

Залишок готівки, видаткові касові документи та звітну довідку касир повинен здати під розписку в спеціальній книзі завідувачеві каси. Завідувач має перевірити довідку та направити її в документи дня.

Що ж стосується прибуткової каси, то наприкінці операційного дня, касир повинен скласти довідку касира прибуткової каси про суму прийнятих коштів та кількість документів, які надходили, а також звірити суму за довідкою із сумою прийнятих коштів [1].

Прийняті упродовж операційного дня кошти, касир здає завідувачеві каси під розписку в книзі обліку прийнятих і виданих грошей (цінностей) разом з прибутковими документами та довідкою касира прибуткової каси. Завідувач каси, в свою чергу, має звірити суми прийнятих коштів та кількість прибуткових документів з довідкою касира, а також підписати її.

Для прийому коштів, після закінчення операційного дня в банківських установах працюють вечірні каси. Такі каси не здійснюють видаткових операцій.

Слід зауважити, що касові операції мають важливе значення як для самих банків так і для клієнтів (користувачів банківських послуг) та відповідно для банківської системи країни в цілому. Головним напрямом для підвищення

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

ефективності касових операцій банку є автоматизація операцій, пов'язаних з обробкою готівки. Це забезпечить скорочення рівня запасу готівки у відділеннях, підвищення надійності захисту від підроблених і фальшивих банкнот, усунення помилок, пов'язаних з людським фактором, і підвищення швидкості та ефективності обслуговування клієнтів. Такі покращення зацікавлять клієнтів та призведуть до збільшення користувачів банківських послуг.

Список використаних джерел

1. Касові операції банків. URL:<https://buklib.net/books/33827/> (дата звернення: 1.11.2022 р.)

2. Про затвердження Інструкції про порядок організації касової роботи банками та проведення платіжних операцій надавачами платіжних послуг в Україні № 103 від 25.09.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0103500-18#Text> (дата звернення: 1.11.2022 р.).

**ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВ:
СУТНІСТЬ ТА УПРАВЛІННЯ**

Кубецька О.М.,

к.е.н, доцент, доцент кафедри аналітичної економіки та менеджменту,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

На сучасному етапі розвитку економічних відносин економічна безпека підприємств є особливою значущістю. Інтеграція України в світовий економічний простір передбачає модернізацію сучасної фінансово-економічної системи, яка передбачає перехід суб'єктів ринку на новий рівень відносин і розмиття традиційних географічних кордонів. У той же час умови функціонування підприємств в ринковому середовищі стають більш жорсткими через розширення спектра можливих загроз і небезпек, які підвищують рівень ризику ведення підприємницької діяльності, збільшують невизначеність і підсилюють конкуренцію.

Особливо складна ситуація складається у вітчизняних сільгоспвиробників, які в процесі функціонування стикаються з низкою проблем, пов'язаних з особливостями їх діяльності, в тому числі із залежністю від природно-кліматичних умов, сезонністю виробництва, недобросовісною конкуренцією, корупцією, рейдерством, недосконалістю законодавства. інфляційними процесами, проблемами із залученням зовнішніх джерел фінансування та ін. Тому в умовах політичної та економічної нестабільності, в т.ч. в умовах воєнного стану, безпека є невід'ємною частиною забезпечення життєздатності кожного суб'єкта підприємницької діяльності, особливо в сільськогосподарському секторі.

Універсальну систему економічної безпеки створити на практиці неможливо, оскільки кожне окреме підприємство здійснює господарську діяльність за напрацьованими схемами, оволодівши певною нішою/сегментом товарного ринку.

Звісно, є сукупність факторів, обставин дійсності, що є індикатора, тобто дають можливість оцінки економічної безпеки. Для того, щоб забезпечити ефективну економічну безпеку підприємствам сільськогосподарського сектору, необхідно використовувати комплексний моніторинг її ключових складових: кадрову, екологічну, ринкову, фінансову, техніко-технологічну, енергетичну, виробничу, інформаційну та правову безпеку.

Фінансова складова є провідною й вирішальною, оскільки в ринкових умовах фінанси є «двигуном» будь-якої економічної системи, про її ослаблення свідчать: зниження ліквідності підприємства; збільшення кредиторської та дебіторської заборгованості; зниження фінансової стійкості і ін [1].

Управління економічною безпекою підприємства сільськогосподарського сектору, з організаційної точки зору, має передбачати розробку на рівні підприємства системи планування, забезпечення та організації заходів, необхідних для мінімізації збитків, зумовлених негативними впливами.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Управління економічною безпекою підприємства сільськогосподарського сектору має базуватися на управлінні ризиками.

Те підприємство перебуває в стані економічної безпеки, яке забезпечило свою ефективність функціонування та максимально використовує потенціал свого ресурсного забезпечення з ціллю подолання та попередження загроз й впливів різного змісту.

У прагненні забезпечити економічну безпеку підприємства важливим є формування покрокового механізму чи то політики управління, що дозволить вчасно відреагувати на ризики та окреслити сукупність управлінських інструментів (методів). Для цього необхідно передбачити у структурі підприємства відповідальну особу чи то відповідальних осіб, які здійснюватимуть контроль, діагностику та інші управлінські функції по забезпеченню економічної безпеки.

Кожна із виконуваних функцій управління та використовувані методи (інструменти), в комплексі і за певного комбінування, допомагають уникнути негативні впливи та ризики, мають певні особливості застосування, свої переваги та недоліки, при цьому захищають аграрних суб'єктів підприємницької діяльності від ризиків та формують їх конкретний набір конкурентних переваг.

Список використаних джерел

1. Прохорова В. В., Прохорова Ю. В., Кучеренко О. О. Управління економічною безпекою підприємств : монографія. Харків : УКР ДАЗТ, 2010. 282 с.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ВИРОБНИКІВ

Остапенко Т.М.,

к.е.н, доцент, доцент кафедри аналітичної економіки та менеджменту,

Кубецька О.М.,

к.е.н, доцент, доцент кафедри аналітичної економіки та менеджменту,
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Система оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності в галузі сільського господарства передбачає її варіативність, тобто за податковим законодавством України (ПКУ) цими суб'єктами застосовується спрощений та загальний режими оподаткування. На вибір системи/режиму оподаткування впливає правовий статус суб'єктів, в т.ч. окремі показники їх діяльності (рис. 1, рис. 2).

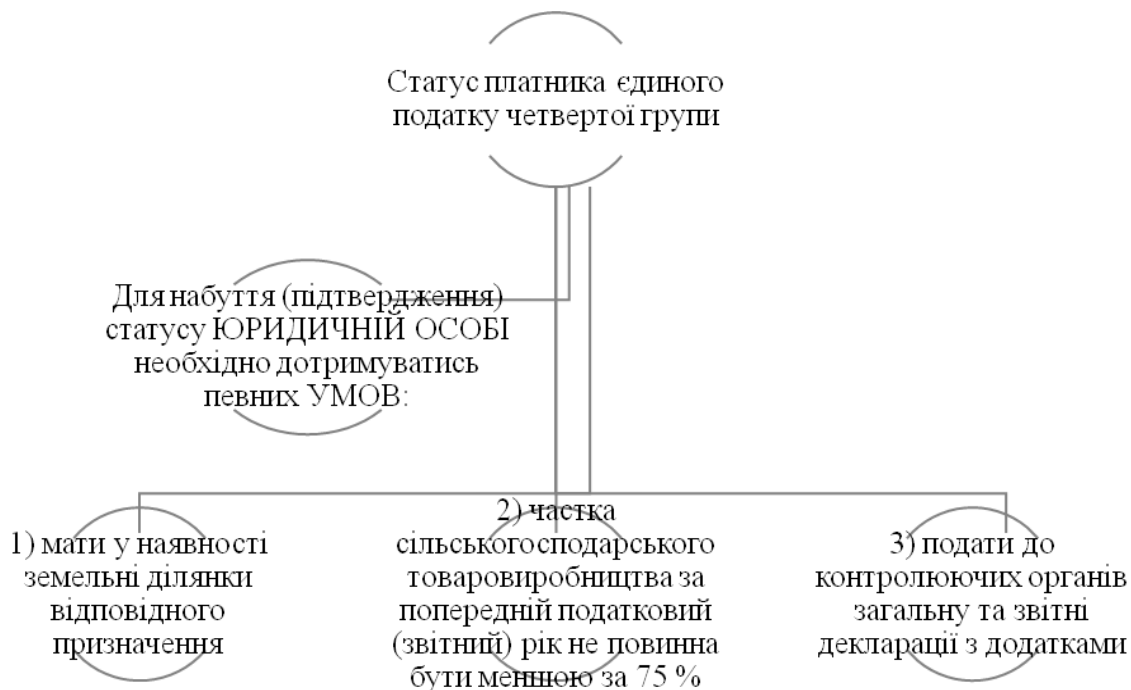

Рис. 1. Умови визнання/правовий статус юридичних осіб, як платників ЄП 4-ї групи [1, 2]

Суб'єкти господарювання, які не дотримались хоча б однієї із зазначених на рис. 1 умов, не можуть обрати спрощену систему оподаткування. За законодавством немає обмежень у частині кількості найманих працівників. Розмір податку для 4-ї групи залежить від категорії земель, які належать підприємцям та визначаються їх місцезорозташуванням.

Для приватних підприємців (фермерів) немає обмежень в частині кількості найманих працівників. Обсяг доходу для ФОП (приватних підприємців (фермерів)) не обмежений. Розмір податку для 4-ї групи залежить від категорії земель, які належать підприємцям та їх місцезорозташуванням.

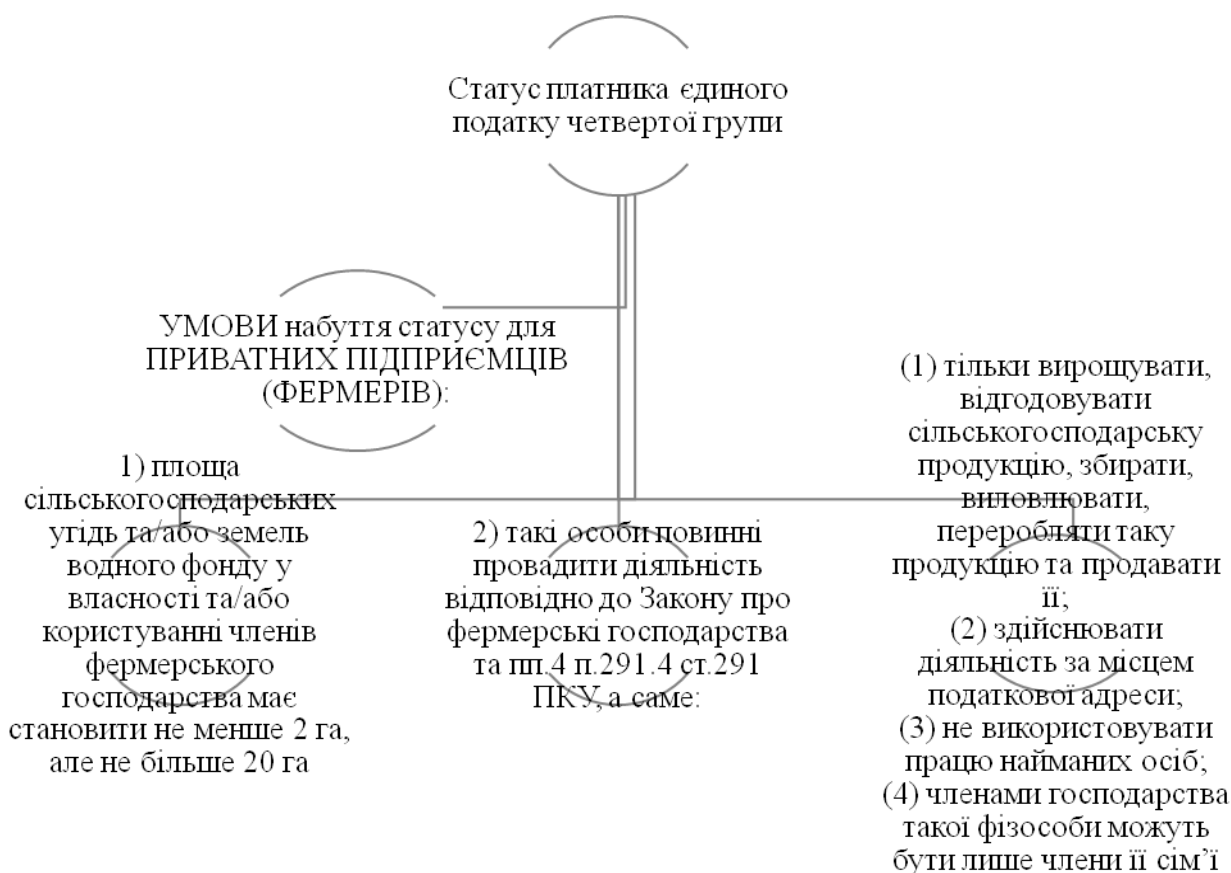

Рис. 2. Умови визнання/правовий статус фізичних осіб (фермерів), як платників ЄП 4-ї групи [1-2]

Платники єдиного податку четвертої групи самостійно обчислюють суму податку щороку станом на 1 січня і не пізніше 20 лютого поточного року подають декларацію відповідному контролюючому органу. Розміри сплати податку та ставки за видами земель прописані в ПКУ (рис. 3).

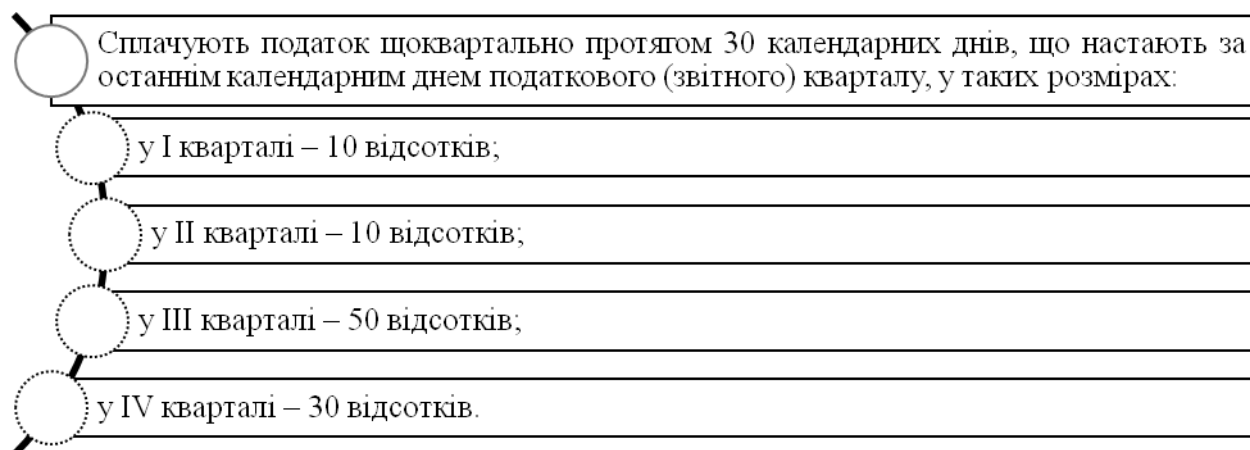

Рис. 3. Величина та строки сплати ЄП 4-ї групи [1, 2]

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Не можуть бути платниками єдиного податку четвертої групи ті суб'єкти господарювання, що не відповідають критеріям, прописаним в ПКУ (рис. 4):

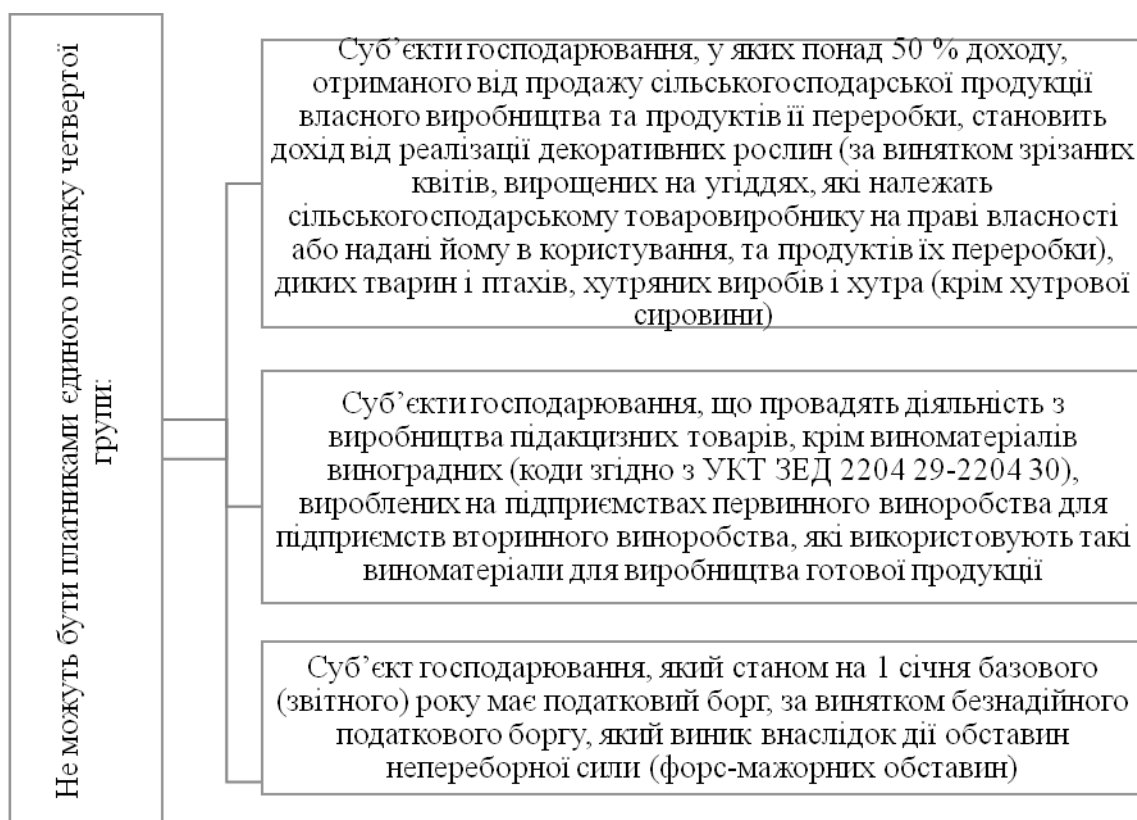

Рис. 4. Суб'єкт господарювання, що не можуть бути платниками єдиного податку четвертої групи [1, 2].

Список використаних джерел

1. Остапенко Т. М., Кубецька О. М., Кононова І. В. та ін. Оподаткування суб'єктів підприємництва : навч. посібник (у схемах). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. 148 с.

2. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАННЯ ТА ОПОДАТКУВАННЯ НЕРЕЗИДЕНТІВ

Остапенко Т.М., к.е.н, доцент,

Кубецька О.М., к.е.н, доцент,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

До нерезидентів належать (відповідно до пп. 14.1.122 ПКУ): іноземні компанії, організації, створені згідно із законодавством інших держав, а також їх філії, представництва та інші відокремлені підрозділи з місцезнаходженням на території України, зареєстровані (акредитовані або легалізовані) згідно із законодавством України; дипломатичні представництва, консульські установи та інші офіційні представництва інших держав і міжнародних організацій в Україні; фізособи, які не є резидентами України [3].

Базові умови набуття статусу нерезидента для фізичних осіб прописані в ПКУ [3] (рис. 1).

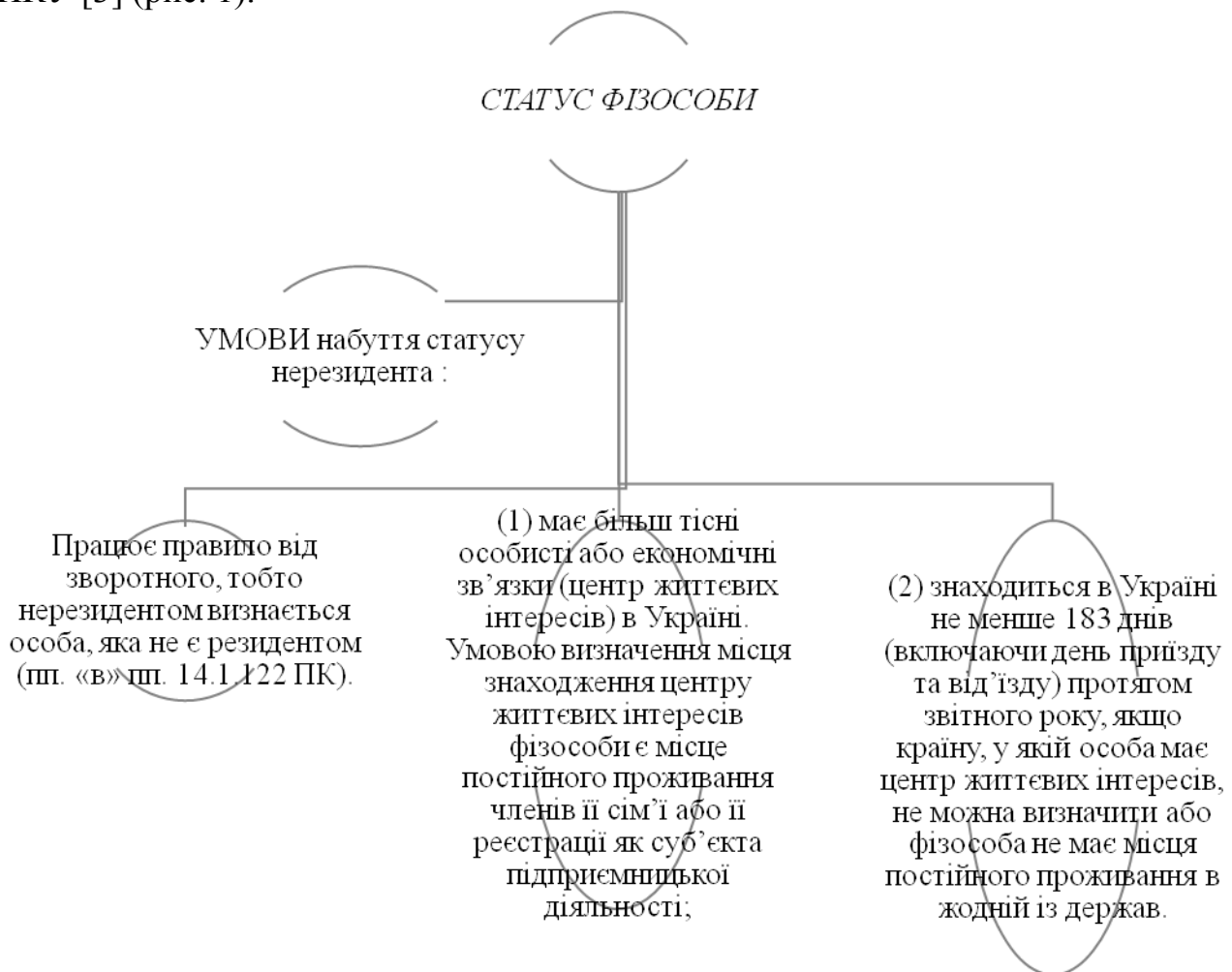

Рис. 1. Базові умови набуття статусу нерезидента для фізичних осіб [2]

Серед умов набуття фізичною особою статусу нерезидента також наступні: фізособи, які мають податкову адресу (місце проживання) у Криму, прирівнюються до нерезидентів (п. 5.3 Закону № 1636); достатньою підставою

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

для визнання особи резидентом служить самостійне визначення нею основного місця проживання на території України в порядку, установленому ПКУ, або її реєстрація як самозайнятої особи; якщо фізособа не підтверджує свій резидентський статус, то її доходи для цілей оподаткування визнаються доходами нерезидента в Україні; місце проживання – житло, розташоване на території адміністративно-територіальної одиниці, у якому особа проживає, а також спеціалізовані соціальні установи, установи соціального обслуговування та соціального захисту, військові частини (ст. 3 Закону № 1382); іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, зобов'язані зареєструвати нове місце проживання протягом 30 календарних днів із моменту зняття з реєстрації за попереднім місцем проживання та прибуття на нове місце проживання (ст. 6 Закону № 1382) [2].

Представництва нерезидента відрізняються за змістом їх діяльності та мають особливі умови їх визнання (рис 2).

Будь-який відокремлений підрозділ іноземних суб'єктів господарювання називають представництвом – ПН – представництвом нерезидента. Представництвом іноземного суб'єкта господарювання вважається установа або особа, що представляє інтереси такого суб'єкта в Україні на основі повноважень, оформлених належним чином.

Визнання ПН постійним (комерційним) або некомерційним важливе для оподаткування його діяльності.

Постійне представництво нерезидента – це постійне місце діяльності, через яке повністю або частково ведеться госпдіяльність нерезидента в Україні. Місцем діяльності нерезидента на території України є: місце управління; філія; офіс; фабрика; майстерня; установка або споруда для розвідки природних ресурсів; шахта, нафтова/газова свердловина, кар'єр або будь-яке інше місце видобутку природних ресурсів, склад або приміщення, що використовується для доставки товарів, сервер.

Некомерційне представництво – таке представництво повинне провадити діяльність, що носить підготовчий або допоміжний характер стосовно діяльності нерезидента. Це, зокрема, використання постійного місця діяльності виключно для зберігання, демонстрації або доставки товарів, що належать нерезиденту, або закупівлі товарів та їх зберігання для нерезидента, а також для збору інформації для нерезидента тощо.

Рис. 2. Трактуювання представництв нерезидента [2]

Так, постійні представництва провадять госпдіяльність, реєструються в органах ДФС як платники податку на прибуток, сплачують податок і подають податкову звітність (рис. 3). Видами діяльності ПН можуть бути виробництво, торгівля тощо. Види діяльності ПН можуть збігатися з видами діяльності материнської компанії нерезидента. Некомерційні представництва нічого цього не роблять. Якщо некомерційне представництво починає провадити госпдіяльність, то воно повинне зареєструватися в органі ДФС як постійне представництво.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

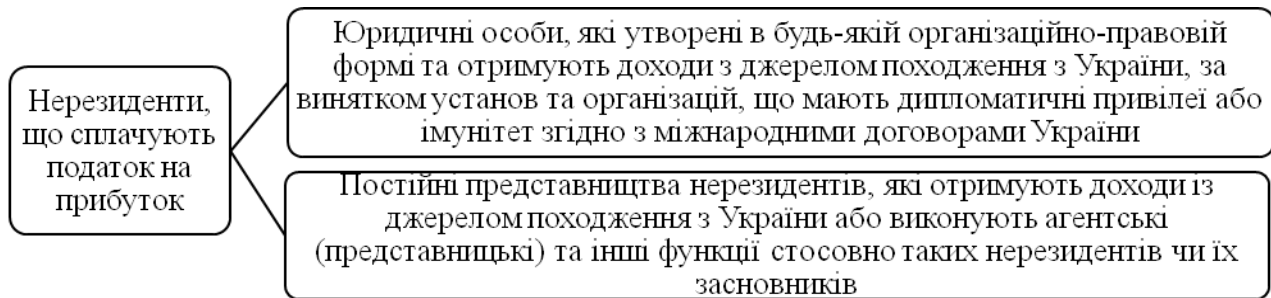

Рис. 3. Видовий склад нерезидентів, що сплачують податок на прибуток [2]

Некомерційне представництво має можливість користуватися пільгами відповідної конвенції (Модельної податкової конвенції ОЕСР), тобто звільненням від обкладення податком на прибуток на території держави його місцезнаходження. Умови оподаткування нерезидентів прописані на рис. 4.

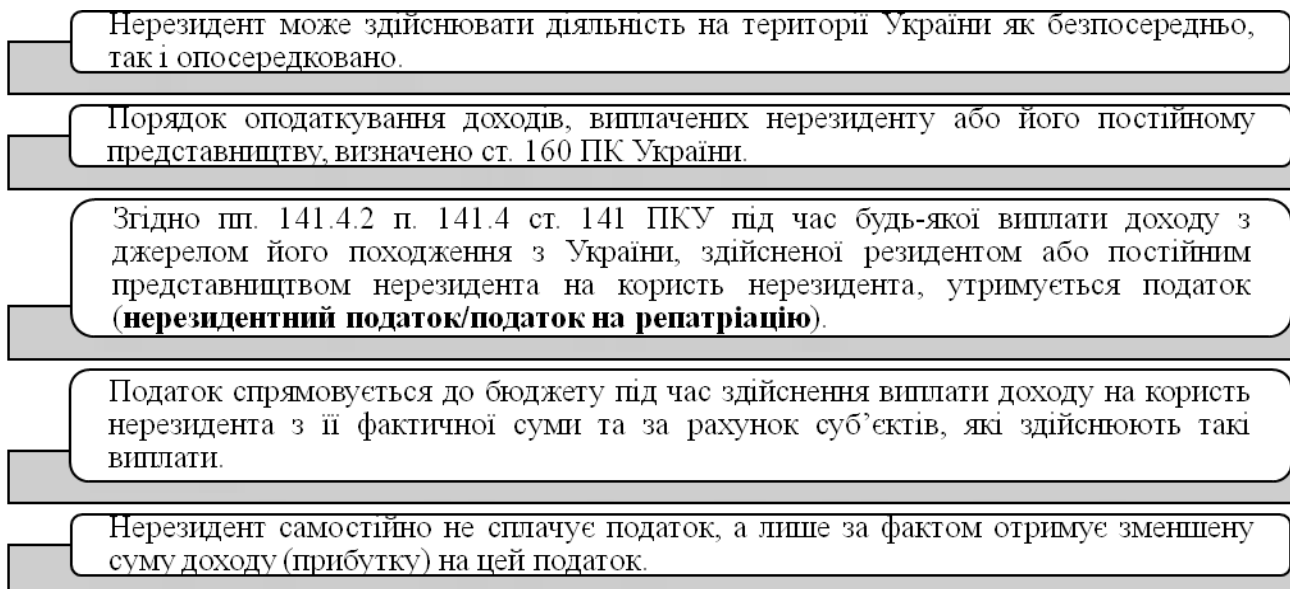

Рис. 4. Організаційні особливості оподаткування нерезидентів*

*Розроблено автором, з використанням джерел: [1-3]

Перелік оподатковуваних доходів нерезидента і ставки податку («нерезидентний податок»/податок на репатріацію) деталізовані у пп. 141.4 ПКУ.

Список використаних джерел

1. Аранчій В. І., Чумак В. Д., Безкровний О. В. та ін. Податкові відносини суб'єктів підприємництва : управління та адміністрування : навч. посіб. Полтава: ПДАА, 2017. 473 с.

2. Остапенко Т. М., Кубецька О. М., Кононова І. В. та ін. Оподаткування суб'єктів підприємництва : навч. посібник (у схемах). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. 148 с.

3. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

БАНКІВСЬКІ ДЕПОЗИТИ У СКЛАДІ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ БАНКУ ЯК ІНСТРУМЕНТ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ НБУ

Ревака Д. М.,

здобувач вищої освіти ОС Магістр
Полтавський державний аграрний університет

Білоцерківець А. П.,

здобувач вищої освіти ОС Магістр
Полтавський державний аграрний університет
Науковий керівник: Дроботя Я. А., к.е.н., доцент

Депозитні ресурси для будь-якого із комерційних банків – важлива складова відносно формування ресурсної бази банку, котра в подальшому використовується для здійснення активних операцій, а отже і впливає на формування прибутку банку. Окрім того депозитні ресурси – можливість розширення існуючої діяльності; віддзеркалення можливостей відносно здійснення активних операцій враховуючи терміни та відсоткові ставки; можливість втілення банківської місії та формування банківської стратегії і тактики.

Вважаємо, що політика відносно формування депозитів комерційного банку – це політика, котра не лише формує дохід в межах клієнтів банків і створює можливість отримання даного доходу для банку (шляхом залучення ресурсів, котрі потім будуть надані у позику), а й політика, котра збільшує або ж навпаки зменшує можливості залучення кредитних ресурсів для господарюючих суб'єктів та фізичних осіб, політика центрального банку відносно збільшення або ж навпаки зменшення грошової маси в країні.

А тому, вважаємо, що дана тематика дослідження є досить актуальною не лише з позиції діяльності комерційних банків, а й з позиції суспільства в цілому, бо вона позначається на діяльності всіх без винятку суб'єктів.

Варто відзначити, що межах України депозитні кошти банків регулює НБУ. Дане регулювання проводиться з ціллю:

- впливу на монетарну політику в державі, зокрема обсяг грошової маси;
- контролю за діяльністю комерційних банків, забезпечення їх платоспроможності, стійкості;
- контролю, захисту та задоволення потреб і інтересів клієнтів.

НБУ формує нормативні показники яких повинні дотримуватись банківські установи для здійснення діяльності.

Політика НБУ не стосується безпосередньо депозитів комерційних банків, однак вона зачіпає їх на шляху здійснення монетарної політики центрального банку.

Тож проаналізуємо вплив систематичної складової на депозити комерційних банків, зокрема вплив НБУ (рис. 1).

Вплив НБУ на депозити комерційних банків

<p>Політика – вплив на депозити через механізм зміни пропозиції грошей і ціни на гроші в межах грошового ринку:</p> <ul style="list-style-type: none">- експансійна політика – провокує довільне зростання пропозиції грошей, а отже і довільне зростання / скорочення депозитів, при цьому ціна залучення зменшується. Оскільки ціна на формування депозитів знижується досить швидко, то економічні суб'єкти значно скорочують формування депозитів, а банк прагне до їх збільшення. Мультиплікативний ефект сформованих депозитів зростає;- політика дезінфляції – провокує повільне контрольоване збільшення пропозиції грошей, а отже помірне скорочення депозитів за помірною зниження цін на них. Однак, оскільки ціна на формування депозитів знижується, то економічні суб'єкти не поспішають підвищувати їх обсяги, а можуть навіть зменшувати їх. При цьому банки прагнуть до збільшення депозитів. Мультиплікативний ефект сформованих депозитів зростає.- рестрикційна політика – провокує подорожання грошей та скорочення їх обсягів, що провокує збільшення ціни на депозити та збільшення депозитів з боку економічних суб'єктів, однак при цьому скорочується мультиплікаційний ефект депозитів;- політика рефляції - політика повільного і незначного скорочення пропозиції грошей та рівня процента, що м'яко впливає на збільшення ціни на депозити та збільшення їх обсягів. При цьому відбувається мультиплікативне скорочення депозитів, однак не різке.	<p>Цільова спрямованість монетарної політики, що впливає на обсяги депозитів:</p> <ul style="list-style-type: none">- збалансування платіжного балансу;- стабілізація цін;- зростання виробництва та зайнятості
	<p>Інструменти монетарної політики, що впливають на обсяги депозитів:</p> <ul style="list-style-type: none">- інструменти опосередкованого впливу (операції на відкритому ринку, норма обов'язкового резервування, процентна політика, рефінансування банків);- інструменти прямого впливу (формування прямих обмежень)

Рис. 1. Вплив НБУ на депозити комерційних банків

Отже, обсяги депозитів залежать перш за все від дій центрального банку та його монетарної політики, а вже потім від управлінських дій конкретного банку.

Список використаних джерел

1. Банківський менеджмент: навч. посіб. / В. В. Зянько, Н. О. Коваль, І. Ю. Єпіфанова. ; 2-ге вид., доп. Вінниця: ВНТУ, 2018. 126 с.
2. Зміни до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Постанова правління НБУ № 102 від 01.08.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0102500-19#Text> (дата звернення: 30.10.2022 р.).
3. Офіційний сайт Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 30.10.2022 р.). URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/48_2020_ukr/48.pdf (дата звернення: 28.10.2022 р.).

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Садченко Б. М.,

здобувач вищої освіти СВО Магістр

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Томілін О. О., д.е.н., професор

Питання забезпечення економічної стабільності компаній у динамічному та стохастичному економічному середовищі є постійним і важливим. Наявність ризиків, як невід'ємної частини бізнесу, потребує розробки конкретних методів і прийомів їх ідентифікації при прийнятті та реалізації управлінських рішень, а також налагодження системи захисту та управління ризиками. Ризик визначають в абсолютному вимірі як величину прогнозованих збитків і у відносному – як величину втрат, віднесену до визначеної бази. У фінансовій сфері ризик визначають рівнем мінливості сподівання доходів і вимірюють двома критеріями: середнє очікуване значення; мінливість можливого отримання результатів.

Отже, ризик є атрибутом господарської діяльності підприємств, організацій, установ.

Фінансові ризики виникають у сфері відносин підприємств з банками та іншими фінансовими інститутами. Фінансовий ризик пов'язаний з імовірністю втрат яких-небудь грошових сум або їх недоотриманням.

Варіюють думки дослідників і стосовно поняття «фінансового ризику». Так, є прихильники дослідження поняття фінансового ризику як окремого виду ризиків господарства, прихильники другого напрямку вважають, що фінансовий ризик є складовою економічного ризику, прихильники третього підходу вважають фінансовий ризик часткою комерційного ризику господарства.

Особливістю фінансового ризику є імовірність виникнення збитку в результаті проведення яких-небудь операцій у фінансово-кредитній і біржовій сферах, здійснення операцій з фондовими цінними паперами, тобто ризику, який виходить з природи цих операцій [7, с.115]. Так, Г.В.Осовська та ін. вважають, що фінансовий ризик – це ризик, який бере експортер на випадок, якщо контрагент з якихось причин відмовиться від оплати закупленого товару [4, с. 271]. Під фінансовим ризиком підприємства розуміється імовірність виникнення несприятливих фінансових наслідків у формі втрати доходу або капіталу в ситуації невизначеності умов здійснення його фінансової діяльності [8, с.176]. Фінансовий ризик підприємства представляє собою результат вибору його власниками або менеджерами альтернативного фінансового рішення, яке направлене на досягнення бажаного цільового результату фінансової діяльності при ймовірності понесення економічного збитку (фінансових втрат) в силу невизначеності умов його реалізації [6, с. 522]. Фінансовий ризик пов'язується з можливістю неотримання чистого прибутку до сплати податку на прибуток, але після виплати відсотків [5, с. 231]. Фінансові ризики – це, по-перше, небезпека потенційно можливої, ймовірної втрати ресурсів або недоодержання доходів

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

порівняно з варіантом, що розрахований на раціональне використання ресурсів у даній сфері діяльності; по-друге, можливість одержання додаткового обсягу прибутку, пов'язаного з ризиком [3, с. 432]. Фінансові ризики – це всі ризики підприємницької діяльності, що характеризуються імовірністю втрат фінансових ресурсів, а в більш вузькому змісті – це ймовірність фінансових втрат у результаті операцій у фінансово-кредитній і біржовій сферах [2, с. 182].

Отже, уніфікованого підходу до визначення сутності фінансового ризику у сучасних науковців немає, що свідчить про недостатнє наукове опрацювання дослідниками цієї економічної категорії.

Фінансові ризики – це ймовірність виникнення несприятливих фінансових наслідків у формі втрати доходу або капіталу при невизначеності умов здійснення його фінансової діяльності [1].

Характеристика основних видів фінансових ризиків підприємства нами представлена на рис. 1.

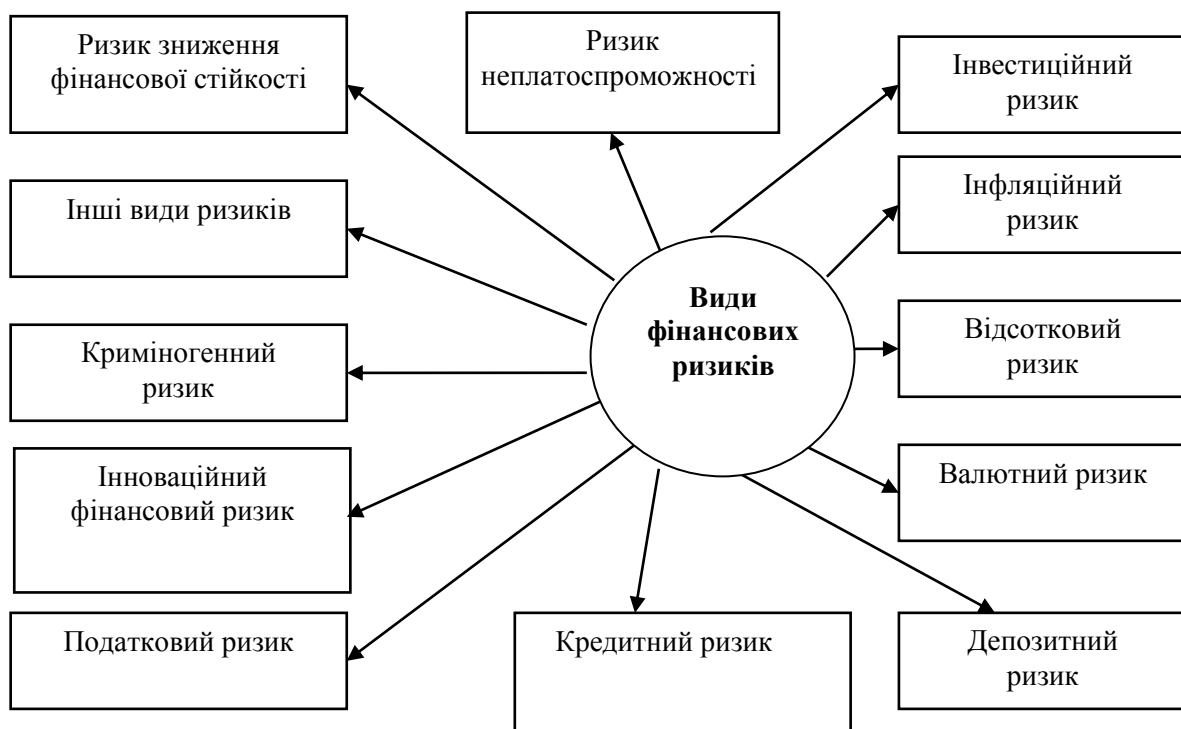

Рис. 1. Характеристика основних видів фінансових ризиків підприємства

Кількісна оцінка рівня ризику складається у визначенні розмірів окремих ризиків і сумарного ризику того чи іншого напрямку діяльності (чи проекту).

Політика управління фінансовими ризиками являє собою процес передбачення загальної фінансової стратегії підприємства, яка полягає в розробці системи заходів щодо можливих негативних фінансових наслідків та нейтралізації ризиків [1, с.172].

Для системи управління аудиторськими ризиками характерні такі

«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)

фактори впливу:

- рівень обізнаності аудитора в питаннях обліку;
- концептуальні засади аудиторської діяльності підприємства;
- рівень автоматизації;
- оперативність реагування до змін у законодавстві з питань облікового супроводу діяльності підприємства;
- результативність системи внутрішнього контролю й ефективність менеджменту [9, с.174].

Оцінку та управління економічними ризиками необхідно здійснювати з двох позицій – позиції ризику, що супроводжує окремі види господарської діяльності, проекти та зі сторони сукупності всіх ризиків підприємства [6, с.975].

Таким чином, процес управління ризиками так чи інакше здійснюється керівництвом усіх компаній, організацій та установ, але найчастіше він характеризується роздробленістю, відсутністю чітких алгоритмів та некомпетентністю через недотримання сучасних методів, фінансових механізмів та практик управління ризиками.

Список використаних джерел

1. Аранчій В. І., Томілін О. О., Дорогань-Писаренко Л. О. Фінансовий менеджмент: навч. посібник. РВВ ПДАУ. 2021. 300 с. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/10970>.
2. Грідчина М. В. Фінансовий менеджмент: курс лекцій. Київ. ДП «Вид. дім «Персонал», 2015. 268 с.
3. Крамаренко Г. О., Чорна О. Є. Фінансовий менеджмент. Підручник. Київ. Центр навчальної літератури. 2006. 520 с.
4. Осовська Г. В., Юшкевич О. О., Завадський Й. С. Економічний словник. Київ : Кондор, 2005. 358 с.
5. Салига С. Я. Фінансовий менеджмент: [навч. посіб.] / С. Я. Салига, П. В. Даций, С. О. Корецький. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 274 с.
6. Томілін О. О., Рубанська К. В. Управління ризиками підприємства в сучасних умовах господарювання: матеріали VI міжнарод. наук.-практич. конф. «Менеджмент XXI століття: глобалізаційні виклики». м. Полтава, ПДАУ. 19 травня 2022 року. С.973–975. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/12133> (дата звернення – 18.11.2022)
7. Фінансовий менеджмент: елект. навч. посібник / І. А. Бігдан, Л. І. Лачкова, В. М. Лачкова, О. В. Жилякова. Харків : ХДУХТ, 2017. 197 с.
8. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / [Васьківська К. В., Сич О. А.]. Львів : «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2017. 236 с.
9. Sysoieva, I., Zagorodniy, A., Pylypenko, L., Tomilin, O., Balaziuk, O. and Pohrishchuk, O. (2021), Analysis of potential risks of audit of agricultural enterprises. *Agricultural and Resource Economics*, vol. 7, no. 1, pp. 164–191. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/10543> (дата звернення – 18.11.2022)

ОЦІНКА БАНКІВСЬКИХ РИЗИКІВ

Сокол О. В.,

здобувач вищої освіти ОС Магістр

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Дроботя Я. А., к.е.н., доцент

Динамічність процесів держави, її економічний та соціальний розвиток залежать від багатьох факторів, серед яких банкам належить вагома роль.

Варто акцентувати, що діяльність комерційних банків – ризикова діяльність і ризик в банківській сфері здійснює вплив на всіх економічних суб'єктів держави. А тому проблематика банківського ризику та його оцінки надзвичайно складна і важлива не лише для банків, а й для держави в цілому, для його економічних суб'єктів.

Вважаємо, що оцінка банківського ризику – важлива складова банківської діяльності. Саме від своєчасності і повноти оцінки ризику залежить доля не лише окремо взятого банку, банківської системи в цілому, а й економіки країни та кожного із суб'єктів в межах даної економіки.

На наш погляд, система оцінки відносно банківського ризику повинна бути акцентована на:

- динамічності банківського ризику;
- систематичних та несистематичних складових банківського ризику;
- взаємному впливу банківських ризиків.

Оцінка банківського ризику включає певні етапи [1-3]:

- окреслення ризиків;
- окреслення та оцінка факторів впливу на банківський ризик;
- оцінка відносно ймовірності настання ризику;
- оцінка відносно обсягів можливих максимальних втрат;
- оцінка доцільності прийняття ризику, його уникнення або ж передачі.

Оскільки банківські ризики окремо взятого банку здійснюють вплив на функціонування банківської системи в цілому, на економіку держави, то звісно вони потребують змістовного контролю з боку держави. Даний контроль на рівні держави здійснює НБУ (за законодавством).

З цією метою Національний банк України запроваджує економічні нормативи, яких повинні дотримуватись комерційні банки і які контролює НБУ в рамках безвиїзного нагляду.

Дотримання даних нормативів – базис стабільності не лише банку, банківської системи, а й суб'єктів, котрі взаємодіють із банками, країни в цілому.

НБУ з метою оцінки ризиків в межах комерційних банків використовує певні складові оцінки:

- кількісний вираз ризику;
- якість відносно управління ризиком комерційного банку (окреслення ризику, вимір, контроль, моніторинг);

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

- ймовірність змін стосовно ризику [3].

Оцінка фінансового ризику в межах банку здійснюється за абсолютними та відносними оціночними показниками. Зокрема абсолютний аналіз відносно банківського ризику включає в себе оцінку статей активу та пасиву балансу за обсягом та динамікою. Відносний аналіз банківського ризику - оцінка за співставними коефіцієнтами.

В практиці здійснення оцінки банківських ризиків використовують певні методи [1-3]:

- статистичні;
- методи імітаційного моделювання;
- експертних оцінок;
- аналітичні методи;
- методи аналогій;
- комбіновані методи.

Список використаних джерел

1. Довгань Ж. М. Менеджмент у банку [Текст]: підруч. Тернопіль: Економічна думка, 2017. 512 с.

2. Лачкова В.М. Фінансовий менеджмент у банку: навч. посібник. Харків: Іванченко І.С., 2017. 180 с.

3. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Постанова НБУ від 28.08.2001 № 368 / Верховна рада України. URL: <http://www.rada.gov.ua> (дата звернення: 30.10.2022 р.).

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

ДОСТУПНІ КРЕДИТИ ДЛЯ БІЗНЕСУ ЗА ПРОГРАМОЮ 5-7-9%: СУТНІСТЬ ТА УМОВИ ОТРИМАННЯ

Ставицька В.О., Колотій В.Ю.,

здобувачі вищої освіти ОС Бакалавр

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Тютюнник С. В., к.е.н., доцент

Починаючи з 2019 року, а саме з періоду запровадження жорстоких карантинних обмежень, щоб запобігти поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, малому бізнесу стало важче втримуватися «на плаву» через принесені такими змінами збитки. Тому багато суб'єктів підприємництва скорочували свою діяльність, або ж були змушені зовсім її припинити.

У зв'язку з такою тенденцією задля мінімізації й подолання негативних наслідків, що стосувалися розвитку малих підприємств України, Урядом від 1 лютого 2020 року була запроваджена державна програма кредитування бізнесу «Доступні кредити 5-7-9%». За цією програмою державою компенсувалася суб'єкту підприємства частина його кредитного навантаження, тобто частина нарахованих відсотків [1]. Кредити можна було узяти для такої мети: на придбання нових та таких, що були у використанні, основних засобів, їх модернізацію; також придбання нежитлової нерухомості і (або) земельних ділянок без права передачі таких у оренду; на реконструкцію та будівництво приміщень (але не офісних); для придбання прав інтелектуальної вартості; і також поповнення обігових коштів, але до 25% від вартості інвестиційного проекту. Максимальна сума кредиту могла сягати 50 млн. грн, а річний дохід підприємства, яке хотіло взяти участь у програмі, не мав перевищувати суми у 20 млн. євро. Партнерами цієї програми стали понад 40 банків.

На початку 2022 року у зв'язку із вторгнення в Україну та введенням воєнного стану нависла загроза над майбутньою посівною кампанією. Тому Урядом України було прийнято рішення щодо внесення змін до програми доступних кредитів. Постановою Кабінету міністрів від 12 березня 2022 року № 274 були запроваджені зміни до Державної програми «Доступні кредити 5-7-9%» [2]. Це розширило можливості для підтримки суб'єктів підприємницької діяльності – сільськогосподарських товаровиробників, насамперед, задля забезпечення фінансування ними посівних робіт.

З березня 2022 року основні зміни: програма була розширена на підприємства з річних доходом до 50 млн. євро; максимально можлива сума кредитування змінилася з 50 млн. грн на 60 млн. грн; з'явилися додаткові цілі кредиту, а саме - інвестиційний кредит на придбання сільськогосподарської техніки та кредит на поповнення обігових коштів для придбання насіння, добрив та паливно-мастильних матеріалів [3]. Для сільськогосподарських виробників була запроваджена процентна ставка у розмірі 0% річних, а сума кредитування складає 6 місяців. Така ставка буде дійсною упродовж дії

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

воєнного стану в Україні та протягом одного місяця після його припинення або скасування.

З актуальними розмірами відсоткових ставок та цілями, на які можуть надаватися кредити за відповідною ставкою можна ознайомитися у табл. 1.

Таблиця 1

**Розміри річних ставок та умови кредитування за Державною програмою
«Доступні кредити 5-7-9%»**

Розмір ставки	Умови кредитування
0,00% річних	З метою забезпечення потреб посівної кампанії; для релокації (переїзду) бізнесу, запобігання та подолання наслідків російської агресії (нульова відсоткова ставка буде актуальною поки діє воєнний стан на території України та протягом одного місяця після його припинення або скасування, після ж – 5,00 % річних); під держгарантії; для нових обігових кредитів; для нових інвестиційних кредитів, що пов'язані виключно з виробництвом лікарських засобів, медичних виробів та (або) медичного обладнання, а також на рефінансування заборгованості за кредитами, наданими на зазначені цілі; для рефінансування існуючої заборгованості за кредитами в банках.
3,00% річних	Для нових кредитів, виданих під 0% після закінчення 90 днів з дня відміни карантину і до завершення терміну кредиту; для кредитів, що видані на рефінансування існуючої заборгованості, – з 1 квітня 2021 року і до завершення терміну кредиту.
5,00% річних	Для бізнесу з річним доходом до 50 млн грн за умови прийняття на роботу щонайменше двох працівників протягом першого кварталу.
7,00% річних	Для бізнесу з річним доходом до 50 млн грн, кожне нове робоче місце – зменшення ставки на 0.5% річних (мін. 5.00 % річних).
9,00% річних	Для бізнесу з річним доходом від 50 млн грн, кожне нове робоче місце – зменшення ставки на 0.5% річних (мін. 5,00 % річних).

Однак, хоч умови програми і є досить зручними та вигідними для суб'єктів підприємницької діяльності, але все ж існують певні моменти, на які варто зважати перед тим, як подавати заявку на участь [4]. А саме:

– Обов'язковою є участь власними коштами:

Визначені розміри власного внеску є такими:

мін. 10% – для діючого бізнесу;

мін. 15% – для новоствореного бізнесу.

– Необхідним є внесення застави (у вигляді нерухомості, автотранспорту, сільськогосподарської техніки чи обладнання, а також має бути надана порука від фізичної особи – власника бізнесу (для юридичних осіб)).

– Додаткові витрати (комісія за видачу кредиту, оцінка предмету застави, страхування предмету застави та ін.).

Загалом, варто відзначити, що ця програма приносить вдалі результати для українського бізнесу та має високий попит. Оскільки, станом на червень 2022 року вже було укладено 390 банківських угод на загальну суму понад

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

127 мільярдів гривень [5]. Отже, Державна програма «Доступні кредити 5-7-9%» має високий потенціал і змогу допомогти великій кількості суб'єктів підприємницької діяльності у скрутний період та розширити можливості бізнесу України.

Список використаних джерел

1. ПриватБанк учасник програми «Доступні кредити 5-7-9%». ПриватБанк: веб-сайт. URL: <https://privatbank.ua/business/5-7-9> (дата звернення: 14.11.2022).

2. Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 р. № 28 та від 14 липня 2021 р. № 723: Постанова Кабінету міністрів України № 274 від 12 березня 2022 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/provnesennya-zmin-do-postanov-kabinetu-ministriv-ukrayini-vid-24-sichnya-2020-r-28-ta-vid-14-lipnya-2021-r-723-274> (дата звернення: 14.11.2022).

3. Зміни до програми «Доступні кредити 5-7-9%»: підтримка посівної кампанії та активація підприємництва. Міністерство фінансів України: веб-сайт. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/zmini_do_programi_dostupni_krediti_5-7-9_pidtrimka_posivnoi_kampanii_ta_aktivatsiia_pidpriemnitstva-3374 (дата звернення: 14.11.2022).

4. Доступні кредити 5-7-9 % 2022 – деталі, порядок дій, умови кредитних програм. Finsee: веб-сайт. URL: <https://finsee.com/%D0%B4%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BF%D0%BD%D1%96-%D0%BA%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%B8-%D0%B4%D0%BB%D1%8F-%D0%B1%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B5%D1%81%D1%83/> (дата звернення: 14.11.2022).

5. «Доступні кредити 5-7-9%»: бізнес отримав уже понад 127 млрд грн. Мінфін: веб-сайт. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2022/06/29/87949947/> (дата звернення: 14.11.2022).

ОЦІНКА РІВНЯ БАНКІВСЬКОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Чернуш А. С.,

здобувач вищої освіти ОС Магістр

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Дорошенко О. О., к.е.н., доцент

Фінансова безпека України є однією із важливих складових економічної безпеки в цілому, вона дозволяє створити такі умови за яких буде збережена цілісність та єдність фінансової системи. Це допоможе забезпечити стійкість перед дисбалансом та фінансовим шоком і підтримає стабільний соціально-економічний розвиток країни. В свою чергу фінансова безпека має свої складові:

- банківська безпека;
- безпека небанківського фінансового ринку;
- боргова безпека;
- бюджетна безпека;
- валютна безпека;
- грошово-кредитна безпека.

Банківська безпека в свою чергу займає одне з основних місць в системі фінансової безпеки, її ваговий коефіцієнт становить 0,1723. Відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [4], для того, щоб оцінити рівень банківської безпеки держави, прийнято використовувати сім індикаторів, які в свою чергу матимуть свій ваговий вплив на інтегральний показник банківської безпеки. Розрахунок субіндексів рівня банківської безпеки України за 2013 – 2020 рр. проведено в табл. 1.

Таблиця 1

Фактичні значення рівня банківської безпеки України за 2013–2020 рр.

Індикатор банківської безпеки	Значення індикаторів за роками							
	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.
Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам України, %	12,89	18,98	28,03	30,47	54,54	52,85	53,50	52,99
	крит.	крит.	крит.	крит.	крит.	крит.	крит.	крит.
Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті, %	125,15	154,21	180,96	134,50	125,88	107,77	86,64	82,79
	задов.	небезп.	крит.	незадов.	задов.	оптим.	задов.	незадов.
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	27,37	31,48	35,04	39,58	46,34	48,05	26,90	27,3
	задов.	незадов.	небезп.	небезп.	крит.	крит.	задов.	задов.
Співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів, разів	1,76	2,83	3,89	4,13	3,41	3,76	4,2	4,3
	незадов.	крит.	крит.	крит.	крит.	крит.	крит.	крит.
Рентабельність активів, %	0,11	-3,99	-6,22	-15,55	-1,38	1,60	5,23	3,11

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Індикатор банківської безпеки	Значення індикаторів за роками							
	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	2020 р.
	незадов.	крит.	крит.	крит.	крит.	задов.	крит.	крит.
Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань, %	89,11	86,14	92,87	92,09	98,37	93,52	93,10	90,0
	задов.	задов.	задов.	задов.	задов.	задов.	задов.	задов.
Частка активів 5-ти найбільших банків у сукупних активах банківської системи, %	40,01	43,41	53,62	55,63	26,21	89,97	89,31	89,43
	небезп.	небезп.	крит.	крит.	оптим.	крит.	крит.	крит.

Джерело: розраховано автором на основі [1,2,3,4,5]

Проведемо нормування індикаторів та розрахуємо інтегральний індикатор для банківської безпеки України за період 2013-2020 рр. (табл. 2).

Таблиця 2

**Нормовані значення індикаторів банківської безпеки України
за 2013 – 2020 рр.**

Індикатор банківської безпеки	Ваговий коеф.	Значення індикаторів за роками							
		Роки							
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам України, %	0,1510	0,109	0,074	0,050	0,046	0,026	0,026	0,026	0,026
Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті, %	0,1425	0,849	0,458	0,199	0,71	0,841	1,0	0,866	0,712
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	0,1371	0,905	0,741	0,496	0,417	0,337	0,32	0,924	0,908
Співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів, разів	0,1487	0,613	0,243	0,154	0,145	0,176	0,16	0,143	0,14
Рентабельність активів, %	0,1496	0,704	0,008	0,002	0	0,079	0,924	0,148	0,356
Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань, %	0,1359	0,855	0,815	0,905	0,895	0,978	0,914	0,908	0,867
Частка активів 5-ти найбільших банків у сукупних активах банківської системи, %	0,1351	0,600	0,523	0,328	0,287	1,0	0,133	0,134	0,134
Значення інтегрального показника банківської безпеки	X	0,655	0,397	0,294	0,347	0,476	0,495	0,439	0,440

Джерело: розраховано автором на основі [4]

Отже, можемо спостерігати найвищий рівень банківської безпеки у 2013 році (0,65524), а найнижчий 0,29441 у 2015 році. Протягом 2013-2015 рр. значення показника з майже задовільного рівня скоротилося до критичного. Та протягом 2017 – 2020 рр. інтегральний показник знаходився в діапазоні між незадовільним та небезпечним рівнями (рис. 1).

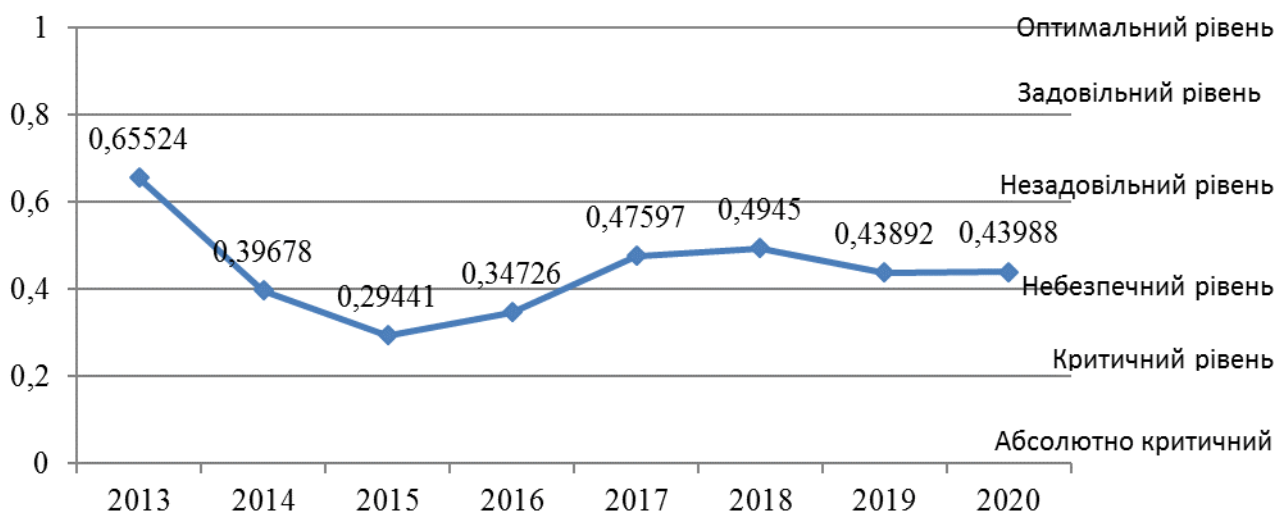

Рис. 1. Динаміка інтегрального показника банківської безпеки України за 2013-2020 рр.

Провівши оцінку стану банківської безпеки в Україні за 2013-2020 рр., можна зробити наступні висновки. Так як, протягом певного періоду рівень банківської безпеки країни є незадовільним, він потребує відповідних заходів, а саме варто знизити рівень проблемних кредитів, врівноважити дисбаланс між довгостроковими кредитами і депозитами, послабити вплив іноземного капіталу фінансових груп. Це дозволить запобігти втрати частини прибутку від банківської діяльності; зниження ліквідності; втрати вкладів населення, що залучив банк.

Список використаних джерел

1. Грошово-кредитна статистика. Офіційний сайт Національного банку України. Архів 2008–2021. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#2fs> (дата звернення 06.10.2022 р.).
2. Дані фінансової звітності банків України. Офіційний сайт Національного банку України. URL: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=64097 (дата звернення 06.10.2022 р.).
3. Звітна форма та довідкові дані з компіляції індикаторів фінансової стійкості. Національний банк України. URL: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=44575 (дата звернення 06.10.2022 р.).
4. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : затверджені наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України 29.10.2013 № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731>. (дата звернення 10.09.2022 р.).
5. Статистика фінансових ринків. Офіційний сайт НБК. Архів 2008–2021. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#2> (дата звернення 06.10.2022 р.).

ОЦІНКА САНАЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Чумак В. Д.,

к.е.н., доцент, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Бражник Л. В.,

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Полтавський держаний аграрний університет

На сьогодні в Україні набуває актуальності питання реформування вітчизняного інституту банкрутства, зокрема, особливої уваги потребують питання, пов'язані із визначенням санаційної спроможності підприємства та оцінки ефективності санаційних заходів. Головним критерієм прийняття рішення щодо санації чи ліквідації підприємства є його санаційна спроможність. Водночас, кінцевою метою фінансової санації суб'єкта господарювання є забезпечення його життєдіяльності у довгостроковому періоді. Отже, санаційна спроможність визначається здатністю підприємства до виживання.

Санація з правової точки зору – це сукупність заходів, спрямованих на попередження визнання підприємства-боржника банкрутом, оздоровлення фінансово-економічного стану суб'єкта господарювання, а також максимальне задоволення вимог кредиторів [1, с. 52]. Вітчизняна економіка знаходиться в таких умовах, коли підприємства з метою забезпечення конкурентоспроможності та виживання в ринковому середовищі вимушені вдаватись до структурних перетворень, тобто до проведення реструктуризації суб'єктів господарювання. Відповідно до Кодексу України з процедур банкрутства, реструктуризація є одним із дієвих санаційних заходів попередження банкрутства підприємств [2, с. 410]. Становлення ринкової економіки активізувало дослідження проблеми питань фінансового оздоровлення підприємства. Незважаючи на значний обсяг накопичених у даній сфері знань, бракує теоретико-методологічного підґрунтя бачення економічного змісту основних понять у сфері регулювання процесів виходу підприємств з фінансової кризи. У системі стабілізаційних заходів держави, спрямованих на виведення підприємств з фінансової кризи, основна роль відводиться санаційним заходам.

Аналізуючи методики, які використовують з метою визначення санаційної спроможності підприємства, доцільно відмітити, що вони, передусім, спрямовані на оцінку фінансових аспектів діяльності підприємства, що не дає повної інформації про загальний стан та перспективи розвитку суб'єкта господарювання, його здатність протистояти розвитку та поглибленню кризи. Окрім того, основним джерелом інформації, на основі якої проводиться аналіз, є форми фінансової звітності, які не завжди відображають реальну ситуацію, що склалась на підприємстві, або дають інформацію про суб'єкта господарювання лише на певну звітну дату.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

На перший погляд, може скластись думка, що оцінка санаційної спроможності не є самостійною проблемою, оскільки методичний інструментарій визначення ймовірності банкрутства достатньо розроблений і дає змогу кількісно визначити вірогідність виникнення такої ситуації, то санаційна спроможність, яку у даному випадку можна ототожнити з виживанням підприємства, могла б бути розрахована як різниця між одиницею та вірогідністю банкрутства. Проте така позиція є помилковою, оскільки банкрутство і виживання обумовлюються різними чинниками та повинні досліджуватись автономно один від одного.

Основними напрямками фінансової санації суб'єктів господарювання в сучасних умовах є: санація із збереженням юридичного статусу підприємства; зниження рівня витрат у процесі реалізації продукції; прискорення руху оборотного капіталу; активізація маркетингової політики; зменшення кредиторської заборгованості; підвищення рентабельності активів та рентабельності реалізації; збільшення ліквідності шляхом зростання поточних активів; збільшення фінансової стійкості підприємства, що зменшить залежність від зовнішніх кредиторів; пролонгація або реструктуризація заборгованості тощо.

Досить важливим критерієм санаційної спроможності є оцінка конкурентної переваги суб'єкта господарювання. Безперечно, досягнення конкурентних переваг підприємства на ринку можливе лише за наявності високої фінансової стійкості та ліквідності. У той же час, забезпечення абсолютної ліквідності та платоспроможності дає можливість уникнути банкрутства лише у поточному періоді. Тому виникає необхідність розробки та використання єдиного узагальненого показника. З цією метою доцільно використовувати математичний апарат теорії нечітких множин. Нечіткі множини – це спроба математичної формалізації неоднозначної інформації для побудови математичних моделей. Основою цієї теорії є уявлення про те, що окремі елементи однієї множини, які мають загальну властивість, можуть мати її певною мірою, а отже, належать до даної множини з різним ступенем. Саме тому для побудови інтегрального показника доцільно скористатися узагальненою функцією Харрінгтона, яка є кількісним, однозначним, єдиним та універсальним показником якості досліджуваного об'єкта. Якщо додати ще такі риси, як адекватність, ефективність та чутливість, то стає зрозуміло, що вона може використовуватися і як критерій оптимізації.

Розрахунок інтегрального коефіцієнта санаційної спроможності дасть можливість визначити доцільність проведення санації. Саме такий підхід до оцінки санаційної спроможності є більш прогресивним, оскільки дозволяє комплексно врахувати особливості кожного конкретного підприємства та його потенціалу.

Альтернативою удосконалення оцінки санаційної спроможності є використання інтегрального показника санаційної спроможності. Інтегральний показник – сукупність наявних та прихованих, екзогенних та ендогенних

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

можливостей та ресурсів підприємства, що можуть бути використані задля подолання кризи (успішної реалізації санації) та забезпечення ефективного функціонування підприємства в майбутньому. Якщо за інтегральним показником санаційна спроможність підприємства виявиться низькою, керівництву необхідно негайно розробити систему заходів, які повинні мати не лише оперативний, а й стратегічний характер та унеможливаючи поглиблення фінансової кризи.

Таким чином, з метою покращення оцінки санаційної спроможності та фінансового оздоровлення суб'єктів господарювання доцільно запровадити наступні заходи: створення спеціальних контролінгових відділів на підприємствах, які будуть своєчасно оцінювати санаційну спроможність; використання такого методу аналізу фінансового стану підприємства, як «скоринг», який широко використовується у світовій практиці при діагностиці банкрутства; застосування інтегрального показника санаційної спроможності при оцінці фінансового стану підприємства; складання бізнес-плану фінансового оздоровлення суб'єкта господарювання; розробка системи діагностики можливого настання банкрутства та розробка заходів із збереження життєдіяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Кодекс України з процедур банкрутства від 18 жовтня 2018 р. № 2597-VIII. *Голос України*. 2019. № 77 (7083). С. 2–78.
2. Чумак В. Д., Кіріченко Н. О. Фінансова реструктуризація як санаційний захід попередження банкрутства підприємств. *Сучасні проблеми обліку, аналізу, аудиту й оподаткування суб'єктів господарської діяльності: теоретичні, практичні та освітняські аспекти* : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф., м. Дніпро, 30-31 березня 2021 р. Дніпро, 2021. С. 409–413.

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАННЯ ТА ПОДАТКОВИЙ ОБЛІК ВИТРАТ НА СТРАХУВАННЯ

Швед К.Ю.,

здобувачі вищої освіти ОС Бакалавр

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Тютюнник С.В., к.е.н., доцент

Страхова діяльність в Україні регулюється нормами Закону України «Про страхування». Відповідно до Закону України, страхування – це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних осіб та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати фізичними особами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів.

Страховання – це система економічних відносин між однією особою та страховою компанією. Тобто відносини, які були визначені договором страхування у разі настання певних подій. У результаті чого страховик бере на себе виплати страхувальника. Іншими словами, страхування – це можливість покрити збитки постраждалому за рахунок страхової компанії.

Страховальники та страховики – це особи, які виступають як суб'єкти правовідносин.

Страховики – це зареєстровані страхові компанії, що мають ліцензію на здійснення страхової діяльності, а страхувальники – це юридичні та фізичні особи, які уклали страховий договір зі страховиками.

Страхові відносини скріпляються юридичним договором. Договір страхування складається тільки в письмовій формі і може підтверджуватись страховим свідоцтвом, полісом та сертифікатом. У разі недодержання письмової форми договору страхування, такий договір буде недійсним [1].

У договорах разом з іншими умовами буде встановлено розмір страхової суми. Страхова сума – грошова сума, в межах якої страховик відповідно до умов страхування зобов'язаний провести виплату при настанні страхового випадку [2].

Страховий випадок – це подія, яка передбачена договором страхування, яка відбулася та на підставі цього договору виникає обов'язок страховика, виплатити страхову суму страхувальнику або довірений особі.

Страховання майна є не обов'язковим, і тому це вважається одним із видів добровільного страхування.

Ситуації від яких страхують майно:

1. Пожежа.
2. Стихійні лиха.
3. Пошкодження водою.
4. Протиправні дії третіх осіб.
5. Ризики зовнішнього впливу.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

У договорі страхування має бути чітко прописано перелік страхових випадків.

Витрати на страхування майна у прибутковому обліку відображається виключно за правилами бухгалтерського обліку. А також амортизація в податковому обліку не підлягає до витрат, які формують вартість невиробничого основного засобу в бухгалтерському обліку.

Страхові платежі здійснюються на підставі договору, у ньому повинно бути прописано їх розмір, порядок та умови сплати.

У бухгалтерському обліку витрати на страхування майна включаються до складу витрат звітного періоду, відповідно до НП(С)БО 16 і залежно від виконуваних майном функцій відображаються на рахунках 23, 91, 92, 93.

Страхові компанії відображають страхові платежі на субрахунку 655 «Розрахунки за страхування майна». На цьому рахунку ведеться аналітичний облік за окремими страховими договорами.

Також можливі такі випадки, коли до первісної вартості основних засобів або запасів включають витрати на сплату страхових платежів. Застрахувати своє майно можливо в будь-який час, навіть при укладанні договору купівлі-продажу. Застрахувати товар має право, як продавець так і покупець.

Існує два випадка страхування майна, при договорі купівлі-продажу на покупця:

1. Страхування ризиків доставки.

2. Страхування інших ризиків (крадіжка, пошкодження, знищення тощо), що передбачені договором.

Якщо ж застрахувати власне майно, то слід пам'ятати, що первісна вартість об'єкта страхування в жодному разі не збільшуватиметься. Тому що первісна вартість – це величина яка непорушна, тому що вона формується в момент придбання, змінюватися вона може у чітко прописаних випадках НП(С)БО 7 і НП(С)БО 9.

Є ще така можливість як страхування орендованого майна, це дозволяє п. 2 ст. 771 ЦКУ. Але у деяких випадках законодавство зобов'язує застрахувати орендоване майно. У такому разі витрати, які йдуть на страхування майна в обліку повинно відображатися не на власнику, а на орендарі.

У бухгалтерському обліку такі платежі відображаються так, як і страхові платежі власного майна. Страхові платежі орендаря відображаються проведенням: дебет 655 – кредит 311. А проведенням: дебет 39 – кредит 655 відображаються страхові платежі, які були сплачені авансом. Також кожного місяця частина витрат списується на витрати періоду – 23, 91, 92, 93 або 94.

Основні типові бухгалтерські проведення по страхуванню майна наведено у табл. 1 [3].

Узагальнюючи вище наведену інформацію, можемо зазначити що:

1. Потрібно постійно удосконалювати нормативні бази діяльності страховиків.

2. Збільшувати обсяги страхової діяльності.

3. Посилювати державний нагляд.

Бухгалтерські проведення щодо страхуванню майна

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	Дт	Кт
Перераховано страховий платіж за договорами страхування майна (аналітику за договорами не показуємо)	655	311
Відображаємо витрати на страхування ризиків доставки товару у складі ТЗВ (отримано страховий поліс)	289	655
Віднесено страхові платежі за верстат, що орендується, на витрати майбутніх періодів (отримано страховий поліс)	39	655
Віднесено суму страхових платежів зі страхування виробничого верстата до складу виробничої собівартості	23	39
Віднесено страхові платежі за власний офіс на витрати майбутніх періодів (отримано страховий поліс)	39	655
Списано до витрат суму витрат зі страхування офісного приміщення в першому місяці	92	39
	791	92

Отже, страхування майна є одним із видів добровільного страхування і він укладається тільки письмово. А також в податково-прибутковому обліку витрати відображаються виключно за правилами бухгалтерському обліку. Страхові суми не амортизуються в податковому обліку, якщо страхові суми формують первісну вартість. До первісної вартості включають витрати на страхування ризиків їх транспортування, але коли придбають основні засоби або запаси. Витрати на страхування майна відображаються у складі витрат у період їх нарахування, обліковуються залежно від напряму використання застрахованого майна. Момент витрат на страхування в бухгалтерському обліку визначаються датою їх нарахування відповідно до договору страхування.

Список використаних джерел

1. Витрати на страхування майна URL:<https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2016/september/issue-74/article-21366.html> (дата звернення 01.11.2022).
2. Про внесення змін до Закону України «Про страхування»: Закон України від 04.10.2001 № 2745-III URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-14#Text> (дата звернення 01.11.2022).
3. Особливості обліку страхування майна. URL:<https://magazine.faaf.org.ua/osoblivosti-obliku-strahuvannya-mayna.html#:~:text=%D0%A3%20%D0%B1%D1%83%D1%85%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%83%20%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BA%D1%83%20%D0%B2%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%20%D0%BD%D0%B0,92%2C%2093%20%5B8%5D> (дата звернення 01.11.2022).

СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Шевченко В. М.,

здобувач вищої освіти ОС Бакалавр

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Тютюнник Ю. М., к.е.н, доцент

Відомо, що висока конкурентоспроможність, платоспроможність, фінансова стабільність та прибутковість компанії, завдяки правильному фінансовому керівництву, включаючи управління активами, витратами, інвестиціями, оборотним капіталом за коротко- та довгостроковими періодами, поточних і майбутніх фінансових показників, у поєднанні цих компонентів формує фінансову стратегію, корінь і початок управління компанією.

Фінансова стратегія – це довгострокове фінансове планування розвитку діяльності компанії для досягнення консенсусу [1].

Головною метою фінансової стратегії компанії є максимізація її ринкової вартості та підвищення ефективності діяльності. Це досягається шляхом розгляду цілей і характеристик майбутнього фінансового зростання компанії. Система стратегічних фінансових цілей повинна забезпечувати формування оптимального обсягу фінансових ресурсів і високої прибутковості за рахунок власного капіталу; покращення структури активів та оборотного капіталу; встановлення прийнятних фінансових ризиків у формуванні продуктивності та фінансових показників компанії в довгостроковій перспективі.

Розробка фінансової стратегії передбачає ряд певних етапів. Це неможливо без збору детальної інформації про ринкове середовище компанії (конкуренти, продавці, клієнти, посередники, державні органи та служби, банківські установи) та її детального аналізу. На цьому етапі фінансові менеджери повинні використовувати відповідні фінансові інструменти: мікроекономічне фінансове планування, прогнозування, стратегічний і фінансовий аналіз (особливо SWOT-аналіз, який включає аналіз слабких сторін, сильних сторін, ризиків і додаткових можливостей), методи статистики та економічного моделювання. Після проведення аналізу, відповідних розрахунків та обговорення альтернативних варіантів приймається рішення про вибір фінансової стратегії, яка визначається більшою мірою відповідно до фінансової політики та плану. Якщо під час розробки та реалізації фінансової стратегії виявляється певне відхилення фактичних значень показників від запланованих та визначеного стану господарської діяльності, то стратегія коригується на етапі виявлення цього відхилення [2].

Управлінські рішення щодо процесу формування фінансових ресурсів є одними з найважливіших функцій фінансового менеджменту компанії та управління фінансовими ресурсами. Результатом цих рішень є створення ресурсної бази суб'єкта господарювання з відповідних джерел.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Підприємство може працювати за такими варіантами структури фінансових ресурсів:

- власні ресурси, якщо питома вага становить не менше 75-80 %;
- змішане фінансування: розподіл власних і позикових коштів приблизно однаковий;
- за рахунок наявних ресурсів, якщо питома вага перевищує 55-60 % загальної ресурсної бази.

Хоча розмір, тип власності та інші передумови важливі, будь-яка компанія, яка розробляє фінансову стратегію, повинна зосередитися на наступних етапах [3]:

1) планування та прогнозування руху грошових коштів: підготовка відповідних внутрішніх документів (бюджет руху грошових коштів, плановий звіт про рух грошових коштів, графік платежів тощо);

2) затвердження та виконання бюджету руху грошових коштів (його дотримання шляхом організації операційної, інвестиційної та фінансової діяльності);

3) контролінг виконання бюджету грошових потоків та планових показників звіту про рух грошових коштів;

4) коригування запланованих цін відповідно до бюджету грошових потоків у міру того, як відбуваються зовнішні та внутрішні зміни.

Враховуючи те, що основною метою фінансової стратегії є забезпечення підвищення ринкової вартості бізнесу та зростання добробуту його власників, до її основних її завдань відносяться [4]:

- прийняття рішення про стратегії найкращого використання фінансового потенціалу підприємства в довгостроковій перспективі;

- визначення передбачуваного напрямку фінансових відносин підприємства з іншими суб'єктами господарювання, податковими органами, банками, страховими компаніями тощо;

- створення ефективної системи фінансового забезпечення операційної, інвестиційної та інноваційної діяльності підприємства;

- управління системою заходів щодо фінансової стійкості бізнесу на ринку;

- обґрунтування шляхів виходу з кризової ситуації у разі її виявлення тощо.

Основними важелями успіху фінансової стратегії компанії можна назвати: просте управління цінами, створення авторитетного бренду, лідируючі позиції в наукових дослідженнях, постійне вдосконалення технологій. У разі відмови бізнесу галузі від фінансової стратегії, скорочення операцій та під час виникнення загроз рецесії акцентується увага на важливості недопущення стратегічних помилок: швидкого вилучення грошей з обігу, продовження участі у збитковій боротьбі, очікування покращення умов [5].

При створенні фінансової стратегії слід робити акцент на розробці конкурентоспроможної продукції, мобілізації внутрішніх ресурсів, створенні та ефективному розподілі прибутку, ефективності використання капіталу. Перш за

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

все, основну фінансову стратегію бізнесу слід визначити як пропозицію щодо зміни довгострокової фінансово-економічної ситуації, створену на основі кількісних характеристик фінансово-економічної ситуації в поточному та наступних періодах [6].

Отже, можна зробити висновок, що для вирішення проблем економічного зростання, для отримання кращих результатів потрібно ефективно використовувати надані кошти, розвивати пріоритетні галузі економіки, спиратися на наукові дослідження, інвестувати у виробництво, слідкувати за ринком, який постійно розвивається, вносячи зміни і до свого підприємства, користуватися тільки достовірною перевіреною інформацією.

Список використаних джерел

1. Гриньов А.В., Ястремська О.М. Якість формування фінансової стратегії підприємства. *Фінанси України*. 2006. № 6. С. 121-128.
2. Портер М.Е. Стратегія конкуренції: методика аналізу галузей і діяльності конкурентів: Пер. з англ. К.: Основи, 1998. 392 с.
3. Прушківська Е.В., Санакоєва М.А. Напрями вдосконалення, формування та використання фінансових ресурсів на підприємстві. URL: http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2010/Vest_Ek7-3-2010-PDF/256-262.pdf (дата звернення 16.11.2022).
4. Радова Л.Д., Череп А.В. Фінансова стратегія в системі управління підприємством. *Держава та регіони*. 2005. № 2. С. 130-135.
5. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 531 с.
6. Фінансова стратегія в управлінні підприємствами: монографія / А.Г. Семенов, О.О. Єропутова, Т.В. Перекрест та ін. Запоріжжя: КПУ, 2008. 188 с.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Секція 5.

Розвиток національної й світової індустрії туризму та гостинності

**СВІТОВИЙ ТУРИЗМ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ:
ВИКЛИКИ, НАСЛІДКИ, ЕФЕКТИ ЯКІСНИХ ЗМІН**

Бурмінова М. В.,

здобувач вищої освіти ОС Бакалавр

Полтавський державний аграрний університет

Науковий керівник: Капаєва Л. М., к. е. н., доцент

На сьогодні туризм є феноменом XXI століття, адже зі 195 держав світу в цьому секторі залучені більш ніж 150 країн [1, с. 121].

Розвиток туризму є дуже важливим для економіки, адже саме він створює можливості, приносить прибуток та допомагає країнам розв'язувати певні проблеми. За останні десять років індустрія туризму значно зросла й перетворилася на один із головних соціально-економічних секторів світу, впливаючи на життя мільйонів людей. У 2019 році глобальні міжнародні туристичні прибуття досягли 1,5 мільярда на рік завдяки десятиліттям безперервного зростання. З 2009 по 2019 рік кількість прибулих зросла в середньому на 5% на рік, а загальний рівень збільшився на 63% [2].

Однак у 2020 році пандемія внесла свої корективи й індустрія зазнала кризи. Того ж року п'ятдесят мільйонів осіб втратили робочі місця, а в період із 2020 й до 2021 року прямі втрати ВВП від туризму становили 4 трильйони доларів США [2]. Загалом міжнародний туризм знизився до рівня тридцятирічної давності.

Протягом короткого періоду велика кількість держав закривала свої кордони, а в самих країнах були оголошенні карантини, які призупиняли розвиток навіть внутрішнього туризму.

Згодом почали впроваджувати менш жорсткі міри й деякі країни дозволили в'їзд до себе за наявності сертифікату про щеплення від COVID-19 або хоча б негативного тесту на наявність цього вірусу, а також кількатижневого карантину. І це дало поштовх до відновлення туризму, однак не слід забувати про коронавірусні обмеження, наприклад, заборони на проведення масових заходів та великі скупчення людей.

Щоб покращити економічне становище та підтримати туристичну сферу, деякі країни почали інвестувати в індустрію, ввели відтермінування сплати податків, працювали над можливістю збереження робочих місць, надання позик та спрощення податкової звітності для бізнесу, який пов'язаний із цією індустрією.

Певні музеї почали проводити онлайн-екскурсії, театри записували трансляції своїх виступів, а музиканти проводили онлайн-концерти, щоб хоч на короткий проміжок часу дати людям згадати життя до пандемії, і, крім цього, щоб стимулювати їх до відвідання цих заходів у майбутньому після скасування заборон.

Під час цієї пандемії важливо було швидко переорієнтовуватися й налагоджувати інші види діяльності. Тож компаніям, які зосереджені на

«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)

діловому туризмі необхідно змінювати курс на інші сфери, адже наразі все частіше для ділових зустрічей та перемовин використовують платформи для організації відеоконференцій.

Тепер клієнти фірм будуть обирати більш гнучкі тури, із можливістю зміни часу й дати бронювання та перенесення путівок на інший зручний час. Тож компаніям варто стати більш лояльними й відмовитись від штрафів за перенесення бронювання. Туристи все частіше будуть відмовлятися від масовості та групових турів, обираючи індивідуальні подорожі та сільський туризм, екстрим-тури, подорожі у віддалені регіони тощо [1, с. 122].

Щоб відновити розвиток сфери, необхідно в першу чергу сприяти відновленню внутрішнього туризму, адже це зробити легше через те, що в регіонах однієї держави менш жорсткі заходи щодо протидії поширенню COVID-19, а також навіть, якщо людина захворіє на коронавірус, у неї є можливість бути на карантині у своїй країні, а не в іншій державі.

Через вищезазначені причини люди частіше подорожують на власному транспорті на короткі відстані та впливають на підтримання внутрішнього туризму й загалом економіку своєї держави. Завдяки цьому в маленьких курортних містечок виникла можливість розвитку й залучення нових коштів.

Позитивними пандемічними наслідками є й те, що у сфері туризму було запроваджено більше інноваційних технологій:

- безконтактні платежі для полегшення подорожей;
- застосування пристроїв задля зменшення контактів, наприклад: онлайн меню, доступ до функцій готельних номерів через свої смартфони тощо;
- безконтактні варіанти для підтвердження особи;
- застосування роботів;
- віртуальні медичні огляди в аеропортах [1, с. 123].

Таким чином можна передбачити, що після пандемії почнеться якісно новий етап конкуренції в туризмі, адже після повного скасування заборон, на ринку збільшиться попит і відбудеться бум, який призведе до абсолютного нового розвитку індустрії подорожей.

Наразі індустрія туризму потерпає від карантинних заходів та наслідків пандемії, але завдяки злагодженій роботі держав та бізнесу, уведенням інновацій, направленню коштів міжнародних компаній, ця сфера почне стрімко розвиватися й це призведе до поліпшення економічної ситуації як у певних державах, так і в усьому світі.

Список використаних джерел

1. Даниленко-Кульчицька В. А. Вплив пандемії Covid-19 на туристичний ринок світу та України. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 58(1). С. 120-124. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2020_58\(1\)_22](http://nbuv.gov.ua/UJRN/bses_2020_58(1)_22) (дата звернення: 15.11.2022)

2. From Crisis to Transformation. URL: <https://www.unwto.org/reports/from-crisis-to-transformation/from-crisis-to-transformation.html> (дата звернення: 15.11.2022)

ІНДУСТРІЯ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Рудич А. І., к.е.н., доцент
Полтавський державний аграрний університет

Впродовж останніх десятиліть світовий туризм демонстрував впевнене зростання, за даними Всесвітньої туристської організації (UNWTO), число подорожуючих туристів у всьому світі до 2030 р. становитиме 1,36 млрд осіб, тобто, кожен п'ятий житель планети здійснюватиме туристичні поїздки.

У глобальному масштабі туризм складає близько 10 % ВВП і понад 6 % світового експорту [1]. За останні три роки туристична індустрія, в період Covid-19 та карантинних заходів, знаходиться в майже кризовому стані. Втрата великої кількості підприємств, які не змогли вижити на ринку, склало близько 25%, а ті фірми, що залишились змушені пристосуватися до нових умов, з дотриманням карантинних вимог та потреб споживачів.

Тому, в сьогодні набувають актуальності нові напрями туристичного бізнесу, які в сучасних умовах забезпечать весь комплекс послуг, з розширеним спектром сервісу та дотриманням умов безпечного відпочинку. Після довготривалих карантинних заходів та в зв'язку з тим, що пандемія не закінчилась, а лише змінила свої форми, повністю змінилися світові тренди у сфері туризму. Наразі визначальним напрямом є bleisure (business + leisure) – це поєднання бізнес-поїздок та відпочинку

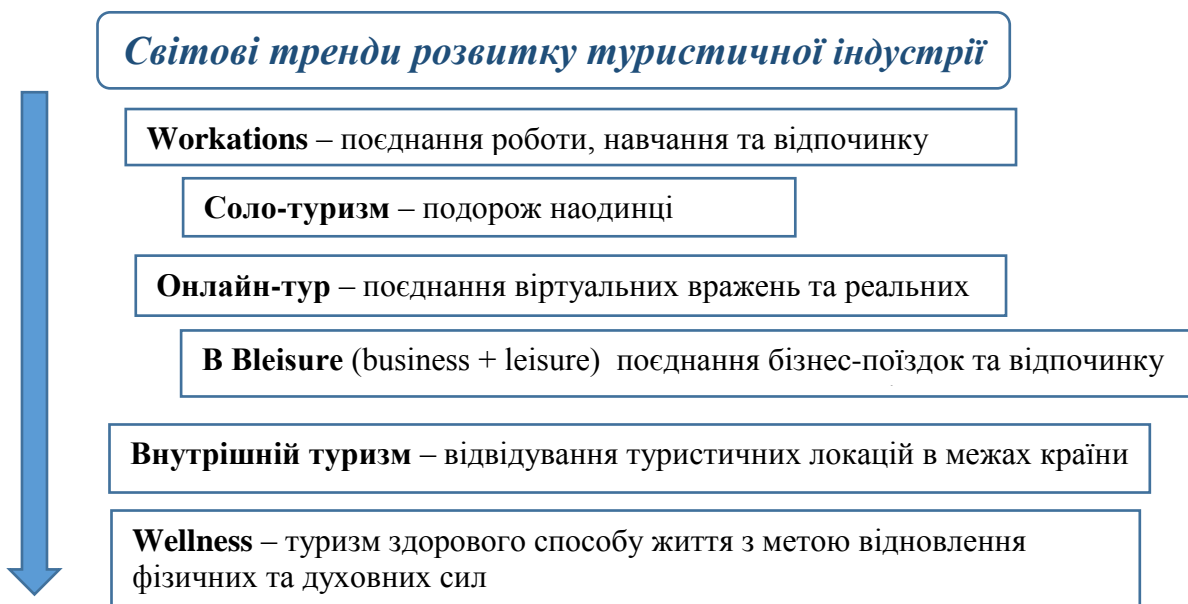

Рис. 1. Тренди розвитку туристичної індустрії [5]

Останні дослідження свідчать, що сьогодні близько третини клієнтів у світі замовляють послугу business + leisure, а декілька років тому цю послугу замовляв лише кожен десятий. Ще одним напрямком, що дуже поширився останнім часом, на це вплинула пандемія, є розвиток, так званого, соло-

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

туризму, тобто подорожей наодинці [2]. Цей тренд активно зробили популярним, завдяки соціальним мережам. Окрім цього соло-туризм став дуже затребуваний у часи карантинних заходів, де також збільшуються вимоги туристів до харчової безпеки та екологічності.

У карантинних умовах дуже змінився і час перебування в подорожі, він скорочується, дуже популярними стали міні-поїздки (наприклад – тури вихідного дня), з метою орієнтації туристів на отримання унікальних вражень та досвіду під час поїздки. За 2-3 дні вікенду, можна побувати у різних куточках країни чи континенту, злітати на море, побувати у горах, побачити друзів або родичів з іншої країни.

Ще одним трендом даного сегменту є Wellness-туризм. Це туризм здорового життя, він орієнтований на відновлення свого фізичного та психологічного стану. Wellness-туризм визначається професіоналами галузі як подорож, яку робить людина з метою поліпшити або підтримати своє здоров'я.

За офіційною статистикою, туризм не посідає значне місце в загальній економіці України, оскільки становить близько 4 % від ВВП [1], на відміну від європейських країн, де в середньому на туризм припадає 10,5 % ВВП, і країн Азійсько-Тихоокеанського регіону, ця частка сягає 50,2 % [3].

Кількісна оцінка розвитку сфери туризму в Україні станом на кінець 2021 р. показує рівень та напрямок значень статистичних показників:

а) чисельність громадян країни, розміщених у спільних місцях розміщення – 16,5 млн. осіб, що більше значення за аналогічний період попереднього року на 11,7 %;

б) чисельність іноземних громадян, розміщених у спільних засобах розміщення – 2,7 млн. осіб, що більше значення за аналогічний період попереднього року на 6,4 %;

в) обсяг платних послуг готелів та аналогічних послуг з надання тимчасового житла – 61,4 млрд. грн, що менше значення за аналогічний період докризового року на 8,52 % [5].

За даними ЮНВТО, у 2019 р. Україна мала 25 млн в'їзних туристів і входила до 10 країн Європи за показником відвідуваності. Деякі вітчизняні туристичні компанії змогли вловити дану тенденцію і вчасно переорієнтуватися, так туристичний оператор Join UP! відзначив, що в 2020 р. суттєво зріс потік туристів усередині країни, а саме у більш дорогому сегменті, так званому Vip-відпочинку. Це пов'язано із закриттям кордонів та вимушеним відпочинком в Україні тих, хто завжди відпочивав за кордоном.

У свою чергу, серед найперспективніших напрямів туристичної діяльності є також розвиток сільського, зеленого, гастрономічного та історико-культурного видів туризму і, відповідно, створених на їх базі туристичних продуктів.

Кожен регіон України має свої унікальні туристичні локації. До кожного регіону можна розробити безліч цікавих туристичних маршрутів, проте реальні показники відвідуваності, зібрані суми туристичного збору,

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

витрати на розвиток туристичної інфраструктури та промоцію дозволяють визначити регіони-лідери.

Лідерами внутрішнього туризму України є «ТОП-7 туристичних напрямків України у 2019 р.» (до пандемії COVID-19):

- 1) Львівська область – лідер екскурсійного туризму;
- 2) Одеська область – лідер пляжного туризму;
- 3) Закарпатська область – лідер гастрономічного туризму;
- 4) Івано-Франківська область – лідер активного відпочинку;
- 5) Херсонська область – край заповідної природи;
- 6) Запорізька область – лідер сімейного відпочинку;
- 7) Тернопільська область – лідер замкового туризму.

Найпопулярнішим приморським курортом є Затока, природним заповідником – Асканія Нова, високим попитом користуються міські маршрути: Києво-Печерська Лавра, Старе місто Львова [2].

«Сільський зелений туризм», слід констатувати, користується особливим попитом серед українських громадян, які проживають у містах і бажають провести свій відпочинок у сільській місцевості: розміщення в агросадибах, у власних помешканнях у селах, проживання у рідних та знайомих, що живуть у сільській місцевості.

Сучасний досвід і наукові дослідження, засвідчують, що прискорений розвиток сільського туризму може відіграти роль каталізатора туристичної галузі України, зокрема розвитку сільського туризму сприяють такі фактори:

- 1) різноманітні природні та історико-культурні туристичні ресурси в сільських місцевостях України;
- 2) екологічна незабрудненість сільських місцевостей;
- 3) наявність вільних трудових ресурсів для обслуговування туристів;
- 4) наявність спектру додаткових туристично-екскурсійних послуг (майстер-класів з виготовлення туристичних сувенірів, лозоплетіння – село Іза Хустського району Закарпатської області, проходження туристичних маршрутів різної складності по гірським масивам, катання на конях тощо) [3].

Пріоритетним напрямом розвитку туристичного потенціалу України, визначено історико-культурний туризм. Роль якого важко переоцінити, бо він сприяє збереженню національної культури, автентичності (наприклад, дерев'яні церкви Закарпаття, що збудовані без жодного гвіздка та віднесені до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО), національної ідентичності, національних цінностей українців.

Зокрема доцільно звернути увагу на етнографічні ресурси України – це традиційна складова історико-культурного потенціалу. До таких ресурсів відносять: традиції, обряди, свята, народні промисли, традиційні житла, одяг, танці тощо. Особливу популярність здобула українська вишивка, за її специфічними елементами можна визначити належність до певної області України, а також інтерес у туристів, як внутрішніх, так і в'їзних, викликають

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

майстер-класи по виготовленню кераміки та ін. Це все сприяє збереженню української національної культури в умовах глобалізації.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики. Офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 05.11.22)
2. Крупіца І. В., Євтушок О. В., Киричук В. Г. Світові тренди та перспективи розвитку туризму в Україні. *Економічний простір*. № (178), 2022, С. 24-30. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/178-4>.
3. Плотнікова М.Ф., Якобчук В.П. та ін. Державна політика реалізації туристичного потенціалу України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 3. С. 102–112.
4. Тонкошкур М.В. Оцінка впливу окремих норм законодавства на практичну діяльність у сфері туризму. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2021. Випуск 35. С. 59 – 64
5. У сфері туризму більше половини робочих місць можуть зникнути. Економічна правда: вебсайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/10/31/666801> (дата звернення: 01.11.2022)

РОЗВИТОК СВІТОВОЇ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ

Стамат В. М.,

канд. екон. наук, доцент кафедри менеджменту та маркетингу

Миколаївський національний аграрний університет

Світовий туризм є однією з найважливіших та найприбутковіших галузей світової економіки. Дана галузь однією з перших підпала під негативний вплив зовнішнього середовища, спричинений дією пандемії через Covid-19. Зазначений чинник призвів до суттєвих скорочень обсягів та тенденцій розвитку як світового туризму, так й окремо у кожній країні світу.

Міжнародний туризм продовжує демонструвати ознаки сильного та стабільного відновлення після наслідків пандемії, незважаючи на значні економічні та геополітичні виклики. Як зазначає генеральний секретар Світової організації туризму UNWTO Зураб Пололікашвілі «...відновлення туризму набирає темпів у багатьох частинах світу, долаючи виклики, які стоять на його шляху...» [1]. У той же час він також рекомендує бути обережними з огляду на «економічні труднощі та геополітичні виклики, які можуть вплинути на сектор до кінця 2022 року та пізніше» [1].

За даними Світової організації туризму UNWTO до кінця 2022 року міжнародний туризм досягне рівня 65% до того періоду, як була пандемія. Він продовжує відновлюватись після негативного впливу цього чиннику. За оцінками UNWTO, 700 мільйонів туристів здійснили міжнародні подорожі з січня по вересень 2022 року, що більше, ніж у 2 рази тієї кількості, що була за аналогічний період 2021 року [2]. Це обумовлено відкладеним попитом (тобто бажанням людей подорожувати, відпочивати та отримати нові враження й позитивні емоції від подорожей), підвищенням рівня довіри та знанням обмежень у цьому напрямі.

Якщо аналізувати за напрямками, то Європа продовжує тримати позиції за лідерством: за період з січня по вересень 2022 року вона прийняла 477 мільйонів міжнародних прибуттів (68,0% від усієї кількості у світі), що сягає 81,0% рівня до пандемії. Це більш, ніж у двічі, ніж у 2021 році (температура приросту 126%). Це призвело до сильного внутрішнього регіонального попиту, особливо туристів зі Сполучених Штатів Америки [2]. В інших двох регіонах – Близькому Сході та Азії й Тихоокеанському регіоні – зафіксоване ще більше міжнародних прибуттів: більш, ніж у 3,0 рази, або на 225% й 230% відповідно порівняно з аналогічним періодом у 2021 році. Трохи менший відсоток прибуттів спостерігалось у Африці (на 166% більше) та Америці (на 106% більше). Необхідно зазначити, що Китай залишається до сих пір закритим для туристичних відвідувань [2].

Відповідно до збільшення потоків прибуттів до більшості країн світу, спостерігається зростання витрат на туризм. Так, міжнародні витрати туристів із Франції, Німеччини, Італії та Сполучених Штатів за перше півріччя 2022

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

року становили від 70% до 85% від рівня до пандемії, тоді як витрати з Індії, Саудівської Аравії та Катару перевищили рівень 2019 року [1].

Крім того, можна відмітити, що за січень-вересень 2022 року спостерігаються значні надходження від туристичної галузі (від прибуттів туристів) до таких регіонів: країни Західної Європи, Південносередиземноморської Європи, країни Карибського басейну, Центральної Америки та Північної Європи. За 9 місяців 2022 року було більше надходжень від туризму порівняно з відповідним періодом 2019 року по таких країнах: Албанія, Ефіопія, Гондурас, Андорра, Пуерто-Ріко, Домініканська Республіка, Колумбія, Сальвадор та Ісландія. Це обумовлено тим, що у літній період знімалися або послаблювалися обмеження для туристичних подорожей у більшості країн Північної півкулі. Станом на 22 липня 62 напрямки (з них 39 у Європі) не мали обмежень, пов'язаних із COVID-19, і все більше напрямків в Азії почали послаблювати свої [1].

Згідно з даними Міжнародної організації цивільної авіації (ІКАО), загальне скорочення пропускної здатності міжнародного авіасполучення у 2022 році обмежиться 20-25% місць, пропонувані авіакомпаніями, порівняно з 2019 роком. Останні проблеми, такі як нестача персоналу, велика перевантаженість аеропортів, затримки та скасування рейсів, також можуть вплинути на показники міжнародного туризму. Основними ризиками, які становлять загрозу для розвитку світової індустрії туризму, є такі: війна в Україні, зростання інфляції та процентних ставок, а також побоювання щодо уповільнення економічного спаду. Міжнародний валютний фонд вказує на уповільнення світової економіки з 6,1% у 2021 році до 3,2% у 2022 році, а потім до 2,9% у 2023 році [1]. На основі досліджень можемо виділити чинники, що впливають на розвиток світового туристичного ринку: соціальний та політичний стан у країні; економічна ситуація; наявність історико-культурних пам'яток у країні; географічне розташування та кліматичні умови; асортимент туристичних послуг; інфраструктура; політика розвитку туристичної галузі в країні.

Водночас UNWTO продовжує тісно співпрацювати з Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ) для моніторингу пандемії, а також виявляє нові надзвичайні ситуації у сфері охорони здоров'я та їхній потенційний вплив на подорожі.

Ринок світової туристичної індустрії також характеризується високим попитом на авіа перельоти та проживання у готелях [2,3]. Про стабільне відновлення туризму свідчить пропускна спроможність та показники діяльності готелів [4]. Рівень заповнюваності готелів у всьому світі у вересні 2022 року досяг 66,0% порівняно з 43,0% у січні 2022 року. Відповідно до регіонів розподіл за рівнем завантаженості готелів такий: Європа – 77,0%, Америка – 66,0%, Близький Схід – 63,0% та Африка – 61,0%. Якщо аналізувати туристичні субрегіони, то можемо спостерігати найвищий рівень заповнюваності готелів у Південній Середземноморській Європі (79,0%), Західній Європі (75,0%) та Океанії (70,0%).

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

На теперішній час основним завданням туризму є його трансформація. Це означає, що потрібно переосмислити даний сектор як постачальника робочих місць, економічного «стовпа» та засобу для вирішення надзвичайної кліматичної ситуації. Наголос робиться на інвестиціях у стійку інфраструктуру та у людей, особливо через якісну освіту й забезпечення їх гідною роботою. Так, у Королівстві Саудівська Аравія основна увага приділяється «стійкості життя», інноваціям та розвитку молоді. Для таких країн, як Мальдівські острови, Португалія та Єгипет важливим є диверсифікація національних туристичних секторів, зокрема розвиток внутрішнього та сільського туризму, а також створення нових туристичних продуктів. З точки зору приватного сектору, який представлений глобальними корпораціями Expedia й Radisson Hotel, активна робота ведеться у напрямі забезпечення сталості розвитку. Готельний сектор забезпечує гідну роботу та кар'єрний розвиток протягом усього життя для людей у всьому світі [5]. Для туристичного сектору наразі настав час для того, щоб більше зосередитись на співпраці, а не на конкуренції, туризм повинен сприяти миру та взаєморозумінню.

Отже, експерти світового туристичного ринку засвідчують обережний оптимізм щодо прогнозного розвитку даного ринку. Складний економічний стан, включаючи постійну високу інфляцію та стрімке зростання цін на енергоносії, що погіршилось внаслідок війни, наступом Росії в Україні, може вплинути на темпи відновлення індустрії туризму до кінця 2022 року та у 2023 році. Незважаючи на зростаючі проблеми, які вказують на пом'якшення темпів відновлення, доходи від експорту туризму можуть сягнути 1,2-1,3 трильйона доларів США у 2022 році, що на 60-70% більше, ніж у 2021 році, або 70-80% від 1,8 трильйона доларів США, зафіксованих у 2019 році [2,5].

Список використаних джерел

1. International tourism consolidates strong recovery amidst growing challenges. URL : <https://www.unwto.org/news/international-tourism-consolidates-strong-recovery-admidst-growing-challenges> (дата звернення 25.11.2022)
2. Tourism recovery accelerates to reach 65% of pre-pandemic levels. URL : <https://www.unwto.org/news/tourism-recovery-accelerates-to-reach-65-of-pre-pandemic-levels> (дата звернення 25.11.2022)
3. World Tourism Barometer. Volume 20. Issue 6. November 2022. URL : https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2022-11/UNWTO_Barom22_06_November_EXCERPT.pdf?VersionId=kNOL3rNMSaYFz0XizmRo0EU8x3cVZpOk (дата звернення 25.11.2022)
4. Rethinking tourism from crisis to transformation. World Tourism Day Report 2022. URL : <https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2022-09/from-crisis-to-transformation-WTD2022.pdf?VersionId=E2562wREejLJYZbb5IkplKFufBA9URdC> (дата звернення 25.11.2022)
5. Tourism transformed at UNWTO Minister's Summit. URL : <https://www.unwto.org/news/tourism-transformed-at-unwto-ministers-summit> (дата звернення 29.11.2022).

ТИПИ ТУРИСТИЧНИХ ОПЕРАТОРІВ ЯК СУБ'ЄКТІВ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тютюнник Ю. М.,

професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, к.е.н., доцент
Полтавський державний аграрний університет

Відповідно до Закону України «Про туризм» учасниками відносин, що виникають при здійсненні туристичної діяльності, є юридичні та фізичні особи, які створюють туристичний продукт, надають туристичні послуги (перевезення, тимчасового розміщення, харчування, екскурсійного, курортного, спортивного, розважального та іншого обслуговування) чи здійснюють посередницьку діяльність із надання характерних та супутніх послуг, а також громадяни України, іноземці та особи без громадянства (туристи, екскурсанти, відвідувачі та інші), в інтересах яких здійснюється туристична діяльність. Суб'єктами, що здійснюють та/або забезпечують туристичну діяльність, є [1]:

- туристичні оператори – юридичні особи, створені згідно із законодавством України, для яких виключною діяльністю є організація та забезпечення створення туристичного продукту, реалізація та надання туристичних послуг, а також посередницька діяльність із надання характерних та супутніх послуг і які в установленому порядку отримали ліцензію на туроператорську діяльність;

- туристичні агенти – юридичні особи, створені згідно із законодавством України, а також фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, які здійснюють посередницьку діяльність з реалізації туристичного продукту туроператорів та туристичних послуг інших суб'єктів туристичної діяльності, а також посередницьку діяльність щодо реалізації характерних та супутніх послуг;

- інші суб'єкти підприємницької діяльності, що надають послуги з тимчасового розміщення (проживання), харчування, екскурсійних, розважальних та інших туристичних послуг;

- гіді-перекладачі, екскурсоводи, спортивні інструктори, провідники та інші фахівці туристичного супроводу – фізичні особи, які проводять діяльність, пов'язану з туристичним супроводом, крім осіб, які працюють на відповідних посадах підприємств, установ, організацій, яким належать чи які обслуговують об'єкти відвідування;

- фізичні особи, які не є суб'єктами підприємницької діяльності та надають послуги з тимчасового розміщення (проживання), харчування тощо.

Отже, з набуттям у 2010 р. чинності змін та доповнень до Закону України «Про туризм» на ринку з'явилося два типи туристичних підприємств – туроператори та турагентства. Туроператори – це виключно юридичні особи, які формують, організовують просування та реалізують власний турпродукт. Окрім того, туроператори мають право на реалізацію турпродукту інших туроператорів та окремих послуг постачальників послуг (наприклад, готелів,

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

транспортних підприємств, екскурсійних бюро тощо). З іншого боку, туроператорська діяльність є виключною для таких підприємств, додатково на ринку вони можуть пропонувати лише супутні послуги. Турагентства – це як юридичні, так і фізичні особи-підприємці, які надають посередницькі послуги з реалізації турпродукту, що сформований туроператором, туристам. За свою діяльність турагентства отримують від туроператора комісійну винагороду від кожного проданого турпаketу.

Як зазначають М. В. Тонкошкур і В. В. Абрамов, саме туристичні оператори відіграють провідну роль в туризмі, оскільки вони пакетують різні послуги (транспорт, розміщення, харчування, трансфер, екскурсії, розваги тощо) в єдиний туристський продукт. Туроператор може також продавати послуги туризму роздільно. Це робиться з міркувань збільшення прибутку або за іншої необхідності. У першому випадку, коли туроператор формує туристський пакет, він виступає в ролі виробника туристського продукту. У другому випадку, коли туроператор продає послуги туризму окремо, він виступає як оптовий дилер туристських послуг. Це можливо у тому випадку, коли туроператор купує у виробника більше туристських послуг, ніж це необхідно для формування туристського пакету. Бувають також випадки, коли туроператори продають окремі послуги за оптовими цінами туристам, які бажають сформуванати свій індивідуальний пакет [2, с. 56].

У світовій практиці виділяють чотири типи туристичних операторів [2, с. 56-57]:

- масового ринку;
- спеціалізованого сегменту ринку;
- внутрішнього ринку;
- зовнішнього ринку.

Туроператори масового ринку продають пакети на популярні курорти, при цьому перевезення туристів здійснюється чартерними або регулярними рейсами.

Туроператори спеціалізованого сегменту ринку – це найпоширеніший тип туроператорів. Вони можуть бути поділені на ряд категорій:

а) туроператори, що пропонують тури для певних клієнтів (молодь, бізнесмени, сімейні туристи тощо);

б) туроператори, що пропонують пакети в певні країни або на певні напрями (Англія, Франція, Латинська Америка тощо);

в) туроператори, що пропонують розміщення у певних туристичних центрах (Майорка, Анталія, Шарм-ель-Шейх, Карлови Вари тощо);

г) туроператори, що перевозять своїх клієнтів на певному виді транспорту (літак, автобус, круїзний лайнер тощо);

д) туроператори, що пропонують специфічні тури (сафарі, гірськолижний туризм, пляжно-кліматичні тури тощо).

Туроператори внутрішнього ринку (місцеві) продають турпакети всередині країни, а відтак є організаторами внутрішнього туризму.

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

Туроператори зовнішнього ринку (в'їзні) створюють пакети і продають їх у різні країни, особливо в ті, з яких приїжджає найбільша кількість туристів. Оскільки цей вид діяльності вимагає серйозних капіталовкладень, пов'язаних із відкриттям закордонних представництв, організації коштовних рекламних заходів, то туроперейтинг зовнішнього ринку практично не характерний для України.

Також за регіональним напрямом діяльності прийнято поділяти ініціативних і внутрішніх (рецептивних) туристичних операторів.

Ініціативні туроператори – це оператори, що відправляють туристів за кордон або в інші регіони за домовленістю з приймаючими (рецептивними) операторами або безпосередньо з постачальниками послуг у сфері туризму. Класичний ініціативний туроператор формує складні туристські маршрути, комплектуючи їх з послуг місцевих туроператорів у різних місцях відвідання (за маршрутом), забезпечуючи проїзд до місця початку подорожі і в зворотному напрямку і організовуючи надання внутрішньомаршрутного транспорту.

Внутрішні (рецептивні) туроператори – це туроператори на прийомі, тобто ті, хто комплектує тури і програми обслуговування у місці прийому і обслуговування туристів, використовуючи прямі договори з постачальниками послуг (готелями, підприємствами харчування тощо).

За інформацією Державного агентства розвитку туризму через повномасштабну військову агресію росії за перші шість місяців 2022 р. порівняно з аналогічним періодом 2021 р. загальна кількість платників податків, які займаються туристичною діяльністю, скоротилася на 16,8 % (із 19161 до 15933), у тому числі кількість юридичних осіб – на 24,5 % (із 5789 до 4370), а фізичних – на 13,5 % (із 13372 до 11563) [3].

Список використаних джерел

1. Про туризм : Закон України № 324/95-ВР від 15 вересня 1995 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 19.10.2022).

2. Тонкошкур М. В., Абрамов В. В. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Організація туризму» (Основи туризмознавства) (для студентів 1-2 курсу денної та заочної форми навчання за напрямом підготовки 6.140103 – Туризм), Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. 134 с.

3. Через війну надходження до держбюджету від тургалузі скоротилися майже на 26 % / Державне агентство розвитку туризму. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/chez-viynu-nadhodzhennya-do-derzhbyudzhetu-vid-turgaluzi-skorotilisya-mayzhe-na-26> (дата звернення 19.10.2022).

ГОЛОВНІ ТРЕНДИ СВІТОВОГО ТУРИЗМУ НА 2023 РІК

Тютюнник Ю. М.,

професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування, к.е.н., доцент
Полтавський державний аграрний університет

Протягом останніх років в сфері світового туризму сформувалися нові тренди, які визначатимуть туристичні уподобання мандрівників у 2023 році. За результатами опитування близько 24 тисяч туристів, проведеного популярним сервісом з бронювання житла Booking.com, все частіше увага акцентувалася на «здорових» подорожах ближче до природи або сімейному відпочинку. Дослідження засвідчили, що основними очікуваними туристичними трендами на 2023 рік є [1]:

1. Автономна подорож. Багато мандрівників готові відключитися від своїх мобільних пристроїв і повернутися ближче до природи. Майже 60 % опитаних туристів заявили, що шукають відпочинок, який дозволить їм піти від буденної реальності та повністю відключитися від мережі. Приблизно стільки ж опитаних заявили, що вони зацікавлені у вивченні навичок виживання, таких як розведення багаття або пошук натуральної їжі. Очевидно, популярність кемпінгів, а також екологічних турів з гідом у комфортабельних «глемпінгах» буде продовжувати зростати.

2. Культурний досвід. Усе більше туристів готові познайомитися з новими культурами і враженнями в своїх подорожах у 2023 році. Замість того, щоб відпочивати на курорті за системою «все включено», майже три чверті мандрівників хочуть, щоб їх у наступній поїздці вивели із зони комфорту. Причому багато хто говорить, що хоче познайомитися з новими культурами, їжею і мовами, а також відправитися у подорож по недооцінених напрямках по всьому світу.

3. Ностальгічна подорож. 90 % опитаних туристів заявили, що зацікавлені в ностальгічному відпочинку. Зокрема, більше 60 % мандрівників зацікавлені у відвідуванні тематичних парків, таких як Disney World, більше половини мандрівників також зацікавлені в поїздках для «возз'єднання сім'ї» і поїздках для декількох поколінь, адже через пандемію багато хто з них довго перебували в розлуці.

4. Оздоровчі ретрити. Оздоровчі подорожі – це ніша в індустрії, яка переживає бурхливе зростання. Майже половина мандрівників зацікавлені у відпустці, яка зосереджена на свідомості та медитації, тоді як інші зацікавлені у відпочинку, присвяченому здоров'ю чи духовності. Замість того, щоб повертатися з відпустки, відчуваючи себе виснаженим спробами встигнути якомога більше, оздоровчий відпочинок дозволяє туристам повернутися додому, відчуваючи себе розслабленим.

5. Поїздки за списком бажань. У 2023 році мандрівники готові на досить коштовні поїздки зі свого списку бажань. Багато людей усвідомили, що життя занадто коротке, щоб відкладати свої мрії на «коли-небудь», і готові втілити

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

свої мрії про подорожі в реальність вже зараз. Майже половина мандрівників зізналися, що готові витратити більше, щоб отримати від своєї відпустки максимум. Проте, більшість опитаних вказали, що бюджет все ще є важливим фактором при плануванні подорожей.

Водночас авторитетний журнал про географію, природу, культуру та подорожі National Geographic назвав топ-25 місць у світі, які варто відвідати у 2023 році. Як пише видання, у 2023 році спільною для рейтингу стала тема «Найкраще у світі», присвячена туристичним напрямкам та враженням, які використовують переваги туризму для зміцнення місцевих громад та довкілля – як природного, так і штучного [2].

У цілому список National Geographic традиційно поділений на п'ять категорій:

- «Культура» (дослідження історії та культурної спадщини);
- «Природа» (втеча в дикі красиві місця);
- «Пригоди» (захоплюючі заходи в неймовірних місцях);
- «Спільнота» (збереження спільноти та благодійність);
- «Сім'я» (освітні подорожі для всіх поколінь).

Разом із командою експертів з подорожей дослідники журналу глибше занурилися у місця по всьому світу, які пропонують унікальні та корисні враження як для місцевих жителів, так і для туристів: місця, де відвідувачі в кінцевому підсумку підтримують та зберігають, а не завдають шкоди навколишньому середовищу та громаді.

Отже, у категорії «Культура»: Аппієва дорога, Італія; Пусан, Південна Корея; Гроти Лонгмен, провінція Хенань, Китай; Єгипет; Чарльстон, Південна Кароліна, США.

У категорії «Природа»: Шотландське нагір'я; Ботсвана; Словенія; Національний парк Біг-Бенд, Техас, США; Азорські острови.

У категорії «Пригоди»: Нова Зеландія; Чокекірао, Перу; Юта, США; Австрійські Альпи; Національний парк Одкровення, Мексика.

У категорії «Спільнота»: Острови Додеканес, Греція; Мілуокі, Штат Вісконсін, США; Альберта, Канада; Лаос; Гана.

У категорії «Сім'я»: Тринідад і Тобаго; Сан-Франциско, Каліфорнія, США; Колумбія; Манчестер, Великобританія; Швейцарія.

Список використаних джерел

1. Григоренко М. Визначено головні туристичні тренди на 2023 рік. URL: <file:///D:/%D0%9F%D1%83%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%2022-23/golovni-turistichni-trendi-2023-yaki-vidpochinku-budut-naupopolyarnishimi-12033735.html> (дата звернення 4.11.2022).

2. Григоренко М. Названо найкращі туристичні напрямки на 2023 рік. URL: <https://www.unian.ua/tourism/news/top-25-naykrashchih-turistichnih-napryamkiv-2023-roku-za-versiyeyu-national-geographic-12024519.html#id-633006642> (дата звернення 4.11.2022).

*«Актуальні питання сучасної економічної науки»: збірник матеріалів
V Всеукраїнської науково-практичної конференції (6 грудня 2022 р.)*

**Актуальні питання сучасної економічної науки:
матеріали V Всеукраїнської науково-практичної
конференції (м. Полтава, ПДАУ, 6 грудня 2022 р.)**

Підп. до друку 29.11.2022. Формат 60x90^{1/16}.

Ум. друк. арк. 11,7.

Гарнітура Times New Roman Суг.